PG HT S1-03 (DSC)

দুবছৰীয়া স্নাতকোত্তৰ পাঠ্যক্ৰম

(CBCS আৰু নতুন শিক্ষা নীতি, ২০২০ অনুসৰি)

প্ৰথম ষন্মাসিক

পূৰ এছিয়াৰ ইতিহাস (১৮৩৯-১৯৪৯)

ইতিহাস

সূর্য্য কুমাৰ ভূঞা সমাজ বিদ্যা অধ্যয়ন সত্ৰ

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

অধ্যাপক ৰাজীৱ সন্দিকৈ (ইতিহাস বিভাগ), গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

ড° বিতু থাউছেন, সহযোগী অধ্যাপক (ইতিহাস বিভাগ), কটন বিশ্ববিদ্যালয়

ড° উত্তম বাথাৰি, সহযোগী অধ্যাপক (ইতিহাস বিভাগ), গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়

পাঠ্যক্রম সমন্বয়ক:

ড° সুকমায়া লামা (কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়)

অধ্যায় অৰিহণা যোগাইছে

অধ্যায়	অনুবাদক
১ - ৫	কন্যা দাস
৬	ড° ৰীতা দাস (অসমীয়া) আৰু সীমা পাঠক (ইতিহাস) ৰৱনগৰ মহাবিদ্যালয়
৭ - ১০	সীমা পাঠক (ইতিহাস) ৰৱনগৰ মহাবিদ্যালয়
১১	ৰুছিকা কাশ্যপ (ইংৰাজী), পূৱ কামৰূপ মহাবিদ্যালয়
১২	ৰূপান্তৰ দিহিঙ্গীয়া (গৱেষক) গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
১৩	ফাৰহিন হাছমী, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়
১৪	ড° সুকমায়া লামা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

সম্পাদনা

ভাষা সম্পাদকঃ	ড° ৰূপাঞ্জলী চেতিয়া, ইউনাইটেড ট্রাইবেল ডিগ্রী কলেজ, লখিমপুৰ (সংযুক্ত জনজাতীয় স্নাতক মহাবিদ্যালয়)
বিষয়বস্তু (ইংৰাজী খণ্ড)	মামনি শর্মা, ললিত চন্দ্র ভৰালী মহাবিদ্যালয়
	ড° মৃদুৎপল গোস্বামী, দুধনৈ মহাবিদ্যালয়
গাঁথনিক সম্পাদনাঃ	ড° সুকমায়া লামা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

এই স্ব-অধ্যয়ন সামগ্রী (SLM) খন কৃষ্ণ কান্ত হাজৰিকা ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 4.0 License (international) অনুসৰি উপলব্ধ কৰা হৈছে:
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত: ৰেজিষ্ট্রাৰৰ দ্বাৰা, কৃষ্ণ কান্ত হাজৰিকা ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পক্ষৰ পৰা।

ISBN :

মুখ্য কার্যালয়: পাতগাঁও, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী – ৭৮১০১৭,

ৰেশম নগৰ, খনাপাৰা, গুৱাহাটী – ৭৮১০২২ Web: www.kkhsou.in

পাঠ্যক্রমৰ পৰিচয়

ইতিহাসৰ স্নাতকোত্তৰ শাখাৰ প্ৰথম ষান্মাসিকৰ এইটো তৃতীয়টো মূল পাঠ্যক্রম। এই পাঠ্যক্রমৰ শিৰোনাম হৈছে পূব এছিয়াৰ ইতিহাস (১৮৩৯-১৯৪৯)। পাঠ্যক্রমত মুঠ ১৪টা অধ্যায় আছে। জাপান আৰু চীনৰ ঐতিহাসিক পটভূমি আৰু তেওঁলোকৰ ক্ষমতাত উত্থানৰ সৈতে শিক্ষার্থীসকলক পৰচয় কৰাই দিবলৈ এই পাঠ্যক্রম প্রস্তুত কৰা হৈছে। পাঠ্যক্রমৰ প্রথম সাতটা অধ্যায়ত জাপানৰ অধ্যয়নৰ ওপৰত বিশেষ গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে আৰু বাকী সাতটা অধ্যায়ত চীনক পশ্চিমৰ বাবে মুকলি কৰা আৰু আধিপত্যৰ বাবে ইয়াৰ যুঁজৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা হৈছে

প্রথম অধ্যায়ৰ শিৰোনাম হৈছে সামন্তীয় জাপান যিয়ে প্রাক-আধুনিক জাপানী যুগৰ ৰাষ্ট্র আৰু সমাজৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰে।

টোকুগাৱা জাপান আৰু পশ্চিম শক্তি শীর্ষক দ্বিতীয়টো অধ্যায়ত শ্বোগুনেটৰ শাসন আৰু পশ্চিমলৈ জাপানী দুৱাৰ মুকলি কৰাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

তৃতীয় অধ্যায়ত জাপানৰ মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ আৰু আধুনিকীকৰণত ৰাজতন্ত্রৰ পুনৰ প্রৱর্তন আৰু জাপানত আধুনিকীকৰণৰ টোৰ সৃষ্টি কৰা সংস্কাৰৰ প্রৱর্তনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

বিশ্ব শক্তি হিচাপে জাপানৰ উত্থান শীর্ষক চতুর্থ অধ্যায়ত জাপানক শক্তিশালী শক্তি হিচাপে উত্থানৰ কাৰণ হোৱা কাৰকসমূহৰ বিশ্লেষণ কৰে।

'জাপানত গণতন্ত্র' শীর্ষক পঞ্চম অধ্যায়ত সাংবিধানিক ৰেখাৰে ৰাজনৈতিক চেতনা আৰু ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ উত্থানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

ষষ্ঠ আৰু সপ্তম অধ্যায় ক্রমে 'যুদ্ধৰ মাজত জাপান' আৰু 'জাপান আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ'ত প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ পিছৰ জাপানৰ ৰাজনৈতিক বিকাশ আৰু ক্রমান্বয়ে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জাপানৰ ভূমিকা সম্পর্কে আলোচনা কৰা হৈছে।

'চীনৰ ধাৰণা লাভ কৰা আৰু চীনক মুকলি কৰা' শীর্ষক অষ্টম আৰু নৱম অধ্যায়ত প্রাক-আধুনিক চীনৰ ইতিহাস আৰু পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ বাবে ইয়াৰ দুৱাৰ মুকলি কৰিবলৈ বাধ্য হোৱা পৰিস্থিতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

দশম অধ্যায় 'জনপ্রিয় সংস্কাৰ আন্দোলন'ত টাইপিং আৰু বক্সাৰ বিপ্লৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

'চীনত জাতীয়তাবাদৰ উত্থান আৰু চীনত ৰাজনৈতিক আন্দোলন' শীর্ষক একাদশ আৰু দ্বাদশ অধ্যয়ত বিশ্বযুদ্ধৰ পূর্বে চীনৰ ভিতৰত ৰাজনৈতিক ক্ষেত্রখনৰ লক্ষণীয় পৰিৱর্তনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

'বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত চীন' শীর্ষক ত্রয়োদশ অধ্যায়ত দুয়োটা বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত চীনৰ ভূমিকা সম্পর্কে আলোচনা কৰা হৈছে।

চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলন শীর্ষক চতুর্দশ অধ্যায়টোৱে চীনত কমিউনিজমৰ উত্থান আৰু গৃহযুদ্ধৰ সূচনা কৰা পৰিণতিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰে।

এই পাঠ্যবিষয়টি অধ্যয়ন কৰোঁতে মূল পাঠৰ লগে লগে সোঁ তথা বাওঁফালে কিছুমান অয়তাকাৰ বাকচ লক্ষ্য কৰিব। এইবোৰ মূল পাঠত উল্লেখ থকা দৰ্কাৰী ধাৰণাসমূহ সৰল অৰ্থত বুজি পোৱাত সহায় কৰিব। 'জানি থোৱা ভাল' বাকচবোৰত মূল পাঠৰ সৈতে জড়িত কিছু গুৰুত্বপূৰণ তথ্যৰ সম্ভেদ আছে। আকৌ, প্ৰতিটো শাখাৰ অধ্যয়নৰ অন্তত 'অগ্ৰগতি নিৰিক্ষণ' যোগে আগবঢ়োৱা প্ৰশ্নাৱলীয়ে অধ্যয়নৰ অধ্যয়নৰ অগ্ৰগতিৰসম্পৰ্কে স্বপৰীক্ষৰণৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব। অধ্যয়ণৰ লগে লগে উক্ত প্ৰশ্নাৱলীৰ উত্তৰসমূহ লিখি শেষত দিয়া 'অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান'ৰ সৈতে ৰিজাই চোৱাটো অধিক লাভদায়ক। অধায়টিত আলোচিত বিভিন্ন ধাৰণাসমূহৰ বিষয়ে বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে 'অধিক জানিবলৈ' শিতানত উল্লেখ থকা গ্ৰন্থসমূহ সাৰথিস্বৰূপ। অধ্যায়বোৰৰ শেষত কেইটিমান 'আৰ্হি প্ৰশ্ন' তুলি দিয়া হৈছে। শেষৰ অধ্যায়টিৰ পাছত কেইখন 'প্ৰসঙ্গ পুথি'ৰ নাম উল্লেখ কৰা হৈছে। সেই কেইখন পুথিৰ সহায়েৰে ই মূলতঃ এই পাঠ্যবিষয়ত উল্লেখ থকা অধ্যায়সমূহ প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। আপোনালোকে বিশদভাবে কোনো বিষয় জানিবলৈ হ'লে সেই কেইখন অধ্যয়ন কৰিব পাৰিব।

সূচীপত্র

পৃষ্ঠা

অধ্যায় ১: সামন্তীয় জাপান

সামাজিক গাঁথনি, সামন্তবাদৰ বিকাশ।

অধ্যায় ২: টোকুগাৱা জাপান আৰু পশ্চিম শক্তি

বণিক শ্রেণীৰ উত্থান, মুদ্রাকৃত অর্থনীতিৰ প্রৱর্তন জাপান মুকলি, বিদেশী শক্তিৰ সৈতে চুক্তি (কানাগাৱা, হেৰিছ চুক্তি), টোকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ পতন

অধ্যায় ৩: মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ: আৰু জাপানৰ আধুনিকীকৰণ

প্রকৃতি আৰু দর্শন, জাপানৰ আধুনিকীকৰণ: অর্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক

অধ্যায় ৪: বিশ্ব শক্তি হিচাপে জাপানৰ উত্থান

চীন জাপানীজ যুদ্ধ, এংলো-জাপানী সন্ধি, ৰুছ-জাপানী যুদ্ধ, কোৰিয়াৰ সংলগ্নকৰণ, প্রথম বিশ্বযুদ্ধ আৰু একবিংশ দাবী, পেৰিছ শান্তি সম্মিলন, ৰাশ্বিংটন সম্মিলন।

অধ্যায় ৫: জাপানত গণতন্ত্র

ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান, সাংবিধানিকতাবাদৰ বৃদ্ধি আৰু অৱনতি

অধ্যায় ৬: যুদ্ধৰ মাজত জাপান

১৯৩১ চনৰ মানচুৰিয়ান আক্রমণ, দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধ, এণ্টি-কমিণ্টাৰন চুক্তি, বার্লিন-টকিঅ'-ৰোম অক্ষ, উদ্যোগীকৰণ।

অধ্যায় ৭: জাপান আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ

জেনেৰেল টোজোৰ ভূমিকা, নিউ অর্ডাৰ, গ্রেটাৰ ইষ্ট-এছিয়া সহ-সমৃদ্ধি জ'ন, ইউ.এছ.এ. আৰু জাপানৰ আত্মসমর্পণ।

অধ্যায় ৮: চীনক বুজা

সমাজ, অর্থনীতি, ৰাজনীতি, কনফুচিয়াছ।

অধ্যায় ৯:চীনৰ মুকলি

কেণ্টন ট্ৰেড, প্ৰথম আফিং যুদ্ধ, দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধ, মুকলি দুৱাৰৰ নীতি

অধ্যায় ১০: জনপ্ৰিয় সংস্কাৰ আন্দোলন

টাইপিং বিদ্ৰোহ, বক্সাৰ বিদ্ৰোহ।

অধ্যায় ১১: চীনত জাতীয়তাবাদৰ উত্থান

চীনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলন ১৯০১-১৯০৮, ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱ

অধ্যায় ১২: চীনত ৰাজনৈতিক আন্দোলন

নতুন বৌদ্ধিক ধাৰণাসমূহৰ বিকাশ, মে'চতুৰ্থ আন্দোলন- ইয়াৰ প্ৰকৃতি আৰু তাৎপৰ্য্য, ১৯২০ চনৰ ৰাজনৈতিক সংকট, জাতীয়তাবাদী দল বা কে এম টি।

অধ্যায় ১৩: বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত চীন

প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধত চীন, দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত চীন।

অধ্যায় ১৪: চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলন

চীনা কমিউনিষ্ট পাৰ্টি প্ৰতিষ্ঠা, মাও চে টুঙৰ উত্থান: ৰঙা চীনৰ নিৰ্মাণ, দ্বিতীয় সংযুক্ত ফ্ৰণ্ট, গৃহযুদ্ধ, কাৰণ আৰু তাৎপৰ্য্য। তথ্যসূত্ৰসমূহ

অধ্যায় ১০ঃ সামন্তবাদী জাপানঃ ৰাজ্য আৰু সমাজ

অধ্যায়ৰ গঠন

১.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

১.১ পৰিচয়

১.৩ সামাজিক গাঁথনি

১.৪ সামন্তবাদৰ বিকাশ

১.৫ সামৰোঁ আহক

১.৬ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

১.৭ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

১.৮ আৰ্হি প্রশ্নাৱলী

১.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায় অধ্যয়নৰ পিছত বুজিব পাৰিব—

- মধ্যযুগীয় জাপানৰ সামাজিক গাঁথনি
- মধ্যযুগীয় জাপানৰ ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থা
- জাপানত সামন্তবাদৰ উত্থানৰ বাবে দায়ী কাৰকসমূহ

১.২ পৰিচয়

'সূর্য উঠা দেশ' নামেৰে জনাজাত জাপান হৈছে এছিয়াৰ পূব প্রান্তত থকা এটা দ্বীপপুঞ্জ অর্থাৎ এলানি দ্বীপৰ সমষ্টি। প্রশান্ত মহাসাগৰৰ উMৰ-পশ্চিমে অৱস্থিত জাপানত চাৰিটা প্রধান দ্বীপ আছে— হকাইডো, হনছু, শ্বিকোকু আৰু কিউছু। এই দেশ মূলতঃ আগ্নেয়গিৰিৰ উদ্গীৰণৰ জৰিয়তে উৎপ¿M হোৱা বাবে প্রধান দ্বীপসমূহৰ ৫০ শতাংশতকৈ অধিক ভূমি পাহাৰীয়া। এটা সংকীর্ণ প্রণালীয়ে জাপানক কোৰিয়াৰ পৰা পৃথক কৰিছে, যিটো মহাদেশখনৰ পৰা জাপানলৈ প্রৱেশ কৰাৰ স্বাভাৱিক স্থান। কোৰিয়াৰ জৰিয়তেই জাপানী সংস্কৃতি চীনা সংস্কৃতিৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত হৈছিল। যাতায়াত কৰিব পৰা নদীৰ

অভাৱ আৰু পৰম্পৰাগত পশুপালনৰ ফলত দেশখনৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত প্ৰভাৱ পৰিছিল। জাপানৰ আটাইতকৈ উন্নত গ্ৰাম্য অৰ্থনীতিমূলক কাৰ্যকলাপ আছিল ধান খেতি আৰু ৰেচম শিল্প। তদুপৰি উচ্চ ভূমিত যৱ আৰু ঘেঁহু খেতি কৰা হৈছিল। জাপানীসকলৰ বাবে মাছ হৈছে প্ৰটিনৰ প্ৰধান উৎস। জাপানৰ জনগাঁথনি জাপানীসকল, সংখ্যালঘু আইনুসকল আৰু কো�ৰিয়ানসকলৰ দ্বাৰা গঠিত হৈছে। জাপানত অতি সক্ৰিয় ভূমিকম্পপ্ৰৱণ অঞ্চল আছে, যিয়ে এই দেশৰ স্থাপত্য শিল্পক প্ৰভাৱিত কৰিছে।

১.৩ সামাজিক গাঁথনি

৭০০-৮০০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা জাপানত পিৰামিড আৰ্হিৰ সামাজিক ব্যৱস্থা আছিল। শিখৰত জাপানী সম্ৰাট বা মিকাডোৰ কাৰ্যালয় আছিল, য'ত কেইটামান সাম্ৰাজ্যবাদী বংশৰ একচেটিয়া আধিপত্য আছিল। সম্ৰাটক ঐশ্বৰিক শক্তিৰ অধিকাৰী বুলি গণ্য কৰা হৈছিল আৰু সূৰ্যৰ সৈতে তেওঁৰ সম্পক থকা বাবেই তেওঁ কতৃত্ব লাভ কৰে বুলি ভাবিছিল। কিন্তু ১১৮৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা জাপানৰ ৰাজনৈতিক শক্তি বিভিন্ন 'শ্বোগুন' বা সামৰিক নেতাৰ হাতত কেন্দ্ৰীভূত হৈ পৰে। তেওঁলোকে ইডোত নিজৰ আধিপত্য বিস্তাৰ কৰি জাপানৰ কাৰ্যকৰী শাসক হিচাপে কাম কৰাৰ বিপৰীতে কিয়'টোত সম্ৰাটে কেৱল প্ৰতীকী আৰু সাংস্কৃতিক মু�ৰব্বী হিচাপেহে কাম কৰিছিল। মধ্যযুগীয় জাপানৰ ঐতিহ্যপটত শ্বোগুনৰ যুগটো সাধাৰণতে সামন্তবাদৰ সৈতে জড়িত। 'শ্বোগুন'সকলৰ কাষতে আছিল 'দাইমীয়' বা সামন্ত প্ৰভুসকল— যিসকলে নিজৰ নিজৰ এলেকাত শাসন কৰিছিল আৰু বৃহৎ সেনাবাহিনী নিয়ন্ত্ৰণ কৰিছিল। দাইমীয়ৰ পিছত 'ছামুৰাই' বা যোদ্ধা শ্ৰেণী— যিয়ে দাইমীয়সকলক সহায় কৰিছিল আৰু সমাজত বিশেষ সুবিধাপ্ৰাপ্ত পদবী লাভ কৰিছিল। ছামুৰাইৰ তলত সেই ক্ৰমত কৃষক, শিল্পী আৰু ব্যৱসায়ীসকল আছিল।

জাপানৰ সমাজখনক বহলভাৱে দুটা শ্ৰেণীত ভাগ কৰিব পাৰি— শাসক আৰু শাসিত। শাসক শ্ৰেণীটো নিযুক্তিপ্ৰাপ্ত আমোলা, উচ্চ অসামৰিক বিষয়া, সামৰিক বিষয়া, প্ৰাদেশিক গৱৰ্ণৰ আৰু স্থানীয় বিষয়াৰে গঠিত হৈছিল। অষ্টম শতিকাৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ ভিতৰত এই কামবোৰ বংশানুক্ৰমিক হৈ পৰে। কেন্দ্ৰীয় কতৃপক্ষৰ পৰা বহু দূৰত কাম কৰি এই বংশানুক্ৰমিক বিষয়াসকলে বৃহৎ পৰিসৰৰ স্বায়M শাসন লাভ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ অধীনত ৰখাৰ বাবে ধাননি পথাৰ অনুমোদন দিয়া হৈছিল। এই অনুমোদিত ধাননিৰ মাটিবোৰ প্ৰায়ে ভৌগোলিকভাৱে পৃথক বা তেওঁলোকৰ পৰম্পৰাগত পৰিয়ালৰ গৃহৰ পৰা দূৰৈত আছিল। এনে ক্ষেত্ৰত পোনপটীয়াকৈ পৰিচালনা কৰাতকৈ তেওঁলোকে পৰিচালক (জিটো) নিযুক্তি দিছিল আৰু তেওঁলোকক এক শ্ৰেণীৰ চিপাহীয়ে (শ্ৰুগো) সহায় কৰিছিল। এই কৰ্মচাৰীসকলে কৰ সংগ্ৰহ আৰু খেতিপথাৰ-বাগিচাসমূহৰ সুৰক্ষাকে ধৰি পৰিচালনাৰ দায়িত্বও পালন কৰিছিল। বংশগত বিষয়াসকলক প্ৰদান কৰা ধানখেতিৰ মাটি ৰাজহ আদায়ৰ পৰা ৰেহাই দিয়া হৈছিল।

বাকী থকা ধানখেতিৰ মাটিখিনি সময়ে সময়ে পুনৰ বিতৰণৰ মাধ্যমেৰে সমর্থক বা শাসিত শ্রেণীৰ মাজত ভাগ কৰা হৈছিল। মাটিত কাম কৰা আৰু কৰ দিয়া জনসাধাৰণৰ বিপুলসংখ্যক আছিল এই কৃষকসকলেই। শাসিত শ্রেণীৰ মানুহৰ মাজত কৃষকসকলে সর্বোচ্চ স্থান লাভ কৰিছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্ন-১ ঃ 'দাইমীয়'সকল কোন আছিল ?

প্রশ্ন-২ ঃ সম্রাটৰ পৰা কোনে ধানখেতিৰ মাটি লাভ কৰিছিল ?

প্রশ্ন-৩ ঃ জাপানত সামাজিক স্তৰত কাক একেবাৰে তলত ৰখা হৈছিল ?

১.৪ সামন্তবাদৰ বিকাশ

সামন্তবাদৰ ইংৰাজী প্রতিশব্দ 'ফিউডেলিজম' শব্দটো জার্মান ভাষাৰ 'ফিউড' শব্দৰ পৰা উদ্ভৱ হৈছে, যাৰ অর্থ হৈছে 'এটুকুৰা মাটি'। ফ্রান্সৰ ৰজা তথা ৰোমান সম্রাট চার্লমেনক সামন্তবাদৰ পিতৃ বুলি কোৱা হয়। কাৰণ তেওঁৰ শাসন কালতে (৭৬৮-৮০০ খ্রীষ্টাব্দ) মধ্যযুগীয় ফ্রান্সত সামাজিক ব্যৱস্থা হিচাপে সামন্তবাদৰ বিকাশ ঘটিছিল। সামাজিক, ৰাজনৈতিক আৰু অর্থনৈতিক ব্যৱস্থা হিচাপে সামন্তবাদ ব্যক্তিগত আনুগত্য বা পৰাধীনতাৰ নীতিৰ ওপৰত ভি¿M কৰি গঢ় লৈ উঠিছিল। ইয়াৰ বৈশিষ্ট্য আছিল ভূমিৰ মালিকীস্বত্ব আৰু বাধ্যবাধকতাৰ এক স্ত্ৰীকৃত গাঁথনি। এজন অধীনস্থ লোকে মাটি আৰু প্রয়োজনৰ সময়ত সুৰক্ষা আৰু সহায়ৰ বিনিময়ত প্রভুৰ ওচৰত আনুগত্যৰ প্রতিশ্রুতি দিছিল। প্রভুসকলৰ মালিকানাধীন মাটিত কৃষকসকলে শ্রমৰ সেৱা আগবঢ়াইছিল। ফিফডম নামেৰে জনাজাত বিশাল ভূমিৰ ওপৰত তেওঁলোকৰ নিয়ন্ত্রণৰ জৰিয়তে বিভিন্ন গৰাকীৰ মাজত ক্ষমতা বিতৰণ হোৱাৰ বাবে কর্তৃত্বৰ বিকেন্দ্রীকৰণ কৰা হৈছিল। এই ব্যৱস্থাত প্রতিজন মালিক অর্থাৎ মাটিৰ গৰাকী ৰজাৰ অধীনস্থ আছিল। বিভিন্ন সময়ত আঞ্চলিকভাৱে কিছুমান তাৰতম্য থাকিলেও সামন্তবাদৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ বিশ্বৰ বিভিন্ন ঠাইত দেখা গৈছিল।

জাপানৰ অভ্যন্তৰত 'শ্বোগুন'সকলৰ যুগত সামন্তবাদৰ বিকাশ হৈছিল। ইয়াৰ পিছত 'পুৰণি জাপান'ৰ প্রশাসনিক ব্যৱস্থায়ো সামন্তবাদৰ উত্থানৰ পথ প্রশস্ত, কৰিছিল। পূর্বে উল্লেখ কৰা অনুসৰি, নিযুক্তিৰ ব্যৱস্থাত থকা আমোলাতান্ত্রিক বিষয়াসকলে কার্যকালৰ ম্যাদৰ ভিতৰত কৃষি মাটিৰ অনুদান লাভ

কৰিছিল। এনে ভূমি অনুদান ৰাজহমুক্ত আছিল আৰু প্ৰাদেশিক প্ৰশাসকসকলক বৃহৎ স্বায়M শাসন প্ৰদান কৰা হৈছিল। অষ্টমৰ পৰা দ্বাদশ শতিকাৰ মাজভাগত মূল নিযুক্তিপ্ৰাপ্ত কাৰ্যালয়সমূহে ৰাজহমুক্ত মাটিৰ ওপৰত বংশগত মালিকীস্বত্ব উপভোগ কৰি উMৰসূৰীয়ে অধিকাৰ লাভ কৰিছিল। বাকী থকা ধান খেতিৰ মাটিসমূহ সমৰ্থনপ্ৰাপ্ত শাসক শ্ৰেণীৰ মাজত ভাগ কৰা হৈছিল। যিহেতু কেৱল ধানখেতিৰ মাটিবোৰহে এনেদৰে বিতৰণ কৰা হৈছিল, সেয়েহে আন মাটিবোৰ ব্যৱহাৰ কৰি ধৰি ৰাখিব পৰাসকলৰ দখলৰ বাবে মুকলি কৰি দিয়া হৈছিল। ফলস্বৰূপে, নিযুক্তিপ্ৰাপ্ত আমোলাতন্ত্ৰই মাটিৰ এটা বৃহৎ অংশ ক্ৰমান্বয়ে বৃহৎ বংশগত সম্প¿Mলৈ পৰিণত কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি চৰকাৰৰ ব্যয়ো ক্ৰমাৎ বৃদ্ধি পাই আহিল আৰু কেৱল শাসিত শ্ৰেণীৰ ভাগত থকা মাটিৰ ওপৰতহে কৰ আৰোপ কৰা হ'ল। গতিকে, কিছুমান মানুহে তেওঁলোকক প্ৰদান কৰা মাটিখিনি নিজৰ দখলত থকাটো লাভজনক নহয় বুলি বিবেচনা কৰিবলৈ ল'লে। এনে ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকে নিজৰ নিজৰ মাটি শাসক শ্ৰেণী বা বৃহৎ বাগিচাৰ মালিকৰ হাতত অৰ্পণ কৰিলে। এনেকৈ এই মাটিবোৰ যেতিয়া আমোলাসকলৰ অধীনলৈ আহিল, তেতিয়া তেওঁলোকক কৰ ৰেহাই দিয়া হ'ল। এই প্ৰক্ৰিয়া চলি থকাৰ লগে লগে তুলনামূলকভাৱে বৃহৎ সম্পদৰ প্ৰাদেশিক সামন্তৰ এটা শ্ৰেণীৰ সৃষ্টি হ'ল আৰু যিসকল সম্ৰাটতকৈও অধিক শক্তিশালী হৈ পৰিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে জাপানত সামন্তীয় সমাজ গঠনৰ বাট মুকলি হ'ল। অভিজাত লোকসকলৰ হাতত নিজৰ মাটি এৰি দিয়া লোকসকলে সেই মাটি থকা বাগিচাৰ মালিকসকলক ব্যক্তিগত সেৱা আগবঢ়াবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। এই বৃহৎ বাগিচাৰ মালিকসকলে নিজৰ বাগিচা ৰক্ষণাবেক্ষণ আৰু সুৰক্ষাৰ বাবে বলপূৰ্বকভাৱে অধিক মাটি অধিগ্ৰহণ কৰিবলৈ নিজৰ সামৰিক বাহিনী সৃষ্টি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। ফলস্বৰূপে শাসক শ্ৰেণীটো দুটা সুকীয়া গোটত বিভক্ত হৈ পৰিল— নাগৰিক আমোলাতন্ত্ৰ আৰু সামৰিক অভিজাত। আমোলাতন্ত্ৰ কেন্দ্ৰীয় কতৃÇপক্ষৰ নিয়ন্ত্ৰণত থাকিল আৰু সামৰিক বাহিনী ভূখণ্ডীয় বা প্ৰাদেশিক প্ৰশাসকৰ অধীনত থাকিল। শেষত ইয়াৰ ফলত সামন্তীয় ক্ষমতাৰ ভি¿Mত ক্ষমতাৰ বিকেন্দ্ৰীকৰণ কৰা হ'ল। দ্বাদশ শতিকাৰ শেষলৈ ক্ষমতাৰ এই হস্ত¸ান্তৰ প্ৰক্ৰিয়া সম্পূৰ্ণ হৈছিল।

তেৰশ শতিকাৰ পৰা ষোড়শ শতিকাৰ শেষলৈকে জাপানৰ আভ্যন্তৰীণ ইতিহাসৰ বৈশিষ্ট্য আছিল যে সামন্তসকলে দেশৰ ভিতৰত আটাইতকৈ শক্তিশালী সম্ৰাটগৰাকীৰ নিৰ্দেশনাত সাম্ৰাজ্যবাদী প্ৰতিষ্ঠানসমূহ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব বিচাৰিছিল। সম্ৰাটে শাসন নকৰাকৈয়ে ৰাজত্ব কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে, কিয়নো তেওঁ ইজনৰ পিছত সিজন সামন্তীয় সামৰিক প্ৰধান বা দাইমীয়ৰ প্ৰভাৱত নামমাত্ৰ শাসক হৈ পৰিল আৰু জাপান চৰকাৰ সামৰিক পক্ষৰ চৰকাৰ হৈ পৰিল। সম্ৰাটে সফল দাইমীয় এজনক 'শ্বোগুন' বা 'জেনেৰেল' উপাধিৰে নিযুক্তি দিবলৈ বাধ্য হৈছিল। ১১৮৫ চনৰ পিছত জাপানৰ ৰাজনৈতিক কতৃÇত্বে

বিভিন্ন শ্বোগুনৰ অধীনত কেন্দ্রীভূত হয়, যিয়ে ইডোত থকা নিজৰ ঘাটিৰ পৰাই জাতিটোক ফলপ্রসূভাৱে শাসন কৰিছিল। আনহাতে কিয়'ট'ত থকা সম্রাটে সীমিত ক্ষমতাৰে আনুষ্ঠানিক আৰু সাংস্কৃতিক স্থান এটাহে লাভ কৰিছিল।

১.৫ বাকুহান ব্যৱস্থাঃ

শ্বোগুনেটৰ অধীনত গঢ় লৈ উঠা শাসন ব্যৱস্থাৰ ৰাজনৈতিক গাঁথনিটোক 'বাকুহান' ব্যৱস্থা বুলি কোৱা হয়, যিয়ে বাকুফু বা শ্বোগুনৰ সামৰিক শিবিৰৰ চৰকাৰ আৰু দাইমীয়ৰ হান বা দাইমীয়সকলৰ সৈতে সংযোগ স্থাপন কৰিছিল। দাইমীয় বংশসমূহে হান নামৰ বিশাল এলেকাৰ মাটিৰ মালিকীস্বত্বৰ পৰাই উচ্চ সামাজিক স্থান লাভ কৰিছিল (ইউৰোপীয়ৰ দৰে)। দাইমীয়ৰ মূলজন আছিল সফল স্থানীয় প্রশাসক, যিয়ে প্রশাসনৰ ক্ষেত্রত শ্বোগুনে তেওঁৰ ৰাজ্যত যি কার্যকলাপ কৰিছিল তাক মাথোঁ স্থানীয় এলেকাত কার্যত পৰিণত কৰিছিল। যেনে আইনী সংহিতা জাৰি কৰা আৰু কৰ আৰোপ কৰা কার্য আদি। বাকুহান ব্যৱস্থাৰ কেন্দ্রীয় ব্যৱস্থা আছিল সামন্তবাদী চৰিত্রৰ। সকলো দাইমীয়কে শ্বোগুনৰ ব্যক্তিগত প্রশাসক হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল, তেওঁৰ লগত ব্যক্তিগত আনুগত্য ৰখাৰ শপত ৰাখি বান্ধ খাই থাকিব লগা হৈছিল— যিটো প্রতিবাৰ নতুন শ্বোগুন স্থাপন কৰাৰ সময়ত নৱীকৰণ কৰা হৈছিল। দাইমীয়সকলৰ তলত আছিল ছামুৰাই। ছামুৰাই দাইমীয়সকলৰ দ্বাৰা পৰিচালিত এটা সশস্ত্র সৈন্যবাহিনী বা সৈন্যবাহিনীৰ একো একোটা সৰু দল, যিয়ে তেওঁলোকক বহু ক্ষেত্রত সেৱা আগবঢ়াইছিল। যুদ্ধৰ সময়ত ছামুৰাইসকলৰ সামাজিক অৱস্থান আৰু সংখ্যা বৃদ্ধি পাইছিল আৰু আনহাতে শান্তি আৰু স্থিতাৱস্থাৰ সময়ত তেওঁলোকৰ কাম-কাজ হ্রাস কৰা হৈছিল। ইয়াৰ পিছৰ স্তৰত আছিল কৃষক শ্রেণী, যিয়ে সমাজত সiœান লাভ কৰিছিল। কাৰণ তেওঁলোক আছিল জাপানৰ বৃহৎ কৃষি অর্থনীতিৰ উৎপাদনৰ মূল ভেটি। আটাইতকৈ নিম্ন স্তৰত সামাজিক নীচ দাস, অপৰাধী, বেংকত কাম কৰা লোক আৰু ব্যৱসায়ী (চোনিন) শ্রেণীক অন্তর্ভুক্ত কৰা হৈছিল। কাৰণ কনফুচিয়াচৰ নীতি অনুসৰি বেপাৰ-বাণিজ্য আৰু সূদৰ আদান-প্রদান কার্যক জাপানত তেতিয়া অনৈতিক বুলি বিবেচনা কৰা হৈছিল। তেওঁলোকক অতি কম সiœান দিয়া হৈছিল আৰু তেওঁলোকক লগত অস্ত্র ৰাখিবলৈ দিয়া হোৱা নাছিল। ইয়াৰ আগতে শ্বোগুনে বাকুহান ব্যৱস্থা উদ্ভাৱন কৰিছিল যদিও টকুগাৱাই ১৬০৩ চনত ছেইকিগাহাৰাৰ যুদ্ধত জয়ী হোৱাৰ পিছত ক্ষমতালৈ আহে, যিখন যুদ্ধই আজিৰ বাকুহান ব্যৱস্থাক গঢ় দিছিল। জাপানৰ মহান সামৰিক ব্যক্তি ইয়াছু টকুগাৱাক উক্ত বংশৰ প্রথম সম্রাট হিচাপে ঘোষণা কৰা

হৈছিল। ১৮৬৭ চনত সাম্ৰাজ্যবাদী ব্যৱস্থাৰ উত্থান আৰু মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ দ্বাৰা উফৰি যোৱাৰ আগতে প্ৰায় দুটা শতিকা ধৰি বাকুহান ব্যৱস্থাই জাপানত শাসনকাৰ্য চলাই আছিল।

5জানো আহঁকঃ

ধাৰাবাহিক যুদ্ধত অৱতীৰ্ণ হৈ থকা ৰাষ্ট~ জাপানৰ সেই সময়ছোৱাক 'চেংগোকু' যুগ বুলি জনা যায়, যি যুগ প্ৰায় ১৫শ শতিকাৰ শেষৰ ফালৰ পৰা ১৬শ শতিকাৰ শেষলৈকে চলিছিল, ইয়াৰ বৈশিষ্ট্য আছিল, অহৰহ সামৰিক সংঘাত, ৰাজনৈতিক অস্থিৰতা ইত্যাদি। তদুপৰি জাপানৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে প্ৰতিদ্বন্দি3তা কৰা বিভিন্ন সামন্ত প্ৰভু বা দাইমীয়ৰ মাজত সামাজিক উM◌াল পৰিস্থিতিৰ মাজেৰে জাপানৰ ইতিহাসত টকুগাৱা শ্বোগুনেট স্থাপন হয়। ছেইকিগাহাৰাৰ যুদ্ধৰ অন্তত ১৬০০ চনৰ ২১ অক্টোবৰত টকুগাৱা বংশৰ শাসন আৰম্ভ হৈছিল— যি ২৫০ বছৰতকৈও অধিক সময় ধৰি দেশখন শাসন কৰিছিল। টকুগাৱা লেয়াছু আৰু ইষ্টেম সেনাই কঠিন যুঁজত জয়ী হৈছিল, য'ত যুদ্ধ নকৰাসকলে যুঁজ দিয়াসকলৰ সৈতে সমান্তৰালভাৱে প্ৰভাৱ পেলাইছিল। টকুগাৱা শান্তি, যাক পেক্স টকুগাৱা বা ইডো যুগৰ শান্তি বুলিও কোৱা হয়— জাপানৰ ইতিহাসৰ তুলনামূলকভাৱে সুস্থিৰ আৰু শান্তিপূৰ্ণ যুগক ই বুজায়, যিটো ১৭শ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ পৰা ১৯শ শতিকাৰ মাজভাগলৈকে টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ শাসনৰ অধীনত চলিছিল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্ন-৪ ◌ঃ চোনিন শ্ৰেণীয়ে সামন্তীয় জাপানৰ কৃষকসকলক বুজাইছিল। —সঁচা নে মিছা?

প্ৰশ্ন-৫ ◌ঃ কোন বংশৰ অধীনত বাকুহান ব্যৱস্থা পৰিপ$ হৈছিল?

প্ৰশ্ন-৬ ◌ঃ জাপানী সম্ৰাটৰ আসন কোনখন ঠাইত আছিল?

প্ৰশ্ন-৭ ◌ঃ 'শ্বোগুন' শব্দটোৰ অৰ্থ কি?

প্ৰশ্ন-৮ ◌ঃ টকুগাৱা বংশৰ প্ৰথম শ্বোগুন কোন আছিল?

১.৬ সামাজিক বিভাজন

টকুগাৱা জাপানৰ সামাজিক জীৱনৰ এটা উল্লেখযোগ্য বৈশিষ্ট্য আছিল 'মিবুনচেল' বা মর্যাদাৰ ব্যৱস্থা। পৰম্পৰাগতভাৱে সiœান আৰু কার্যৰ ভিত্তিত চাৰিটা বিভাজন আছিল। এই মূল বিভাগকেইটা আছিল— ছামুৰাই, কৃষক, শিপিনী আৰু বণিক (ছি নো কো শ্বো)।

এটা সুকীয়া শ্রেণী হিচাপে ছামুৰাইসকলক জাপানী সমাজৰ চাৰিগুণীয়া বিভাজনৰ শীর্ষত ৰখা হৈছিল। তেওঁলোক আছিল— অভিজাত যোদ্ধা, কঁকালত দুখন তৰোৱালকে ধৰি তেওঁলোকৰ অনন্য সাজ-পোছাকৰ দ্বাৰা চিনাক্ত কৰিব পৰা যায়। ছামুৰাইসকলে কঠোৰ আচৰণ বিধি পালন কৰিছিল, য'ত নিজৰ গৰাকীৰ প্রতি আনুগত্য ৰখা আৰু প্রয়োজন হ'লে গৰাকীৰ বাবে প্রাণত্যাগ কৰাটোও তেওঁলোকৰ কর্তব্যৰ ভিতৰত পৰিছিল। তেওঁলোকে বিশেষ অপৰাধমূলক কার্যবিধি ৰূপায়ণৰ ক্ষমতা লাভ কৰিছিল। সমাজত তেওঁলোকে বিশেষ সুবিধাপ্রাপ্ত লোক হিচাপে স্থান লাভ কৰিছিল আৰু সiœানীয় পদবীত অধিষ্ঠিত হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি তেওঁলোকে প্রায়ে সমাজৰ নীতি-নিয়ম বলৱৎকাৰী হিচাপে কাম কৰিছিল। কিন্তু যদিও সমাজত ছামুৰাইসকলৰ উচ্চ স্থান আৰু জনপ্রিয় চিত্রকল্পসমূহত এটা ৰোমাণ্টিক ভাবমূর্তি আছিল, শান্তি আৰু যুদ্ধ নোহোৱা সময়ত ছামুৰাইসকল বহু অর্থনৈতিক প্রত্যাহ3ানৰ সiœুখীন হৈছিল, কাৰণ যুদ্ধৰ সময়তহে তেওঁলোকৰ সেৱাৰ চাহিদা বেছি আছিল। তেওঁলোকৰ বাস্তˌৱ পৰিস্থিতিয়ে যুদ্ধৰ বাহিৰেও অসামৰিক প্রশাসন আৰু ঘৰুৱা পৰিচালনাকে ধৰি বিভিন্ন কাম কৰিবলৈ কৰিছিল আৰু এওঁলোক আভ্যন্তৰীণ বিভাজনৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত হৈছিল।

এই পৰম্পৰাগত সামাজিক বিভাজনত সন্মান আৰু কার্যকলাপ অনুসৰি ছামুৰাইৰ পিছতে দ্বিতীয় স্থানত আছিল কৃষকসকল।, তেওঁলোক মুঠ জনসংখ্যাৰ প্রায় ৮৫ শতাংশ আছিল। জাতিটোক জীয়াই ৰখাত তেওঁলোকৰ অৱদান আছিল লেখত ল'বলগীয়া। সেই সময়ত গ্রাম্য জীৱন আছিল বিভিন্ন কামৰ ভাগ-বাটোৱাৰা আৰু দায়িত্বৰ বোজাৰ লগতে সাম্প্রদায়িক বিভেদেৰে ভৰা। কোনো এজনৰ ব্যক্তিগত কুকর্মৰ বাবে সমগ্র গাঁওখনকে শাস্তি, দিয়া হৈছিল। সকলো গাঁও একে নাছিল আৰু গাঁৱৰ ভিতৰত বহু সামাজিক বিভাজন স্পষ্ট ৰূপত দেখা গৈছিল। বিশেষ সুবিধাপ্রাপ্ত কৃষকসকলে একচেটিয়া অধিকাৰ আৰু প্রভাৱ ভোগ কৰিছিল। তেওঁলোকৰ তলত মধ্যমীয়া মাটিৰ মালিকসকল, তাৰ পিছত ভাৰাতীয়া আৰু চাকৰসকল যিসকল প্রায়ে অর্থনৈতিকভাৱে ধনী কৃষকৰ ওপৰত নির্ভৰশীল আৰু তেওঁলোকৰ কতৃত্বৰ অধীনত আছিল। টকুগাৱাসকলৰ অধীনত আপেক্ষিকভাৱে স্থিতিশীলতাৰ সময়ছোৱাত বছৰৰ পিছত বছৰ ধৰি কৃষকসকলৰ বৃদ্ধি আৰু স্বায়Mশাসন বৃদ্ধি পাইছিল। উৎপাদনশীলতাৰ উন্নতিৰ ফলত গ্রাম্য বিশেষীকৰণৰ সৃষ্টি হয় আৰু কৃষিৰ প্রতি আগ্রহী নতুন অভিজাত শ্রেণীৰ উত্থান ঘটিল।

তৃতীয় শ্ৰেণীটো আছিল চোনিন বা নগৰবাসী, য'ত চহৰ আৰু নগৰত বাস কৰা শিল্পী আৰু ব্যৱসায়ীসকল অন্তৰ্ভুক্ত আছিল। দুয়ো শ্ৰেণীকে একেলগে সংগঠিত কৰি ৰখা হৈছিল যদিও দুয়োৰে মাজত উল্লেখযোগ্য পাৰ্থক্য পৰিলক্ষিত হৈছিল। শিপিনীসকলে গৃহ আৰু বিভিন্ন সঁজুলি আদিৰ দৰে অত্যাৱশ্যকীয় সামগ্ৰী উৎপাদন কৰি সমাজলৈ অৰিহণা যোগাইছিল। আনহাতেদি, বাণিজ্যত মনোনিৱেশ কৰা ব্যৱসায়ীসকলে নিজে উৎপাদন নকৰা সামগ্ৰীসমূহ বিক্ৰী কৰি তাৰ পৰা লাভৰান হৈছিল। সেয়েহে তেওঁলোক আচলতে উপদ্ৰৱকাৰীৰ ভূমিকাহে গ্ৰহণ কৰা দেখা গৈছিল। চহৰ-নগৰবোৰৰ সম্প্ৰসাৰণৰ লগে লগে শিল্পী আৰু ব্যৱসায়ীসকলে দাইমীয়সকলক তেওঁলোকৰ নিজ নিজ এলেকালৈ যোৱাত সংগ দিছিল আৰু বিশেষ শিল্পকৰ্মত নিয়ুক্ত হৈছিল। শ্বোগুনেট যুগৰ নিৰ্মাণৰ উত্থানত শিল্পী, বিশেষকৈ কাঠমিস্ত্ৰীসকলে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল, যাৰ উদাহৰণ আছিল অতি আড়ম্বৰপূৰ্ণ চহৰ ইডো। কেইবাখনো দাইমীয় দুৰ্গ সদৃশ চহৰৰ নিৰ্মাণশৈলীতো তেওঁলোকৰ হাতৰ পৰশ দেখা গৈছিল। আনহাতে বৃহৎ ব্যৱসায়ীসকলে উল্লেখযোগ্য প্ৰভাৱ বিস্ত¸াৰ কৰিছিল আৰু ধন-সম্প¿Mও যথেষ্ট অৰ্জন কৰিছিল যদিও তেওঁলোক চৰকাৰৰ নিৰীক্ষণৰ আওঁতাত আছিল। এওঁলোকে ধন-সম্প¿M আহৰণ কৰিছিল যদিও সমাজিক মৰ্যাদাৰ উচ্চ স্ত¸ৰলৈ উন্নীত হ'ব পৰা নাছিল। কাৰণ তেওঁলোকৰ ওপৰত জাপি দিয়া কনফুচিয়াচীয় আদৰ্শ আছিল তেওঁলোকৰ পৰিপন্থী। এইদৰে ৰক্ষণশীল জাপানী সামাজিক ব্যৱস্থাৰ ঊৰ্ধবমুখী গতিটো অতি কঠিন আছিল। সামগ্ৰিকভাৱে চোনিনৰ শ্ৰেণীটোৱে শিল্পী, ব্যৱসায়ী আৰু শ্ৰমিকক সামৰি লৈ এক বৈচিত্ৰ্যময় নগৰীয়া জনসংখ্যা গঠন কৰিছিল, প্ৰত্যেকেই জাপানৰ বিকশিত আৰ্থ-সামাজিক পৰিৱেশত সুকীয়া অথচ আন্তঃসংলগ্ন ভূমিকা পালন কৰিছিল।

ইয়াৰ উপৰি প্ৰতিষ্ঠিত সামাজিক শ্ৰেণীটোৰ কাষে কাষে বিভিন্ন উপজাতিৰ অস্তি¸ত্ব দেখা পোৱা গৈছিল, যিসকলৰ প্ৰত্যেকৰে নিজস্ব ভূমিকা আৰু বাধ্যবাধকতা আছিল।

ইয়াৰ ভিতৰত আছিল মনো�ৰঞ্জক আৰু ভিক্ষাৰীৰ দৰে লোক। সেই সময়ৰ কিছুমান বুদ্ধিজীৱীয়ে সামাজিক বিভাগসমূহক সমালোচনা কৰিছিল যদিও আন কিছুমানে ইয়াক টকুগাৱাসকলৰ আগমনৰ সময়ৰ অস্থিৰতাতকৈ সমাজৰ সামগ্ৰিক মংগলৰ বাবে অনুকূল বুলি ভাবিছিল।

এই সামাজিক স্ত¸ৰীকৰণৰ বাহিৰত আছিল সাম্ৰাজ্যবাদী আভিজাত্যসকল যিয়ে কঠোৰ সামাজিক স্ত¸ৰীকৰণৰ সৈতে পৃথক, স্বকীয় এখন সমাজ গঠন কৰিব বিচাৰিছিল। ডাঙৰ ডাঙৰ দাইমীয় গৃহ আৰু সম্ভ্ৰান্ত আমোলা লোকসকলৰ মাজত বিবাহৰ সম্পক গঢ়ি উঠিল, যাৰ ফলত জাপানৰ উচ্চ শ্ৰেণীবিলাকৰ মাজত আত্মীয়তাৰ ভাবনা গঢ় লৈ উঠিল। সম্ৰাটজন ৰাজনৈতিকভাৱে শক্তিহীন হ'লেও জাপানৰ সামাজিক স্ত¸ৰ আৰু সাংস্কৃতিক পৰিচয়ৰ সৈতে গভীৰভাৱে জড়িত থকাৰ লগতে পৰম্পৰা আৰু বৈধতাৰ প্ৰতীক আছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্ন-৯ ঃ জাপানী সমাজত চাৰি তৰপীয়া বিভাজনক কি বুলি জনা যায়?

প্রশ্ন-১০ ঃ চোনিন শ্রেণীত অংশ গঠন কৰা দুটা গোট কি কি?

প্রশ্ন-১১ ঃ কনফুচিয়াছৰ আদর্শ অনুসৰি সমাজৰ স্ত¸ৰভি¿Mক বিভাজনৰ ভি¿M কি?

প্রশ্ন-১২ ঃ সামন্তীয় জাপানত ঊর্ধব গতিশীলতা এটা নিয়মীয়া বৈশিষ্ট্য আছিল। সঁচা নে মিছা?

প্রশ্ন-১৩ ঃ যুদ্ধৰ সময়ত ছামুৰাই শ্রেণীৰ গুৰুত্ব বৃদ্ধি পালে। সঁচা নে মিছা?

১.৭ ৰাষ্ট্ৰ আৰু সমাজৰ প্রকৃতিৰ ওপৰত বিতক

জাপানৰ শ্বোগুনেটৰ অধীনত ৰাজনৈতিক ৰাষ্ট্ৰ~ৰ স্বৰূপক লৈ বিতকÇ হোৱা দেখা যায়। ইউৰোপীয় ইতিহাসবিদ চেমছন আৰু মূৰেই টকুগাৱা বাকুহানক নিপীড়নকাৰী সামন্তীয় শাসনৰ যুগ বুলি বর্ণনা কৰিছে, য'ত স্ত¸ৰভি¿Mক বিভাজন কঠোৰভাৱে বজাই ৰখা হৈছিল আৰু পৰিৱর্তনক এৰাই চলা হৈছিল। ই এইচ নর্মানে কিছুমান সামন্তীয় উপাদান যেনে ভূমিৰ গুৰুত্ব আৰু ইয়াৰ সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক মর্যাদাৰ সৈতে সংযোগ কৰিছে, আৰু পিৰামিডীয় সামাজিক স্ত¸ৰীকৰণৰ কথা আঙুলিয়াই দিছেþ। তেওঁৰ মন্তব্য কৰে যে যিখন সমাজত ৰাজনৈতিক ক্ষমতা কেৱল কৃষিজাত সামগ্রীৰ পৰাই আহৰণ কৰা হয়, তেনে সমাজত উপ-সামন্ত ব্যৱস্থাৰ পৰিসৰ যিয়েই নহওক কিয়, সেইখন সমাজক সামন্তীয় বুলি ক'ব পাৰি। সংশোধনবাদী ইতিহাসবিদসকলে অৱশ্যে ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাটোক এক যুক্তিসংগত 'অবিেচ্ছদ্য আমোলাতন্ত্র' বুলি বর্ণনা কৰিছে। এন্দ্রিও গর্ডন, আছাকাৱা আৰু ফুকডা টোকুজোৱে মন্তব্য কৰিছে যে ইমান উচ্চ কেন্দ্রীভূত ৰাষ্ট্ৰ~ ব্যৱস্থাক সামন্তীয় বুলি ক'ব নোৱাৰি। গর্ডনে অর্থনৈতিক দিশৰ উদাহৰণ দর্শাইছে যে এই যুগত উন্নয়ন, নগৰ বিপ্লৱ, ৰাষ্ট্ৰ~ীয় বজাৰ, আৰু সামাজিক গতিশীলতা কেন্দ্রীভূত ৰাষ্ট্ৰ~ৰ বাবে অর্পণ কৰা হৈছিল।

5জানো আহঁক

'ছাব-ইনফিউডেচন' বা উপ-সামন্তীয়কৰণ বুলিলে এনে সামন্ত বা ৰায়তক বুজায়, যি নিজৰ নিজৰ একোজন গৰাকীৰ সৈতে উপ-বিভাজনৰ অন্তর্ভুক্ত। মূলতঃ গৰাকীৰ পৰা পোৱা মাটি থকা এজন

অধীনস্থই বিভিন্ন সেৱা বা বাধ্যবাধকতাৰ বিনিময়ত সেই মাটিৰ কিছু অংশ তেওঁৰ উপ-অধীনস্থসকলক হস্তা›ন্তৰ কৰিব পাৰিছিল।

টকুগাৱা শ্বোগুনেটে হয়তো এনে এটা সংহত কেন্দ্রীভূত ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলাত ব্যর্থ হৈছিল, কিন্তু বাকুহান ব্যৱস্থাৰ ভিতৰত অর্থনৈতিক, ভূমি আৰু আমোলাতন্ত্রিক সংস্কাৰৰ জৰিয়তে ৰাজনৈতিক ক্ষমতাক কেন্দ্রীভূত কৰাৰ বাবে সকলো প্রচেষ্টা চলাইছিল। তেওঁলোকে সেই সময়ৰ শ্বোগুনেটৰ জীৱনকালত উMৰাধিকাৰ বাবে হোৱা সংঘাত ৰোধ কৰিবলৈ নতুন শ্বোগুন এজনক মুকুট পিন্ধাই বংশগত শ্বোগুনেট ব্যৱস্থা প্রতিষ্ঠা কৰাৰ প্রথা গ্রহণ কৰিছিল। লগতে দাইমীয়সকলে শ্বোগুনৰ খৰচত নিজৰ ক্ষমতা বৃদ্ধি কৰিব নোৱৰাকৈ তেওঁলোকক এটা শৃংখলাবদ্ধ নিয়মৰ আওতালৈ অনা হৈছিল। ‘ছাংকিনকোটাই’ৰ ব্যৱস্থাৰ অধীনত প্রতিজন দাইমীয়ই দুটা বাসগৃহ ৰক্ষা কৰিবলগীয়া হৈছিল আৰু বিদ্রোহৰ বিৰুদ্ধে প্রতিৰোধক হিচাপে পৰিয়ালৰ সদস্যসকলক সকলো সময়তে ৰাজধানীত এৰি থৈ যোৱাৰ সময়ত ইডোত আধা সময় কটাবলগীয়া হৈছিল। শ্বোগুনে সেই অনুসৰি সুবিধা প্রদান কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ মাজত আনুগত্যৰ ভাব জগাই তোলাৰ উদ্দেশ্যে তেওঁলোকৰ মাজত শিক্ষা আৰু বিবাহৰ বিষয়ত উৎসাহ যোগাইছিল। কিন্তু ভ্রমণ, উপহাৰ আৰু দুটাকৈ বাসগৃহ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ খৰচে দাইমীয়সকলক অর্থনৈতিকভাৱে জুৰুলা আৰু দুর্বল কৰি তুলিছিল। শ্বোগুনেটৰ বিৰুদ্ধে বিদ্রোহৰ আয়োজন কৰিবলৈও তেওঁলোক সময় বা সম্পদৰ অভাৱত পৰিছিল। ছাংকিনকোটাই ব্যৱস্থাই ৰাজধানীৰ জনসাধাৰণৰ জীৱনৰ ওপৰত শাসক শ্রেণীৰ স্বার্থ ইমানেই কেন্দ্রীভূত কৰিছিল যে ইডোত জiœগ্রহণ কৰা দ্বিতীয় প্রজiœৰ দাইমীয়সকলে পৰিপ$ বয়স নোপোৱালৈকে নিজৰ ৰাজ্য ভ্রমণ কৰা নাছিল। ই ৰাষ্ট¯ীয় যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ বিকাশত সহায় কৰিছিল। লাহে লাহে ইডোক কেন্দ্র কৰি এক জাতীয় জাপানী সংস্কৃতিৰ বিকাশ ঘটিল। এই ব্যৱস্থাসমূহৰ ৰচনা কৰা হৈছিল দীর্ঘদিনীয়া অস্থিৰতাৰ পিছত লাভ কৰা শান্তি ৰক্ষাৰ বাবে যাক ‘যুদ্ধৰ ৰাষ্ট¯ৰ যুগ’ বুলি কোৱা হয়।

টকুগাৱাসকলেও ছেকিগাহাৰাৰ যুদ্ধত তেওঁলোকৰ প্রতি আনুগত্যৰ ভি¿Mত দাইমীয়সকলৰ মাজত এক কঠোৰ স্তˆৰ গঠন কৰিছিল। তেওঁলোকে সেই দাইমীয়সকলক পুৰস্কৃত কৰিলে যিসকলে আনহাতে পৰাজিত টোজামাসকলক টকুগাৱাসকলে অত্যাচাৰ কৰিছিল। ভূমিৰ বৃহৎ পুনর্গঠন হৈছিল। ফুডাইহানসকল টকুগাৱা বাকুফুৰ কাষত আছিল, তাৰ বিপৰীতে টোজামাহানসকলক দূৰৈৰ অনুর্বৰ অঞ্চলত ৰাখি ৰাজধানীৰ পৰা নির্বাসিত কৰা হৈছিল। এই কঠোৰ ব্যৱহাৰৰ ফলত টোজামা দাইমীয়সকলে বিদ্রোহী হৈ উঠিল। দাইমীয় নিয়ন্ত্রণৰ আন এটা উপায় আছিল কেন্দ্রীভূত সমান্তৰাল আমোলাতন্ত্র ব্যৱস্থা আৰু চোৰাংচোৱাৰ জাল স্থাপন কৰা। এইসকল সমান্তৰাল আমোলাক শোগুনৰ প্রতিনিধি হিচাপে দাইমীয়ৰ ‘হান্স’লৈ পঠোৱা হৈছিল আৰু দাইমীয়ৰ কাম-কাজ নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ দিয়া

হৈছিল। তেওঁলোকে দাইমীয়সকলক ৰাজহ সংগ্রহৰ কামত অংশ লৈছিল আৰু দাইমীয়সকলৰ বিMীয় দিশত কঠোৰ দৃষ্টি ৰাখিছিল। দাইমীয়সকলক কেৱল নির্দিষ্টসংখ্যক ছামুৰাই ৰখাৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল আৰু দাইমীয়ৰ দুর্গ নির্মাণৰ কাম-কাজ, যেনে— দেৱালৰ উচ্চতা, দেৱালৰ জোখ-মাপ, দুর্গ নির্মাণ আদি কামৰ ক্ষেত্রত বাধা আৰোপ কৰা হৈছিল। এইসকলে ধর্মীয় অনুষ্ঠানসমূহ, যেনে— বৌদ্ধ সংঘৰ ক্ষমতাতো বাধা আৰোপ কৰিছিল, যিবোৰৰ গৰাকী একোজন সামান্তবাদী আছিল। টকুগাৱাসকলে শ্বিণ্টো ধর্মক নিজৰ সুবিধাৰ বাবে গ্রহণ কৰিছিল আৰু বহুতো শ্বিণ্টো উপাসনাস্থলো সজোৱাইছিল আৰু ইয়াৰ পৰা ধর্মীয় বৈধতা লাভ কৰিছিল। টকুগাৱাসকলে জাপানত কনফুচিয়াছবাদৰ প্রৱর্তন কৰি সামাজিক স্তˌৰ গঢ়ি তুলিছিল আৰু সেইসমূহক বৈধতা প্রদান কৰিছিল। এই সকলোবোৰে দাইমীয়সকলৰ সুপ্ত শক্তিৰ ওপৰত এক মৌলিক সন্দেহৰ প্রতিফলন ঘটাইছিল। সামন্তীয় আনুগত্যক ইমান ভালদৰে ৰক্ষা কৰা এই নিয়ন্ত্রণ আৰু ভাৰসাম্যই পিছৰ সময়ছোৱাত টকুগাৱা শ্বোগুনেট শাসনৰ বিভিন্ন পর্যায়ত সামাজিক ডৈMজনাৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

21.৮ সামৰোঁ আহঁক

এই পাঠটি অধ্যয়নৰ পিছত আপুনি বুজি পাইছে ঃ

- জাপানৰ সামাজিক স্তˌৰ পিৰামিডৰ দৰে আছিল, ইয়াৰ শিখৰত আছিল সম্রাট, তাৰ পিছৰ ক্রমত আছিল শ্বোগুন, দাইমীয়, ছামুৰাই, কৃষক, শিল্পী আৰু ব্যৱসায়ীসকল।
- ১১৮৫ চনৰ পৰা জাপানৰ ৰাজনৈতিক ক্ষমতা বিভিন্ন শ্বোগুনৰ হাতলৈ স্থানান্তৰিত হয়— যিসকল জাপানৰ প্রকৃত শাসক হৈ পৰে আৰু সম্রাটে মাথোঁ প্রতীকী আৰু সাংস্কৃতিক মুৰব্বী হিচাপেহে কাম কৰে।
- শ্বোগুনেট যুগত সামন্তবাদৰ উত্থান ঘটিছিল— যাৰ বৈশিষ্ট্য আছিল ভূমিৰ মালিকীস্বত্ব, বংশগত আমোলাতন্ত্র আৰু বিকেন্দ্রীকৃত ক্ষমতা। যদিও ইয়াৰ স্বৰূপ ব্যাখ্যা সম্পকেÇ ইতিহাসবিদসকলৰ মাজত বিতকÇ হোৱা দেখা যায়।
- পুৰণি জাপানৰ প্রশাসনিক ব্যৱস্থাই নিযুক্তিৰ কার্যালয়সমূহ বংশগত ব্যৱস্থা কৰি সামন্তবাদৰ উত্থানক সমর্থন কৰিছিল। জাপানত গঢ় লৈ উঠা এই সামন্তীয় ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাক বাকুহান ব্যৱস্থা বুলি জনা যায়।

- টকুগাৱা শ্বোগুনেটে উMৰাধিকাৰ যুদ্ধ ৰোধ কৰিবলৈ বংশগত শ্বোগুনেট স্থাপন কৰিছিল আৰু ছাংকিনকোটাই ব্যৱস্থা, দুটা বাসগৃহৰ বাধ্যতামূলক ৰক্ষণাবেক্ষণ আৰু তেওঁলোকৰ কার্যকলাপৰ ওপৰত কঠোৰ নিয়ন্ত্রণৰ দৰে ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে দাইমীয় বা সামন্তসকলক নিয়ন্ত্রণ কৰিছিল।
- এই ব্যৱস্থাসমূহে প্রথম অৱস্থাত টকুগাৱাসকলক তেওঁলোকৰ ক্ষমতা সুদৃঢ় কৰাত সহায় কৰিছিল যদিও লাহে লাহে সামাজিক ডৈMজনাৰ সৃষ্টি কৰিছিল, যি তেওঁলোকৰ অৱনতিৰ কাৰণ হৈ পৰিছিল।
- টকুগাৱা জাপানত 'মিবুনচেই' নামেৰে জনাজাত চাৰিটা সামাজিক বিভাজন আছিল— য'ত ছামুৰাই, কৃষক, শিল্পী আৰু ব্যৱসায়ীসকল আছিল। এই স্ত্ৰৰ শীর্ষৰ শ্রেণী আছিল ছামুৰাই।
- এই ব্যৱস্থাত বহুতো জটিলতা আৰু সমাজৰ বিভিন্ন শ্রেণীৰ লোকৰ মাজত শ্রেণীবিভাজন আছিল। বহুতো ছামুৰাই অর্থনৈতিক সমস্যাৰ সiœুখীন হৈছিল। কৃষকসকলো বিভিন্ন সামাজিক বিভেদৰ চিকাৰ হৈছিল। কনফুচিয়াছ আদর্শৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত নেতিবাচক ধাৰণাৰ বাবে ব্যৱসায়ীসকলৰ ঊর্ধ্বমুখী গতিশীলতা সীমিত হৈছিল।

O ১.৯ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

১) ভিনাকে, এইচ এম; ১৯৯৪, History of Far East in modern time, ষষ্ঠ সংস্কৰণ, কল্যাণী পাব্লিছার্ছ, লুধিয়ানা।

২) ছানছম, জি বি; ১৯৭৮, Japan. A short cultural history, ষ্টেনফর্ড ইউনিভার্ছিটী প্রছ।

৩) গর্ডন, এ; ২০২১, A modern history of Japan from Tokugawa time, অক্সফ'র্ড ইউনিভার্ছিটী প্রিছ।

৪) জানছেন, এম বি আৰু হল, জে ডব্লিউ; সম্পাদক, ১৯৮৯, The Cambridge history of Japan, কেমব্রিজ ইউনিভার্ছিটী প্রছ।

K ১.১০ অগ্রগতিৰ বুজ লোৱা প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰ

প্রশ্ন নং ১ৰ উত্তৰ ঃ জাপানত দাইমীয়সকল আছিল সামন্ত।

প্রশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ ঃ পিছলৈ বংশগত সামন্তত পৰিণত হোৱা দাইমীয়ৰ দৰে শাসক শ্রেণীক সম্রাটে মাটি প্রদান কৰিছিল।

প্রশ্ন নং ৩ৰ উত্তৰ ঃ জাপানত ব্যৱসায়ত জড়িত আৰু বণিকসকলক সামাজিক স্তৰৰ তলত ৰখা হৈছিল।

প্রশ্ন নং ৪ৰ উত্তৰ ঃ মিছা।

প্রশ্ন নং ৫ৰ উত্তৰ ঃ টকুগাৱা বংশৰ অধীনত বাকুহান ব্যৱস্থা গজগজীয়া হৈছিল।

প্রশ্ন নং ৬ৰ উত্তৰ ঃ কিয়'ট' আছিল জাপানী সম্ৰাটৰ আৱাস।

প্রশ্ন নং ৭ৰ উত্তৰ ঃ শ্বোগুন শব্দটোৱে বৰ্বৰভাৱে বশ কৰা সেনাপতিক বুজায়।

প্রশ্ন নং ৮ৰ উত্তৰ ঃ লেয়াছু আছিল টকুগাৱা বংশৰ প্রথম শ্বোগুন।

প্রশ্ন নং ৯ৰ উত্তৰ ঃ মিবুনছেই বা শ্বি-নো-কো-শ্বো।

প্রশ্ন নং ১০ৰ উত্তৰ ঃ শিল্পী আৰু ব্যৱসায়ী।

প্রশ্ন নং ১১ৰ উত্তৰ ঃ এটা বিশেষ সামাজিক গোটৰ অর্থনৈতিক উৎপাদনশীলতা।

প্রশ্ন নং ১২ৰ উত্তৰ ঃ মিছা?

প্রশ্ন নং ১৩ৰ উত্তৰ ঃ সঁচা।

M ১.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) অতি চমু উত্তৰৰ প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০টা শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক।)

প্রশ্ন-১ঃ টকুগাৱা শাসকসকলে কোন ধর্ম প্রচাৰ কৰিছিল?

প্রশ্ন-২ঃ জাপানী সমাজৰ বিভিন্ন শ্রেণীৰ মাজত শ্রেণীবিভাজনৰ ভিত্তি কি আছিল?

প্রশ্ন-৩ঃ টকুগাৱা শ্বোগুনেটে কোন বছৰৰ পৰা জাপানত শাসন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল?

প্রশ্ন-৪ঃ ছেকিগাহাৰাৰ যুদ্ধ কোন চনত হৈছিল?

(খ) চমু উত্তৰৰ প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত দিব)

প্রশ্ন-১ ঃ টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ সময়ত জাপানত উত্থান ঘটা দুটা ভিন্ন শ্রেণীৰ দাইমীয়ৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

প্রশ্ন- ২ঃ জাপানী সমাজক কি দুটা শ্রেণীত বিভক্ত কৰিব পাৰি?

প্রশ্ন- ৩ঃ এণ্ড্রিউ গর্ডনৰ দৰে সংশোধনীবাদী ইতিহাসবিদসকলে টকুগাৱা যুগৰ ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাটোক কেনেকৈ পুনৰ ব্যাখ্যা কৰিছে?

(গ) দীঘলীয়া প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন- ১ঃ টকুগাৱাৰ ৰাজনৈতিক গাঁথনিৰ ভিতৰত দাইমীয়ৰ ক্ষমতা আৰু প্রভাৱ নিয়ন্ত্রণৰ বাবে কি কি ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰা হৈছিল ?

প্রশ্ন- ২ঃ বাকুহান ব্যৱস্থাৰ ভিতৰত শ্বোগুন, দাইমীয়, ছামুৰাইৰ মাজৰ সম্পকৰ্ে সামন্তীয় প্রকৃতিৰে বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন- ৩ঃ জাপানত সামন্তবাদৰ উত্থানৰ কাৰণ হোৱা বিষয়সমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন- ৪ঃ কৃষকৰ ভিতৰত আভ্যন্তৰীণ বিভাজন আছিল।— ব্যাখ্যা কৰক।

*** *** ***

অধ্যায় ২ ঃ টকুগাৱা জাপান আৰু পশ্চিমীয়া শক্তি

অধ্যায়ৰ গঠন

২.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

২.২ পৰিচয়

২.৩ শ্বোগুনেট যুগৰ প্ৰধান উন্নয়ন

২.৪ পৃথকীকৰণৰ নীতি

২.৫ ব্যৱসায়ী শ্ৰেণীৰ উত্থান

২.৬ জাপান মুকলি কৰা

২.৭ টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ পতন

২.৮ সামৰোঁ আহক

২.৯ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

২.১০ আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

২.১১ আৰ্হি প্ৰশ্ন

২.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি শিকিব পাৰিব—

- জাপানত সামন্তীয় ব্যৱস্থাৰ অন্ত পৰাৰ বিষয়ে
- জাপানৰ অৰ্থনীতিৰ আধুনিকীকৰণৰ বিষয়ে
- আৰু বিদেশী দেশৰ বাণিজ্যৰ সুবিধাৰ্থে জাপানক মুকলি কৰি দিয়া।

২.২ পৰিচয়

প্ৰিয় শিক্ষাৰ্থীসকল, পূৰ্বৰ অধ্যায়ত আমি সামন্ততান্ত্ৰিক জাপানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলোঁ। এই অধ্যায়ত আমি জাপানত শ্বোগুনেট শক্তিৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

১১৮৫ চনৰ পৰা জাপানৰ প্ৰভাৱশালী ৰাজনৈতিক শক্তিসমূহ শ্ৰোগুনৰ হাতত কেন্দ্ৰীভূত হৈ পৰিছিল, যিয়ে ইডোত থিতাপি লৈ জাপানৰ কাৰ্যকৰী শাসক হিচাপে কাম কৰিছিল আৰু ইফালে কিয়'ট'ত সম্ৰাটে কেৱল প্ৰতীকী আৰু সাংস্কৃতিক মুৰব্বী হিচাপেহে কাম কৰিছিল। শ্ৰোগুনেট ব্যৱস্থাৰ অধীনত সম্ৰাটে ৰাজকীয় আভিজাত্যৰে আগুৰি থকা ৰাজধানী কিয়'ট'ত নিৰ্জনতা আৰু অস্পষ্টতাৰ পৰিৱেশৰ মাজতে থাকিবলৈ বাধ্য হৈছিল। যদিও সম্ৰাটে ৰাষ্ট্ৰ ৰ নামধাৰী মুৰব্বী হিচাপে বহু সiœানৰ অধিকাৰী আছিল, তথাপি তেওঁ কেৱল আনুষ্ঠানিকতা ৰক্ষা কৰিহে ৰাজত্ব কৰিছিল। ১৬০৩ চনত টকুগাৱা পৰিয়ালৰ পৰা লেয়াছু শ্ৰোগুনৰ পদবীলৈ উন্নীত হয় আৰু তেওঁৰ বংশৰ সক্ষম উMৰাধিকাৰীসকলে কাৰ্যকৰীভাৱে পৰৱৰ্তী দুটা শতিকা, অৰ্থাৎ ১৮৬৭ চনৰ মেইজি পুনৰুদ্ধাৰলৈকে দেশখন শাসন কৰে। ইডোত থকা শ্ৰোগুনেটৰ ৰাজধানীখন চৰকাৰৰ প্ৰকৃত স্নায়ুকেন্দ্ৰ হৈ পৰিল। টকুগাৱা শ্ৰোগুনেটে উMৰাধিকাৰক লৈ হোৱা যুদ্ধ ৰোধ কৰিবলৈ বংশগত শ্ৰোগুনেট স্থাপন কৰিছিল আৰু পূৰ্বৰ অধ্যায়ত আলোচনা কৰাৰ ধৰণে 'ছাংকিনকোটাই'ৰ দৰে ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে দাইমীয় বা সামন্তসকলক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিছিল। শ্ৰোগুনক পৰামৰ্শ দিছিল এলডাৰসকলৰ এখন পৰিষদে। এই পৰিষদৰ এজন সদস্যই শ্ৰোগুন নাবালক হ'লে ৰিজেণ্ট হিচাপে কাম কৰিছিল। টকুগাৱাৰ ক্ষুদ্ৰ ভেছালসকলক পৰামৰ্শ দিবলৈ এলডাৰৰ নিম্ন পৰিষদ আছিল। তেওঁলোকৰ পৰিষদৰ তলত আছিল এটা বৃহৎ অসামৰিক সেৱা, আমোলাতন্ত্ৰ—যাৰ বেছিভাগেই বংশগত ভি¿Mত, টকুগাৱা আৰু অন্যান্য সামন্তীয় পৰিয়ালৰ পৰা লোৱা হৈছিল।

সামাজিক ব্যৱস্থা

জাপানী সমাজখন টকুগাৱাৰ ৰাজনৈতিক আৰ্হিৰ ওপৰত ভি¿M কৰি গঢ় লৈ উঠিছিল।

মৰ্যাদা আৰু উৎপাদনশীলতাৰ ওপৰত ভি¿M কৰি জাপানী সমাজৰ স্ত,ৰভি¿Mক বিভাজন অতি কঠিন আছিল আৰু ই ওপৰলৈ সামাজিক গতিশীলতাক বাধা দিছিল। সামাজিক গাঁথনিৰ শীৰ্ষত আছিল সাম্ৰাজ্যবাদী পৰিয়ালৰ সদস্য, দৰবাৰৰ সম্ভ্ৰান্ত আৰু সম্ৰাটৰ নিকটত থকা ভাছাল। ইয়াৰ পিছত আছিল ছামুৰাই বা সামৰিক লোক।

দৰবাৰৰ সম্ভ্ৰান্ত আৰু ছামুৰাইসকল আছিল বিশেষ সুবিধাপ্ৰাপ্ত শ্ৰেণী। বাকী সকলো শ্ৰেণীৰ অৰ্থাৎ কৃষক, শিপিনী আৰু বণিকৰ বিশেষাধিকাৰ অতি কম আছিল। আটাইতকৈ নিম্ন শ্ৰেণীটো আছিল জন্তুৰ ছালৰ কাম কৰা আৰু জল্লাদৰে গঠিত অস্পৃশ্য শ্ৰেণী। লোকপিয়লত তেওঁলোকক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হোৱা নাছিল।

টকুগাৱা শাসনৰ প্ৰাৰম্ভিক সময়ছোৱাত এনে কঠিন বিভাজনে শান্তি আৰু স্থিতিশীলতাত অৰিহণা যোগাইছিল বুলি যুক্তি দিয়া হৈছে যদিও পিছৰ বছৰবোৰত ই সামাজিক ডেMজনাৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। অসমান সন্ধিৰ বাধ্যবাধকতাৰ অধীনত জাপানক পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ বাবে

বলপূর্বকভাৱে মুকলি কৰি দিয়াৰ ফলত এই সামাজিক ডৌMজনাসমূহ আৰু অধিক তীব্রতৰ হৈ পৰিছিল।

২.৩ শ্বোগনেটৰ সময়ছোৱাত হোৱা প্রধান উন্নয়ন

ষোড়শ শতিকাত জাপানত তিনিটা প্রধান পৰিৱর্তনে দেশখনৰ ভৱিষ্যৎ উন্নয়নক গঢ় দিছিল। প্রথমে কৃষকক নিৰস্ত্র কৰি কেৱল 'ছামুৰাই' শ্রেণীকহে তৰোৱাল লৈ যাবলৈ দিয়া হৈছিল। ই সঘনাই চলি থকা যুদ্ধ আৰু শত্রুতাৰ অন্ত পেলাই শান্তি আৰু সামাজিক স্থিতিশীলতা নিশ্চিত কৰিছিল। দ্বিতীয়তে, দাইমীয়সকলক নিজৰ নিজৰ ৰাজ্যৰ ৰাজধানীত যথেষ্ট পৰিমাণৰ স্বায়M শাসনৰ সৈতে বাস কৰিবলৈ নির্দেশ দিয়া হৈছিল। তৃতীয়তে, মালিক আৰু কৰদাতাক চিনাক্ত কৰিবলৈ মাটিৰ জৰীপ কৰা হৈছিল আৰু মাটিৰ উৎপাদনশীলতাৰ আধাৰত ভি¿M কৰি শ্রেণীভুক্ত কৰা হৈছিল, যাতে ৰাজহৰ ভি¿M সুস্থিৰ হয়। হিদেয়োছিয়ে কৃষকসকলক তেওঁলোকৰ খেতিৰ ওপৰত একচেটিয়া অধিকাৰ প্রদান কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত কৃষকসকলে উৎপাদনশীলতা বৃদ্ধিৰ বাবে গভীৰ Îপ্রৰণা লাভ কৰিছিল আৰু কৃষি উন্নয়ন প্রসাৰিত কৰিছিল। সেই সময়ছোৱাত বিকশিত হোৱা উন্নত কৃষি কৌশলৰ ফলত ষোড়শ শতিকাৰ মাজভাগৰ পৰা সোতৰ শতিকাৰ মাজভাগৰ ভিতৰত কৃষিজাত সামগ্রীৰ উৎপাদন দুগুণ বৃদ্ধি পালে। এইদৰে এজন খেতিয়কৰ মূল্য আছিল দুজন 'ছামুৰাই', কিন্তু কার্যক্ষেত্রত কৃষকজনক 'ছামুৰাই' বুলিব পৰাকৈ ধান উৎপাদনৰ যন্ত্র হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল। ৰাষ্ট¯নেতাসকলে কৃষিৰ বিষয়ে উচ্চ চিন্তা কৰিছিল, কিন্তু কৃষিবিদসকলে নহয়।

5 জানো আহঁক

সোতৰ শতিকাৰ মাজভাগলৈকে টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ ৰাজধানী ইডোৱে বিশ্বৰ আটাইতকৈ জনবসতিপূর্ণ চহৰ হিচাপে আত্মপ্রকাশ কৰে। আন দুখন চহৰ ওছাকা আৰু কিয়'ট'ও বিখ্যাত হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি ৫০ হাজাৰৰো অধিক জনসংখ্যাৰ আন আধা ডজনতকৈও অধিক চহৰৰ উত্থান ঘটিছিল। টকুগাৱা যুগত প্রায় ৩০০ জন সামন্ত আছিল আৰু তেওঁলোকে কৃষিজাত সামগ্রী, মূলতঃ ধান, যিবোৰ তেওঁলোকৰ ৰাজ্যত খেতি কৰা হৈছিল সেয়া ইডো, ওছাকা আৰু অন্যান্য চহৰলৈ লৈ গৈছিল।

দাইমীয়সকলক অধিক স্বায়M শাসন দিয়াৰ লগে লগে তেওঁলোকৰ ৰাজধানী ডাäৰ হৈ আহিল। এই দ্রুত নগৰীকৰণৰ ফলত বাণিজ্যিক অর্থনীতিৰ বিকাশ ঘটিছিল। সমগ্র জাপানতে কার্যকৰী হোৱা মুদ্রা জাৰি কৰাৰ সার্বভৌমত্ব টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ হাতত আছিল আৰু আন কোনো ধৰণৰ ধনৰ ব্যৱহাৰ

দেশখনত নিষিদ্ধ কৰা হৈছিল। এই মুদ্রা আছিল সোণ, ৰূপ আৰু তামৰ মুদ্রা। সোণ আৰু ৰূপৰ মুদ্রা মূলতঃ ইডোত দিয়া হৈছিল যদিও তামৰ মুদ্রাৰ দায়িত্ব দেশৰ সকলো চহৰৰ ব্যৱসায়ীসকলৰ ওপৰত ন্যস্ত, কৰা হৈছিল। ধাতুৰ মুদ্রাৰ প্রভাৱ জনসাধাৰণৰ অর্থনৈতিক জীৱনত বিয়পি পৰাৰ লগে লগে ধানে বিনিময়ৰ মাধ্যম হিচাপে নিজৰ মান হেৰুৱাই পেলালে আৰু সোতৰ শতিকাৰ শেষৰ ফালে ইয়াক সম্পূর্ণৰূপে বিলোপ কৰা হ'ল। ইয়াৰ ফলত চহৰবোৰৰ ব্যৱসায়ী আৰু অন্যান্য সেৱাত জড়িত শ্রেণীৰ গুৰুত্ব বাঢ়িল, যাৰ ফলত তেওঁলোকৰ ধন-সম্প¿M আৰু ক্ষমতা বৃদ্ধি পালে। এই উদীয়মান মধ্যবিM শ্রেণীয়ে জাপানৰ আধুনিকীকৰণৰ ক্ষেত্রত উদ্যোগ ল'বলৈ আৰম্ভ কৰিলে। এইদৰে কৃষি উৎপাদনৰ ক্ষেত্রত হোৱা উন্নয়ন, মুদ্রাৰ ব্যৱহাৰ বৃদ্ধি আৰু বিMীয় আৰু ঋণ ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি, ধানৰ শ্বেয়াৰ বজাৰ সৃষ্টি আদিৰ পৰা দেখা যায় যে টকুগাৱা যুগত জাপানৰ অর্থনীতি আধুনিকীকৰণৰ দিশত বিকশিত হৈছিল।

২.৪ একাকিত্বৰ নীতি

টকুগাৱাসকলৰ অধীনত জাপানে ১৬৩৯ চনৰ পৰা ১৮৫৩ চনলৈকে 'ছাকোকু' বা একাকিত্বৰ নীতি গ্রহণ কৰিছিল। এই সময়ছোৱাত জাপানে বিশ্বৰ বাকী অংশৰ পৰা প্রায় সম্পূর্ণ বিচ্ছিন্নতা বজাই ৰাখিছিল। কিন্তু এই বিকাশৰ আগতে বিদেশী ব্যৱসায়ী আৰু মিছনেৰীসকলক দ্বীপটোলৈ আহিবলৈ অনুমতি দিয়া হৈছিল। আনকি আহিবলৈ উৎসাহিতও কৰা হৈছিল। ঠিক তেনেকৈ জাপানী ব্যৱসায়ী আৰু ভ্রমণকাৰীসকলক আন দেশ ভ্রমণ কৰিবলৈ দিয়া হৈছিল। পর্তুগীজ, স্পেনিছ, ডাচ, ইংৰাজ আৰু চীনা জাহাজে জাপানৰ বন্দৰত লংগৰ পেলাইছিল আৰু জাপানী জাহাজ বিদেশৰ বন্দৰলৈ গৈছিল। ইউৰোপীয়সকলে জাপানীসকলক খ্রীষ্টান ধর্মলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ যিদৰে অহৰহ প্রচেষ্টা চলাইছিল, সেইদৰে বিদেশীসকলৰ নিজৰ আচৰণ, তেওঁলোকৰ স্বার্থপৰতা আৰু অন্যায় বাণিজ্যিক পদ্ধতিত লিপ্ত হোৱাৰ প্রৱণতাই জাপানীসকলৰ মনত অনাস্থাৰো সৃষ্টি কৰিছিল। ফিলিপাইন্ছত স্পেইনৰ কার্যকলাপৰ কাহিনী, চীনৰ উপকূলত পর্তুগীজসকলৰ আচৰণৰ কাহিনী, ভাৰতত ব্রিটিছ আৰু ফৰাচী উপনিৱেশৰ কাহিনী আৰু ইষ্ট ইণ্ডিজত ডাচসকলৰ শোষণৰ কাহিনীয়ে এই অনাস্থাক আৰু অধিক শক্তিশালী কৰি তুলিছিল। ইয়াৰ উপৰি কেন্দ্রীয় চৰকাৰৰ ফলপ্রসূ নিয়ন্ত্রণৰ পৰা নিজকে আঁতৰাই নিয়াৰ প্রৱণতা থকা আৰু জাপানৰ শাসকৰ বিৰুদ্ধে পোপৰ ওচৰত আৱেদন কৰা ধর্মান্তৰিত খ্রীষ্টানসকলৰ কার্যকলাপে পশ্চিমীয়াসকলৰ প্রতি অপছন্দতাক আৰু অধিক শক্তিশালী কৰি তুলিছিল। ধর্মান্তৰিত জাপানী খ্রীষ্টানসকলৰ কার্যকলাপৰ ফলত শ্বোগুনেটে বিশ্বাস কৰিছিল যে মিছনেৰীসকলৰ আধ্যাত্মিক বিজয়ৰ পিছত সামৰিক বাহিনীয়ে ৰাজনৈতিক বিজয় সাব্যস্ত কৰিব পাৰে। ফলস্বৰূপে জাপান চৰকাৰে

বিদেশীসকলক বহিষ্কাৰ কৰিবলৈ আৰু যিকোনো বিদেশী লোকৰে সৈতে কোনো ধৰণৰ আদান-প্রদান নিয়ন্ত্রণ কৰিবলৈ ১৬৩৯ চনত এটা আদেশ দিছিল। কেৱল কম আক্রমণাত্মক ডাচ আৰু চীনাসকলকহে নাগাছাকি বন্দৰৰ মাজেৰে বিশেষ চুক্তিৰে বেপাৰ-বাণিজ্য চলাবলৈ অনুমতি দিয়া হৈছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্ন-১ ঃ তামৰ মুদ্রা প্রস্তুত কৰাৰ কাম কাক অর্পণ কৰা হৈছিল?

প্রশ্ন-২ ঃ ইডোৰ বাহিৰেও দুখন চহৰৰ নাম লিখা, যিবোৰ টকুগাৱা জাপানত অতি গুৰুত্বপূর্ণ আছিল।

প্রশ্ন-৩ ঃ জাপানৰ একাকিত্ববাদী যুগত কোনবোৰ জাতিক জাপানৰ সৈতে বাণিজ্য অব্যাহত ৰাখিবলৈ অনুমতি দিয়া হৈছিল?

২.৫ ব্যৱসায়ী শ্রেণীৰ উত্থান

টকুগাৱা যুগত (১৬০৩-১৮৬৮) জাপানী সমাজখনক ইয়াৰ উপযোগিতা আৰু উৎপাদনশীলতাৰ আধাৰত ভি¿M কৰি শ্রেণীভুক্ত কৰা হৈছিল আৰু ব্যৱসায়ীসকলক তলত ৰখা হৈছিল। কনফুচিয়াছৰ চিন্তাধাৰাত উৎপাদনশীল নাগৰিকৰে ভৰা সমাজ এখনত ব্যৱসায়ীসকল আছিল কেৱল পৰনির্ভৰশীল। টয়'টমি হিদেয়োছিৰ সময়ত সমাজৰ যুদ্ধত প্রবৃত্ত নোহোৱা শ্রেণীসমূহৰ লোকসকলৰ পৰা সকলো অস্ত্র-শস্ত্র জব্দ কৰাটোৱেই আছিল সমাজত ব্যৱসায়ীসকলৰ ক্ষমতা হ~াস কৰাৰ প্রথম পদক্ষেপ। শ্বোগুনেটেও ব্যৱসায়ীসকলক ক্ষমতাৰ পৰা বঞ্চিত কৰি আন্তঃৰাষ্ট~ীয় বাণিজ্যৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ অন্ত পেলাইছিল— যিয়ে তেওঁলোকৰ প্রভাৱৰ ক্ষেত্রখন সীমিত কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ জীৱিকাৰ উৎসত বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। যিহেতু টকুগাৱা যুগৰ আৰম্ভণিতে জাপানৰ অর্থনীতি কৃষিৰ ওপৰত সুদৃঢ়ভাৱে ভি¿M কৰি গঢ় লৈ উঠিছিল, গতিকে শ্বোগুনেটে বণিক শ্রেণীৰ ব্যৱসায়ক সুৰক্ষা দিয়াৰ কোনো কাৰণ দেখা নাপালে। ৰাষ্ট~ৰ উদাসীনতাৰ মাজতো আৰু তাৰ প্রতি সঁহাৰি জনাই বণিক শ্রেণীটোৱে নিজৰ ধন-সম্প¿M একত্রিত কৰাৰ নতুন নতুন উপায় উলিয়ালে। টকুগাৱা যুগত আভ্যন্তৰীণ শান্তি আৰু সামাজিক স্থিতিশীলতা প্রতিষ্ঠাৰ লগতে উন্নত কৃষি কৌশলৰ ফলত কৃষি উৎপাদন বৃদ্ধি পায়। 'কেমব্রিজ হিষ্ট~ী অব্ জাপান'ৰ মতে ১৫৫০ চনৰ পৰা ১৬৫০ চনৰ ভিতৰত কৃষি উৎপাদনশীলতা দুগুণ হ'ল। খাদ্য উৎপাদন বৃদ্ধিৰ ফলত জনসংখ্যা বৃদ্ধি পালে, যাৰ ফলত যিকোনো সামগ্রী উৎপাদন কৰিবলৈ আৰু ধন বিনিয়োগ কৰিবলৈ অধিক লোক নিয়োজিত হ'ল। 'যুদ্ধ যুগ'ৰ পিছত হোৱা দ্রুত নগৰীকৰণে

সামন্তসকলৰ দুৰ্গ থকা চহৰসমূহত বণিক শ্ৰেণীৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধিত সহায় কৰিছিল। সামন্তসকলৰ দুৰ্গ থকা এই চহৰবোৰে নতুন প্ৰয়োজন সৃষ্টি কৰিছিল, যেনে— দাইমীয় আৰু ছামুৰাইৰ ঘৰ নিৰ্মাণ কৰিবলৈ শ্ৰমিকৰ চাহিদা আৰু তেওঁলোকৰ সামগ্ৰী ক্ৰয় কৰিব পৰা বজাৰ। এই চহৰবোৰৰ প্ৰতি গ্ৰাম্য অঞ্চলৰ মানুহ আকৰ্ষিত হৈছিল আৰু ইডোৰ দৰে সৰু চহৰবোৰ দ্ৰুতগতিত বৃহৎ চহৰত পৰিণত হৈছিল। এই চহৰ-নগৰবোৰত বিকশিত হোৱা যথেষ্ট বিলাসী জীৱনশৈলীক সমৰ্থন কৰাৰ লগতে শ্বোগুনেটৰ গধু�ৰ আয়ৰ চাহিদা পূৰণ কৰিবলৈ 'ধানৰ অৰ্থনীতি'ক 'ধাতু অৰ্থনীতি'লৈ ৰূপান্তৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল। বহু ব্যৱসায়ীয়ে এই দ্ৰুতগতিত বৃদ্ধি পোৱা দুৰ্গ চহৰবোৰত সুযোগ বুজি লাভজনক ব্যৱসায় প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে। কৃষি কৌশল নিখুঁত হোৱাৰ লগে লগে বিভিন্ন অঞ্চলে কিছুমান বিশেষ ক্ষেত্ৰত বা শিল্পকৰ্মত বিশেষ দক্ষতা দেখুৱাবলৈ ধৰিলে। বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত উৎপাদনৰ বিশেষ দক্ষতাই বাণিজ্যৰ দিশত নিৰ্ভৰশীলতাৰ সৃষ্টি কৰিছিল, যিয়ে ব্যৱসায়ীসকলক উপকৃত কৰিছিল। ই শ্বোগুনেটৰ অস্তি¸ত্বৰ বাবে বণিকসকলৰ কামক প্ৰয়োজনীয় কৰি তুলিছিল। সাধাৰণতে বাণিজ্যৰ পৰিমাত্ৰা বৃদ্ধি পাইছিল আৰু বাণিজ্য জাপানৰ সমাজ জীৱনৰ এটি প্ৰয়োজনীয় অংগ হৈ পৰিছিল। দাইমীয়সকলে তেওঁলোকৰ শাসনাধীন অঞ্চলসমূহৰ মাজত ভ্ৰমণ আৰু বাণিজ্য সহজ কৰিবলৈ পথ সজা, উন্নত বন্দৰ পতা আৰু নতুন প্ৰণালী খন্দাৰ দৰে আন্তঃগাঁথনিত অৰ্থ বিনিয়োগ কৰিছিল। ইডোত বিলাসী সামগ্ৰীৰ অধিক চাহিদা থকাৰ বাবে ব্যৱসায়ীসকলে যিমানেই বেছি ইচ্ছা নকৰক কিয় দাম বৃদ্ধি কৰিব পাৰিছিল। এইদৰে চহৰবোৰত এটা ধনী বণিক শ্ৰেণীৰ উত্থান ঘটিল। পিছে যিহেতু এই ক্ষেত্ৰত আন কোনো কতৃÇত্ব নাছিল, সেয়েহে তেওঁলোকে নিজৰ নিজৰ জীৱনশৈলী সৃষ্টি কৰিলে— যিটোক তেওঁলোকৰ ভাষাত 'উকিয়'ৰে' নামেৰে জনা যায়। ক্ষমতা আৰু মৰ্যাদা প্ৰদৰ্শনৰ চিন স্বৰূপে ইডোৰ দৰে চহৰৰ একাংশ লোক থিয়েটাৰ আৰু বেশ্যালয়ৰ আনন্দত লিপ্ত হৈছিল। যদিও এই সময়ছোৱাত বণিক শ্ৰেণীটো ক্ৰমান্বয়ে ধনী হৈ উঠিছিল, তথাপি তেওঁলোকৰ ধনৰ সমান সামাজিক মৰ্যাদাৰ পৰা তেওঁলোকক অহৰহ বঞ্চিত কৰা হৈছিল— যিটো শ্বোগুনেটৰ বস্তুবাদী ক্ৰমৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱসায়ীসকলৰ মাজত অহৰহ অসন্তুষ্টিৰ উৎস আছিল।

টকুগাৱা শ্বোগুনসকলে সমগ্ৰ জাপানৰ ওপৰত বাস্তু¸ৰিক কতৃÇত্ব স্থাপন কৰিছিল। শ্বোগুনসকলে সাম্ৰাজ্যবাদী শাসনৰ ৰূপ আৰু মৰ্যাদা ৰক্ষা কৰিছিল। যদিও শ্বোগুনসকল প্ৰকৃত শাসক আছিল, কিন্তু তেওঁ সম্ৰাটৰ ওচৰত নিজৰ কাৰ্যৰ প্ৰতিবেদন দাখিল কৰিছিল আৰু ৰাষ্ট~ীয় গুৰুত্ব থকা বিষয়ত মিকাডোছৰ অনুমোদন লাভ কৰিছিল।

দাইমীয় বা সামন্তসকলে শ্বোগুনৰ প্ৰতি আনুগত্যৰ শপত গ্ৰহণ কৰিব লাগিছিল। টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়াসকলক টোজাম বা বাহিৰৰ প্ৰভু বুলি জনা গৈছিল আৰু দেশৰ চৰকাৰত তেওঁলোকক

কোনো অংশীদাৰিত্বৰ অনুমতি দিয়া হোৱা নাছিল। তদুপৰি কিউছুত ক্ষমতা দখল কৰা আন এটা সম্ভ্রান্ত লোকৰ দল ছাটছুমা টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ গুৰুতৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বী আছিল।

টকুগাৱা শ্বোগুনেটে আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক দুয়োটা দিশতে বৰ্জন আৰু নীৰৱতাৰ নীতি অনুসৰণ কৰিছিল। আভ্যন্তৰীণভাৱে ইয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল বিদ্রোহী সম্ভ্রান্ত লোকসকলৰ বিদেশী শক্তিৰ সৈতে সম্ভাব্য সংমিশ্ৰণৰ পৰা শ্বোগুনেটৰ নিৰাপMা ৰক্ষা কৰা। বাহ্যিকভাৱে ইয়াৰ উদ্দেশ্য আছিল পশ্চিমীয়াসকল আৰু দেশৰ জনসাধাৰণৰ মাজত প্ৰত্যক্ষ সংস্পৰ্শ ৰোধ কৰা, আৰু এটা নিৰ্দিষ্ট অংশত শ্বোগুনেটৰ কতৃÇত্বপ্ৰাপ্ত প্ৰতিনিধিৰ মাজত সকলো অনিবাৰ্য সম্পকÇ সীমিত কৰা। পিছলৈ ডাচসকলক নাগাছাকিৰ ওচৰৰ পশ্চিম দিশত থকা জাপানৰ খিৰিকী স্বৰূপ দেছেমিয়াৰ সৰু এলেকাৰ পৰা ব্যৱসায় কৰিবলৈ দিয়া হৈছিল। এইদৰে একাকিত্বৰ নীতি থকাৰ পিছতো ১৯শ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে জাপানৰ বাহিৰৰ জগতৰ সৈতে সংস্পৰ্শ বৃদ্ধি পাইছিল। পেৰীয়ে জাপানৰ দুৱাৰত টোকৰ মাৰোঁতেই নিশ্চিতভাৱে এই একাকিত্বৰ নীতি ভংগ হৈছিল।

২.৬ জাপানৰ মুকলিকৰণ

১৮৫৩ চনৰ ৮ জুলাইত আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ কমোডৰ মেথিউ পেৰীয়ে তেওঁৰ লগত চাৰিখন জাহাজত সৈন্য-সামন্ত লৈ টকিঅ' উপসাগৰত উপস্থিত হয়। তাৰ লগে লগে জাপানৰ ইতিহাসৰ গতিপথ সলনি কৰি বিভিন্ন সন্ধিৰ বাধ্যবাধকতা থকা বিদেশী ব্যৱসায়ীৰ বাবে দেশখন মুকলি কৰি দিয়া হয়। জাপানৰ প্ৰতি আমেৰিকাৰ আগ্ৰহ কেইবাটাও কাৰকৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছিল। চীনৰ বন্দৰসমূহ নিয়মীয়া বাণিজ্যৰ বাবে মুকলি কৰা আৰু কেলিফ'ৰ্ণিয়াক সংযুক্ত কৰি প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত আমেৰিকাৰ বন্দৰৰ সৃষ্টি হোৱাৰ ফলত উMৰ আমেৰিকা আৰু এছিয়াৰ মাজত সামুদ্ৰিক যাতায়াতৰ এক অবিৰত ধাৰা থকাটো নিশ্চিত হৈছিল। প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত থকা আমেৰিকাৰ ভাপ জাহাজসমূহক নিৰাপদ কয়লা ষ্টেচনৰ প্ৰয়োজন আছিল, য'ত তেওঁলোকে আমেৰিকাৰ পৰা চীনলৈ দীঘলীয়া যাত্ৰা কৰাৰ সময়ত খাদ্য আৰু ইন্ধন ল'বলৈ আৰু ক্ষয়ক্ষতিৰ সময়ত মেৰামতি কৰিবলৈ ৰৈ থাকিব পাৰিছিল। জাপানৰ সুবিধাজনক ভৌগোলিক অৱস্থান আৰু জাপানত কয়লাৰ বিশাল ভাণ্ডাৰ থকা বুলি শুনা উৰাবাতৰিয়ে জাপানীসকলৰ সৈতে বাণিজ্যিক আৰু কূটনৈতিক যোগাযোগ স্থাপনৰ প্ৰতি আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ আগ্ৰহ বৃদ্ধি কৰিছিল। উMৰ প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত তিমি চিকাৰ উদ্যোগত নিয়োজিত আমেৰিকানসকলে জাহাজ ক্ষতিগ্ৰস্ত হ'লে কাষত নিৰাপদ বন্দৰ বিচাৰিছিল। তদুপৰি বহু আমেৰিকান লোকে বিশ্বাস

কৰিছিল যে চীনা আৰু জাপানীসকলক আধুনিকীকৰণ আৰু সভ্য কৰাৰ বিশেষ দায়িত্ব তেওঁলোকৰ আছিল। আমেৰিকাৰ মিছনেৰীসকলেও বিশ্বাস কৰিছিল যে যিহেতু জাপানত কেথলিক ধৰ্মক প্ৰত্যাহাৰ কৰা হৈছিল তাত হয়তো প্ৰটেষ্টান্ট খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম গ্ৰহন কৰিব পাৰে। ইয়াৰ উপৰি আমেৰিকাই জাপানত এখন বৃহৎ বজাৰৰ সম্ভাৱনা দেখিছিল।

পেৰীৰ নেতৃত্বত চলা এই অভিযানটো বিদেশী ৰাষ্ট্ৰসমূহৰ বাবে জাপানক মুকলি কৰাৰ প্ৰথম আধুনিক প্ৰচেষ্টা নাছিল। ভৌগোলিক সান্নিধ্যৰ বাবে ৰাছিয়াই জাপান চৰকাৰৰ সৈতে সম্পকC স্থাপনৰ প্ৰতি আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিছিল। ১৭৯২ আৰু ১৮০৪ চনত ৰাছিয়াই জাপানত দুটা অসফল অভিযান চলায়। ইংলেণ্ডেও জাপানত দৃঢ় খোজ থ'বলৈ চেষ্টা কৰিছিল যদিও বিফল হৈছিল। চীনত পশ্চিমীয়াসকলৰ ক্ৰমাৎ বৃদ্ধি পোৱা কাৰ্যকলাপে পশ্চিমীয়া ৰাষ্ট্ৰসমূহক প্ৰভাৱিত কৰিছিল, যিয়ে জাপানক নিজৰ দেশক বাণিজ্যিক আৰু কূটনৈতিক সম্পকCৰ বাবে মুকলি কৰিবলৈ দাবী জনাইছিল।

প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলৰ প্ৰতি আমেৰিকাৰ আগ্ৰহৰ ফলত আমেৰিকাই জাপানক বিদেশীৰ বাবে মুকলি কৰিবলৈ কঠোৰ প্ৰতিযোগিতাত অৱতীৰ্ণ হয়। এই দিশত আমেৰিকা কেইবাটাও কাৰকৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছিল— (১) চীনৰ বন্দৰসমূহ নিয়মীয়া বাণিজ্যৰ বাবে মুকলি কৰা আৰু কেলিফ'ৰ্ণিয়াক সংযুক্ত কৰি প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত আমেৰিকাৰ বন্দৰ সৃষ্টি হোৱাৰ ফলত উMৰ আমেৰিকা আৰু এছিয়াৰ মাজত সামুদ্ৰিক যাতায়াতৰ এক অবিৰত ধাৰা আৰম্ভ হোৱাটো নিশ্চিত হৈছিল, (২) প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত আমেৰিকাৰ ভাপ জাহাজসমূহক নিৰাপদ কয়লা ষ্টেচনৰ প্ৰয়োজন আছিল, য'ত তেওঁলোকে আমেৰিকাৰ পৰা চীনলৈ দীঘলীয়া যাত্ৰা কৰাৰ সময়ত খাদ্য আৰু ইন্ধন ল'বলৈ আৰু জাহাজৰ ক্ষয়ক্ষতি হ'লে মেৰামতি কৰিবলৈ ৰ'ব পাৰিছিল, (৩) জাপানৰ সুবিধাজনক ভৌগোলিক অৱস্থান আৰু চীনা আৰু জাপানীসকলক আধুনিকীকৰণ আৰু সভ্য কৰাৰ বিশেষ দায়িত্ব জাপানে লোৱা বুলি উৰাবাতৰি, (৪) উMৰ প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত তিমি চিকাৰ উদ্যোগত নিয়োজিত আমেৰিকানসকলৰ পৰা শুনিছিল যে জাপানে কয়লাৰ বিশাল ভাণ্ডাৰৰ অধিকাৰী, যাৰ ফলত জাপানীসকলৰ সৈতে বাণিজ্যিক আৰু কূটনৈতিক যোগাযোগ স্থাপনৰ প্ৰতি আমেৰিকাৰ আগ্ৰহ বৃদ্ধি পাইছিল, (৫) উMৰ প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত তিমি চিকাৰ উদ্যোগত নিয়োজিত আমেৰিকানসকলে জাহাজ ক্ষতিগ্ৰস্ত হ'লে নিৰাপদ বন্দৰ বিচাৰিছিল। তদুপৰি বহু আমেৰিকান লোকে বিশ্বাস কৰিছিল যে চীনা আৰু জাপানীসকলক আধুনিক আৰু সভ্য কৰি তোলাৰ বিশেষ দায়িত্ব তেওঁলোকৰ আছে। আমেৰিকান মিছনেৰীসকলেও সেই কথা বিশ্বাস কৰিছিল। সাধাৰণতে কেথলিক ধৰ্মক নাকচ কৰা জাপানত প্ৰটেষ্টাণ্ট খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰা হ'ব পাৰে বুলি তেওঁলোকে আশা কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি আমেৰিকাই জাপানত এখন বৃহৎ বজাৰৰ সম্ভাৱনা দেখিছিল।

সেইহেতুকে ১৮৫১ চনত ৰাষ্ট্ৰপতি মিলার্ড ফিলম'ৰে জাপানলৈ আনুষ্ঠানিক নৌসেনাৰ অভিযানত অনুমোদন জনায় আৰু এই কাম সম্পন্ন কৰিবলৈ জন অলিকক নির্বাচন কৰে। কিন্তু অলিকে জাপানলৈ যোৱাৰ আগতে তেওঁক পদৰ পৰা অব্যাহতি দিয়া হয় আৰু তেওঁৰ ঠাইত কমোডৰ মেথিউ পেৰীক নিযুক্তি দিয়ে। এই অভিযানৰ বিষয়সমূহ তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ—

(ক) ক্ষতিগ্রস্ত হোৱা জাহাজৰ নাৱিকৰ বাবে সুৰক্ষা,

(খ) মেৰামতি আৰু কয়লা আহৰণৰ বাবে জাহাজৰ প্ৰৱেশৰ বাবে বন্দৰ মুকলি কৰা,

(গ) বাণিজ্যৰ বাবে বন্দৰ মুকলি কৰা।

১৮৫২ চনৰ ২৪ নৱেম্বৰত পেৰীয়ে নর্ফকৰ পৰা চাৰিখন জাহাজ লৈ বনিন (অগাছাৱাৰা দ্বীপপুঞ্জ) আৰু ৰিউকিউ দ্বীপপুঞ্জৰ মাজেৰে যাত্রা কৰি ১৮৫৩ চনৰ ৩ জুলাইত য়োকোহামা উপসাগৰত অৱতৰণ কৰে। তথাকথিত 'ক'লা জাহাজ'ৰ আগমনৰ ফলত ইডোত তেতিয়া যথেষ্ট ডেMজনাৰ সৃষ্টি হৈছিল। এজন থলুৱা লেখকৰ মতে, "ইডোত 'বিদেশীৰ আক্রমণ'ৰ খবৰ পাই সৃষ্টি হোৱা হুলস্থ²ল বর্ণনাৰ বাহিৰত আছিল। গোটেই চহৰখন হুলস্থ²লীয়া হৈ পৰিছিল। সকলো দিশতে দেখা গৈছিল মাতৃসকলে কোলাত ল'ৰা-ছোৱালী লৈ উধাতু খাই পলোৱা, আৰু পিঠিত বয়সীয়া পিতৃ-মাতৃক লৈ পুৰুষসকলে ভয়ানকভাৱে ঘোঁৱাদৌৰ দি যোৱা, অস্ত্রধাৰী যোদ্ধাৰ হুলস্থ²ল, গাড়ীৰ কোলাহল, অগ্নিনির্বাপক বাহিনীৰ পেৰেড, বিপদঘণ্টাৰ অবিৰত শব্দ, মহিলাৰ চিঞৰ, শিশুৰ চিঞৰ, চহৰৰ সকলো ৰাস্ত,াত লাখতকৈও অধিক লোক গোট খোৱা আদিয়ে বিভ্রান্তিক আৰু বেছিকৈ বিভ্রান্ত কৰি তুলিছিল।' পেৰীয়ে জাপানী সম্রাটক আপ্লুত কৰিবলৈ আৰু জাপানীসকলক পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিৰ শ্রেষ্ঠত্বৰ বিষয়ে পতিয়ন নিয়াবলৈ ভাপ ইঞ্জিনৰ কাম কৰা মডেল, টেলিস্কোপ, টেলিগ্রাফ আৰু পশ্চিমৰ পৰা অহা বিভিন্ন ধৰণৰ ৰাইন আৰু সুৰাকে ধৰি বিভিন্ন উপহাৰৰ সৈতে জাপানী সম্রাটলৈ আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট্ৰপতিৰ এখন চিঠি লগত আনিছিল। পেৰীক শান্তিবাদ অনুসৰণ কৰিবলৈ আৰু প্রশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত শান্তি ৰক্ষা কৰিবলৈ নির্দেশ দিয়া হৈছিল। তেওঁক কেৱল শেষ উপায় হিচাপে আৰু আত্মৰক্ষাৰ বাবেহে বল প্রয়োগ কৰাৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল। তথাপি বলৰ সাহসিকতা প্রদর্শনেৰে জাপানী কতৃÇপক্ষক চিঠিখন গ্রহণ কৰিবলৈ পতিয়ন নিয়াবলৈ পেৰীয়ে টকিঅ'ৰ আশে-পাশে থকা নিষিদ্ধ জলসীমাৰ কাষ চাপিছিল। ইয়াৰ পিছত তেওঁ উMৰৰ বাবে পৰৱর্তী বসন্তত ঘূৰি আহিব বুলি ঘোষণা কৰি চীনৰ উপকূললৈ আঁতৰি যায়। এই সংকটৰ সৈতে কেনেকৈ মোকাবিলা কৰিব লাগে স্থানীয় শ্বোগুন অনিশ্চিত আছিল আৰু সেয়েহে এই বিষয়ত দাইমীয়সকলৰ মতামত বিচাৰিছিল। এইটো আছিল ৰাজনৈতিক বিপর্যয়— যাৰ ফলত শ্বোগুনৰ

দুৰ্বলতা উেiœাচিত হৈছিল। পিছৰটো বসন্তত পেৰীয়ে জাপানৰ উMৰ লাভ কৰিবলৈ আৰু এটা ডাäৰ সৈন্য দল লগত লৈ জাপানলৈ আহে। এইবাৰ তেওঁ ভাল সমাদৰ লাভ কৰাৰ লগতে জাপান চৰকাৰে জাপান মুকলি কৰাৰ আহ্বান মানি ল'বলৈ আগ্রহ প্রদর্শন কৰিলে। সেই অনুসৰি ১৮৫৪ চনৰ ৩১ মার্চত 'কানাগাৱা সন্ধি' স্বাক্ষৰিত হয়। সন্ধিৰ চর্ত অনুসৰি—

(ক) নাগাছাকিৰ উপৰি জাপানে কয়লা যোগান আৰু পুনৰ ভৰোৱাৰ বাবে আমেৰিকাৰ জাহাজসমূহৰ বাবে দুটা বন্দৰ ক্রমে শ্বিমোডা আৰু হাকোডাটে মুকলি কৰিব।

(খ) জাপানে আমেৰিকাৰ ক্ষতিগ্রস্ত জাহাজৰ নাৱিকসকলক সুৰক্ষা দিব।

(গ) এই বন্দৰ চহৰবোৰত কনছুল নিযুক্তি দিয়াৰ অধিকাৰ আমেৰিকাক দিয়া হ'ব।

(ঘ) জাপানে আমেৰিকাক 'সর্বাধিক অনুকূল ৰাষ্ট্~' হিচাপে ব্যৱহাৰৰ প্রতিশ্রুতি দিছিল, যাৰ জৰিয়তে ইয়াক মানি লোৱা হৈছিল যে ভৱিষ্যতে আন বিদেশী শক্তিসমূহক প্রদান কৰিবলগীয়া সকলো ৰেহাই আমেৰিকাকো প্রদান কৰা হ'ব।

জাপানৰ শ্বিমোডা বন্দৰত নিযুক্তি দিয়া প্রথম আমেৰিকাৰ কনছুল আছিল টাউনচেণ্ড হেৰিছ— যি ১৮৫৬ চনত তাত উপস্থিত হৈছিল। পেৰীয়ে আৰম্ভ কৰা যোগাযোগ আৰু আন্তঃসম্পকÇ নিয়মীয়া কৰাৰ দিশত জাপানীসকলক পতিয়ন নিয়াবলৈ তেওঁক বহু সময় লাগিছিল। কাৰণ তেওঁৰ নৌবাহিনীত সেনাৰ যথেষ্ট অভাৱ আছিল। ইয়াৰ মাজতে জাপানীসকলে জানিব পাৰিছিল যে কেনেকৈ ব্রিটিছে সামৰিক ব্যৱস্থা ব্যৱহাৰ কৰি চীন চৰকাৰক দুৱাৰ খুলিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। গতিকে, জাপানে এতিয়া সিদ্ধান্ত ল'লে যে জোৰ-জবৰদস্তি, হোৱাতকৈ স্বেচ্ছাই নিজৰ দুৱাৰ খুলি দিয়াটোৱেই ভাল। ইয়াৰ পিছত জাপানে ১৮৫৮ চনত প্রথম প্রকৃত বাণিজ্যিক সন্ধি— 'হেৰিছ সন্ধিপত্র'ত স্বাক্ষৰ কৰে।

সন্ধিৰ চর্তসমূহে এই অধিকাৰসমূহ প্রদান কৰিছিল—

(ক) জাপানৰ সৈতে নিয়মীয়া কূটনৈতিক আৰু কনছুলাৰ সম্পকÇ স্থাপন।

(খ) অতিৰিক্ত চাৰিটা বন্দৰ মুকলি কৰা আৰু বন্দৰসমূহত বেপাৰ-বাণিজ্য চলোৱা।

(গ) বিনিময়ত আমেৰিকাই আন ৰাষ্ট্~ৰ সৈতে অসুবিধা হ'লে জাপানক নিজৰ 'ভাল কার্যালয়' আগবঢ়াইছিল।

ইয়াৰ উপৰি এই সন্ধিত জাপানলৈ আমদানি কৰা আৰু ৰপ্তানি কৰা সামগ্রীৰ ওপৰত শুল্ক নির্ধাৰণ কৰা হৈছিল— যাৰ জৰিয়তে জাপানক ইয়াৰ অধিকাৰৰ পৰা বঞ্চিত কৰা হৈছিল আৰু ব্যৱসায় নিয়ন্ত্রণ কৰা হৈছিল। জাপানত আমেৰিকাই কিছু বহিঃৰাষ্ট্~ীয় অধিকাৰ লাভ কৰিছিল। এই সন্ধিত দেশত বিদেশী মুদ্রা প্রৱর্তন আৰু বিনামূলীয়া বিনিময়ৰ নিয়ম আছিল। পৰৱর্তী সময়ত ব্রিটেইন, ৰাছিয়া আৰু হলেণ্ডৰ সৈতেও একেধৰণৰ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়। ১৮৫৪ চনৰ ১৪ অে"াবৰত এংলো-জাপানিজ বন্ধুত্ব

চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়। সন্ধিৰ চর্ত অনুসৰি নাগাছাকি আৰু হাকোডাটে বন্দৰ ব্রিটিছ জাহাজৰ বাবে মুকলি কৰা হয় আৰু আমেৰিকাৰ দৰেই ব্রিটেইনকো ‘সর্বাধিক অনুকূল জাতি’ৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ১৮৫৫ চনৰ ৭ ফেব্রুৱাৰীত জাপান আৰু ৰাছিয়াৰ মাজত হোৱা শ্বিমোডা সন্ধিৰ জৰিয়তে যোগান আৰু মেৰামতিৰ বাবে ৰাছিয়াৰ জাহাজৰ বাবে শ্বিমোডা, হাকোডাটে আৰু নাগাছাকি মুকলি কৰা হয়। এই বন্দৰবোৰৰ এটাত ঘাটি স্থাপন কৰিবলৈ ৰাছিয়াক কনছুল নিযুক্তি দিয়াৰ ক্ষমতা দিয়া হৈছিল। ৰাছিয়াকো ‘সর্বাধিক অনুকূল ৰাষ্ট্ৰ’ৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। ১৮৫৮ চনৰ ৯ অে”াবৰত ফ্রান্স আৰু জাপানৰ মাজত হোৱা সৌহার্দ্য আৰু বাণিজ্য চুক্তিত কূটনৈতিক এজেণ্টৰ বিনিময়, বৈদেশিক বাণিজ্যৰ বাবে ইডো আৰু নাগাছাকিৰ দৰে বন্দৰ মুকলি কৰা আৰু জাপানৰ আইন ব্যৱস্থাৰ পৰিৱর্তে বিদেশী বাসিন্দাসকলক তেওঁলোকৰ কনছুলাৰ আদালতৰ আইনত বশ কৰাৰ বাবে বিদেশীসকলক বহিঃৰাষ্ট্ৰীয় অধিকাৰ প্রদানৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়। ১৮৫৮ চনৰ ১৮ আগষ্টত নেদাৰলেণ্ডছ আৰু জাপানৰ মাজত আন এখন ‘এমিটি এণ্ড কমার্চ’ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়, য’ত ডাচ বাণিজ্যৰ বাবে জাপানৰ কেইবাটাও বন্দৰ আৰু চহৰ মুকলি কৰা হয় আৰু জাপানত ডাচ নাগৰিকসকলৰ বাবে বহিঃভূখণ্ডৰ অধিকাৰ নিশ্চিত কৰা হয়। ১৮৬০ চনৰ ৩ আগষ্টত পর্তুগালৰ সৈতেও একেধৰণৰ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়, যাৰ জৰিয়তে দুয়োখন দেশৰ মাজত কূটনৈতিক সম্পকÇ আৰু বাণিজ্য মুকলি কৰা হয়।

এই ‘অসমান সন্ধিসমূহ’ তM3গত দিশত আৰু কার্যক্ষেত্রতো অপমানজনক আছিল— যিয়ে জাপানৰ ওপৰত অর্ধ-ঔপনিৱেশিক মর্যাদা জাপি দিছিল। সেই সময়ত শ্বোগুনেটৰ উMৰাধিকাৰ সংগ্রামৰ ফলত দেশখনৰ পৰিস্থিতি জটিল হৈ পৰিছিল। ইয়াৰ উপৰি ইউৰোপৰ বহু সস্ত¸ীয়া সামগ্রী জাপানৰ বজাৰত উভৈনদী কৰা হৈছিল— যাৰ ফলত জাপানী উৎপাদকসকল ব্যৱসায়ৰ পৰা বাহিৰ হ’বলগীয়া পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু কঠোৰ প্রতিযোগিতাৰ ফলত জাপানী ব্যৱসায়িক শ্রেণীটোৱে অর্থনৈতিক সংকটৰ সiœুখীন হ’বলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। জাপানত ৰূপৰ মূল্য কম আছিল আৰু ইয়াৰ বহিঃপ্রবাহ নিয়ন্ত্রণ কৰাৰ কোনো ব্যৱস্থা নাছিল— যাৰ ফলত জাপানী মুদ্রাৰ পতন ঘটিছিল আৰু ভীষণ মুদ্রাস্ফীতিৰ সৃষ্টি হৈছিল। গ্রাহক আৰু উৎপাদকে একেদৰেই হিংসাত্মক প্রতিবাদেৰে প্রতিক্রিয়া প্রকাশ কৰিবলৈ লৈছিল। টকুগাৱাসকলে বিদেশীসকলক অাঁতৰাই ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰাৰ লগে লগে তেওঁলোকে দেশজুৰি ৰাজনৈতিক কর্মী আৰু বিদ্রোহী দাইমীয়ৰ সম্প্রসাৰিত গোটৰ সৈতে ফলপ্রসূভাৱে মোকাবিলা কৰিব নোৱাৰিলে, যাৰ ফলত শ্বোগুনেটৰ বৈধতা আৰু অধিক হ¯াস পালে।

W আপোনাৰ অগ্রগতিৰ বুজ লওঁক

চমু উMৰ দিয়ক ঃ

প্রশ্ন-৪ ঃ ৰাছিয়া আৰু জাপানৰ মাজত স্বাক্ষৰ হোৱা চুক্তিখনৰ নাম লিখক।

প্রশ্ন-৫ ঃ বহিঃৰাষ্ট্রীয় অধিকাৰ বুলি কি বুজাব বিচাৰিছে?

প্রশ্ন-৬ ঃ বিদেশীসকলৰ সৈতে সন্ধিৰ ফলত বিদেশীসকলৰ বাবে মুকলি কৰা তিনিটা জাপানী বন্দৰৰ নাম লিখক।

২.৭ টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ পতন

১৬০৩ চনৰ পৰা ১৮৬৮ চনত সম্রাট মুটছুহিটোৱে সিংহাসনত অধিষ্ঠিত হোৱালৈকে টকুগাৱা শ্বোগুনেটে জাপানত শাসন কৰিছিল। সংশোধনবাদী ইতিহাসবিদসকলৰ মতে বাকুহান ব্যৱস্থাৰ ভিতৰত আভ্যন্তৰীণ সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক বৈপৰীত্যৰ বাবেই বাকুহান ব্যৱস্থা আৰু পৰৱর্তী সময়ত টকুগাৱা শাসনৰ অৱনতি ঘটিছিল। ফেয়াৰবেংকে জাপানৰ 'কেন্দ্রীভূত সামন্তবাদ'ৰ স্বকীয়তাক ইয়াৰ সফলতাৰ কাৰণ বুলি কোৱাৰ লগতে ইয়াৰ পতনৰ কাৰক বুলিও কয়। সামন্তীয় আনুগত্যক ইমান ভালদৰে ৰক্ষা কৰা নিয়ন্ত্রণ আৰু ভাৰসাম্যই সামাজিক ডেMজনাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে, 'ছাংকিনকোটাই' ব্যৱস্থাই দাইমীয়ৰ এক হতাশগ্রস্ত, শ্রেণীৰ সৃষ্টি কৰিছিল, যিসকলক জামিন হিচাপে ইডোত পৰিয়াল এৰি থৈ যাবলৈ বাধ্য কৰা হৈছিল।

সমগ্র সাম্রাজ্যখনতে আর্থিক সংকটৰ প্রকোপ থকা সময়ত টকুগাৱাসকলে অর্থনৈতিক পুনর্গঠন চলাইছিল। তেওঁলোকে সকলো সামাজিক গোটৰ ওপৰত কৰ বৃদ্ধিৰ বাবে হেঁচা প্রয়োগ কৰিছিল— যাৰ ফলত কৃষক বিদ্রোহ হৈছিল আৰু দাইমীয় আৰু ছামুৰাইসকল দৰিদ্র হৈ পৰিছিল। কিন্তু অর্থনৈতিক ব্যৱস্থাটো তেতিয়াও পতন হোৱা নাছিল, মাত্র শ্বোগুনেটৰ দ্বাৰা উদ্বMৃ ব্যয় ব্যৱস্থাত পুনৰ ব্যৱস্থাপনা কৰা হৈছিল। উৎপাদন হ~াস পোৱা নাছিল। কিন্তু পিছলৈ ইউৰোপীয়সকলৰ আগমনৰ লগে লগে ইয়াৰ ডাÃৰ ডাÃৰ শাখা-প্রশাখা দেখা গ'ল। সামন্তীয় শৃংখলা বজাই ৰাখিবলৈ বিভিন্ন সামাজিক শ্রেণীক আঁতৰাই ৰাখিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা নিয়ন্ত্রণমূলক ব্যৱস্থাৰ ফলত সামন্তবাদৰ মনোভাবৰ সৈতে মিল নোহোৱা কিছুমান আর্থ-সামাজিক পৰিৱর্তন ঘটিছিল।

দীর্ঘ সময়ৰ শান্তিৰ বাবে ধানৰ অর্থনীতিৰ বিপৰীতে এটা ধনৰ অর্থনীতিৰ উত্থান ঘটিছিল। অর্থনৈতিক পৰিৱর্তনৰ ফলত জাপানৰ সকলো শ্রেণীয়ে কেইবাটাও গভীৰ সামাজিক পৰিৱর্তন অনুভৱ কৰিবলৈ ধৰিলে। শান্তিৰ দীর্ঘ বছৰবোৰত নিবনুৱা হৈ থকাৰ বাবে ছামুৰাইসকলৰ সামাজিক আৰু অর্থনৈতিক অৱস্থাৰ ভয়াৱহ অৱনতি ঘটিছিল। ইয়াৰ ফলত 'ৰনিন' শ্রেণীৰ ছামুৰাইৰ উত্থান ঘটিল— দৰিদ্র অভিজাত

ছামুৰাই যিসকলে ৰাজপথত ঘূৰি ফুৰিছিল আৰু টকুগাৱাৰ অধীনত নিজৰ ভাগ্যক লৈ ডেMজিত হৈ পৰিছিল। পিছলৈ তেওঁলোকক টকুগাৱাৰ বিৰুদ্ধে সংগ্ৰামত বিদ্ৰোহী টোজামা দাইমীয়সকলে নিয়োগ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। পিছৰ বছৰবোৰত অৰ্থনৈতিকভাৱে শক্তিশালী হোৱাৰ পিছতো ব্যৱসায়ী শ্ৰেণীটোৱে ৰক্ষণশীল সামাজিক স্তৱবৃMৰ বাবে সামাজিক জখলাত উঠিব পৰা নাছিল আৰু টকুগাৱাৰ আধিপত্য নাশ কৰাৰ সুযোগ বিচাৰিছিল। এইদৰে ফেয়াৰবেংকে 'কেন্দ্ৰীভূত সামন্তবাদ' বুলি কোৱা কঠিন সামাজিক স্তৱসমূহৰ বিভাজন ঘটিছিল।

বেৰিংটন মূৰ জুনিয়ৰৰ দৰে পৰম্পৰাবাদী ইউৰোপীয় পণ্ডিতসকল অৱশ্যে সংস্কাৰবাদীসকলৰ সৈতে একমত নহয় আৰু ভাবে যে পশ্চিমীয়া হস্তক্ষেপৰ দৰে বাহ্যিক কাৰকসমূহ আধুনিকীকৰণৰ দিশত নেতৃত্ব দিয়া স্থবিৰ আৰু অপৰিৱৰ্তিত জাপানী সমাজখনৰ বাবে পৰিৱৰ্তনৰ অনুঘটক আছিল। ডব্লিউ জি বিজলীৰ মতে চীনক যেনেকৈ পশ্চিমীয়া দেশসমূহে মুকলি কৰি লৈছিল, জাপানকো আমেৰিকাৰ হস্তক্ষেপৰ দ্বাৰা মুকলি কৰিছিল। তেওঁলোকৰ মতে বাকুহান ব্যৱস্থাটো হয়তো মূলতঃ অপৰিৱৰ্তিত হৈ চলি থাকিলহেঁতেন যদিহে জাপানক পশ্চিমীয়া ৰাষ্ট্ৰসমূহে নিজৰ বিচ্ছিন্নতাবাদী নীতিৰ উল্লেখ কৰি বলপূৰ্বকভাৱে মুকলি নকৰিলেহেঁতেন। দীৰ্ঘদিন ধৰি নিষিদ্ধ একাকিত্ব নীতিৰ অন্তত অসমান সন্ধিৰ জৰিয়তে জাপানত পশ্চিমীয়াসকলৰ আক্ৰমণাত্মক প্ৰৱেশৰ ফলত আভ্যন্তৰীণ বৈপৰীত্য আৰু বেছি ভয়াৱহ হৈ পৰিছিল। সকলো বিদেশী শক্তিয়ে জাপানত জাহাজ চলোৱাৰ স্বাৰ্থ নিশ্চিত কৰিবলৈ নিৰ্দিষ্ট সন্ধিৰ অধিকাৰ বিচাৰিছিল।

১৮০০ চনৰ আৰম্ভণিৰ পৰাই ঠেলাঠেলি কৰা বিদেশীসকলৰ সৈতে মোকাবিলা কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াই আধুনিক জাপানী জাতীয়তাবাদৰ সৃষ্টি কৰিছিল। জাপানক একক ৰাষ্ট্ৰ হিচাপে নতুন ধাৰণাই ঠাই ল'লে সেইদৰেই ৰক্ষা পৰিব আৰু শাসিত হ'ব। এনেদৰে ভবাৰ লগে লগে টকুগাৱাই জাপানৰ বৈধ ৰক্ষক বুলি দাবী কৰাৰ ধাৰণাটো মৰহি যাবলৈ ধৰিলে। জাপানী পণ্ডিত শ্ৰেণীয়ে ঐক্যবদ্ধ জাপানী জাতিৰ বিষয়ে লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু তেওঁলোকৰ কল্পনা আৰু লেখাত সম্ৰাট এক অবিেচ্ছদ্য অংগ আছিল আৰু তেওঁ জাপানী পৰিচয় আৰু জাতিয়তাৰ কেন্দ্ৰবিন্দু হৈ পৰিছিল।

সমসাময়িক জাপানী পণ্ডিতসকলে ঈশ্বৰৰ দ্বাৰা নিযুক্ত সম্ৰাট মেইজিৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ দ্বাৰা চিহ্নিত সহস্ৰাব্দৰ আন্দোলনৰ ক্ষেত্ৰত টকুগাৱাৰ পতনৰ ক্ষণ গণিছিল। তেওঁলোকৰ মতে ইয়াৰ ফলত শান্তি, সমৃদ্ধি, একত্ৰীকৰণ আৰু সংস্কাৰ হ'ব আৰু সংস্কাৰৰ নতুন যুগ আহিব। ফলত জাপান পশ্চিমীয়া দেশ আৰু চীনৰ আধিপত্যৰ পৰা মুক্ত হ'ব। ভ্ৰমণ কাহিনীয়ে প্ৰতিফলিত কৰে যে জাপান এতিয়া

সাংস্কৃতিকভাৱে অধিক ঐক্যবদ্ধ আৰু একত্রিত হৈ পৰিছিল। এই লেখাবোৰে জনসাধাৰণৰ সহানুভূতি আৰু সমর্থন জগাই তুলিছিল। এইদৰে ১৯শ শতিকাৰ মাজভাগত থেটোজামা দাইমীয়, ৰনিন ছামুৰাই, চোনিন ব্যৱসায়ী আৰু পণ্ডিত শ্রেণীৰ দ্বাৰা বাকুফু বিৰোধী মিত্রতা গঠন কৰা হয়— যিয়ে টকুগাৱাৰ পতন অনাত সহায় কৰিছিল আৰু সম্রাট মেইজিৰ পুনৰুদ্ধাৰত সহায় কৰিছিল। যি সম্রাটে পূর্বতে নিজৰ ক্ষমতা পুনৰ ঘূৰাই অনাৰ বহু বিফল প্রচেষ্টা চলাইছিল, তেওঁ অস্পষ্টতাৰ পৰা নৱীকৃত শ্রদ্ধা লাভ কৰিছিল আৰু উন্নয়নবোৰক আঁকোৱালি লৈছিল।

টকুগাৱাসকলে নিজকে কিছু সময়ৰ বাবে কিনিবলৈ আৰু চীনৰ দৰে ভাগ্যৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ বিদেশীৰ দাবী মানি লৈছিল যদিও বিভিন্ন অপমানজনক সন্ধিপত্রত স্বাক্ষৰ কৰি পশ্চিমৰ পৰা অহা সামৰিক শক্তিৰ ভাবুকিৰ সiœুখীন হোৱা বাকুফুৰ ফলত টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ বিৰুদ্ধে প্রতিক্রিয়াৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু বাকুমাটছু (টকুগাৱাৰ অন্ত) যুগৰ আৰম্ভণি হৈছিল। আভ্যন্তৰীণ অসন্তুষ্টি আৰু প্রতিৰোধৰ সময়ত হোৱা বাহ্যিক আক্রমণে টকুগাৱাৰ দুর্বলতাক সম্পূর্ণৰূপে উদäাই দিছিল। 'ছন-নো জো-ই' (সম্রাটক শ্রদ্ধা কৰক আৰু বর্বৰহঁতক বহিষ্কাৰ কৰক) এই দুটা শে¡াগান সমগ্র জাপানত প্রতিধ্বনিত হ'বলৈ ধৰাত বিৰোধীসকল অধিক ঐক্যবদ্ধ হৈ পৰিল। 'বর্বৰহঁতক বহিষ্কাৰ কৰা'ৰ দাবীটোৱে প্রায় মুকলিকৈ শ্বোগুনবিৰোধী আন্দোলনত লিপ্ত হোৱাৰ অনুজ্ঞাপত্র হিচাপে কাম কৰিছিল।

১৮৬০ চনৰ আৰম্ভণিতে জাপানে টকুগাৱা আৰু ইয়াৰ সমর্থক আৰু বাকী জাপানৰ মাজত আন এক গৃহযুদ্ধৰ সূচনা কৰে। ১৮৬২ চনৰ আশে-পাশে টকুগাৱা শাসনে ছাংকিনকোটাই ব্যৱস্থা বিলুপ্ত কৰা, সেনাবাহিনীৰ আধুনিকীকৰণ, সহমত গঠনৰ নীতি গ্রহণৰ দৰে সংস্কাৰ আনিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল যদিও সেইবোৰ অতি কম আৰু বহু দেৰি হোৱা বুলি প্রমাণিত হৈছিল। ১৮৬৮ চনত অৱশেষত টকুগাৱাসকলক উৎখাত কৰা হয় আৰু শেষৰজন টকুগাৱা শ্বোগুন কেইইকিক জাপানৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰা হয়। এতিয়া তেওঁৰ নতুন সমর্থকসকলে আগুৰি থকা ১৪ বছৰীয়া সম্রাট মুটছুহিটোৰ হাতত ক্ষমতা পুনৰ ঘূৰাই দিলে। যুৱ সম্রাটজনে 'মেইজি' অর্থাৎ 'আলোকিতজন' উপাধি গ্রহণ কৰি জাপানৰ আধুনিকীকৰণৰ কৃতিত্ব লাভ কৰে। মেইজি সংস্কাৰে জাপানক পশ্চিমীয়া শক্তিৰ উপনিৱেশত পৰিণত হোৱাত বাধা দিয়াত সফল হ'ল আৰু জাপানক সামন্তীয় অর্থনীতিৰ পৰা ঔদ্যোগিক অর্থনীতিলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাত সফল হয়। মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ সামন্তবাদক উভালি পেলোৱাৰ সচেতন প্রচেষ্টা নহ'লেও ইয়াক সুবিধাজনকভাৱে শিপাই যোৱা ব্যৱস্থাৰ বিপৰীতে ৰাজনৈতিক বিদ্রোহ হিচাপেও চাব পাৰি। এইদৰে আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক দুয়োটা কাৰকে একেলগে কাম কৰি টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ অৱনতিৰ পথ প্রশস্ত কৰিছিল। এণ্ড্রিউ গর্ডনে পশ্চিমীয়া হস্তˌক্ষেপক কেৱল এটা অনুঘটক হিচাপেহে ভাবে— যিয়ে দশক

দশক পূৰ্বে অৱনতি ঘটা সহজাতভাৱে অস্থিৰ টকুগাৱা শাসন ব্যৱস্থাৰ পতনক জটিল কৰি তুলিছিল আৰু হয়তো জোৰদাৰ কৰি তুলিছিল।

2২.৮ সামৰোঁ আহঁক

এই অধ্যায়টোৰ মাজেৰে আমি শিকিছোঁ—

১১৮৫ চনত য়াৰিটোমো নামৰ এজন জাপানী সামন্ত প্ৰভুৱে আন সকলো সামন্তক পৰাস্ত, কৰি 'শ্বোগুন' উপাধি গ্ৰহণ কৰে। শ্বোগুনেট ক্ৰমান্বয়ে সম্ৰাটতকৈ অধিক শক্তিশালী হৈ পৰিল আৰু সম্ৰাট এজন পূজনীয় মূৰ্তিলৈ ৰূপান্তৰিত হ'ল।

১৬০৩ চনৰ পৰা ১৮৬৭ চনলৈ টকুগাৱা বংশই জাপান শাসন কৰিছিল। লেয়াছু আছিল টকুগাৱা বংশৰ প্ৰথম শ্বোগুন।

শ্বোগুনেটে আন সামন্তৰ বিৰুদ্ধে অভিযান চলাইছিল আৰু সেই সময়ছোৱাক 'যুদ্ধৰ যুগ' বুলি কোৱা হৈছিল।

'যুদ্ধৰ যুগ'ৰ পিছত জাপানে অৰ্থনৈতিক নিৰ্জনতাৰ নীতি অনুসৰণ কৰা টকুগাৱাৰ অধীনত দীৰ্ঘ সময়ৰ বাবে স্থিতিশীলতাৰ সাক্ষী হৈছিল। কিন্তু এই আপেক্ষিক শান্তিৰ চিন আছিল কিছু আভ্যন্তৰীণ সমস্যা, যেনে— সামন্তসকলে পিঠিত অতিমাত্ৰা বোজা কঢ়িওৱা কৃষক আৰু ধনী হৈ অহা কিন্তু সমাজত আৰ্থ-ৰাজনৈতিক মৰ্যাদাৰ পৰা বঞ্চিত হোৱা বণিক শ্ৰেণীয়ে উপভোগ কৰা অত্যধিক কষ্টকৰ জীৱনশৈলী। বাহ্যিকভাৱে আমেৰিকা, ৰাছিয়া আৰু ব্ৰিটেইনৰ দৰে বিদেশী শক্তিসমূহে জাপানৰ শতিকাজোৱা একাকিত্ব নীতিৰ অন্ত পেলাই বৈদেশিক বাণিজ্যৰ দুৱাৰ মুকলি কৰিবলৈ হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিছিল।

১৮৫২-৫৩ চনত আমেৰিকাৰ কমোডৰ মেথিউ পেৰীৰ আগমনৰ ফলত জাপান বহিঃৰাষ্ট্ৰৰ বাবে মুকলি হ'বলৈ বাধ্য হয় আৰু ধাৰাবাহিক সন্ধিৰ জৰিয়তে ইখনৰ পিছত সিখন পশ্চিমীয়া দেশক অৰ্থনৈতিক ৰেহাইৰ অনুমতি দিবলৈ বাধ্য হয়।

বিদেশী শক্তিৰ আগমনৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা অৰ্থনৈতিক অসুবিধা, টকুগাৱা বংশৰ ভিতৰচ'ৱাৰ আন্তঃসংঘাত আৰু টকুগাৱা শ্বোগুনসকলে বিদেশীৰ গৰাহৰ পৰা জাপানক ৰক্ষা কৰিব নোৱৰাৰ বাবে অন্যান্য শক্তিশালী বংশসমূহৰ মাজত ক্ষোভৰ উদ্‌গীৰণ হোৱাৰ ফলত টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ প্ৰতি জনসমৰ্থন হ্ৰাস পায়।

১৮৬৮ চনত যুৱ সম্ৰাট মুটছুহিটোৱে গুৰুত্বপূৰ্ণ সামন্তৰ সহযোগত মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ কাম আৰম্ভ কৰে, জাপানত আধুনিকীকৰণৰ পৰ্যায় আৰম্ভ কৰে, যিয়ে যথা সময়ত দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ দ্বাৰা জাপানক বিশ্ব শক্তিলৈ ৰূপান্তৰিত কৰে। সম্ৰাট শক্তিশালী হোৱাৰ লগে লগে জাপানত শ্বোগুনেটৰ দীৰ্ঘদিনীয়া ৰাজত্বৰ অন্ত পৰে।

O ২.৯ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

১) ভিনাকে, এইচ এম; ১৯৯৪, History of Far East in modern time, ষষ্ঠ সংস্কৰণ, কল্যাণী পাব্লিছার্ছ, লুধিয়ানা।

২) ছানছম, জি বি; ১৯৭৮, Japan. A short cultural history, ষ্টেনফর্ড ইউনিভার্ছিটী ঁপ্রছ।

৩) গর্ডন, এ; ২০২১, A modern history of Japan from Tokugawa time, অক্সফ'র্ড ইউনিভার্ছিটী ঁপ্রছ।

৪) জানছেন, এম বি আৰু হল, জে ডব্লিউ; সম্পাদক, ১৯৮৯, The Cambridge history of Japan, কেমব্রিজ ইউনিভার্ছিটী ঁপ্রছ।

K ২.১০ অগ্রগতিৰ বুজ লোৱা প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰঃ

প্রশ্ন নং ১ৰ উত্তৰ ঃ তাম।

প্রশ্ন নং ২ৰ উMৰ ঃ ওছাকা আৰু কিয়'ট'।

প্রশ্ন নং ৩ৰ উMৰ ঃ চীন আৰু নেদাৰলেণ্ডছ।

প্রশ্ন নং ৪ৰ উMৰ ঃ শ্বিমোডাৰ সন্ধি।

প্রশ্ন নং ৫ৰ উMৰ ঃ বহিঃৰাষ্ট্ৰ~ীয় অধিকাৰৰ অর্থ আছিল যে বিদেশীসকল জাপানৰ আইনৰ অধীনত নাছিল আৰু তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে কেৱল নিজৰ দেশৰ আইন অনুসৰিহে বিচাৰ হ'ব পাৰিছিল।

প্রশ্ন নং ৬ৰ উMৰ ঃ নাগাছাকি, শ্বিমোডা আৰু হাকোডাটে।

M ২.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন-১ ঃ মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ সূচনা কৰা জাপানী সম্ৰাটজনৰ বিষয়ে লিখা।

প্রশ্ন-২ ঃ শেষৰজন টকুগাৱা শ্বোগুন কোন আছিল ?

প্রশ্ন-৩ ঃ কমোডৰ মেথিউ পেৰী কোনখন দেশৰ আছিল ?

(খ) চুটি প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উMৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্ৰশ্ন-১ ঃ জাপানৰ বণিক শ্ৰেণীৰ মাজত অসন্তুষ্টিৰ বাবে কি কি কাৰক দায়ী আছিল ?

প্ৰশ্ন-২ ঃ 'টকুগাৱা শ্বোগুনেটত আভ্যন্তৰীণ স্থিতিশীলতাৰ এটা সময় চিহ্নিত কৰা হৈছিল।' আলোচনা কৰা।

(গ) দীঘলীয়া প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উMৰ ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক।

প্ৰশ্ন-১ ঃ জাপানত টকুগাৱা শাসকসকলক একাকিত্ব নীতি গ্ৰহণ কৰিবলৈ কি কি কাৰকে বাধ্য কৰাইছিল ?

প্ৰশ্ন-২ ঃ জাপানৰ প্ৰতি আমেৰিকাৰ আগ্ৰহৰ আঁৰৰ কাৰণ কি ?

প্ৰশ্ন-৩ ঃ কানাগাৱা সন্ধিৰ চর্ত কি আছিল ? ইয়াৰ তাৎপর্য উল্লেখ কৰা।

প্ৰশ্ন-৪ ঃ টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ অৱনতি আৰু পতনৰ কাৰণসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

*** *** ***

অধ্যায় ৩ঃ মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ আৰু জাপানৰ আধুনিকীকৰণ

অধ্যায়ৰ গঠন

৩.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

৩.২ পাতনি

৩.৩ প্ৰকৃতি আৰু দৰ্শন

৩.৪ জাপানৰ আধুনিকীকৰণ

- অৰ্থনৈতিক
- ৰাজনৈতিক
- সামাজিক

৩.৫ সামৰোঁ আহঁক

৩.৬ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

৩.৭ আপোনাৰ অগ্ৰগতিৰ বুজ লওঁক

৩.৮ আৰ্হি প্ৰশ্নাৱলী

৩.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায় অধ্যয়নৰ পিছত আপুনি জানিব পাৰিব—

- মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা আৰু ইয়াৰ প্ৰয়োগ।
- আধুনিক যুগলৈ জাপানৰ গতি পৰিৱৰ্তন।
- জাপানৰ অৰ্থনীতি, ৰাজনীতি আৰু সমাজত আধুনিকীকৰণ প্ৰভাৱ।

৩.২ পাতনি

পূৰ্বৰ অধ্যায়ত আমি টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ শেষ পৰ্যায় আৰু ইউৰোপীয় শক্তিৰ উপস্থিতিৰ লগে লগে বহিঃৰাষ্ট্ৰ'ৰ বাবে জাপান মুকলি হোৱাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলোঁ। এই অধ্যায়ত আমি মেইজি শাসনৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ যোগেদি আধুনিকতাৰ দিশত জাপানৰ প্ৰত্যাগমন আৰু জাপানৰ ৰাজনৈতিক পৰিৱৰ্তনৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিম। জাপানৰ ইতিহাসত মেইজি পুনৰুদ্ধাৰে উল্লেখযোগ্য স্থান দখল কৰি আছে। ই জাপানত এটা নতুন যুগৰ সূচনা কৰে। আমি ইতিমধ্যে অধ্যয়ন কৰিছোঁ যে শ্বোগুনেট ব্যৱস্থাই

দেশখনত ক্ৰমাৎ জনপ্ৰিয়তা হেৰুৱাইছিল আৰু ইয়েই ১৮৬৭ চনত শ্বোগুনেট শাসনৰ উৎখাত কৰি ২৬ৰ ইতিহাসৰ বাট মুকলি কৰে। ১৮৬৮ চনত মুটছুহিটৰ নামৰ এজন চৈধ্য বছৰীয়া ল'ৰাই সম্ৰাটৰ মুকুট পিন্ধে।

মুকুটৰ উত্তৰাধিকাৰ লাভ কৰাৰ পিছতে নতুন সম্ৰাটে মেইজি উপাধি লাভ কৰে, যাৰ অৰ্থ হ'ল— 'আলোকিত চৰকাৰ'। এই পৰিঘটনাক জাপানত 'মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ' বুলি জনা যায়। মেইজিয়ে জাপানত ১৯১২ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে শাসন চলায়।

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ কাৰণসমূহ ঃ

(ক) টকুগাৱা শ্বোগুনেটে সমাজৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ সলনি কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল।

(খ) শ্বোগুন কুগেৰ সম্ভ্ৰান্তসকল আৰু সামন্ত প্ৰভুসকলৰ মাজত কোনো যোগাযোগ নাছিল।

(গ) যোদ্ধা শ্ৰেণীটোৰ পশ্চিমীয়া শক্তিৰ লগত কোনো মিল নাছিল।

(ঘ) টকুগাৱা শ্বোগুনৰ কোনো আইনী কৰ্তৃত্ব নাছিল আৰু এনেদৰেই শ্বোগুন বিৰোধী উপাদানসমূহে মিকাডোৰ ক্ষমতাক দখল কৰি ল'লে।

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ সফলতা ঃ

(ক) শ্বোগুনবিৰোধী উপাদানসমূহ, চশ্বু আৰু ছাতছুমা দাইমীয়সকলে সম্ৰাটক সমবেত বিন্দু কৰি তুলিছিল।

(খ) আন এটি সুফল আছিল এয়ে যে জাপানত শ্বোগুনবিৰোধী ভাবধাৰা গঢ় লৈ উঠিছিল। ফলত জাপানে বিদেশী শক্তিৰ সৈতে অপমানজনক চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। সিয়েই জাপানত শ্বোগুনবিৰোধী আৱেগ সঞ্চাৰ কৰিছিল।

(গ) জাপানে অপমানৰ পুনৰাবৃত্তি বিচৰা নাছিল।

(ঘ) সম্ভ্ৰান্ত ব্যক্তিসকলেও শ্বোগুনৰ বিৰোধিতা কৰিছিল।

ছামুৰাইৰ ভূমিকা ঃ

ছামুৰাইসকল দেশৰ মুঠ জনসংখ্যাৰ মাত্ৰ ৬ শতাংশ আছিল যদিও তেওঁলোক ৰাষ্ট্ৰীয় নিৰাপত্তা আৰু স্থিতিশীলতাৰ মেৰুদণ্ডস্বৰূপ আছিল। সৈন্যবাহিনী হিচাপে তেওঁলোকে টকুগাৱা শ্বোগুনেটৰ ভিতৰত সোমাই পৰা ৰাষ্ট্ৰীয় অপমান, দুৰ্বলতা দক্ষতাহীনতা আদিক সহ্য কৰিব পৰা নাছিল। তেওঁলোকে দেশত এটা নতুন আন্দোলন আৰম্ভ কৰাৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ হৈ পৰিল, যিয়ে ৰাষ্ট্ৰীয় শক্তিক পুনৰুজ্জীৱিত কৰাৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখিছিল। জাপানৰ পুনৰুদ্ধাৰ আন্দোলনত ছামুৰাইসকলৰ ভূমিকা প্ৰশংসনীয়।

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ জটিলতাসমূহ ঃ

(ক) যিহেতু ছামুৰাই আৰু দাইমীয়সকলে ইয়াৰ বিৰোধিতা কৰিছিল, সেয়ে আইন-শৃংখলা অটুট ৰখা কঠিন হৈ পৰিছিল।

(খ) সামন্ত প্ৰভু আৰু ৰক্ষণশীল ব্যক্তিসকলে মিকাডোৰ বিৰোধিতা কৰিছিল।

(গ) সম্ৰাটে নিৰক্ষৰতা, দৰিদ্ৰতা আৰু অন্ধবিশ্বাস দূৰ কৰাৰ লগতে পুৰণি আমোলাতন্ত্ৰ আৰু সামন্তবাদ দূৰ কৰাৰ প্ৰচেষ্টা হাতত ল'ব লগা হৈছিল।

১৮৬৮ চনৰ স্বীকৃতিপত্ৰৰ শপত ঃ

১৮৬৮ চনত সম্ৰাট মুটছুহিটে'ই নিৰ্বাচিত বিধানমণ্ডলীৰ সম্মুখত এখন স্বীকৃতিপত্ৰৰ শপত গ্ৰহণ কৰে। এই শপতৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল—

(ক) ৰাজহুৱা মন্তব্য অনুসৰি সম্ৰাটে জাপানত শাসন কৰিব।

(খ) জাপানৰ সকলো প্ৰতিষ্ঠানতে সকলো শ্ৰেণীৰ লোক একত্ৰিত হৈ থাকিব।

(গ) পুৰণিকলীয়া প্ৰথা আৰু নিয়মসমূহক নিৰুৎসাহিত কৰা হ'ব।

(ঘ) পৃথিৱীৰ আগশাৰীৰ দেশসমূহৰ পৰা জ্ঞান আহৰণ কৰা হ'ব।

(ঙ) সমগ্ৰ সাম্ৰাজ্যৰ কল্যাণক সকলো ক্ষেত্ৰতে অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হ'ব।

(চ) প্ৰশাসন ব্যৱস্থা দক্ষতাৰে চলাই নিবৰ বাবে পৰামৰ্শমূলক সমিতি গঠন কৰা হ'ব।

(ছ) জাপানী সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীয়ে তেওঁলোকৰ প্ৰয়োজন পূৰণৰ সুযোগ লাভ কৰিব।

এই শপত গ্ৰহণৰ জৰিয়তে দেশখনত সামান্তবাদৰ অন্ত পেলাব বিচাৰিছিল আৰু জাপানৰ আধুনিকীকৰণৰ বাট প্ৰশস্ত কৰিব বিচাৰিছিল। আচলতে ই দেশত বহুদিন ধৰি প্ৰচলিত বিদেশবিৰোধী আৱেগবো অন্ত পেলাইছিল।

৩.৩ প্ৰকৃতি আৰু দৰ্শন

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ প্ৰকৃতি আৰু দৰ্শনৰ বিষয়ে বুজিবলৈ হ'লে আমি ইয়াক গোলকীয় পৰিকাঠামোৰ আওতাত পৰীক্ষা কৰি চাব লাগিব। এই পৰিকাঠামোত মেইজি পুনৰুদ্ধাৰে বুৰ্জোৱাভিত্তিক জাতীয়তাবাদী আন্দোলন হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰা দেখা যায়। অসংখ্য মেইজি সংশোধনৰ প্ৰধান বিষয় আছিল দেশত ৰাষ্ট্ৰীয়তা প্ৰতিষ্ঠা কৰা। মেইজি প্ৰশাসনে বংশগতভাৱে থকা সামাজিক প্ৰভেদসমূহ বিলুপ্ত কৰা, আঞ্চলিক অনুষ্ঠানসমূহক এক শক্তিশালী কেন্দ্ৰীয় আমোলাতন্ত্ৰৰূপে একত্ৰীকৰণ কৰা, সাংস্কৃতিক আৰু ৰাজনৈতিক অনুষ্ঠানসমূহক এটা শক্তিশালী কেন্দ্ৰীয় আমোলাতন্ত্ৰলৈ ৰূপান্তৰ কৰা আৰু জাপানী জনসাধাৰণৰ মাজত ৰাজনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক সংহতি স্থাপন কৰাত গুৰুত্ব দিছিল। ইয়াৰ বাবে চৰকাৰে পুঁজিবাদৰ বুনিয়াদী নীতি আৰু কাৰ্যব্যৱস্থাসমূহ সক্ৰিয়ভাৱে স্থাপন কৰিছিল। এইসমূহত

আছিল ভূমি ব্যৱস্থাৰ সংশোধন আৰু বিভাজন, বস্তুগত কৰ সংগ্রহৰ পৰা নগদ ধনভিত্তিক কৰ সংগ্রহ, ষ্টক আৰু ব'ণ্ড মার্কেটৰ বিকাশ, ৰাজহুৱা বেংকিং ব্যৱস্থাৰ প্রতিষ্ঠা ইত্যাদি।

তদুপৰি, মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ প্রক্রিয়াক পঁুজিবাদী ব্যৱস্থাৰ ভিতৰতে প্রাসংগিক কৰি তোলাটো অতি গুৰুত্বপূর্ণ, য'ত নেকি নেতৃত্বৰ ঔপনিৱেশিক সম্পদ আৰু ইয়াৰ অধীনস্থ ঔপনিৱেশিক ভূখণ্ডৰ সৈতে জাতি আৰু ৰাষ্ট্রসমূহক সামৰি লোৱা এটা স্তৰভিত্তিক গঠনৰ দ্বাৰা বৈশিষ্ট্যকৃত হোৱা সাম্রাজ্যবাদক তেওঁলোকৰ ৰাষ্ট্র নির্মাণৰ প্রচেষ্টা হিচাপে চিহ্নিত কৰে। যিহেতু জাপানে দ্রুত গতিৰে উদ্গতি লাভ কৰা বিশ্বশক্তি হিচাপে আত্মপ্রকাশ কৰাৰ আকাংক্ষা পুহি ৰাখিছিল, সেয়ে ইয়াৰ ঔপনিৱেশিক সাম্রাজ্য প্রসাৰ হোৱাটো অতি জৰুৰী হৈ পৰিছিল।

আধুনিক জাপানৰ আধাৰত প্রতিষ্ঠিত দেশখনৰ মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ আছিল এক গঠনমূলক ৰক্ষণশীল ঐতিহ্যৰ বিষয়— যিয়ে কুৰি শতিকাপর্যন্ত জাপানৰ চৰকাৰ আৰু সমাজ ব্যৱস্থা দুয়োটাতে উল্লেখযোগ্য প্রভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল। মেইজি যুগৰ প্রাৰম্ভিক দশকত প্রচলিত পশ্চিমীয়া প্রভাৱ আৰু এক বিস্তৃত সংস্কাৰ কার্যৰ প্রতিক্রিয়া স্বৰূপে ঊনৈশ শতিকাৰ শেষৰফালে এই আর্হিৰ উন্মেষ হয়। এই সংস্কাৰসমূহে জাপানত নতুন পৰিৱর্তন দাবী কৰিছিল, যি টকুগাৱা ব্যৱস্থাত বাহাল হৈ আছিল। এই পৰিৱর্তনৰ টোতে অনুপ্রাণিত হৈছিল ইউৰোপত নৱজাগৰণৰ সময়ত উদ্ভৱ হোৱা অনুষ্ঠানসমূহ আৰু বাণিজ্যিক পঁুজিবাদ আৰু ইউৰোপৰ পৰম্পৰাগত শাসন ব্যৱস্থাৰ প্রতি বুর্জোৱা শ্রেণীৰ অসন্তুষ্টিৰ পৰা। আৰম্ভণিতে মেইজি শাসকীয় অভিজাত শ্রেণীয়ে জ্ঞান-বিজ্ঞানৰ বহুতো ধাৰণা আৰু অনুষ্ঠানক আঁকোৱালি লৈ নিজৰ কর্তৃত্ব ৰক্ষাৰ লক্ষ্যৰে শক্তিশালী কার্যসূচী আয়োজন কৰে।

ইয়াত ব্যৱহৃত 'ৰক্ষণশীলতাবাদ' ধাৰণাটোৱে কেৱল বাহাল থকা অৱস্থাক নুবুজায়। বৰঞ্চ ই এক সম্পূর্ণ আধুনিক ধাৰণা, যিটো অষ্টাদশ শতিকাৰ শেষৰফালে আৰু ঊনবিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে 'জ্ঞান যুগ'ৰ প্রচলিত আদর্শ আৰু ফৰাচী বিপ্লৱৰ শাখা-প্রশাখাৰ প্রতি সঁহাৰি জনাই পশ্চিমীয়া দেশত উদ্ভৱ হৈছিল। য'ত নেকি ৰক্ষণশীলতাবাদে বিভিন্ন ইউৰোপীয় দেশত নিজৰ বৈচিত্র্যময় ইতিহাস আৰু সামাজিক পৰিকাঠামোৰ বাবে এক সুকীয়া বৈশিষ্ট্য প্রদর্শন কৰিছিল। ই পশ্চিমীয়া দেশত য'তেই শিপাইছিল তাতে কিছুমান নির্দিষ্ট সামঞ্জস্যতাৰ সৃষ্টি হৈছিল। ফলস্বৰূপে আমাৰ বিষয়টো ইউৰোপীয় ৰক্ষণশীলতাবাদৰ পৰিকাঠামোৰ ভিতৰত পৰীক্ষা কৰিলে ইয়াৰ মূল্য আছে। কাৰণ জাপানীসকলে তেওঁলোকৰ ইউৰোপীয় সমকক্ষ শক্তিসমূহৰ পৰা অনুপ্রেৰণা লাভ কৰিছিল। যিহেতু তুলনামূলক বিশ্লেষণে মেইজি ৰক্ষণশীলতাবাদৰ বিষয়ে সম্যক ধাৰণা লাভ কৰাত সহায় কৰে।

৩.৪ জাপানৰ আধুনিকীকৰণ ঃ

মেইজি চৰকাৰৰ অধীনত, জাপানৰ সামাজিক, অৰ্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক জীৱনত বহুতো সংস্কাৰ সাধন কৰা হয়, যিয়ে জাপানত আধুনিকীকৰণৰ পথ প্ৰশস্ত কৰে। যাৰ ফলত জাপানে প্ৰাচীন অন্ধকাৰৰ গহবৰৰ পৰা ওলাই আহিব পাৰিলে আৰু বিশ্বৰ ভিতৰতে এখন আগৰণুৱা দেশ হিচাপে নিজকে পৰিচয় দিয়ে।

পশ্চিমীয়াকৰণ আৰু আধুনিকীকৰণৰ নীতি গ্ৰহণ কৰি মেইজি চৰকাৰে জাপানক বিশ্বৰ ভিতৰতে অন্যতম উন্নত জাতি হিচাপে গঢ়ি তুলিব বিচাৰিছিল। মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ পিছৰ পৰা সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সামাজিক জীৱনত কেইবাটাও পৰিৱৰ্তন ঘটিছিল। যাৰ ফলত জাপান অতি এক আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শক্তি হিচাপে থিয় দিব পাৰিলে আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ৰাজনীতিত অতি বিশেষ স্থান লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল।

- অৰ্থনৈতিক ঃ

মেইজি চৰকাৰে জাপানৰ আভ্যন্তৰীণ অৰ্থনীতি পুনৰ গঢ়ি তুলিছিল। সেই অনুসৰি চৰকাৰে বিদেশী সাহায্য বা বহিঃৰাজ্যৰ পৰা ঋণ লোৱা কাৰ্যক উৎসাহ যোগোৱা নাছিল। তাৰ পৰিৱৰ্তে, তেওঁলোকে দেশক আত্মনিৰ্ভৰশীল কৰি তুলিবলৈ পশ্চিমীয়া আৰ্হিত উদ্যোগ স্থাপন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত অধিক গুৰুত্ব আৰোপ কৰিলে। ইতিমধ্যে থকা ব্যক্তিগত প্ৰতিষ্ঠানসমূহকো উৎসাহ প্ৰদান কৰিলে। ইয়াৰ উপৰি জাপানী জনসাধাৰণৰ প্ৰয়োজনসমূহ পূৰ কৰাৰ উদ্দেশ্যে কাগজ কল আৰু কাৰখানাসমূহ স্থাপন কৰা হয়। ১৮৭২ চনত বেপাৰ-বাণিজ্য সুচাৰুৰূপে চলাৰ বাবে টকিঅ' আৰু য়াকোহামাৰ মাজত প্ৰথম ৰে'লপথ উদ্বোধন কৰা হ'ল। ১৮৭১ চনত ডাক আৰু টেলিগ্ৰাফ ব্যৱস্থা স্থাপন কৰা হ'ল। ১৮৭৩ চনত জাপানত কয়লা খনি বিভাগ স্থাপন কৰা হয়। ইয়াৰ পিছত অৰ্থনৈতিক উন্নয়নৰ বাবে ৰাষ্ট্ৰীয় ঋণ বেংক স্থাপন কৰা হয়। ১৮৮২ চনত জাপানৰ কেন্দ্ৰীয় বেংক গঠন কৰা হয়। মেইজি চৰকাৰে জাপানত ৰাষ্ট্ৰীয় একক মুদ্ৰাৰ প্ৰৱৰ্তন কৰে। ইয়াৰ আগতে জাপানত ৰাষ্ট্ৰীয় মুদ্ৰাৰ একৰূপতা নাছিল আৰু সকলো সামন্ত প্ৰভুৰ মুদ্ৰাৰ প্ৰকাশ কৰাৰ অধিকাৰ আছিল। কিন্তু মেইজিয়ে এই ব্যৱস্থাৰ অৱসান ঘটায় আৰু দেশত একক মুদ্ৰাৰ প্ৰচলন আৰম্ভ কৰে। মানুহক ডাকঘৰত টকা জমা ৰখাৰ সুবিধাও আগবঢ়ায়। এনেদৰে জাপানত মেইজি চৰকাৰৰ অধীনত এটি সৰু শিল্প বিপ্লৱৰ সূচনা হয়। যাৰ ফলত জাপানে অতি সোনকালে এক উদ্যোগিক শক্তি হিচাপে থিয় দিয়ে।

- ৰাজনৈতিক ঃ

জনসাধাৰণৰ মাজত ৰাষ্ট্ৰৰ সামৰিক প্ৰশাসন ব্যৱস্থাৰ গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰাবলৈ মেইজি চৰকাৰে কেইবাটাও সংস্কাৰ কাৰ্যসূচীৰ প্ৰৱৰ্তন কৰে। পুৰণি সামন্তীয় সেনাৰ ঠাইত ৰাষ্ট্ৰীয় সেনা প্ৰৱৰ্তন কৰা হ'ল। সামন্তবাদী ব্যৱস্থাৰ উৎখাতৰ লগে লগে টকুগাৱা শ্গোগুনেট, দাইমীয় আৰু ছামুৰাইসকল সামৰিক ক্ষমতাৰ পৰা বঞ্চিত হয়।

• সেনা সংস্কাৰ ঃ

১৮৬৯ চনত সামৰিক বিভাগ এটা মুকলি কৰা হয়। ১৮৭৩ চনত জাপানী সেনাবাহিনীক ফৰাচী আৰু জার্মান সেনাৰ আৰ্হিত পুনৰ সংগঠিত কৰা হয়। জাপানে তেওঁলোকৰ সামৰিক ব্যৱস্থা অধ্যয়ন কৰিবলৈ প্ৰু,চিয়া আৰু ফ্ৰান্সলৈ বিষয়া পঠিয়াইছিল। ১৮৭১ চনত পৃথক ৰাজকীয় জাপানী সেনাবাহিনী গঠন কৰা হয়। ১৮৭১ চনত সেনাবাহিনীক সেনা আৰু নৌসেনাৰ শাখাত বিভক্ত কৰা হয়। সেনাবাহিনীক নিয়মীয়া সংৰক্ষিত আৰু ৰাষ্ট~ীয় সেনা হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হৈছিল। ১৯৭৩ চনত ৰাজহুৱা নিযুক্তি ব্যৱস্থা আৰম্ভ কৰা হয়। সেনাবাহিনীৰ সঠিক সংগঠনৰ বাবে এই নিযুক্তি প্ৰক্ৰিয়া ছখন জিলাত ভাগ কৰি লোৱা হ'ল। ১৮৭৬ চনত সেনাই তৰোৱাল ৰখা নিষিদ্ধ কৰা হয়। ১৮৭৮ চনত সেনাৰ জেনেৰেল ষ্টাফ কার্যালয় স্থাপন কৰা হয়।

১৮৬৯ চনত ব্ৰিটিছ নৌসেনাৰ বিষয়াৰ সহায়ত নৌসেনাৰ এটা শিক্ষা কেন্দ্ৰ স্থাপন কৰা হয়। ১৮৭৫ চনত জাহাজ নির্মাণৰ কাৰখানাও স্থাপন কৰা হয়। ১৮৮২ চনৰ ভিতৰত জাপানৰ নৌসেনা আত্মনির্ভশীল হৈ উঠিছিল আৰু ব্ৰিটিছ বিষয়া আৰু অন্যান্য পশ্চিমীয়া উপদেষ্টাসকলক অব্যাহতি দিছিল। নতুন জাপানী সেনাবাহিনী নতুন নতুন যুদ্ধ-সঁজুলি আৰু শক্তিশালী নৌসেনাৰে স¿7ত হৈ উঠিল।

• ৰাজহ সংস্কাৰ ঃ

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ ফলত পুৰণি ৰাজহ ব্যৱস্থাৰ অন্ত পৰিল। এতিয়া চৰকাৰে কৰ হিচাপে নগদ ধন সংগ্ৰহ কৰাৰ সিদ্ধান্ত ল'লে। যাৰ ফলত মানুহে প্ৰতিটুকুৰা মাটিৰ বাবে কৰ দিবলগা হৈছিল। ১৮৭২ চনত জাপান চৰকাৰে মাটিৰ মালিকীস্বত্বৰ প্ৰমাণপত্ৰ প্ৰদান কৰে, যিয়ে মাটিৰ ব্যক্তিগত মালিকীস্বত্বৰ ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্তন কৰে।

সামন্তবাদৰ ডেচ্ছদ জাপানী কৃষক ৰাইজৰ বাবে অতি লাভজনক হোৱা পৰিলক্ষিত হ'ল, কাৰণ তেওঁলোকে এতিয়া সামন্তীয় নিয়ন্ত্ৰণৰ পৰা ওলাই আহি এটা মুকলি জীৱন যাপন কৰিব পাৰিব। ইয়াৰ উপৰি মেইজি চৰকাৰে মাটিৰ মূল্য অনুযায়ী কৃষকৰ পৰা নগদ ধনৰ কৰ সংগ্ৰহ কৰিছিল। আকৌ কৃষকসকলক এই অধিকাৰ দিয়া হ'ল যে তেওঁলোকে ইচ্ছা হ'লে নিজৰ মাটিত থাকিব পাৰে বা ইয়াক বিক্ৰী কৰি দিবও পাৰে।

কৃষি ভূমিৰ পৰা পোৱা আয় ৰাজকীয় আয়ৰ প্ৰধান উৎস হৈ পৰে আৰু ১৮৭০ চনৰ ভিতৰত ৰাজ্যখনে প্ৰায় ৮০ শতাংশ আয় ভূমি ৰাজহৰ পৰা আহৰণ কৰে। নিঃসন্দেহে এই নতুন ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে কৃষকসকলে সামন্তবাদী ব্যৱস্থাৰ পৰা মুক্তি পাইছিল যদিও ই তেওঁলোকৰ বাবে বোজা বৃদ্ধি কৰিছিল। কৰৰ বোজা বেছি হোৱাৰ বাবে নগদ ধনেৰে কৰ দিবলগা হৈছিল, কৃষকে কৰ দিবলৈ নিজৰ শস্য বিক্ৰী কৰিবলগা হৈছিল।

- সামাজিক সংস্কাৰ ঃ

মেইজি চৰকাৰৰ অন্যতম কৃতিত্ব আছিল জাপানৰ সামাজিক জীৱনত বিভিন্ন পৰিৱৰ্তন আনি আধুনিক জাপানী সমাজ এখন সৃষ্টি কৰা।

১৮৬৭ চনত শ্বোগুনেট বিলুপ্তিৰ ফলত জাপানত এটা নতুন যুগৰ সূচনা হ'ল আৰু ইয়ে দেশখনৰ আভ্যন্তৰীণ দিশৰ পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰাৰম্ভিক পদক্ষেপ আছিল। ই এনে এক কতৃ্ত্বৰ কেন্দ্ৰীকৰণৰ পথ প্ৰশস্ত, কৰিছিল, যাৰ ফলত সামন্তবাদৰ বিলুপ্তি নিশ্চিত হৈছিল। চাৰিজন শক্তিশালী পশ্চিমীয়া সামন্তই, স্বেচ্ছাই ভূমিৰ গৰাকী হিচাপে নিজৰ স্থান ত্যাগ কৰি নিজৰ সম্প¿M আৰু লোক পঞ্জীয়ন কৰিছিল। বাকী থকা বেছিভাগ সামন্তয়ো স্বেচ্ছাই আত্মসমৰ্পণ কৰিছিল। পুৰণি যোদ্ধা শ্ৰেণীৰ ছামুৰাইয়েও নিজৰ বিশেষ সুবিধাসমূহ ত্যাগ কৰিলে। এইদৰে ১৮৭১ চনৰ ইম্পেৰিয়েল এডি"ৰ দ্বাৰা অৱশেষত জাপানত সামন্তবাদ বিলুপ্ত কৰা হয়। ইয়েই ৰাজ্যসমূহৰ পুনৰ্গঠনৰ পথো প্ৰশস্ত কৰিলে। পুৰণি সামন্তীয় সেনাবাহিনীৰ ঠাইত জাপানৰ জাতীয় সেনাবাহিনী গঠন কৰা হ'ল। সামন্তবাদ বিলুপ্তিৰ ফলত পৰোক্ষভাৱে জাপানত এটা নতুন সামাজিক গাঁথনি সৃষ্টিৰ বাট মুকলি হ'ল। এই নতুন সামাজিক গাঁথনিত সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীকে সমান বুলি গণ্য কৰা হৈছিল।

- শৈক্ষিক সংস্কাৰ ঃ

মেইজি চৰকাৰে ৰাজ্যখনৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাতো বিভিন্ন সংস্কাৰ সাধন কৰে। এই সময়লৈকে শিক্ষা সমাজৰ কেইটামান বিশেষ সুবিধাপ্ৰাপ্ত শ্ৰেণীৰ মাজতে সীমাবদ্ধ আছিল। কিন্তু ১৮৬৮ চনৰ স্বীকৃতি পত্ৰৰ শপতৰ দ্বাৰা মেইজি চৰকাৰে জ্ঞান আহৰণৰ ক্ষেত্ৰত থকা সকলো বাধা আঁতৰাই পেলালে। কাৰণ সম্ৰাটে উপলব্ধি কৰিছিল যে পুৰণি শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পুনৰীক্ষণ অবিহনে সমাজৰ প্ৰকৃত বিকাশ সম্ভৱ নহয়। ১৮৭১ চনত জাপানত শিক্ষা বিভাগ গঠন কৰা হয় আৰু জাতি, ধৰ্ম আৰু লিংগ নিৰ্বিশেষে সকলো মানুহে শিক্ষা লাভ কৰিব লাগে বুলি আইন প্ৰণয়ন কৰা হয়। ১৮৮২ চনত জাপানত ফৰাচী আৰ্হিত বাধ্যতামূলক প্ৰাথমিক শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা কৰা হয়, যি আইন অনুসৰি প্ৰতিটো শিশুৱে তিনি বছৰ স্কুলীয়া শিক্ষা গ্ৰহণ কৰিব লাগিব। মাধ্যমিক শিক্ষাৰো প্ৰৱৰ্তন কৰা হয়, যাৰ জৰিয়তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক বিশ্ববিদ্যালয় পৰ্যায়ৰ উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হয়। উচ্চ কাৰিকৰী আৰু পেছাদাৰী শিক্ষাৰ ব্যৱস্থাও

কৰা হয়। লগতে চিকিৎসা, নাৱিক, কৃষি, বাণিজ্যিক, মীন আদি পেছাদাৰী শিক্ষা দানৰ ব্যৱস্থাও কৰা হয়। ১৮৬৩ চনত কেইঅ'ত, ১৮৭৫ চনত দোচীছাত আৰু ১৮৮২ চনত ৰাছেডাত একোখনকৈ ব্যক্তিগত বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰা হয়।

সমগ্ৰ জাপানক আঠখন বিশ্ববিদ্যালয় জিলা, প্ৰতিখন বিশ্ববিদ্যালয় জিলাক ৩১খন বিদ্যালয় জিলা আৰু প্ৰতিখন মাধ্যমিক বিদ্যালয়ক ২১০খন প্ৰাথমিক বিদ্যালয় জিলাত পুনৰ সংগঠিত কৰা হয়।

জাপানীসকলে শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত আমেৰিকাৰ পাঠ্যক্ৰম অনুসৰণ কৰিছিল। আধুনিক শৈক্ষিক পাঠ্যক্ৰমত সংগীত, চিকিৎসা, অভিযান্ত্ৰিক, সাংবাদিকতা, সামাজিক আৰু জীৱ বিজ্ঞান আদি বিষয় অন্তৰ্ভুক্ত আছিল। ১৮৮০ চনত টকিঅ' সংগীত বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়— যিখন পিছলৈ এটি মহান সাংস্কৃতিক কেন্দ্ৰত পৰিণত হয়।

১৮৭২ চনত টকিঅ'ত এখন শিক্ষক প্ৰশিক্ষণ বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়— য'ত এজন আমেৰিকান শিক্ষা বিশেষজ্ঞক শিক্ষকতা কৰিবলৈ আৰু শৈক্ষিক পৰামৰ্শ প্ৰদান কৰিবলৈ আমন্ত্ৰণ জনোৱা হয়। খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীসকলকো জাপানত ব্যক্তিগত বিদ্যালয় স্থাপনৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল। সেয়ে জাপানত আধুনিক নাৰী শিক্ষাৰ আৰম্ভণি খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীসকলৰে অৱদান বুলি কোৱা হয়। ১৮৭০ চনত য়াকোহামাত ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ বাবে প্ৰথমখন মিছনেৰী স্কুল প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। ১৮৭২ চনত টয়কোত ছোৱালীৰ বাবে প্ৰথমখন ৰাজহুৱা বিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। নাৰী শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত চুদাইমেকোৱে স্মৰণীয় কাম কৰি গ'ল।

জাপানী-ইংৰাজী অভিধান ৰচনাৰ লগে লগে ইংৰাজী অধ্যয়নক উৎসাহিত কৰা হৈছিল। জাৰ্মান আৰু ফৰাচী ভাষাও শিকাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল। পশ্চিমীয়া দেশৰ কেইবাখনো কিতাপ জাপানী ভাষাত অনুবাদ কৰা হৈছিল, তাৰ ভিতৰত বেন্থেম আৰু মীলৰ অনুবাদিত ৰচনাসমূহ উল্লেখযোগ্য। শিল্প, সাহিত্য আৰু চিকিৎসা বিজ্ঞানৰ ক্ষেত্ৰত গুৰুত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থসমূহ অনুবাদৰ কাৰ্যও তেওঁলোকে হাতত লৈছিল।

মেইজি চৰকাৰে পশ্চিমীয়া বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিৰ অধ্যয়নক উৎসাহিত কৰিছিল। বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তি, ইতিহাস, ৰাজনীতি বিজ্ঞান আদিৰ ওপৰত ৰচিত বহুতো গ্ৰন্থ পশ্চিমীয়া ভাষাৰ পৰা জাপানী ভাষালৈ অনুবাদ কৰা হৈছিল। জাপানী যুৱক-যুৱতীসকলক উচ্চ শিক্ষা প্ৰদানৰ উদ্দেশ্যে ইউৰোপীয় আৰ্হিত বিশ্ববিদ্যালয়সমূহো স্থাপন কৰা হৈছিল। বহু জাপানী যুৱকক উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে পশ্চিমীয়া দেশলৈ পঠিওৱা হৈছিল।

- ধৰ্মীয় সংস্কাৰ ঃ

মেইজি শাসনৰ অধীনত জাপানত ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰতো সংস্কাৰৰ প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছিল। পুৰণি ধৰ্মীয় পৰম্পৰাসমূহ দেশত পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰা হ'ল। জাপানীসকলে ৰাষ্ট্ৰ আৰু ধৰ্মক একে বুলি বিবেচনা

কৰিছিল। জাপানী লোকৰ মতে সার্বভৌমজন শাসন কৰিবলৈ স্বর্গৰ পৰা পোনপটীয়াকৈ আহিছিল। সেয়েহে সম্ৰাটজন জাপানী জনসাধাৰণৰ ধর্মীয় জীৱনৰ মুৰববী আছিল। সম্ৰাট আৰু তেওঁৰ পূর্বপুৰুষসকলক পূজা কৰা এই ব্যৱস্থাটোক 'শ্বিণ্টো কাŒট' বুলি জনা গৈছিল। শ্বিণ্টোৰ বাহিৰেও জাপানত আন ধর্ম, বিশেষকৈ খ্ৰীষ্টান ধর্মক বিকাশ হ'বলৈ দিয়া হৈছিল। সম্ৰাটে জাপানৰ আইনী ব্যৱস্থাও পুনৰ সংগঠিত কৰিছিল। চৰকাৰে ফৰাচী আৰু ৰাছিয়াৰ আর্হিৰ ভি¿Mত নতুন আদালত স্থাপন কৰিছিল। অপৰাধৰ শাস্তি, দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত পুৰণি নিষ্ঠুৰ নিয়মৰ বিলুপ্ত কৰা হ'ল। জাপানত 'জার্মান বাণিজ্যিক আইন সংহিতা' আৰু 'ফৰাচী অপৰাধ আইন সংহিতা' প্ৰৱর্তন কৰা হয়। বিচাৰকসকলক আজীৱন সেৱা আগবঢ়াবৰ বাবে আৰু ভাল আচৰণৰ কৰিবৰ বাবে প্ৰশিক্ষণ দিয়া হৈছিল। এইদৰে মেইজি চৰকাৰৰ অধীনত জাপানী সমাজে আধুনিকীকৰণৰ দিশত আগবাঢ়িছিল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতিৰ বুজ লওকঃ

প্ৰশ্ন ১ ঃ জাপানত প্ৰৱর্তিত বাণিজ্যিক আইনৰ সংহিতা আছিল... ...। (খালী ঠাই পূৰণ কৰক।)

প্ৰশ্ন ২ ঃ জাপানত প্ৰৱর্তিত অপৰাধ আইনৰ সংহিতা আছিল... ...। (খালী ঠাই পূৰণ কৰক।)

প্ৰশ্ন ৩ ঃ শ্বিণ্টো কাট কি?

2৩.৫ সামৰোঁ আহকঃ

এই অধ্যায় অধ্যয়নৰ পিছত আপুনি বুজি পাব—

টকুগাৱা শ্বোগুনেট পতনৰ পিছত জাপানী জনসাধাৰণে ১৮৬৮ চনত ইডোত চৈধ্য বছৰীয়া কিশোৰ সম্ৰাট মুটছুহিট'ক সিংহাসনত অধিষ্ঠিত কৰে। এই পৰিঘটনাক জাপানৰ ইতিহাসত 'মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ' নামেৰে জনা যায়। ১৯১২ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে মেইজিয়ে জাপানত শাসন চলাইছিল।

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ পিছত জাপানৰ সামাজিক, সামৰিক আৰু অর্থনৈতিক জীৱনত কেইবাটাও পৰিৱর্তন ঘটিছিল। যাৰ ফলত অতি সোনকালেই দেশখনে আন্তঃৰাষ্ট্ৰ~ীয় শক্তি হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰ~ীয় ৰাজনীতিত বিশেষ স্থান দখল কৰিছিল। ১৬৭১ চনৰ ইম্পেৰিয়েল এডি"ৰ দ্বাৰা জাপানতো সামন্তবাদৰ অৱসান ঘটোৱা হয়।

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ পিছত দেশৰ প্ৰশাসন সুচাৰুৰূপে চলাবৰ বাবে সম্ৰাটে এটা সংসদীয় ব্যৱস্থা প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। নিজৰ প্ৰতিশ্ৰুতি ৰক্ষা কৰিবলৈ ১৮৬৮ চনত নতুন সম্ৰাটে বর্তমানৰ চীনা আর্হিৰ ভি¿Mত মন্ত্ৰী পৰিষদ গঠন কৰে। ১৮৭৪ চনত অভিজাত আৰু আমোলাতন্ত্ৰৰ প্ৰতিনিধিৰে গঠিত এখন

ছিনেট গঠন কৰা হয়। ছিনেট গঠনৰ আঁৰৰ মূল লক্ষ্য আছিল সম্ৰাটৰ ক্ৰমৱৰ্ধমান ক্ষমতাক নিয়ন্ত্ৰণত ৰখা।

১৮৮০ চনত জাপানত প্ৰাদেশিক বিধানসভা আৰম্ভ হয়। ইতিমধ্যে জাপানত বহুতো ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান ঘটিছিল। সংসদীয় চৰকাৰ গঠন আৰু জাপানত ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ উত্থানে জাপানৰ বাবে সংবিধান প্ৰণয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা বঢ়াই তুলিলে। অৱশেষত জাপানৰ সংবিধানৰ খচৰা প্ৰস্তুত কৰা হয় আৰু ১৮৮৯ চনৰ ১১ ফেব্ৰুৱাৰীত ইয়াক সাংবিধানিক ৰাজতন্ত্ৰৰ সৈতে কাৰ্যকৰী কৰা হয়। অতি সোনকালেই ই আন্তঃৰাষ্ট্ৰ˜ীয় শক্তি হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিলে আৰু আন্তঃৰাজ্যিক ৰাজনীতিত ই অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে।

O ৩.৬ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

১) সিং, এ কে; (১৯৮৪), History of Far East in modern times, দিল্লী-১১০০০৭, সুৰজিত পাব্লিকেচন্ছ।

২) ভিনাকে, এইচ এম; ১৯৯৪, History of Far East in modern time, ষষ্ঠ সংস্কৰণ, কল্যাণী পাব্লিছার্ছ, লুধিয়ানা।

৩) ডেভিদ, এম ডি (১৯৭৯)। History of modern Japan, হিমালয় পাব্লিছিং হাউছ, ব'ম্বে, ভাৰত

K ৩.৭ অগ্ৰগতিৰ বুজ লোৱা প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ

প্ৰশ্ন নং ১ৰ উত্তৰ ঃ জাৰ্মান।

প্ৰশ্ন নং ২ৰ উMৰ ঃ ফৰাচী।

প্ৰশ্ন নং ৩ৰ উMৰ ঃ সম্ৰাট আৰু তেওঁৰ পূৰ্বপুৰুষক পূজা কৰা এই ব্যৱস্থাটোক শ্বিণ্টো কাŒট বুলি জনা গৈছিল।

M ৩.৮ আৰ্হি প্ৰশ্নাৱলীঃ

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উMৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ মেইজি সংবিধানৰ এটা বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা।

প্ৰশ্ন ২ ঃ কোন বছৰত জাপানত প্ৰথম বেংক স্থাপন কৰা হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৩ ঃ জাপানে নিজৰ আইনী ব্যৱস্থাটো পুনৰ সংগঠিত কৰিবলৈ কোনটো আৰ্হি অনুসৰণ কৰিছিল ?

(খ) চুটি প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উMৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্ৰশ্ন ১ ঃ 'স্বীকৃতিপত্ৰৰ শপত'ৰ বিষয়ে এটা চমু টোকা লিখা?

প্ৰশ্ন ২ ঃ জাপানৰ সংবিধান প্ৰস্তুত প্ৰক্ৰিয়াৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখা।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ মেইজি চৰকাৰৰ শৈক্ষিক সংস্কাৰৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা।

প্ৰশ্ন ৪ ঃ মেইজি সংবিধানৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে লিখা।

(গ) দীঘলীয়া প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উMৰ ৩০০-৫০০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া।)

প্ৰশ্ন ১ ঃ জাপানত মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ বিষয়ে লিখা। ইয়াৰ প্ৰভাৱত দেশখনত হোৱা পৰিৱৰ্তনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

প্ৰশ্ন ২ ঃ জাপানৰ সংবিধানৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা।

*** *** ***

অধ্যায় ৪ ঃ বিশ্বশক্তি হিচাপে জাপানৰ উত্থান

অধ্যায়ৰ গঠন

৪.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

৪.২ পৰিচয়

৪.৩ চীন-জাপান যুদ্ধ

৪.৪ এংলো-জাপান চুক্তি

৪.৫ ৰুছ-জাপান যুদ্ধ

৪.৬ কোৰিয়াৰ সংলগ্নকৰণ

৪.৭ প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধ আৰু একৈশটা দাবী

৪.৮ পেৰিছ শান্তি সন্মিলন

৪.৯ ৱাশ্বিংটন সন্মিলন

৪.১০ সামৰোঁ আহঁক

৪.১১ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

৪.১২ অগ্ৰগতিৰ বুজ লোৱা প্ৰশ্নসমূহৰ উৰ

৪.১৩ আৰ্হি প্ৰশ্নাৱলী

৪.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়ৰ অধ্যয়নৰ পিছত আপুনি বুজি পাব—

- ১৮৯৪-৯৫ চনৰ চীন-জাপান যুদ্ধৰ কাৰণ, গতিপথ আৰু ফলাফলৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা,
- ১৯০২ চনৰ এংলো-জাপানী চুক্তিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা,
- ১৯০৪-০৫ চনৰ ৰুছ-জাপান যুদ্ধৰ পটভূমি আৰু ফলাফল অন্বেষণ কৰা,
- প্ৰিথম বিশ্বযুদ্ধত জাপানৰ ভূমিকা আৰু ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

৪.২ পৰিচয়

শিক্ষার্থীসকল, পূৰ্বৰ অধ্যায়ত আমি মেইজি শাসনৰ অধীনত আৰম্ভ হোৱা মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ আৰু আধুনিকীকৰণৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলোঁ। এই অধ্যায়ত আমি জাপানে বৃহৎ বিশ্বশক্তি হিচাপে আত্মপ্রকাশৰ সূচনা কৰাত সহায় কৰা বিভিন্ন ঘটনা-পৰিঘটনাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। জাপান জড়িত হৈ থকা বিভিন্ন যুদ্ধ আৰু ইয়াৰ পৰিণতিৰ বিষয়েও আমি আলোচনা কৰিম। আমি ১৯১৯ চনৰ পেৰিছ শান্তি চুক্তিৰ বিষয়েও আলোচনা কৰিম, য'ত প্রথম বিশ্বযুদ্ধ অন্ত পৰাৰ পিছত বিশ্বৰ প্রায়বোৰ জাতিৰ প্রতিনিধিয়ে পেৰিছত একত্রিত হৈছিল আৰু ৩২খন দেশৰ কূটনীতিবিদসকলে লগ লাগি শান্তি চুক্তিসমূহৰ চূড়ান্ত ৰূপ দিয়ে। শেষত আমি ১৯২১ চনৰ ১২ নৱেম্বৰৰ পৰা ১৯২২ চনৰ ৬ ফেব্রুৱাৰীলৈকে অনুষ্ঠিত হোৱা ৱাশ্বিংটন স¿ilনৰ বিষয়েও আলোচনা কৰিম, য'ত নৌসেনাৰ অস্ত্রৰ প্রতিযোগিতা হ¯াস কৰিবলৈ আৰু প্রশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত নিৰাপMা চুক্তি সংক্রান্তীয় কাম কৰিবলৈ নখন দেশে অংশগ্রহণ কৰিছিল, যাৰ ফলত তিনিটা ডাঙৰ সন্ধি আৰু কেইবাটাও সৰু সৰু চুক্তি সম্পাদন হৈছিল।

৪.৩ চীন-জাপান যুদ্ধ

প্রথম চীন-জাপান যুদ্ধ আছিল পূবৰ ইতিহাসৰ অন্যতম গুৰুত্বপূর্ণ পৰিঘটনা। ১৮৯৪-১৮৯৫ চনত জাপান আৰু চীনৰ মাজত হোৱা সংঘাতৰ ফলত জাপানৰ বিশ্বশক্তি হিচাপে উত্থান ঘটিছিল আৰু চীনা সাম্রাজ্যৰ দুর্বলতা প্রকট কৰিছিল। কোৰিয়াত আধিপত্যৰ বাবে দুয়োখন দেশৰ মাজত হোৱা সংঘাতৰ পৰাই যুদ্ধখনৰ সূচনা হৈছিল।

দীর্ঘদিন ধৰি কোৰিয়া চীনৰ আটাইতকৈ অন্তৰংগ বন্ধু দেশ আছিল, যাৰ অৱস্থান জাপানী দ্বীপপুঞ্জৰ বিপৰীতে আছিল আৰু ইয়াৰ কয়লা, লো আদি প্রাকৃতিক সম্পদে জাপানৰ দৃষ্টি আকর্ষণ কৰিছিল। ১৮৭৫ চনত যেতিয়া জাপানে ৰেষ্টেম প্রযুক্তি গ্রহণ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল, তেতিয়াই কোৰিয়াক বিদেশী ৰাষ্ট্ৰ, বিশেষকৈ জাপানৰ বাণিজ্যৰ বাবে মুকলি কৰিবলৈ বাধ্য কৰিছিল আৰু বৈদেশিক সম্পকৰ ক্ষেত্রত চীনৰ পৰা নিজকে স্বাধীন বুলি ঘোষণা কৰিছিল। সেই সময়ৰ পৰাই জাপান অতি সোনকালেই কোৰিয়া চৰকাৰৰ সমুখত অধিক উগ্র আধুনিক শক্তি হিচাপে চিহ্নিত হ'ল আৰু আনহাতে চীনে ৰাজপৰিয়ালৰ চাৰিওফালে গোট খোৱা ৰক্ষণশীল বিষয়াসকলৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰি থাকিল। যেতিয়া জাপান সমর্থক সংস্কাৰকৰ এটা দলে বর্তমানৰ কোৰিয়া চৰকাৰখনক ওফৰাই পেলাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল, তেতিয়া জেনেৰেল ইউয়ান-শ্বি-কাইৰ অধীনত চীনা সৈন্যই ৰজাক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল আৰু এই যুদ্ধত কেইবাজনো জাপানী লিগেচন গার্ডক হত্যা কৰা হৈছিল। ইয়াৰ মাজতে 'লি-ইট'

সন্ধি'ত স্বাক্ষৰ কৰি দুয়োখন দেশে কোৰিয়াৰ পৰা নিজৰ সৈন্য প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ সiৱত হয়। কিন্তু ১৮৯৪ চনত জাপানে নিজৰ আধুনিকীকৰণ কাৰ্যসূচীৰ সফল ৰূপায়ণৰ পিছত জাতীয় গৌৰৱেৰে উজলি উঠিল আৰু কোৰিয়াৰ যুৱক-যুৱতীসকলৰ ওপৰত ইয়াৰ ক্ৰমৱৰ্ধমান প্ৰভাৱ পৰে। কোৰিয়াৰ যুৱক-যুৱতীসকল এই বিষয়ত আপোচ কৰিবলৈ সাজু নাছিল। ১৮৮৪ চনৰ অভ্যুত্থানৰ জাপানৰ সমৰ্থক কোৰিয়ান নেতা কিম অক-কিউনক ছাংহাইলৈ প্ৰলোভন দি মাতি ইউয়ান-শ্বি-কাইৰ এজেণ্টে ১৮৯৪ চনত হত্যা কৰে আৰু তেওঁৰ মৃতদেহ চীনৰ যুদ্ধ জাহাজত উঠাই কোৰিয়ালৈ ওভতাই পঠিয়ায় আৰু ইয়াক চাৰিটুকুৰা কৰি আন বিদ্ৰোহীসকলৰ বাবে সাৱধানবাণী হিচাপে প্ৰদৰ্শন কৰা হৈছিল। সেই কাৰণেই জাপান চৰকাৰে এই কাণ্ডক প্ৰত্যক্ষ অপমান হিচাপে লৈছিল আৰু জাপানী জনসাধাৰণেও এই কাৰ্যত ক্ষুব্ধ হৈ পৰিছিল। এই কাণ্ডৰ বাবেই বছৰৰ শেষৰ ফালে পৰিস্থিতি অধিক ডেMজিত হৈ পৰে আৰু কোৰিয়াত এক বিদ্ৰোহৰ সূচনা হয়, যাক 'টংহাক বিদ্ৰোহ' বুলি আখ্যা দিয়া হয়। কোৰিয়াৰ ৰজাৰ অনুৰোধত চীন চৰকাৰে বিদ্ৰোহীসকলক ছত্ৰভংগ দিয়াত সহায় কৰিবলৈ তেওঁৰ সৈন্য তালৈ প্ৰেৰণ কৰে। এই কথাত জাপান চৰকাৰে ইয়াক 'লি-ইট' সন্ধি' উলংঘা বুলি গণ্য কৰিলে আৰু তেওঁলোকে ৮,০০০জনীয়া বিশাল সৈন্যদল কোৰিয়ালৈ পঠিয়াই দিলে। আনহাতে যেতিয়া চীনে নিজৰ সৈন্যবাহিনীক শক্তিশালী কৰি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল, তেতিয়া জাপানীসকলে পৰিস্থিতি আৰু অধিক জ্বলাই তুলিছিল, শক্তিবাহিনী কঢ়িয়াই নিয়া ব্ৰিটিছ জাহাজ কৌশ্বিং সাগৰত ডুবাই দিছিল আৰু অৱশেষত ১৮৯৪ চনৰ আগষ্টত যুদ্ধ ঘোষণা কৰিছিল। জাপানীসকলে সফলতাৰে ছানডং প্ৰদেশ আৰু মাঞ্চুৰিয়া আক্ৰমণ কৰিছিল আৰু ১৮৯৫ চনৰ মাৰ্চ মাহৰ ভিতৰত বেইজিঙৰ সাগৰৰ কাষৰীয়া অঞ্চলৰ ওচৰ চাপিব পৰাকৈ দুৰ্গম চকীসমূহ সাজু কৰিছিল। চীনাসকলৰ পৰাজয়ৰ পিছত চীন চৰকাৰে শান্তিৰ বাবে আলোচনা কৰিছিল আৰু তেওঁলোকৰ মাজত শ্বিমোনোচেকি সন্ধি স্বাক্ষৰিত হয় আৰু ইয়াৰ পিছতে সংঘাতৰ অন্ত পৰে।

সন্ধিৰ চৰ্তসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ আছিল—

চীনে কোৰিয়াক মুক্ত সাৰ্বভৌম ৰাষ্ট হিচাপে স্বীকৃতি দিবলৈ সন্মত হয়।

চীনে টাইৱান, ইয়াৰ কাষৰীয়া পেস্কাডোৰছ আৰু মাঞ্চুৰিয়াৰ লিয়াওডং উপদ্বীপ এৰি দিলে,

চীনে জাপানক ২০ কোটি টেলৰ বৃহৎ যুদ্ধ ক্ষতিপূৰণ দিবলৈও সiৱত হয়। যদি এই ধনৰাশি দিয়া নহয় তেন্তে ৰেই-হাই ৰেই বন্দৰ দখল কৰাৰ অধিকাৰো জাপানৰ হাতত থাকিব।

চচি, চুংকিং, ছুচৌ আৰু হাংচৌ বন্দৰক জাপানৰ বাবে সন্ধি বন্দৰ হিচাপে ঘোষণা কৰা হৈছিল।

জাপানে চীনৰ ভূখণ্ডত বাণিজ্যিক বিশেষাধিকাৰ অব্যাহত ৰখাৰ অধিকাৰ লাভ কৰিলে।

জাপানে শুল্ক পৰিশোধ কৰি চীনলৈ মুক্তভাৱে যন্ত্ৰ-পাতি প্ৰেৰণ কৰিব পাৰিছিল।

জাপানে চীনত কিছুমান সামগ্ৰী নিৰ্মাণ কৰাৰ অধিকাৰ পাইছিল, যিবোৰ সামগ্ৰীত সকলো কৰ ৰেহাই দিয়া হৈছিল।

কিন্তু পিছলৈ জাপানৰ সম্প্ৰসাৰণৰ প্ৰতি ৰাছিয়াৰ আশংকাৰ বাবে, ৰাছিয়া, ফ্ৰান্স আৰু জাৰ্মানীৰ সংঘবদ্ধ মধ্যস্থতাত এই সন্ধিৰ পৰিৱৰ্তন কৰা হয় আৰু জাৰ্মানীয়ে জাপানক লিয়াওডং উপদ্বীপ চীনক ঘূৰাই দিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল।

যুদ্ধৰ ফলাফল ঃ

- ১৮৯৪-৯৫ চনৰ চীন-জাপান যুদ্ধ আছিল সুদূৰ পূবৰ আধুনিক ইতিহাসৰ এক নিৰ্ণায়ক পৰিঘটনা।
- জাপানৰ সiানান আৰু মৰ্যাদা বৃদ্ধি পালে আৰু জাপানে 'অসমতাপূৰ্ণ সন্ধি'ৰ পৰা নিজকে মুক্ত কৰিলে।
- জাপানৰ বহিঃভূখণ্ডত বিদেশী জাতিসমূহৰ অধিকাৰ বিলুপ্ত কৰা হ'ল আৰু জাপানৰ হাতত শুল্কৰ স্বায়Mশাসন পুনৰ ঘূৰাই দিয়া হ'ল। জাপানক আন শক্তিৰ কোনো হস্তক্ষেপ নোহোৱাকৈ নিজৰ শুল্ক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া হ'ল।
- এই সন্ধিয়ে চীনৰ দুৰ্বলতা প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু ইয়াৰ ফলত চীনে সাম্ৰাজ্যবাদী ইউৰোপীয় শক্তিসমূহৰ বৰ্ধিত শোষণৰ সiুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল।
- চীনৰ নিজৰ দেশতে যুদ্ধই সংস্কাৰ আন্দোলনৰ সূচনা কৰিছিল, যিয়ে চৰকাৰখনক সংস্কাৰ কৰাৰ পথ মুকলি কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত চীনৰ কুইং বংশৰ শাসকসকলৰ বিৰুদ্ধেও বিপ্লৱী কাৰ্যকলাপৰ আৰম্ভণি হয়।

পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ প্ৰভাৱ ঃ

জাপানৰ উত্থানে ইউৰোপীয় শক্তিৰ আক্ৰমণাত্মক কাৰ্যকলাপৰ ওপৰত চকু ৰাখিছিল।

এই বিজয়ে জাপানক নিজৰ ক্ষমতা আৰু শক্তিৰ ওপৰত অধিক আত্মবিশ্বাসী কৰি তুলিলে।

জাপানৰ নৌসেনা ইমানেই শক্তিশালী আছিল যে চুচিমা জলদ্বীপত ৰাছিয়াৰ নৌ বাহৰক পৰাস্ত, কৰিব পৰা হ'ল, যিয়ে বিশ্বক আচৰিত কৰি তুলিছিল।

এংলো-জাপান মিত্ৰতাৰ বীজ অংকুৰিত হৈছিল।

এই সন্ধিৰ ফলত জাপানত যি নতুন বিতকৰ সৃষ্টি হৈছিল, সেয়া আছিল কূটনীতিবিদ বনাম সামৰিক শক্তিৰ বিতক।

এই সন্ধিয়ে মাঞ্চু বংশৰ বাবে এক গুৰুতৰ বিপর্যয়ৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি নিৰীক্ষণ কৰক ঃ

প্রশ্ন ১ ঃ চীন আৰু জাপানৰ মাজত কিয় সংঘাত বাঢ়ি আহিছিল?

প্রশ্ন ২ ঃ 'টংহাক বিদ্রোহ' ক'ত আৰম্ভ হৈছিল?

5 জানো আহক

টংহাক ঃ ই ১৯৬০ চনত কোৰিয়াৰ নব্য-কনফুচিয়াছবাদৰ প্রতিষ্ঠাতা চো জে-উৰে সূচনা কৰা এটি শৈক্ষিক আন্দোলন আছিল।

৪.৪ এংলো-জাপান সন্ধি

এংলো-জাপান সন্ধি বা মিত্রতা আছিল ব্রিটেইন আৰু জাপানৰ মাজত হোৱা দ্বিপাক্ষিক মিত্রতা, যিয়ে চীন আৰু কোৰিয়াৰ ওচৰত নিজ নিজ স্বার্থ সুৰক্ষিত কৰাত পৰস্পৰক সহায় কৰিছিল। ১৯০২ চনৰ ৩০ জানুৱাৰীত লণ্ডনৰ লেন্সডাউন হাউছত ব্রিটিছ বৈদেশিক সচিব লর্ড লেন্সডাউন আৰু জাপানী কূটনীতিবিদ হায়াছি টা-ডাছুৱে ইয়াত স্বাক্ষৰ কৰে। এই সন্ধিখন সুদূৰ পূবত ৰাছিয়াৰ সম্প্রসাৰণবাদৰ বিৰুদ্ধে নির্দেশনা আছিল আৰু প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ পিছলৈকে এছিয়াত ব্রিটিছ আৰু জাপানী নীতিৰ মূল লাইখঁুটা আছিল। ব্রিটিছসকলৰ মূল লক্ষ্য আছিল মাঞ্চুৰিয়াত ৰাছিয়াৰ সম্প্রসাৰণত বাধা দিয়াৰ লগতে চীন আৰু কোৰিয়াৰ ভূখণ্ডৰ অখণ্ডতাও ৰক্ষা কৰা। ব্রিটিছৰ বাবে ই ভাৰতক সুৰক্ষা দিয়া আৰু এংলো-জার্মান নৌসেনাৰ অস্ত্র দৌৰৰ প্রতিযোগিতাত অংশগ্রহণ কৰাৰ ওপৰত অধিক মনোনিৰেশ কৰাৰ সুবিধা দিয়াৰ লগতে জাপানৰ 'সম্পূর্ণ একাকিত্ব'ৰ সময়ছোৱাৰ অৱসান ঘটাইছিল।

এংলো-জাপানী মিত্রতাৰ সূচনা কৰা পৰিস্থিতিসমূহ ঃ

ইংলেণ্ড আৰু জাপান দুয়োখনেই চীনত ৰাছিয়াৰ বর্ধিত প্রভাৱ সহ্য কৰিব পৰা নাছিল।

ৰাছিয়া, জার্মানী আৰু ফ্রান্সৰ ত্রিপাক্ষিক হস্তক্ষেপৰ বিৰুদ্ধে জাপানে নিজৰ নির্ভৰযোগ্য আৰু শক্তিশালী বন্ধু ৰাষ্ট্র থকাটো বিচাৰিছিল।

চীনত ৰাছিয়াৰ সম্প্রসাৰণে জাপানৰ নিৰাপMাৰ প্রতি সম্ভাব্য ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

চীনত ৰাছিয়াৰ প্ৰভাৱ ক্ৰমান্বয়ে বৃদ্ধি পাইছিল, যিটো ইংলেণ্ডৰ বাবে অসহনীয় আছিল। ইংলেণ্ডে এই বৰ্ধিত প্ৰভাৱ ৰোধ কৰিবলৈ পাৰ্যমানে চেষ্টা কৰিছিল।

দক্ষিণ চীনত ৰাছিয়া আৰু ফ্ৰান্সৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধি পোৱাৰ বিষয়টোক লৈ ইংলেণ্ডো সচেতন আছিল।

ইংলেণ্ডেও আফগানিস্তান, ইৰান আৰু তিবৱতৰ ওপৰত ৰাছিয়াৰ সম্প্ৰসাৰণৰ আশংকা কৰিছিল আৰু সেয়া নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ জাপানৰ সৈতে মিত্ৰ শক্তিৰূপে থকাৰ আশা কৰিছিল।

এংলো-জাপান সন্ধি-১৯০২ৰ মূল ব্যৱস্থা ঃ

চীন আৰু কোৰিয়াৰ ভূখণ্ডৰ অখণ্ডতা বজাই ৰখা হব চীন আৰু কোৰিয়াৰ ভূখণ্ডীয় ঐক্যই কোৰিয়া, জাপান আৰু ব্ৰিটিছ সাম্ৰাজ্যতো পূৰ্বৰ দৰে যথাস্থিতি ৰক্ষা কৰা হ'ব। দুয়োখন দেশে চীনৰ প্ৰতি বিশেষ আগ্ৰহ দেখুৱাইছিল। এই সন্ধি প্ৰথম পৰ্যায়ত পাঁচ বছৰৰ বাবে বৈধ হৈ থাকিব লাগিছিল।

এখন দেশে আনখন দেশৰ একক শক্তিৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত নিৰপেক্ষতা মানি চলিবলৈ সহমত হয়। অৱশ্যে আনখন দেশে একাধিক দেশৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিলে তেওঁলোকে যোগদান কৰিব লাগিব।

এই মিত্ৰতাৰ অংশ হিচাপে ব্ৰিটেইনে কোৰিয়াৰ ওপৰত জাপানৰ দাবী মানি লৈছিল আৰু আনহাতে জাপানে নিজৰ নৌসেনা ব্যৱহাৰ কৰি সুদূৰ পূবত ব্ৰিটিছৰ স্বাৰ্থ সুৰক্ষিত কৰাত সহায় কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল।

চুক্তিত স্বাক্ষৰকাৰী দুয়োখন দেশে অন্য শক্তিৰ সৈতে পৃথক চুক্তি কৰিব নালাগে। যদিহে সেই চুক্তিসমূহে বৰ্তমানৰ এংলো-জাপান মিত্ৰজোঁটৰ ক্ষতি কৰিব।

দুয়োখন দেশে সম্পূৰ্ণ যোগাযোগ ৰক্ষা কৰিব লাগিছিল। এই সন্ধি প্ৰথম পৰ্যায়ত পাঁচ বছৰৰ বাবে বৈধ হৈ থাকিব। কিন্তু ১৯০৫ চনত, তাৰ পিছত ১৯১১ চনত, ১০ বছৰৰ বাবে ইয়াক নৱীকৰণ আৰু সংশোধন কৰা হয়। ১৯১১ চনৰ নৱীকৃত সন্ধিৰ দ্বাৰা এইটো নিৰ্ণয় লোৱা হৈছিল যে জাপান আৰু ইংলেণ্ড দুয়োখনেই সুদূৰ পূবত পৃথকে পৃথকে এনে এখন প্ৰাচীৰ মানি চলিব— যিটো আন যিকোনো তৃতীয় শক্তিতকৈ শক্তিশালী হ'ব। ১৯২৩ চনত 'ফোৰ পাৱাৰ' চুক্তিয়ে ইয়াৰ ঠাই লোৱালৈকে এই সন্ধি চলিছিল।

সন্ধিৰ প্ৰভাৱ ঃ

এই মিত্ৰতাৰ ফলত ১৯০৪-০৫ চনৰ ৰুছ-জাপান যুদ্ধত ৰাছিয়াৰ ইউৰোপীয় মিত্ৰ ফ্ৰান্সে ৰাছিয়াৰ পক্ষৰ যুদ্ধত প্ৰৱেশৰ পৰা নিৰুৎসাহিত কৰি জাপানক সহায় কৰিছিল। ইয়াৰ তাৎক্ষণিক প্ৰভাৱ আছিল মাঞ্চুৰিয়া আৰু ইয়াৰ চীনা আদালতত ৰাছিয়াৰ সম্প্ৰসাৰণ নিৰীক্ষণ কৰা।

ৰাছিয়াই চীনৰ সৈতে এখন চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল, যাৰ দ্বাৰা তেওঁ ১৮ মাহৰ ভিতৰত নিজৰ বাহিনী প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ সহমত হৈছিল।

ৰাছিয়া, ফ্ৰান্স আৰু জাৰ্মানী ত্ৰিশক্তিৰ হস্তক্ষেপত আৰম্ভণিৰে পৰাই পিছুৰাই গৈছিল। ইংলেণ্ডৰ বিৰুদ্ধে ৰাছিয়াক কঠিনভাৱে সহায় কৰিবলৈ জাৰ্মানী আৰু ফ্ৰান্স আগ্ৰহী নাছিল।

ফলস্বৰূপে ইংলেণ্ডৰ সৈতে মিত্ৰতাৰ বাবে ৰাছিয়াৰ স্থিতি সবল হ'ল আৰু চীনত জাপান শক্তিশালী হৈ পৰিল। এইদৰে এই সন্ধিৰ ফলত অৱশেষত ৰাছিয়াক কূটনৈতিকভাৱে পৃথক কৰা হ'ল।

সন্ধিখনৰ দুতৰপীয়া লক্ষ্য আছিল যে ৰাছিয়াই চীনৰ ওপৰত তেওঁলোকৰ অধীনৰ ৰাজ্য পৰিত্যাগ আৰু আনটো আছিল চীনে ৰাছিয়াৰ পৰা মুক্তি পাব লাগে, যাতে জাপানে মাঞ্চুৰিয়া দখল কৰিব পাৰে।

ব্ৰিটেইনে কোৰিয়াৰ প্ৰতি জাপানৰ স্বাৰ্থ চিহ্নিত কৰাৰ লগে লগে, জাপানে ১৯১০ চনত কোৰিয়াক সংযুক্ত কৰাৰ বিৰোধিতা কৰিছিল।

জাপানে নিজৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিবলৈ চীনৰ ওচৰত ২১টা দাবী উত্থাপন কৰিছিল।

আমেৰিকাই জাপানৰ সম্প্ৰসাৰণবাদী নীতি বুজিব নোৱাৰিলে।

জাপানীসকলে পূৰ্বতে তেওঁলোকক কৰা জাতীয় অপমান সামৰি ল'ব পাৰে।

জাপানে বিশ্বত বৃহৎ আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ শক্তি হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছিল।

জাপানে নিজৰ সম্প্ৰসাৰণ নীতি দেখুৱাবলৈ ৰাছিয়াৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিবলৈ উৎসাহিত হৈছিল।

এই মিত্ৰতাই ১৯০৪-০৫ চনৰ ৰুছ-জাপান যুদ্ধত ৰাছিয়াৰ ইউৰোপীয় মিত্ৰ ফ্ৰান্সক ৰাছিয়াৰ পক্ষৰ যুদ্ধত প্ৰৱেশৰ পৰা নিৰুৎসাহিত কৰি জাপানক সহায় কৰিছিল। এই মিত্ৰতা পাঁচ বছৰ ধৰি চলিব লাগিছিল, আৰু তেওঁলোকক প্ৰত্যাখ্যান কৰাৰ সময়খিনিৰ বাহিৰেও এবছৰৰ বাবে চলিব লাগিছিল।

এইদৰে এই চুক্তিসমূহৰ দ্বাৰা জাপানী আৰু ইংৰাজ কূটনীতিয়ে পেকিঙত কাৰ্যকৰীভাৱে ৰাছিয়াক পৰীক্ষা কৰি চাব আৰু ইংলেণ্ডে ৰাছিয়াক আন কোনো শক্তিৰ পৰা সক্ৰিয় সমৰ্থন লাভ কৰাত বাধা দিলে। এই সন্ধিৰ ফলত নাগাছাকি আৰু হাকোডাটে বন্দৰসমূহ ব্ৰিটিছ জাহাজৰ বাবে মুকলি কৰা হয় আৰু ব্ৰিটেইনক অন্যান্য পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ সৈতে অতি প্ৰিয় জাতিৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰা হয়। গতিকে, আমি ক'ব পাৰোঁ যে এই মিত্ৰতা আছিল সাম্ৰাজ্যবাদীৰ অধিক প্ৰতিশ্ৰুতি হ~াস কৰাৰ আৰু ব্ৰিটেইনক ৰক্ষা কৰিবলৈ ৰয়েল নেভীক পুনৰ আহ3ান কৰাৰ বৃহMৰ ব্ৰিটিছ কৌশলৰ অংশ, আৰু আনহাতে, জাপানীসকলে মিত্ৰতাৰ পৰা আন্তঃৰাষ্ট~ীয় প্ৰতিপ¿M লাভ কৰিছিল আৰু ইয়াক দুটা দশক ধৰি নিজৰ কূটনীতিৰ ভেটি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

এংলো-জাপানী মিত্ৰতা বাতিল ঃ

ইংলেণ্ডৰ প্ৰতি জাৰ্মানী আৰু ৰাছিয়াৰ ভাবুকি ১৯১৮ চনত অন্ত পৰিছিল।

ইংলেণ্ডে পূবত জাপানৰ সম্প্ৰসাৰিত শক্তিৰ বিষয়ে বুজ ল'ব বিচাৰিছিল।

এই সন্ধি বাতিলৰ পৰিণামত হ'লেও ইংলেণ্ডে আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ সৈতে সন্ধি বাতিল কৰিব বিচাৰিছিল।

ইংলেণ্ডে ছিংগাপুৰত নৌসেনাৰ ঘাটি এটা ৰাখিব বিচৰাটো জাপানে ভাল পোৱা নাছিল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক ঃঃ

প্ৰশ্ন ৩ ঃঃ এংলো-জাপানী চুক্তি কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৪ ঃঃ হায়াছি তা-দাছু কোন আছিল ?

৪.৫ ৰুছ-জাপান যুদ্ধ

১৯০৪-১৯০৫ চনত সংঘটিত হোৱা অন্যতম উল্লেখযোগ্য পৰিঘটনা আছিল ৰুছ-জাপান যুদ্ধ। মাঞ্চুৰিয়াৰ প্ৰতি ৰাছিয়াৰ স্বাৰ্থ আৰু কোৰিয়াৰ প্ৰতি জাপানৰ স্বাৰ্থৰ ফলত ৰুছ-জাপান যুদ্ধৰ সূচনা হৈছিল। শ্বিমোনোচেকি সন্ধিৰ পিছত কোৰিয়াত ৰাছিয়াৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধি পাইছিল। আনহাতে জাপানেও কোৰিয়াত নিজৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। কোৰিয়াত ৰাছিয়াৰ দ্ৰুত অগ্ৰগতিয়ে জাপানক অতি আতংকিত কৰি তুলিছিল। ৰাছিয়াই মাঞ্চুৰিয়াত নিজৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। জাপানৰ বাবে ই এক গুৰুতৰ ভাবুকি আছিল। মূলতঃ মাঞ্চুৰিয়া আৰু কোৰিয়াৰ প্ৰতি ৰাছিয়াৰ আগ্ৰহ অৰ্থনৈতিকতকৈ ৰাজনৈতিক আৰু কৌশলগত আছিল, আনহাতে মাঞ্চুৰিয়া আৰু কোৰিয়াৰ প্ৰতি জাপানৰ আগ্ৰহ আছিল সম্পূৰ্ণ অৰ্থনৈতিক।

যুদ্ধৰ কাৰণসমূহ ঃঃ

১৮৯৬ চনৰ পৰা ১৮৯৯ চনৰ ভিতৰত সুদূৰ পূবৰ প্ৰতি ৰাছিয়াৰ নীতি ট্ৰেন্স-ছাইবেৰিয়ান ৰে'লপথ সম্পূৰ্ণ কৰাত সহায়ক হোৱাকৈ ৰচনা কৰা হৈছিল। ট্ৰেন্স-ছাইবেৰিয়ান ৰে'লপথ সম্পূৰ্ণ কৰিবলৈ উত্তৰ মাঞ্চুৰিয়া পাৰ হৈ যাতায়াতৰ অধিকাৰ নিশ্চিত কৰিবলগীয়া হৈছিল। ৰাছিয়াই ট্ৰেন্স-ছাইবেৰিয়ান ৰে'লপথ নিৰ্মাণৰ কাম সম্পূৰ্ণ কৰাটো অৰ্থনৈতিক কাৰণত গ্ৰহণ কৰিছিল। কাৰণ ট্ৰেন্স-ছাইবেৰিয়ান ৰে'লপথৰ জৰিয়তে জাপানে চীনত প্ৰৱেশ কৰিব পাৰিছিল। এই কাৰণতে ইয়াত এটা ৰাজনৈতিক উদ্দেশ্য নিহিত হৈ আছিল। ৰাছিয়া চৰকাৰে যদিও পট্টাযোগে চীনৰ ভূখণ্ড অধিগ্ৰহণ কৰিছিল, লিয়াওটুং উপদ্বীপ আৰু প'র্ট আর্থাৰ ৰাছিয়াৰ দখললৈ আহিছিল আৰু ৰাছিয়ায়ো প'র্ট আর্থাৰত নিজৰ নৌসেনাৰ ঘাটি স্থাপন কৰিছিল। লাহে লাহে মাঞ্চুৰিয়াত ৰাছিয়াৰ নীতি আগ্ৰাসী নীতিলৈ পৰিৱর্তিত হ'ল। কোৰিয়াৰ প্ৰতি ৰাছিয়াৰ আগ্ৰহ সম্পূৰ্ণ ৰাজনৈতিক আছিল যদিও কোৰিয়াৰ প্ৰতি ৰাছিয়াৰ কোনো বাণিজ্যিক স্বাৰ্থ নাছিল। ১৯০০ চনৰ পিছত ৰাছিয়াই মাঞ্চুৰিয়াত নিজৰ প্ৰকৃত উদ্দেশ্যৰ প্ৰতিফলন ঘটায়। যেতিয়া চীনত

হোৱা বক্সাৰ আন্দোলনে মাঞ্চুৰিয়াত অশান্তিৰ সৃষ্টি কৰে, তেতিয়াও মাঞ্চুৰিয়াত বিদেশী বিৰোধী অনুভূতিৰ জাগৰণ হৈছিল। ৰাছিয়াই ৰে'লপথসমূহ পহৰা দিবলৈ মাঞ্চুৰিয়ালৈ সৈন্য প্ৰেৰণ কৰি নিজৰ স্বাৰ্থ সুৰক্ষা কৰিবলৈ পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু আন শক্তিসমূহক পতিয়ন নিয়াবলৈ চেষ্টা কৰিছিল যে মাঞ্চুৰিয়া দখল তেওঁলোকৰ এটা অস্থায়ী কাৰ্যহে। তেওঁলোকে কথা দিলে যে মাঞ্চুৰিয়াত শান্তি স্থাপন হোৱাৰ লগে লগে ৰাছিয়াৰ সৈন্য প্ৰত্যাহাৰ কৰা হ'ব। ১৯০০ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত ৰাছিয়া আৰু চীনৰ মাজত চুক্তি সম্পাদন হয়— যাৰ দ্বাৰা দক্ষিণৰ প্ৰদেশখন চীন প্ৰশাসনৰ হাতলৈ ঘূৰাই অনা হ'ব। সেই চৰ্ততে চীনা সৈন্যসকলক নিৰস্ত্ৰ কৰা উচিত। আনহাতে, প্ৰদেশখনত শান্তি প্ৰতিষ্ঠা হ'লেহে ৰাছিয়াই নিজৰ সৈন্য প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ সiত হ'ব। এইদৰে ৰাছিয়াই মাঞ্চুৰিয়া দখল কাৰ্য চলাই থাকিল। কিন্তু উMৰ চীনত বক্সাৰ বিদ্ৰোহ বন্ধ হোৱাৰ পিছত এই কথা স্পষ্ট হৈ পৰিল যে ৰাছিয়াই মাঞ্চুৰিয়াৰ পৰা নিজৰ সৈন্য প্ৰত্যাহাৰ কৰাৰ কোনো লক্ষণ নাই। মাঞ্চুৰিয়াত ৰাছিয়াৰ নীতিয়ে আমেৰিকা, ইংলেণ্ড, জাপানৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিছিল। ফলস্বৰূপে ১৯০২ চনত ইংলেণ্ড-জাপানৰ মাজত চুক্তি সম্পাদন হয়। এই চুক্তিৰ দ্বাৰা জাপানে চীনৰ প্ৰতি ব্ৰিটিছৰ স্বাৰ্থ স্বীকাৰ কৰাৰ বিপৰীতে ব্ৰিটেইনে চীন আৰু কোৰিয়া উভয়তে জাপানৰ স্থিতিক প্ৰশংসা কৰে।

জাপানৰ কোৰিয়াৰ প্ৰতি মূল আগ্ৰহ যি আছিল, ৰাছিয়াৰো তেনে আগ্ৰহেই মাঞ্চুৰিয়াৰ প্ৰতি আছিল। কোৰিয়াত জাপানে বহুখিনি বাণিজ্যিক আৰু বিMীয় স্বাৰ্থজড়িত কাৰ্যকলাপ চলাই আছিল। জাপানৰ উদ্দেশ্য আছিল কোৰিয়াক আন কোনো ৰাষ্ট˜ শক্তিৰ হাতত পৰিবলৈ নিদিয়াটো। জাপানৰ মাঞ্চুৰিয়াৰ প্ৰতি অৰ্থনৈতিক স্বাৰ্থ আছিল এয়ে যে জাপানে নিজৰ দেশলৈ মাঞ্চুৰিয়ান সামগ্ৰী আমদানি কৰিছিল। কিন্তু কুৰি শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ লগে লগে জাপানে নিজৰ প্ৰচেষ্টাত এখন ঔদ্যোগিক দেশ হিচাপে বিকাশ লাভ কৰিছিল। গতিকে,পিছলৈ মাঞ্চুৰিয়াৰ প্ৰতি জাপানৰ বাণিজ্যিক নীতি ৰাজনৈতিক নীতিলৈ সলনি হয়।

ৰাছিয়াৰ দৰে জাপানেও মাঞ্চুৰিয়াত নিজৰ স্থান গজগজীয়া কৰিব বিচাৰিছিল। মাঞ্চুৰিয়াত ৰাছিয়াৰ প্ৰভাৱ বিস্ত,াৰ হোৱাটোৱে স্বাভাৱিকতে জাপানৰ নিৰাপMাৰ প্ৰতি ভাবুকি কঢ়িয়াই আনিছিল। কাৰণ ৰাছিয়াৰ প্ৰতিটো উন্নতিয়ে তেওঁলোকৰ কোৰিয়াৰ সৈতে ঘনিষ্ঠতা বঢ়াই তুলিছিল। কাৰণ ভৌগোলিকভাৱে জাপান ৰাছিয়াৰ কাষ চাপি আহিছিল।

কোৰিয়া আৰু বিশেষকৈ কোৰিয়াৰ সীমান্ত অঞ্চলত ৰাছিয়াৰ কাৰ্যকলাপ ক্ৰমাৎ আতংকময় হৈ পৰিছিল। ১৮৯৬ চনত সংঘটিত হোৱা বিদ্ৰোহৰ সুযোগ লৈ ৰাছিয়াই কোৰিয়াত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। ১৮৯৬ চনত জাপানে কোৰিয়াত নিজৰ দাবী পৰিত্যাগ কৰে আৰু ফলস্বৰূপে জাপান আৰু

ৰাছিয়াৰ মাজত ইয়ামাগাটা-লোবানফ প্ৰট'কল সম্পন্ন হয়। সেই প্ৰট'কলৰ চৰ্ত অনুসৰি দুয়োটা পক্ষই কোৰিয়াৰ পৰা নিজৰ সৈন্য প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ সiৱত হয়। কিন্তু পিছলৈ ৰাছিয়াই নিজৰ চৰ্ত উলংঘা কৰিবলৈ ধৰিলে। কোৰিয়াক নিজেই নিজৰ সেনাবাহিনীক পুনৰ গঠন কৰিবলৈ দিয়াৰ পৰিৱৰ্তে ৰাছিয়াই নিজৰ পছন্দ অনুসৰি কোৰিয়াৰ সেনাবাহিনীক পুনৰ সংগঠিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। এই নীতিৰ ফলত কোৰিয়াত ৰাছিয়াৰ বিৰুদ্ধে প্ৰতিক্ৰিয়াৰ সৃষ্টি হয় আৰু ইয়াৰ লগে লগে জাপানৰ স্থিতি শক্তিশালী হয়। জাপানে ৰাছিয়াৰ সৈতে নতুন আলোচনাৰ সূত্ৰপাত ঘটায়। ফলত ১৮৯৮ চনত দুয়ো পক্ষৰ মাজত আন এখন চুক্তি হয়। সেই চুক্তি অনুসৰি দুয়ো পক্ষই কোৰিয়াৰ সাৰ্বভৌমত্ব আৰু স্বাধীনতাক স্বীকৃতি জনায়। প্ৰতিটো পক্ষই সেনা আৰু নিজৰ বিMৰে কোৰিয়াক পুনৰ সংগঠনত সহায় নকৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। তদুপৰি ৰাছিয়া চৰকাৰে কোৰিয়াত জাপানৰ বাণিজ্যিক আৰু ঔদ্যোগিক স্বাৰ্থৰ বিকাশত বাধা নিদিবলৈ সiৱত হয়। এই অধিৱেশনক নিচি-ৰোছেন স¿iলন বুলি জনা গৈছিল। কিন্তু এই স¿iলনে স্বতন্ত্ৰ কোৰিয়াৰ প্ৰশ্নটো নিষ্প¿M কৰাত ব্যৰ্থ হ'ল। কোৰিয়াৰ এটা অংশত খোপনি নিশ্চিত কৰাৰ ধাৰণাটো ৰাছিয়াই এৰি নিদিলে। আনহাতে জাপানেও কোৰিয়াত ৰাছিয়াই আগতীয়াকৈ গঢ়া বেহু পৰীক্ষা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি থাকিল।

মাঞ্চুৰিয়া আৰু কোৰিয়াক লৈ পৰিস্থিতি ক্ৰমান্বয়ে অধিক জটিল হৈ পৰিল। ৰাছিয়াই চুক্তিৰ চৰ্তাৱলী ভংগ কৰিবলৈ ধৰিলে। কোৰিয়াৰ সেনাবাহিনীক স্বীকৃতি দিয়াৰ পৰিৱৰ্তে ৰাছিয়াই নিজৰ সেনাৰ স্থিতি কোৰিয়াত গজগজীয়া কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। ইয়ালু নদীৰ উপত্যকাত স্থানীয় কাঠকটীয়াসকলক গছ কটাৰ অনুমতি দিয়াৰ সলনি সেই অঞ্চললৈ ধাৰাবাহিকভাৱে নিজৰ সৈন্য পঠিয়াই থাকি চৰ্তৰ বিপৰীতে ৰাছিয়াই স্থিতি লৈছিল। গতিকে, ৰাছিয়াই নিজৰ পুনৰুত্থানত জোৰ দিছিল। আনহাতে জাপানৰ নীতি আছিল কোৰিয়াৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষা কৰা আৰু অন্যান্য শক্তিৰ সৈতে সকলো বিষয়ত সহযোগিতা কৰা। ১৯০৩ চনত ৰাছিয়া আৰু জাপানৰ মাজত আন এখন চুক্তি হয়। সেই চুক্তি অনুসৰি ৰাছিয়াই জাপানক কোৰিয়াত নিজৰ বাণিজ্যিক আৰু ঔদ্যোগিক আগ্ৰহ গঢ়ি তুলিবলৈ অনুমতি দিয়াৰ কথা ঘোষণা কৰে। জাপানে মাঞ্চুৰিয়াত ৰাছিয়াৰ বিশেষ ৰে'লৰে ট্ৰেক নিৰ্মাণৰ আগ্ৰহক স্বীকৃতি দিয়ে। তদুপৰি কোৰিয়াৰ স্বাধীনতা আৰু অখণ্ডতাক সiান জনোৱাৰ বাবে দুয়ো পক্ষই সiতি প্ৰকাশ কৰে। স্পষ্ট হৈ পৰিল যে সেই সন্ধি অনুসৰি জাপানে চীন আৰু মাঞ্চুৰিয়াত ৰাছিয়াক অবাধ প্ৰৱেশত অনুমতি দিব লাগিছিল। আনহাতে ৰাছিয়াই জাপানক কোৰিয়াত বাণিজ্যিক আৰু ঔদ্যোগিক কেন্দ্ৰ গঢ়ি তুলিবলৈ অনুমতি দিব লাগিছিল। কিন্তু সেই সন্ধিখন আচলতে জাপানৰ স্বাৰ্থৰ ক্ষেত্ৰত ইমান উপকাৰী বুলি প্ৰমাণিত নহ'ল। ইয়াৰ ফলত কোৰিয়াৰ প্ৰতি জাপানীসকলৰ আগ্ৰহ সীমিত হৈ পৰিছিল। আনহাতে, জাপানে কেৱল মাঞ্চুৰিয়াৰ প্ৰতি ৰাছিয়াৰ ৰে'লৰে সম্প্ৰসাৰণৰ আগ্ৰহেই নহয়, সেই সকলো ভূখণ্ডকো জাপানৰ আগ্ৰহৰ

ক্ষেত্ৰৰ বাহিৰৰ বুলি স্বীকাৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল। অৱশেষত ৰাছিয়া আৰু জাপানৰ মাজত যুদ্ধ অনিবার্য হৈ পৰিল।

২০১৯ চনৰ ফেব্রুৱাৰীত কোৰিয়াত প্ৰৱেশ কৰিবলৈ ৰাছিয়াৰ সেনা অগ্ৰসৰ হয় আৰু ইয়ালু নদী পাৰ হৈ কোৰিয়াত প্ৰৱেশ কৰে।

১৯০৪ চনত জাপানী জলবাহী বোমাই ৰাছিয়াৰ যুদ্ধ জাহাজখনক আক্ৰমণ কৰে আৰু শেষত জাপানে ৰাছিয়াৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে। ইয়াৰ ফলত ৰাছিয়াৰ জাহাজে প'ৰ্ট আর্থাৰত গুৰুতৰ পৰাজয়ৰ সi ুখীন হয়। ইয়ালু নদীৰ পাৰত তুমুল যুদ্ধ হ'বলৈ ধৰিলে। জাপানে জেনেৰেল লজিৰ নেতৃত্বত প'ৰ্ট আর্থাৰ আক্ৰমণ কৰে, যিটো ৰাছিয়ানসকলে সুৰক্ষা দি আছিল। অৱশেষত, ১৯০৫ চনৰ প্ৰথম জানুৱাৰীত জাপানীসকলে প'ৰ্ট আর্থাৰ দখল কৰে। মাঞ্চুৰিয়াৰ ৰাজধানী মুকডেন জাপানী সেনাৰ হাতলৈ আহে। এই বিখ্যাত মুকডেন যুদ্ধত ৰাছিয়াই প্ৰায় ১ লাখ ৫০ হাজাৰ লোকক হেৰুৱাইছিল। মুকডেন যুদ্ধৰ এই সফলতাই জাপানৰ সামৰিক আধিপত্য স্পষ্টভাৱে প্ৰমাণ কৰিলে। ধাৰাবাহিক পৰাজয়ৰ পিছত ৰাছিয়াই প্ৰায়ে সাগৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ সুদূৰ পূবলৈ যাবলগীয়া হৈছিল। চুচিমাৰ নৌযুদ্ধত ট'গোৰ নেতৃত্বত জাপানৰ নৌসেনাৰ হাতত পুনৰ ৰাছিয়াৰ জাহাজ পৰাস্ত, হয়। ৰাছিয়াক এই অস্থিৰ অৱস্থাত পাই ফ্ৰান্সে ৰাছিয়া আৰু জাপানৰ মাজত আলোচনাৰ প্ৰস্ত,াৰ লৈ আগবাঢ়ি আহিল। কিন্তু জাপানৰ পক্ষত আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট~পতি ৰ'জভেল্টৰ হস্ত,ক্ষেপ অতি গুৰুত্বপূর্ণ আছিল। সেই অনুসৰি ১৯০৫ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট~পতি ৰ'জভেেল্ট প'ৰ্টছমাউথৰ চুক্তি কৰাই যুদ্ধৰ অন্ত পেলায়।

প'ৰ্টছমাউথৰ সন্ধি ঃ

১৯০৫ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত ৰাছিয়া আৰু জাপানৰ মাজত প'ৰ্টছমাউথ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়। সন্ধিৰ চর্ত অনুসৰি—

ৰাছিয়াই কোৰিয়াত জাপানৰ সর্বোচ্চ ৰাজনৈতিক, সামৰিক আৰু অর্থনৈতিক স্বার্থক স্বীকৃতি দিছিল, সেয়ে দেশখন স্বাধীন হৈ থাকিব লাগিছিল।

ৰাছিয়াই ১৮৭৫ চনত অধিকাৰ কৰা ছাখালিন দ্বীপটো জাপানক পুনৰ ঘূৰাই দিবলৈ সiiত হয়।

দুয়ো শক্তিয়ে মাঞ্চুৰিয়া খালী কৰিবলৈ আৰু চীনৰ সার্বভৌমত্ব পুনৰুদ্ধাৰত সহায় কৰিবলৈ আৰু সকলো জাতিৰ প্ৰতি সমতাৰ নীতিৰ ভিত্তিত 'দুৱাৰ মুকলি নীতি' বজাই ৰাখিবলৈ সiiত হয়।

ৰাছিয়াই প'ৰ্ট আর্থাৰ, ডাইৰেন আৰু লিয়াওটুং উপদ্বীপৰ কাষৰীয়া অংশৰ অধিকাৰ জাপানক হস্ত,ান্তৰ কৰিবলৈ সiiত হয়।

ৰাছিয়ায়ো জাপানৰ সপক্ষে দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়াত খনন আৰু ৰে'লৰেৰ বিশেষাধিকাৰ ত্যাগ কৰে।

মাঞ্চুৰিয়াৰ ৰে'লপথ লিয়াওটুং উপদ্বীপৰ বাহিৰে কেৱল ঔদ্যোগিক আৰু বাণিজ্যিক উদ্দেশ্যতহে ব্যৱহাৰ কৰা হ'ব। কোনো কৌশলগত আৰু সৈনিকৰ কার্যকলাপৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা নহ'ব।

ৰাছিয়া আৰু চীনে নিজৰ নিয়ন্ত্রণত থকা আৰক্ষী ৰে'লপথৰ সঠিক নিৰাপত্তাৰক্ষী হিচাপে পাইছিল।

যুদ্ধৰ ফলাফল ঃ

আমেৰিকাৰ সতকবাণীৰ বাবে জার্মানী আৰু ফ্রান্সে ৰাছিয়াক সহায় কৰা নাছিল যদিও মধ্যস্থতাৰ সময়ত আমেৰিকাই ৰাছিয়াক নিজৰ পক্ষত ৰাখিছিল, যিয়ে আমেৰিকা আৰু জাপানৰ মাজত তিক্ততাৰ জiু দিছিল।

জাপানৰ বিজয়ে সুদূৰ পূবত ৰাছিয়াৰ অগ্রগতি নিয়ন্ত্রণ কৰি ৰাছিয়া আৰু পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ অজেয় মন্ত্রৰ ভেদ ভা¿ঙ পেলালে। জাপানে যি মর্যাদা লাভ কৰিছিল, সেই মর্যাদায়েই তেওঁলোকক বিশ্বশক্তি হিচাপে স্থান দিয়াত সহায় কৰিছিল। কেৱল সুদূৰ পূবতে নহয় এছিয়াতো তেওঁলোকে প্রভাৱশালী শক্তি হিচাপে স্থান লাভ কৰিছিল।

চীনত যুদ্ধৰ প্রভাৱ সুদূৰপ্রসাৰী আছিল। জাপানৰ এই বিজয়ে পশ্চিমীয়া শিক্ষা আৰু পশ্চিমীয়া পদ্ধতিৰ প্রতি জনসাধাৰণৰ মাজত ব্যাপক উৎসাহ জগাই তুলিছিল। চীনৰ এই জাগৰণ বহু পিছলৈ ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱত পৰিণত হৈছিল, যেতিয়া মাঞ্চু বংশক ওফৰাই চীনত গণৰাজ্য স্থাপন কৰা হৈছিল। যিহেতু শান্তি আলোচনাত আমেৰিকাই ৰাছিয়াৰ পক্ষ লৈছিল, গতিকে আমেৰিকা আৰু ৰাছিয়াৰ মাজত তিক্ততাৰ বীজ সিঁচি দিয়া হৈছিল।

যুদ্ধই ইউৰোপীয় আন্তঃৰাষ্ট্রীয় ৰাজনীতিত গভীৰ প্রভাৱ পেলাইছিল। ৰাছিয়াক দুর্বল কৰি লৈ ই ১৯০৭ চনৰ এংলো-ৰাছিয়ান সন্ধিৰ পথ প্রশস্ত, কৰিলে। লগতে আফগানিস্তান, ইৰান আৰু তিবৱতৰ সমস্যাও শেষ হ'ল।

ৰাছিয়াৰ দুর্বলতাৰ সুযোগ লৈ অষ্ট্রিয়াই বছনিয়া আৰু হার্জেগোভিনাক নিজৰ লগত সংযুক্ত কৰিলে। এইদৰে ৰাছিয়াৰ দৃষ্টি পুনৰ বালকান আৰু পূবৰ বিষয়সমূহৰ প্রতি আকর্ষিত হয়— যিয়ে প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ সূচনা কৰে। আভ্যন্তৰীণভাৱে যুদ্ধই ৰোমানভ বংশৰ অৱস্থান দুর্বল কৰি তুলিছিল, যিয়ে ইয়াৰ পতনৰ কাৰক হৈছিল।

এই বিজয়ৰ ফলত জাপানে সাম্রাজ্যবাদী নীতি অনুসৰণ কৰে, যিটো দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত চূড়ান্ত পর্যায়ত উপনীত হয়।

৪.৬ কোৰিয়াৰ সংলগ্নকৰণ ঃ

কোৰিয়াৰ ইতিহাসৰ আধুনিক যুগটোক মূলতঃ নির্ণয় কৰিছে জাপান আৰু চীনৰ গুৰুতৰ সংঘাতে। জাপান আৰু চীনৰ ঐতিহাসিক সম্পৰ্কও কোৰিয়াক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই নির্ধাৰিত হৈছিল। দুয়ো দেশৰ গুৰুতৰ সংঘাতৰ পৰিণতিৰ পৰাই সমগ্ৰ বিশ্বতে যুদ্ধৰ আশংকা বিয়পি পৰিছিল। সুদূৰ পূবলৈ ইউৰোপীয়সকলৰ আগমনৰ লগে লগে আৰু চীন সাম্ৰাজ্য আৰু কোৰিয়ান ৰাজ্যৰ সীমান্তলৈকে ক্ৰমান্বয়ে ৰাছিয়াৰ ভূখণ্ড সম্প্ৰসাৰণৰ বাবে চীনা সাম্ৰাজ্যৰ আপেক্ষিক অৱস্থান সলনি হৈছিল। ভৌগোলিকভাৱে মাঞ্চুৰিয়াৰ পৰা কোৰিয়ালৈ কেৱল মাজত ইয়ালু নদীক প্ৰাকৃতিক সীমা হিচাপে চিহ্নিত কৰা হৈছিল আৰু মাঞ্চুৰিয়াৰ পৰা প্ৰায় দক্ষিণ দিশত জাপানৰ ফালে এই সীমা বিস্তৃত হৈছিল আৰু জাপানী দ্বীপসমূহৰ পৰা মাত্ৰ এটা সংকীৰ্ণ জলসীমাইহে দুয়ো দেশক পৃথক কৰিছিল। গতিকে, কোৰিয়াৰ সৈতে নিচেই কাষৰীয়া চুবুৰীয়া দেশ দুখনৰ ঐতিহাসিক সম্পৰ্ক আছিল। লগতে কোৰিয়াৰ চীনৰ সৈতেও সম্পৰ্ক আছিল। মংগোলীয়া আক্ৰমণৰ বাবে কোৰিয়াই চীনক শ্ৰদ্ধা জনাইছিল। কাৰণ মংগোলীয়সকলে কোৰিয়াৰ জৰিয়তে জাপানক বশ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত নিজস্ব পন্থা গ্ৰহণ কৰা উচিত বুলি চীনে বিবেচনা কৰিছিল। আনহাতে মহান সেনাপতি হিদেয়োছিৰ অধীনত জাপানেও এছিয়া মহাদেশত নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। জাপানে চীনৰ বিৰুদ্ধে অভিযান আৰম্ভ কৰিব বিচৰা সপোন পূৰ্ণ কৰাৰ প্ৰাৰম্ভিক পদক্ষেপ হিচাপে জাপানীসকলে প্ৰথমে কোৰিয়ানসকলক বশ কৰাটো প্ৰয়োজনীয় বুলি ভাবিলে। তাৰ পিছত শেহতীয়াকৈ চীনৰ সহায়ত কোৰিয়াৰ প্ৰতিৰোধৰ পিছতো কোৰিয়া দেশখন জাপানীসকলে আগুৰি ধৰিলে। জাপানী সেনাই কোৰিয়া খালী কৰাৰ কিছু সময়ৰ পিছতে মাঞ্চুৰীয়সকলে চীনত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ স্থাপন কৰে। এইদৰে ত্ৰিশ বছৰৰ দীৰ্ঘ সময়ৰ পিছত চীনৰ সৈতে জাপানৰ সন্ধিসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছিল আৰু পেৰীৰ জাপান অভিযানৰ বিশ বছৰৰ পিছত কোৰিয়া চৰকাৰৰ সৈতে প্ৰথমখন চুক্তি কৰা হৈছিল। কোৰিয়ালৈ কেথলিক মিছনেৰী পঠিয়াই ফ্ৰান্সে প্ৰথমবাৰৰ বাবে কোৰিয়াৰ দু�ৰাৰখন জোৰকৈ খুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল আৰু লাহে লাহে আন বিদেশী দেশসমূহে কোৰিয়াৰ ওপৰত দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিছিল। সেই পৰিস্থিতিত জাপান আৰু চীন দুয়োখনেই এখন সন্ধি কৰিছিল আৰু শেষত ১৮৭১ চনত এখন সন্ধিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছিল। এই সন্ধিৰ এটা বিধান কোৰিয়াৰ প্ৰশ্নৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰাসংগিক আছিল, য'ত ১নং অনুচ্ছেদত ইখনে সিখন দেশৰ ভূ-সম্পÿM অধিকাৰ নকৰাৰ চর্ত ৰখা হৈছিল। ফলস্বৰূপে ১৮৭৬ চনৰ ২৬ ফেব্ৰুৱাৰীত কোৰিয়া আৰু জাপানৰ মাজত আন এখন মিত্ৰতা আৰু বাণিজ্যৰ চুক্তিও স্বাক্ষৰিত হয়, য'ত আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য দফাটো আছিল প্ৰথম অনুচ্ছেদত।

যাৰ দ্বাৰা ঘোষণা কৰা হয় যে কোৰিয়াই স্বাধীন ৰাষ্ট্ৰ হোৱাৰ বাবে জাপানৰ দৰেই সার্বভৌম অধিকাৰ লাভ কৰিব।

কিন্তু কোৰিয়াই তেতিয়াও জাপানীসকলে তেওঁলোকৰ দেশখনত পূর্বে কৰা ধ্বংসলীলাৰ পৰা সম্পূর্ণৰূপে মুক্ত হৈ উঠা নাছিল আৰু কোৰিয়াৰ আভ্যন্তৰীণ পৰিস্থিতি অধিক দুখজনক হৈ পৰিছিল। অৱশেষত ষোড়শ শতিকাৰ পিছত দেশখন দুটা ভাগত বিভক্ত হ'ল। এটা ভাগ হৈছে শোষিত লোক আৰু আনটো হৈছে শোষণকাৰী— আদালত আৰু চৰকাৰ। কোৰিয়াৰ ওপৰত জাপানীসকলে দীর্ঘদিন ধৰি চলোৱা শোষণৰ পিছত ১৯০৪ চনৰ ২৩ ফেব্রুৱাৰীত দুয়োখন দেশে কোৰিয়া-জাপানী প্রট'কলত স্বাক্ষৰ কৰি কেইবাখনো চুক্তিত জাপানক কোৰিয়া উপদ্বীপত নিজৰ সৈন্য বিস্তাৰ কৰাৰ অধিকাৰ প্রদান কৰে। ১৯১০ চনৰ ২২ আগষ্টত জাপান কোৰিয়া সংলগ্ন চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয় আৰু শেষত জাপানে কোৰিয়া সংলগ্নকৰণ প্রক্রিয়া সম্পূর্ণ কৰে। এই সংলগ্নকৰণ অনুসৰি ১৯৪৫ চনলৈকে দেশখনক জাপানৰ অবিচ্ছেদ্য অংশ হিচাপে গণ্য কৰা হয়।

৪.৭ প্রথম বিশ্বযুদ্ধ আৰু একৈশটা দাবী

বিশ্বৰ শক্তিসমূহৰ মাজত জাপান উদিত শক্তি হিচাপে পৰিচিত হোৱাৰে পৰা জাপানে নিৰলস আধুনিকীকৰণৰ চেষ্টাত নিজকে বর্তাই ৰাখিছিল। সেয়ে জাপানে পশ্চিমীয়া পদ্ধতি আৰু নীতিসমূহ অনুসৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। মেইজি পুনৰুদ্ধাৰ আধুনিক জাপানৰ উত্তৰণৰ নীতিৰ ক্ষেত্রত মাইলৰ খুঁটা আছিল। ইয়াৰ জৰিয়তেই দেশখনত বহুতো সংস্কাৰ কার্যসূচীৰ আৰম্ভণি কৰা হয়। মেইজি পুনৰুদ্ধাৰে দেশখনক টকুগাৱা শ্বোগুনৰ প্রভাৱৰ পৰা মুক্ত কৰি সামন্তীয় ব্যৱস্থাক বিলুপ্ত কৰে। জাপানী সেনাকো পশ্চিমীয়া পদ্ধতিৰে পুনৰ সংগঠিত কৰা হয়। জাপানৰ জনসাধাৰণে সংস্কাৰসমূহ নীৰৱে গ্রহণ কৰি লৈছিল। সেই সময়ৰ পৰাই জাপানে বিশ্বত মহাশক্তি হিচাপে থিয় দিবলৈ বিচাৰিছিল আৰু সম্প্রসাৰণৰ নীতি গ্রহণ কৰিছিল। কাৰণ সেই সময়ত সম্প্রসাৰণৰ নীতিক গৌৰৱৰ প্রতীক হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল। ১৮৯৪ চনত জাপানে চীনক পৰাস্ত, কৰে আৰু ১৯০৪-০৫ চনত ৰাছিয়াক পৰাস্ত, কৰিবলৈ সক্ষম হয়। এই দুটা বিজয়ী অভিযানৰ জৰিয়তে জাপানে চীন আৰু কোৰিয়াত বহু সুবিধা লাভ কৰিছিল। ১৯১০ চনত জাপানে কোৰিয়াক নিজৰ অধীনলৈ আনে। এইদৰে প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ পূর্বে জাপানে কোৰিয়াক নিজৰ লগত সংলগ্ন কৰে। এইদৰে প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ আগলৈ জাপানে ফৰমোছা, কোৰিয়া আৰু মাঞ্চুৰিয়া অধিগ্রহণ কৰে। যুদ্ধৰ সময়ত সকলো শক্তিশালী ৰাষ্ট্ৰ যুদ্ধত লিপ্ত হৈছিল আৰু জাপানে পৰিস্থিতিৰ সুযোগ লৈ শ্বাণ্টুং প্রদেশ দখল কৰে। সেই সময়ত চীনে যুদ্ধত নিৰপেক্ষ ভূমিকা লোৱাৰ সিদ্ধান্ত লয়। গতিকে চীনে ঘোষণা কৰিলে যে তেওঁলোকৰ শ্বাণ্টুং প্রদেশখন নিৰপেক্ষ হৈ

থাকিব। কাৰণ জাপানে জার্মানীলৈ চূড়ান্ত প্রতিশ্রুতি প্রেৰণ কৰিছিল যে যদি জার্মানীয়ে শ্বাণ্টুঙৰ পৰা নিজৰ বিশেষাধিকাৰ প্রত্যাহাৰ কৰে তেন্তে এইবোৰ চীনলৈ ঘূৰি যাব। কিন্তু এতিয়া যিহেতু এই অঞ্চলটো জাপানৰ অধীনলৈ আহিল, তেতিয়া তেওঁলোকে ঘোষণা কৰিলে যে যিহেতু জাপানে সেই অঞ্চলটো অধিগ্রহণ কৰিলে, সেয়েহে সেই অঞ্চলটো নিজৰ নিয়ন্ত্রণত ৰখাৰ তেওঁলোকৰ সম্পূর্ণ অধিকাৰ আছে। কিন্তু জাপানে শ্বাণ্টুঙৰ নিৰপেক্ষতা ঘোষণা কৰাটো চীনে বিচাৰিছিল আৰু সেয়েহে চীনে লগে লগে প্রতিবাদ কৰিছিল। চীনে দাবী জনাইছিল যে জাপানে পাৰস্পৰিক সম্পকক লৈ এখন চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰি চীনলৈ কিছুমান সুদূৰপ্রসাৰী দাবী প্রেৰণ কৰিব লাগে।

সেইমতে ১৯১৫ চনৰ ১৮ জানুৱাৰীত পাঁচটা গোটত আৰু একৈশটা অনুেচ্ছদত ভাগ কৰি এই দাবীসমূহ চীনক প্রদান কৰা হয়।

১) চীন চৰকাৰে জাপানৰ এনে সকলো অধিকাৰ জাপানলৈও সম্প্রসাৰিত কৰিব লাগে, যিবোৰ জার্মানীয়ে ভোগ কৰিছিল।

২) প্রধান বন্দৰ আৰু চহৰসমূহ জাপানৰ বাবে মুকলি হ'ব লাগে।

৩) চীনৰ লিয়াওটুং, কির্লিন আৰু ভিতৰৰ মংগোলিয়াত জাপানৰ বিশেষাধিকাৰৰ স্বীকৃতি দিয়া উচিত।

৪) হু পেহ আৰু কিং-চিৰ পিং-হি-ছাং কলিয়াৰীত হেন য়েহ-পিং আইৰন এণ্ড ষ্টীলৰ কাম চলোৱাত জাপানৰ অংশগ্রহণৰ সৈতে চীনে সiiতি প্রকাশ কৰিব লাগে।

৫) জাপানে দাবী কৰিছিল যে চীনৰ উপকূলৰ কাষৰীয়া কোনো বন্দৰ উপসাগৰ বা দ্বীপ যাতে চীনে জাপানৰ বাহিৰে আন কোনো শক্তিক লীজত নিদিয়ে।

৬) চীনত ৰাজনৈতিক, বিMীয় আৰু সামৰিক বিভাগত জাপানী উপদেষ্টা থাকিব।

৭) চীনৰ সকলো প্রধান চহৰৰ আৰক্ষী বিভাগক চীন-জাপানৰ তত্ত্বাৱধানত ৰখা হ'ব।

৮) চীনৰ অস্ত্রভাণ্ডাৰ দুয়োখন দেশে যৌথভাৱে পৰিচালনা কৰিব।

৯) চীনে জাপানক উচাঙৰ পৰা নাঞ্চৰাং, নাঞ্চৰাঙৰ পৰা হাংচৌ আৰু নাঞ্চৰাঙৰ পৰা চাওচৌলৈ ৰে'লপথৰ বিMীয় সাহায্যৰ অধিকাৰ দিব লাগে।

১০) চীনক শ্বাণ্টুং প্রদেশৰ গুৰুত্বপূর্ণ স্থানত বাণিজ্য আৰু বাসস্থানৰ অধিকাৰৰ অনুমতি দিয়া উচিত।

১১) চীন এই কথাত সiiত হ'ব লাগে যে প'র্ট আর্থাৰ আৰু ডেনলি আৰু লগতে দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়ান ৰে'লৰে আৰু আণ্টুং-মুকডেন ৰে'লৰেৰ লীজৰ চর্ত জাপানৰ সপক্ষে ৯৯ বছৰৰ বাবে বৃদ্ধি কৰা হ'ব।

১২) চীনে স্বীকাৰ কৰিব লাগে যে জাপানী প্রজাই উপযুক্ত অট্টালিকা বাণিজ্য আৰু উৎপাদন স্থাপনৰ বাবে বা খেতিৰ বাবে প্রয়োজনীয় মাটি লীজ বা মালিকীস্বত্বৰ অধিকাৰ থাকিব লাগিব।

১৩) জাপানী প্ৰজাসকলে দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়া আৰু ইষ্টেম ইনাৰ মংগোলিয়াত ভ্ৰমণ আৰু ব্যৱসায় আগবঢ়াই নিয়াৰ সম্পূৰ্ণ স্বাধীনতা লাভ কৰিব।

১৪) চীন চৰকাৰে যেতিয়াই তৃতীয় শক্তিৰ পৰা ঋণ ল'ব তেতিয়াই জাপান চৰকাৰৰ পৰামৰ্শ ল'ব লাগিব আৰু তৃতীয় শক্তিয়ে মাঞ্চুৰিয়া আৰু পূব মংগোলিয়াৰ স্থানীয় কৰ বন্ধক হিচাপে ৰাখিব লাগিব।

১৫) চীনৰ অভ্যন্তৰত জাপানী চিকিৎসালয়, গিৰ্জা আৰু বিদ্যালয়ক মাটি দিয়াৰ অধিকাৰ থাকিব লাগিব।

১৬) চীন এই কথাত সiiত হ'ব লাগিছিল যে জাপানী প্ৰজাৰ সেই দেশখনত বৌদ্ধ ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰাৰ অধিকাৰ থাকিব।

১৭) চীনে জাপানী প্ৰজাক দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়া আৰু ইষ্টেম ইনাৰ মংগোলিয়াৰ সকলো খনিত খননৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰিবলৈ সiiত হ'ব লাগে।

১৮) চীন চৰকাৰে এই কথাত সiiতি দিব লাগে যে দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়া বা ইষ্টেম ইনাৰ মংগোলিয়াত সামৰিক উপদেষ্টা আৰু প্ৰশিক্ষকক যদি নিযুক্তি দিয়া হয়, তেন্তে প্ৰথমে জাপান চৰকাৰৰ সৈতে পৰামৰ্শ লোৱা হ'ব।

১৯) জাপানৰ অনুমোদন অবিহনে চীনে হান য়েহ-পিং কোম্পানীৰ অধিকাৰ আৰু সম্প¿M নিষ্প¿M কৰা উচিত নাছিল।

২০) হান য়েহ-পিং কোম্পানীৰ মালিকানাধীন খনিসমূহত কোম্পানীটোৰ অনুমোদন অবিহনে কাম কৰা নহ'ব।

২১) ফুকিয়েনত ৰে'লপথ নিৰ্মাণ আৰু খনিজ সম্পদ আহৰণ কৰাত জাপানৰ অধিকাৰৰ ক্ষেত্ৰত চীন সiiত হোৱা উচিত।

এই দাবীসমূহ চীনৰ বৈদেশিক কাৰ্যালয়ক অৱজ্ঞা কৰি পোনপটীয়াকৈ ৰাষ্ট¯পতিৰ ওচৰত দাখিল কৰা হৈছিল আৰু আলোচনা সমাপ্ত নোহোৱালৈকে সম্পূৰ্ণ গোপনীয়তা ৰক্ষা কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছিল। কিন্তু লাহে লাহে আলোচনাৰ খবৰটো পেকিঙত থকা বিদেশী সংবাদদাতাসকলৰ কাণত পৰিল আৰু তেওঁলোকৰ জৰিয়তে বাহিৰৰ জগতখনলৈও বিয়পি গ'ল। চীন চৰকাৰে এই দাবীসমূহ মানি ল'বলৈ বাধ্য হৈছিল। আলোচনা সম্পূৰ্ণ হোৱাৰ পিছত কম প্ৰভাৱ থকা এঘাৰটা অনুে◌ছদ প্ৰকাশ পাইছিল। পেকিঙত কি চলি আছে তাৰ গোপনীয়তা বজাই ৰখা হৈছিল। এই দাবীসমূহ মানি ল'বলৈ জাপানে ৰাষ্ট¯পতি ইউয়ান-ছিহ-কাইৰ ওপৰত দুগুণ হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিছিল। প্ৰথম অৱস্থাত, চীনে যদি দাবীসমূহ মানি ল'বলৈ অস্বীকাৰ কৰে তেন্তে জাপানে সামৰিক ব্যৱস্থা লোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে বুলি বাৰে বাৰে জনাইছিল। দ্বিতীয়তে, ইউয়ানৰ ব্যক্তিগত শাসনৰ বহু বিৰোধী লোক জাপানত বাস কৰিছিল আৰু জাপানে ভাবুকি দিছিল যে যদি চীনে দাবীসমূহ মানি ল'বলৈ অস্বীকাৰ কৰে তেন্তে তেওঁলোকক বিদ্ৰোহ কৰিবলৈ আহ৩ান জনাব। সেই বিদ্ৰোহত জাপানে ধনে-জনে সহায় কৰিব— যিটো চীনৰ বাবে অধিক

বিপ7নক হ'ব। আনহাতে, যদি চীনে এই দাবীসমূহ মানি লয় তেন্তে চীনত ৰাজতন্ত্ৰ স্থাপনৰ ক্ষেত্ৰত জাপানৰ কোনো আপ¿M নাথাকিব আৰু বন্ধুত্বপূৰ্ণ মনোভাব বাহাল ৰাখিব। এই প্ৰসংগত ইতিহাসবিদ এইচ এম ভিনাকে কৈছে যে, 'এনেদৰে জাপানে চীনক এখন ৰাষ্ট~ হিচাপে নিজৰ অৱস্থিতিক আৰু ইয়াৰ শাসনকৰ্তা ইউয়ান-ছিহ-কাইক ভাবুকি দি থাকিল। একে সময়তে ৰাষ্ট~পতিক তেওঁৰ ব্যক্তিগত আৰু পাৰিবাৰিক ক্ষমতা বিস্ত,াৰৰ সমৰ্থনৰ ৰূপত উৎকোচ প্ৰদান কৰিছিল।'

এইদৰে চীনে অতি কঠিন পৰিস্থিতিৰ সi ুখীন হৈছিল যদিও অৱশেষত আকৌ এক পৃথক আলোচনাত দাবীসমূহ গ্ৰহণ কৰিবলৈ সiৃত হৈছিল এইবাবেই যাতে জাপানে তেওঁলোকৰ প্ৰতি অধিক আপ¿Mজনক স্থিতি গ্ৰহণৰ পৰা বিৰত থাকে। চীনে আশা কৰিছিল যে বিদেশী ৰাষ্ট~সমূহে হয়তো চীনক উদ্ধাৰ কৰিবলৈ আহিব। কাৰণ চীনত প্ৰতিখন বিদেশী ৰাষ্ট~ৰ বাবে বিশেষ অধিকাৰৰ ব্যৱস্থা আছিল। গতিকে, চীনে দাবীসমূহ কিছু পৰিৱৰ্তনৰ জৰিয়তে গ্ৰহণ কৰিবলৈ সiৃত হয়। ১৯১৪ চনত ইউয়ান-ছিহ-কাইয়ে সঠিকভাৱে কৈছিল যে জাপানে যুদ্ধৰ সুবিধা ল'ব আৰু চীনৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণ চলাবলৈ বিচাৰিব।

এই একবিংশ দাবীক পাঁচটা ভাগত ভাগ কৰা হৈছিল। প্ৰথম ভাগটো শ্বাণ্টুঙৰ সৈতে জড়িত আছিল, দ্বিতীয় ভাগত মাঞ্চুৰিয়া আৰু ইষ্টেম ইনাৰ মংগোলিয়াৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছিল, তৃতীয় ভাগত হেন য়েহ-পিং কোম্পানী সম্পকে আলোচনা কৰা হৈছিল। চতুৰ্থ ভাগত চীনৰ উপকূলীয় ভূখণ্ডক বিচ্ছিন্ন নকৰাৰ কথা অৱতাৰণা কৰিছিল। পঞ্চম ভাগটো অন্যান্য দাবীৰ সৈতে জড়িত আছিল। এই দাবীসমূহ গ্ৰহণ কৰাৰ বিৰুদ্ধে চীনত বহুত বিৰোধৰ সৃষ্টি হৈছিল। কিন্তু ১৯১৫ চনৰ ৭ মে'ত জাপানে চূড়ান্ত সিদ্ধান্তৰ বাৰ্তা প্ৰেৰণ কৰে। সেই অনুসৰি ১৯১৫ চনৰ ২৫ মে' তাৰিখে চীন আৰু জাপানৰ মাজত হোৱা আলোচনাৰ ফলত চুক্তি সম্পন্ন হয়।

এই একৈশটা দাবীৰ জৰিয়তে জাপানে এটা জোৰদাৰ সম্প্ৰসাৰণ ঘটাইছিল আৰু জাপানৰ গৌৰৱ আৰু মৰ্যাদা বৃদ্ধি কৰিছিল। এই ৰেহাইসমূহ অধিগ্ৰহণৰ জৰিয়তে জাপানে এই অঞ্চলসমূহলৈ নিজৰ বাণিজ্য সম্প্ৰসাৰণ কৰিছিল, যিয়ে তেওঁলোকৰ বাবে অৰ্থনৈতিক সমৃদ্ধি কঢ়িয়াই আনিছিল। আনহাতে চীনৰ ৰাজহুৱা স্থানক অতি নিম্ন স্ত,ৰলৈ হ~াস কৰিলে। ইয়াৰ ফলত চীনত এটা বিশৃংখল পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হয়। পিছলৈ চীন আৰু জাপানৰ মাজতো মাঞ্চুৰিয়াক লৈ সংঘাতৰ সৃষ্টি হয় আৰু প্ৰতিটো সংঘাতৰ পৰা জাপানহে লাভৱান হয়। জাপানৰ উদ্যোগ ক্ষেত্ৰৰ উন্নয়ন হৈছিল। আচলতে এইদৰে জাপানে মহাশক্তি হিচাপে আন্তঃৰাষ্ট~ীয় স্বীকৃতি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। কাৰণ যদিও প্ৰথমতে ইউৰোপীয় শক্তিসমূহে জাপানৰ একবিংশ দাবীৰ বিৰোধিতা কৰিছিল, তথাপি ১৯১৭ চনলৈকে তেওঁলোকে জাপানৰ সৈতে চুক্তিবদ্ধ হৈছিল, আমেৰিকাৰ বাহিৰে জাপানৰ বৰ্তমানৰ স্থিতিক স্বীকৃতি দিছিল। কিন্তু ১৯১৭ চনত

আমেৰিকাই প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধত প্ৰৱেশ কৰাৰ লগে লগে চীনে জাপানৰ সৈতে সংঘাত সমাধানৰ প্ৰয়োজনীয়তাও অনুভৱ কৰিছিল। সেই অনুসৰি তেওঁলোকৰ মাজত লেনচিং-ইছি চুক্তি সম্পন্ন হয় আৰু আমেৰিকাই জাপানৰ স্থিতিক স্বীকৃতি দিয়ে।

তথাপি এই একৈশটা দাবীয়ে চীনক আমেৰিকাৰ ওপৰত অধিক নিৰ্ভৰশীল কৰি তুলিছিল। এইদৰে জাপানে পূবৰ সৰ্বোচ্চ শক্তি হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিছিল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্ন ৫ ঃ কোন চনত ৰুছ-জাপান যুদ্ধ আৰম্ভ হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৬ ঃ কোনখন দেশৰ মাজত ইয়ামাগাটা-লোবানফ প্ৰট'কল স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৭ ঃ কোনখন নদীৰ দ্বাৰা কোৰিয়াক মাঞ্চুৰিয়াৰ পৰা পৃথক কৰা হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৮ ঃ কোন চনত জাপান-কোৰিয়া সংলগ্নকৰণ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

৪.৮ পেৰিছ শান্তি স¿ilন

প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ অন্ত পৰাৰ পিছত বিশ্বৰ প্ৰায়বোৰ জাতিৰ প্ৰতিনিধিয়ে পেৰিছত একত্ৰিত হৈ ১৯১৯ চনৰ ১৯ জানুৱাৰীত শান্তি সন্ধি চূড়ান্ত কৰে। কূটনীতিবিদসকলৰ ভিতৰত তথাকথিত 'বিগ ফোৰ'— আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট্ৰ˜পতি উড্ৰ' উইলছন, ব্ৰিটিছ প্ৰধানমন্ত্ৰী লয়ড জৰ্জ, ফ্ৰান্সৰ বৈদেশিক মন্ত্ৰী জৰ্জ কেvমেন্সো আৰু ইটালীৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী ভিট্টৰিয়া অৰ্লেণ্ডোৱে এই স¿ilনত সকলো গুৰুত্বপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। এই স¿ilনত ৩২খন দেশ আৰু জাতিৰ কূটনীতিবিদ জড়িত আছিল। স¿ilনৰ মুখ্য সিদ্ধান্ত আছিল লীগ অব্ নেচন্ছ গঠন আৰু পৰাজিত ৰাষ্ট্ৰ˜সমূহৰ সৈতে পাঁচখন শান্তি চুক্তি। এই পাঁচখন সন্ধিৰ জৰিয়তে ইউৰোপ আৰু কিছু অংশ এছিয়া, আফ্ৰিকা আৰু প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় দ্বীপসমূহৰ মানচিত্ৰ পুনৰ প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল আৰু আৰ্থিক ক্ষতিপূৰণৰ ধনো ধাৰ্য কৰা হৈছিল।

স¿ilনত পাঁচখন গুৰুত্বপূৰ্ণ সন্ধি প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল—

১) জাৰ্মানীৰ সৈতে ১৯১৯ চনৰ ২৮ জুনত ভাৰ্চাই চুক্তি।

২) অষ্ট্ৰি˜য়াৰ সৈতে ১৯১৯ চনৰ ১০ ছেপ্টেম্বৰত ছেণ্ট জাৰ্মেইনৰ চুক্তি।

৩) ১৯১৯ চনৰ ২৭ নৱেম্বৰত বুলগেৰিয়াৰ সৈতে নিউইলিৰ চুক্তি।

৪) হাংগেৰীৰ সৈতে ১৯২০ চনৰ ৪ জুনত ¿ট্ৰয়ানন চুক্তি আৰু

৫) ১৯২০ চনৰ ১০ আগষ্টত চেভ্ৰেছ চুক্তি। পৰৱৰ্তী সময়ত ১৯২৩ চনৰ ২৪ জুলাইত তুৰস্কৰ সৈতে ল'জান চুক্তিৰ দ্বাৰা সংশোধন কৰা হয়।

'বিগ ফাইভ'ৰ অন্যতম হিচাপে জাপানে প্ৰাক্তন প্ৰধানমন্ত্ৰীৰ নেতৃত্বত এটা বৃহৎ প্ৰতিনিধি দল পঠিয়াইছিল, ছায়নজি কিন মোচিয়ে দুটা দাবীৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। ইয়াৰ প্ৰথমটো বৰ্ণসমতা প্ৰস্তাৱক লীগৰ চুক্তিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰা আৰু দ্বিতীয়টো দাবীত আছিল পূৰ্বৰ জাৰ্মান উপনিৱেশ শ্বাণ্টুং (কিয়াও-চ'কে ধৰি) আৰু বিষুৱৰেখাৰ উMৰত থকা প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় দ্বীপসমূহ (মাৰ্শ্বাল দ্বীপপুঞ্জ, মাইক্ৰ'নেছিয়া, মাৰিয়ানা দ্বীপপুঞ্জ আৰু কেৰ'লিন) নিজৰ অধীনত বিচৰা। কিন্তু জাৰ্মানীৰ অধিকাৰৰ মাত্ৰ আধাহে পোৱাৰ পিছত জাপানী প্ৰতিনিধি দলটো অসন্তুষ্ট হৈ পৰিল, আৰু তাৰ পিছত তেওঁলোকে স¿iলনৰ পৰা ওলাই আহিল। আনহাতে, চীনৰ প্ৰতিনিধি দলটোৰ নেতৃত্বত আছিল ৱেলিংটন কু আৰু কাও-ৰু-লিনৰ সৈতে লু ঝেং-ছিয়াঙ, য'ত কুৰে শ্বেণ্ডঙৰ ওপৰত থকা জাৰ্মানীৰ অধিকাৰ চীনক ঘূৰাই দিয়াৰ দাবী জনায় আৰু লগতে সাম্ৰাজ্যবাদী প্ৰতিষ্ঠান— যেনে বহিঃৰাজ্যিকতা, সংঘ সুৰক্ষা, বিদেশী পট্টা আদি বন্ধ কৰাৰ আহ3ান জনায়। আমেৰিকাৰ সমৰ্থন আৰু আত্মনিয়ন্ত্ৰণৰ আপাত মনোভাবৰ মাজতো পশ্চিমৰ শক্তিসমূহে তেওঁৰ দাবী নাকচ কৰিছিল যদিও ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে জাৰ্মানীৰ অধিকাৰ জাপানলৈ হস্তান্তৰ কৰিছিল, যাৰ ফলত চীনত ৪ মে'ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ব্যাপক প্ৰতিবাদ হৈছিল, যাক ইতিহাসত 'চতুৰ্থ মে'ৰ আন্দোলন' বুলি জনা যায়। শেষত দেশবাসীয়ে চীন চৰকাৰক হেঁচা প্ৰয়োগ কৰি ভাৰ্চাই সন্ধিত স্বাক্ষৰ কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাইছিল, য'ত চীন আছিল পেৰিছ শান্তি স¿iলনৰ সন্ধিত স্বাক্ষৰ নকৰা একমাত্ৰ দেশ।

এই স¿iলনৰ মূল ফল আছিল জাৰ্মানীৰ সৈতে ভাৰ্চাই চুক্তি আৰু ২৩১ নং অনুচ্ছেদত যুদ্ধৰ বাবে সমগ্ৰ অপবাদ জাৰ্মানী আৰু দেশখনৰ মিত্ৰ দেশসমূহৰ ওপৰত জাপি দিয়া হৈছিল আৰু স¿iলনত বিশ্বৰ মানচিত্ৰ পুনৰ নিৰ্মাণৰ ফলত সাময়িকভাৱে কেইবাটাও জটিল সংঘাতপ্ৰৱণ বৈপৰীত্যৰ জiি হৈছিল, যিবোৰ দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ কিছুমান অন্যতম কাৰণ হৈ পৰিল।

১) জাৰ্মানীৰ সৈতে ১৯১৯ চনৰ ২৮ জুনত ভাৰ্চাই চুক্তি

এই চুক্তি বা সন্ধিখন আছিল ৪৪০টা প্ৰবন্ধৰ মূল বিধান থকা এক বিশাল নথি। ইয়াৰ প্ৰকাৰ আছিল তলত দিয়া ধৰণৰ—

১) ভূখণ্ডীয় বিধান

ফ্ৰান্সে আলছাক আৰু লৰিয়ান ঘূৰাই পালে। বেলজিয়ামে ইউপেন, মালমেডি আৰু মৰেছনেট; পোলেণ্ডে আপাৰ চিলেচিয়া আৰু ইষ্ট প্ৰুছিয়াৰ দক্ষিণ অংশ লাভ কৰে। ডানজিগক এখন মুক্ত চহৰ হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰা হৈছিল।

ছাৰ উপত্যকাক আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় আয়োগৰ নিয়ন্ত্ৰণত ৰখা হয় আৰু ফ্ৰান্সক উপত্যকাৰ কয়লা খনিৰ কয়লা আহৰণৰ অধিকাৰ দিয়া হয়।

মেমেলখন ১৯২৪ চনত লিথুৱানিয়াক দিয়া হৈছিল। অষ্ট্ৰিয়া আৰু জার্মানীৰ সংঘ নিষিদ্ধ কৰা হৈছিল। জার্মানীয়ে নিজৰ সকলো বহিঃৰাজ্যৰ সম্প¿M আৰু উপনিৱেশ পৰিত্যাগ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল, যিবোৰ পিছলৈ আদেশ হিচাপে বিজয়ী শক্তিসমূহৰ অধীনত ৰখা হৈছিল।

২) সামৰিক ব্যৱস্থা

সন্ধিৰ ফলত জার্মানীৰ সামৰিক শক্তিত পংগু হৈ পৰিছিল আৰু দেশখনত এক লাখ পদাতিক আৰু নৌসেনা থাকিবলৈহে অনুমতি দিয়া হৈছিল। বায়ুসেনাক সম্পূৰ্ণৰূপে নিষিদ্ধ কৰা হৈছিল।

অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ নির্মাণৰ ক্ষেত্ৰত বাধা আৰোপ কৰা হৈছিল।

ৰাইনলেণ্ডক অসামৰিকীকৰণ কৰা হৈছিল আৰু হেলিগোলেণ্ড আৰু ডুনকো তেনে ৰূপেই দিয়া হৈছিল।

৩) অর্থনৈতিক ব্যৱস্থা

জার্মানীক মিত্ৰ আৰু সহযোগী শক্তিয়ে স্থলপথ আৰু আকাশীপথৰ পৰা তেওঁলোকৰ অসামৰিক জনসংখ্যাক কৰা সকলো সম্প¿Mৰ ক্ষয়ক্ষতিৰ ক্ষতিপূৰণ দিবলৈ কোৱা হৈছিল।

মৰে!া, ইজিপ্ত আৰু চীনত বাণিজ্যিক সুবিধাৰ পৰা জার্মানী বঞ্চিত হৈছিল। এলবে আৰু অডাৰ নদী আৰু কিল খাল আন্তর্জাতিকীকৰণ কৰা হয়।

৪) আইনী ব্যৱস্থা

কাইজাৰ উইলিয়ামৰ বিৰুদ্ধে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় নৈতিকতা আৰু সন্ধিৰ পৱিত্ৰতাৰ বিৰুদ্ধে সর্বোচ্চ অপৰাধৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছিল।

জার্মানীয়ে সকলো ট্ৰফী, আকাইভ আৰু তেওঁলোকে নিজৰ বলত সংগ্ৰহ কৰা শিল্পকর্মৰ ঐতিহাসিক স্মৃতিগ্ৰন্থ পুনৰুদ্ধাৰ কৰিব।

৫) ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থা

পোলেণ্ড আৰু চেকোশোভাকিয়াৰ স্বাধীনতাক স্বীকৃতি দিয়া হয়।

জার্মানীয়ে ব্ৰেষ্ট-লিট'ভস্ক সন্ধি আৰু ৰাছিয়াৰ সৈতে হোৱা অন্যান্য চুক্তি বাতিল কৰিব লাগিব। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শান্তি বজাই ৰখাৰ প্ৰধান উদ্দেশ্যে জাতিসংঘৰ সৃষ্টি কৰা হ'ল।

২) অষ্ট্ৰিয়াৰ সৈতে ১৯১৯ চনৰ ১০ ছেপ্টেম্বৰত ছেণ্ট-জার্মেইনৰ চুক্তি

সন্ধিখনৰ মূল বিধানসমূহ আছিল—

অষ্ট্ৰিয়া গণৰাজ্যই যুদ্ধৰ বাবে দোষ স্বীকাৰ কৰে। সেয়েহে ক্ষতিপূৰণৰ বাবে দায়বদ্ধতাও স্বীকাৰ কৰে।

অষ্ট্ৰিয়া আৰু জার্মানীৰ মাজত কোনো সংঘৰ অনুমতি দিয়া নহ'ব।

অষ্টি˜য়াৰ সেনাবাহিনী ৩০ হাজাৰলৈ হ˜াস কৰা হ'ব।

ডানিউব নদীত তিনিখন আৰক্ষী নাৱতে সীমাবদ্ধ থাকিব অষ্টি˜য়াৰ নৌসেনা।

অষ্টি˜য়াই হাংগেৰী, চেকোশোভাকিয়া, পোলেণ্ড আৰু যুগোশাভিয়াৰ স্বাধীনতাক স্বীকৃতি দিছিল।

এইদৰে অষ্টি˜য়া নতুনকৈ উদ্ভৱ হোৱা শত্ৰু ৰাষ্ট˜সমূহৰ উপকূলীয় বাধাৰ দ্বাৰা আত্মসমৰ্পণ কৰা, সাগৰত প্ৰৱেশৰ অনুমতি নথকা এখন সৰু দৰিদ্ৰ দেশত পৰিণত হ'ল।

৩) বুলগেৰিয়াৰ সৈতে ১৯১৯ চনৰ ২৭ নৱেম্বৰত নিউইলিৰ চুক্তি

সন্ধিখনৰ মূল বিধানসমূহ আছিল—

চেকোশোভাকিয়াত সংযোজন হ'ব শোভাক প্ৰদেশ।

ট্ৰেনচিলভেনিয়াক ৰো¸মানিয়া আৰু যুগোশাভিয়াৰ লগত যোগ কৰা হ'ব।

ক্ৰ'ৱেচিয়াক যুগোশাভিয়াত যোগ কৰা হ'ব।

বানাটক ৰো¸মানিয়া আৰু যুগোশাভিয়াত সংযোজিত কৰা হ'ব।

এইদৰে হাংগেৰীক মধ্য ইউৰোপৰ গুৰুত্বহীন ৰাষ্ট˜ হিচাপে গণ্য কৰা হয় আৰু হাংগেৰীত আত্মনিয়ন্ত্ৰণৰ নীতি উলংঘা কৰা হয় আৰু দেশখনৰ নাগৰিকৰ এক-চতুৰ্থাংশক চুবুৰীয়া শত্ৰু ৰাষ্ট˜ত নিযুক্তি দিয়া হয়।

৪) বুলগেৰিয়াৰ সৈতে ১৯১৯ চনৰ ২৭ নৱেম্বৰৰ নিউইলিৰ চুক্তি

বুলগেৰিয়াৰ পশ্চিম অংশ যুগোশাভিয়াৰ হাতত অৰ্পণ কৰা হয়।

বুলগেৰিয়াই এজিয়ান সাগৰত প্ৰৱেশৰ নিশ্চয়তা পালেও ৰেষ্টেম থ্ৰেচ আৰু এজিয়ান উপকূল গ্ৰীচৰ হাতত অৰ্পণ কৰা হয়।

বুলগেৰিয়াৰ সেনাবাহিনী হ˜াস পালে আৰু নৌসেনাক বাস্ত¸ৰিকতে বিলুপ্ত কৰা হৈছিল।

৫) হাংগেৰীৰ সৈতে ট্ৰাইয়ানন চুক্তি, ১৯২০ চনৰ ৪ জুন

প্ৰাচীন মাগয়াৰ ইয়াৰ জাতিগত গঠনত মিহলি হৈ পৰিছিল।

ৰো¸মানিয়াই ট্ৰেনচিলভেনিয়া আৰু টেমেছভাৰৰ বানাটৰ এটা অংশকে ধৰি আন কিছুমান ভূখণ্ড লাভ কৰে।

ক্ৰ'ৱেছিয়া আৰু ছালভানিয়াক যুগোশাভিয়া আৰু শোভাকিয়াক চেকোশোভাকিয়াৰ হাতত অৰ্পণ কৰা হয়। এইদৰে প্ৰায় ৩০ লাখ মাগয়াৰক বিদেশী শাসনৰ অধীনলৈ অনা হ'ল।

হাংগেৰীত সেনাৰ সংখ্যা ৩৫ হাজাৰলৈ হ˜াস কৰা হয় আৰু নৌসেনাক মাথোঁ কেইখনমান নাৱৰ টহলদাৰীলৈ সলনি কৰা হয়।

যুদ্ধৰ বাবে দায়ী হোৱাৰ হেতুকে হাংগেৰীয়ে যুদ্ধৰ ক্ষতিপূৰণ দিবলগীয়া হৈছিল।

এই সন্ধিয়ে পিছলৈ অতিপাত বৰ্ণগত অশান্তি আৰু শত্রুতাৰ বীজ সিঁচিছিল।

৬) চেভ্রেছ সন্ধি, ১০ আগষ্ট, ১৯২০; তাৰ পিছত ১৯২৩ চনৰ ২৪ জুলাইত তুৰস্কৰ সৈতে হোৱা ল'জান সন্ধিৰ দ্বাৰা পুনৰাবৃ¿M কৰা হয়

৭) এই সন্ধি ভার্চাইল সন্ধিৰ আৰ্হিত কৰা হৈছিল আৰু সন্ধিৰ চর্তসমূহ আছিল—

চেভার্ছ, এছিয়া মাইনৰ, ট্রেচ, এড্রিয়ানোপল আৰু গ্যালিপলিক গ্রীচৰ হাতত অর্পণ কৰা হয়।

ছিৰিয়াক ফ্রান্সৰ হাতত আৰু পেলেষ্টাইন আৰু মেছ'পটেমিয়াক ইংলেণ্ডৰ হাতত দিয়া হয়।

হে7াজৰ ৰজাক স্বাধীন ঘোষণা কৰা হয় আৰু তুৰস্কক এছিয়া মাইনৰৰ ভিতৰতে সীমাবদ্ধ কৰা হয়।

তুৰস্কৰ সেনাবাহিনী ৫০ হাজাৰলৈ হ~াস কৰি মিত্রশক্তিৰ হাতত নিজৰ বায়ুসেনাক আত্মসমর্পণ কৰা হয়।

তুৰস্কৰ কনষ্টাণ্টিনোপল, আলেকজেণ্ড্রিয়া আদি বন্দৰ আন্তর্জাতিক নিয়ন্ত্রণত ৰখা হৈছিল।

যদিও তুৰস্কৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধৰ বাবে দায়ী বুলি অভিযোগ উত্থাপন কৰা হৈছিল, তথাপি তেওঁৰ গোচৰত ক্ষতিপূৰণৰ দাবী ৰেহাই দিয়া হৈছিল।

কিন্তু মুস্ত,াফা কামাল পাছাৰ সৰৱ বিৰোধিতাৰ বাবে সন্ধিৰ চর্তসমূহ বলৱৎ কৰিব পৰা নগ'ল।

৮) সংখ্যালঘু সন্ধি

সংখ্যালঘুসকলৰ স্বার্থ সুৰক্ষিত কৰিবলৈ এখন নতুন ৰাজ্য সমিতি সৃষ্টি কৰা হৈছিল।

পেৰিছ স¿iলনে সংখ্যালঘুৰ অধিকাৰ আৰু সুৰক্ষাৰ বাবে এখন ব'র্ডৰ আৰ্হি প্রস্তুত কৰিছিল, যাৰ ভি¿Mত অষ্টি~য়া, হাংগেৰী, বুলগেৰিয়া আৰু তুৰস্কৰ সৈতে শান্তি চুক্তি সম্পন্ন কৰা হৈছিল।

নিজ নিজ দেশৰ সংখ্যালঘুৰ সুৰক্ষাৰ বাবে দ্বিপাক্ষিক সংখ্যালঘু সন্ধি।

সংখ্যালঘু অনুদানপ্রাপ্তসকলৰ তদাৰকীৰ দায়িত্ব 'জাতিসংঘ'ৰ ওপৰত ন্যস্ত, কৰা হৈছিল।

পেৰিছৰ শান্তি স্থাপনত জাপানৰ ভূমিকা ঃ

পেৰিছ শান্তি স¿iলনত জাপানৰ অংশগ্রহণৰ প্রধান লক্ষ্য আছিল—

প্রশান্ত মহাসাগৰত অৱস্থিত মেৰিনা, কেৰ'লিন আৰু মার্শ্বাল দ্বীপৰ অধিকাৰ আয়ত্ত।

শ্বাণ্টুং প্রদেশৰ ওপৰত কর্তৃত্বৰ স্বীকৃতি।

'জাতিসংঘ'ৰ আদর্শ অনুসৰি সকলো জাতিৰ সমতাৰ নীতিৰ স্বীকৃতি।

যদিও জাপানে এই লক্ষ্যসমূহ লাভৰ বাবে বিভিন্ন উল্লেখযোগ্য কাৰণসমূহ চতুর্থ স্থানত ৰাখিছিল, তেওঁলোকক সমালোচনা কৰা হৈছিল। কাৰণ এই জার্মানসকলৰ মাটি যদি জাপানক দিয়া হ'লহেঁতেন তেন্তে ই আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট~পতি উইলছনৰ চতুর্দশ নীতিৰ স্পষ্ট উলংঘা হ'লহেঁতেন আৰু শ্বাণ্টুং পোৱাৰ

জাপানৰ দাবীও জাতিসমূহৰ নীতিবিৰুদ্ধ আছিল। ইয়াৰ উপৰি, জাপানৰ জাতিগত সমতাৰ নীতি সকলো লোকৰ বাবে লাভজনক হ'ব যেন নালাগিল। ইয়াৰ বিৰুদ্ধে যথেষ্ট প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ পাইছিল যদিও জাপানে তেওঁলোকৰ দাবীত অটল হৈ থাকিল আৰু আনকি স¿ilন বৰ্জন কৰি 'জাতিসংঘ'ৰ পৰা আঁতৰি অহাৰ ভাবুকিও দিলে। এই ভাবুকি ফলপ্ৰসূ বুলি প্ৰমাণিত হয় আৰু জাৰ্মান দ্বীপটোৰ ওপৰত জাপানৰ আধিপত্য মানি লোৱা হয় আৰু তেওঁলোকে নিজৰ অধীনস্থ ৰাষ্ট~ হিচাপে শাসন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। ভাৰ্চাই চুক্তিৰ পিছত জাপান বিশ্বৰ এখন উল্লেখযোগ্য আৰু মহান দেশত পৰিণত হৈছিল। ইয়াৰ পিছত জাপানে সাম্ৰাজ্যবাদ সম্প্ৰসাৰণৰ দ্বিতীয় পৰ্যায়ত কোনো ধৰণৰ বাধা নোহোৱাকৈ আগবাঢ়িব পৰা হ'ল।

৪.৯ ৰাশ্বিংটন স¿ilন

আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট~ৰ ৰাশ্বিংটন ডি চিত ১৯২১ চনৰ ১২ নৱেম্বৰৰ পৰা ১৯২২ চনৰ ৬ ফেব্ৰুৱাৰীলৈকে অনুষ্ঠিত হোৱা ৰাশ্বিংটন স¿ilন আছিল এখন আন্তঃৰাষ্ট~ীয় স¿ilন, যাক ৰাশ্বিংটন নৌসেনা স¿ilন বুলিও কোৱা হয়। বিশ্বত নৌসেনাৰ অস্ত্ৰৰ প্ৰতিযোগিতাত বাধা আৰোপ কৰিবলৈ আৰু প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত নিৰাপM◌া চুক্তিৰ ওপৰত কাম কৰিবলৈ আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট~ই এই স¿ilনখন আহ3◌ান জনায়। ইয়াত আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট~, ফ্ৰান্স, গ্ৰেট ব্ৰিটেইন, ইটালী, জাপান, চীন, বেলজিয়াম, নেদাৰলেণ্ডছ আৰু পৰ্তুগাল আদি ৯খন দেশে অংশগ্ৰহণ কৰে। এইখন ইতিহাসৰ প্ৰথমখন অস্ত্ৰ নিয়ন্ত্ৰণ স¿ilন আছিল আৰু ইয়াৰ ফলত তিনিখন ডাঙৰ চুক্তি সম্পাদিত হয়— যেনে, চাৰি শক্তি সন্ধি, পাঁচ শক্তি সন্ধি (যিখনক সাধাৰণতে ৰাশ্বিংটন নৌসেনা সন্ধি বুলি জনা যায়), ন শক্তি সন্ধি আৰু কেইবাটাও সৰু সৰু চুক্তিৰ ৰূপত জনা যায়।

১৯২১ চনৰ ১৩ ডিচেম্বৰত আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট~, গ্ৰেট ব্ৰিটেইন, জাপান আৰু ফ্ৰান্সে চাৰি শক্তি চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰে, য'ত এই নিয়ম আছিল যে 'প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় যিকোনো বিষয়'ক লৈ তেওঁলোকৰ যিকোনো দুখন দেশৰ মাজত বিতৰ্ক হ'লে সকলো স্বাক্ষৰকাৰী দেশৰ পৰা পৰামৰ্শ লোৱা হ'ব। প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় বিভিন্ন দ্বীপ আৰু তেওঁলোকৰ হাতত থকা আদেশ সম্পৰ্কে ইজনে সিজনৰ অধিকাৰকো সi◌ান জনাব। এই আনুষংগিক চুক্তিসমূহে নিশ্চিত কৰিছিল যে তিনিখন মহাশক্তিধৰ দেশ অৰ্থাৎ আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট~, গ্ৰেট ব্ৰিটেইন আৰু জাপানৰ মাজত এটা পৰামৰ্শমূলক কাঠামোৰ ব্যৱস্থা আছিল, যিবোৰ প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত নিজ নিজ স্বাৰ্থৰ বাবে তেওঁলোকৰ মাজত সংঘৰ্ষৰ সূত্ৰপাত হোৱাৰ সম্ভাৱনা বেছি আছিল। কিন্তু তেওঁলোকৰ মূল গুৰুত্ব আছিল ১৯০২ চনৰ এংলো-জাপানিজ মিত্ৰতা

বাতিল কৰাত সীমাবদ্ধ (১৯১১ চনত নৱীকৰণ কৰা), যিটো পূৰ্বতে পূব এছিয়াত শক্তিৰ ভাৰসাম্য বজাই ৰখাৰ অন্যতম প্ৰধান উপায় আছিল। গতিকে চুক্তিসমূহৰ শব্দাংশ অতি অস্পষ্ট আছিল— যাৰ বাবে কোনো বাধ্যতামূলক প্ৰভাৱ পৰা নাছিল।

১৯২২ চনৰ ৬ ফেব্ৰুৱাৰীত পাঁচখন ৰাষ্ট্ৰ অৰ্থাৎ আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ, গ্ৰেট ব্ৰিটেইন, জাপান, ফ্ৰান্স আৰু ইটালীয়ে মূলতঃ মহাশক্তিৰ অন্তৰ্গত যুদ্ধ জাহাজসমূহ বাতিল কৰিবলৈ পাঁচ শক্তিৰ নৌসেনা সীমাবদ্ধতা চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰে। দীৰ্ঘদিনীয়া আলোচনাৰ অন্তত তেওঁলোকে এখন বিশদ চুক্তিত উপনীত হয়, য'ত চুক্তিবদ্ধ হোৱা প্ৰতিখন ৰাষ্ট্ৰৰ স্থানীয় লোকৰ হাতত থাকিবলগীয়া মূলধনী জাহাজৰ নিজ নিজ সংখ্যা আৰু বহন ক্ষমতা নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়। স্বাক্ষৰকাৰী প্ৰতিখন দেশেই তেওঁলোকৰ হাতত থকা মূলধনী জাহাজৰ নিজ নিজ অনুপাত আমেৰিকা আৰু গ্ৰেট ব্ৰিটেইনৰ বাবে ৫খন, জাপানৰ বাবে ৩খন আৰু ফ্ৰাঞ্চ আৰু ইটালীৰ বাবে ১.৬৭কৈ নিৰ্ধাৰণ কৰিবলৈ সiৱত হয়। এই সন্ধিয়ে প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ পিছৰ যুদ্ধজাহাজ নিৰ্মাণৰ প্ৰতিযোগিতা বন্ধ কৰি দিলে আৰু আনকি ইতিমধ্যে নিৰ্মিত বা তাৰ পিছত নিৰ্মাণ হৈ থকা ২৬খন আমেৰিকান, ২৪খন ব্ৰিটিছ আৰু ১৬খন জাপানী যুদ্ধজাহাজৰ নিৰ্মাণৰ কাম বাতিল কৰি এই ধাৰাটো ওলোটা কৰি পেলালে।

চুক্তিবদ্ধ ৰাষ্ট্ৰসমূহে কিছুমান নিৰ্দিষ্ট ব্যতিক্ৰমী ব্যৱস্থাৰ অধীনত তেওঁলোকৰ বৰ্তমানৰ মূলধনী জাহাজ নিৰ্মাণ ১০ বছৰৰ বাবে পৰিত্যাগ কৰিবলৈও সiৱত হয়। আনহাতে আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ, গ্ৰেট ব্ৰিটেইন আৰু জাপানে পূব প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত নিজৰ দুৰ্গ আৰু নৌসেনাৰ ঘাটিৰ ক্ষেত্ৰত যথাৰ্থ ব্যৱস্থা বৰ্তাই ৰাখিবলৈ সiৱত হয়। এই সন্ধি ১৯৩০ চনৰ মাজভাগলৈকে বলৱৎ আছিল যদিও যেতিয়া জাপানে আমেৰিকা আৰু গ্ৰেট ব্ৰিটেইনৰ সৈতে নিজৰ মূলধনী জাহাজৰ আকাৰ আৰু সংখ্যাৰ সমতা দাবী কৰিছিল, তেতিয়া আন চুক্তিবদ্ধ ৰাষ্ট্ৰসমূহে জাপানৰ সেই দাবী সম্পূৰ্ণৰূপে নাকচ কৰিছিল। ইয়াৰ দ্বাৰা যেতিয়া জাপানে সন্ধিখন বন্ধ কৰাৰ উদ্দেশ্যে আগতীয়াকৈ জাননী দিছিল, তেতিয়া ১৯৩৬ চনৰ শেষৰ ফালে ইয়াৰ ম্যাদ উকলি গৈছিল।

যুদ্ধত ছাবমেৰিনৰ ব্যৱহাৰ নিয়ন্ত্ৰণ আৰু ৰাসায়নিক অস্ত্ৰৰ ব্যৱহাৰ নিষিদ্ধ কৰাৰ উদ্দেশ্যে আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ, গ্ৰেট ব্ৰিটেইন, জাপান, ফ্ৰান্স, ইটালী, নেদাৰলেণ্ডছ, পৰ্তুগাল, বেলজিয়াম আৰু চীনে ৯ শক্তিৰ চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰে। এই নখন দেশৰ শক্তিয়ে চীনৰ সাৰ্বভৌমত্ব, স্বাধীনতা আৰু ভূখণ্ডৰ অখণ্ডতাক সুদৃঢ় কৰাত সমৰ্থন আগবঢ়াইছিল আৰু সকলো দেশক তেওঁলোকৰ সৈতে সমান চৰ্তত ব্যৱসায় কৰাৰ অধিকাৰ দিছিল। এই সন্ধিৰ জৰিয়তে আটায়ে এটা কথাত সহমতত উপনীত হৈছিল যে চীনে নিজৰ দেশৰ কোনো অংশ আন শক্তিৰ হাতত নিদিয়ে। চীনে যেতিয়াই যিকোনো যুদ্ধত নিৰপেক্ষ হৈ থকাৰ সিদ্ধান্ত ল'ব তেতিয়াই চীনৰ নিৰপেক্ষতাক সiানান জনোৱা হ'ব আৰু প্ৰশান্ত মহাসাগৰ আৰু সুদূৰ পূবৰ সকলো বিবাদ শান্তিপূৰ্ণ উপায়েৰে নিষ্পiM কৰা হ'ব বুলিও সহমতত উপনীত হয়। আনুষংগিক

সন্ধিত তেওঁলোকে এই নখন দেশৰ শক্তিৰ চীনৰ শুল্ক নীতি অধ্যয়ন কৰিবলৈ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় আয়োগো স্থাপন কৰিছিল।

স¿iলনৰ ফলাফল ঃ

এই স¿iলনে চীনৰ মুকলি দুৱাৰ নীতিক গ্ৰহণ কৰে, নৌসেনাৰ অনুপাত নিৰ্ধাৰণ কৰি এংলো-জাপানী মিত্ৰতা আৰু লেনশ্বিং-ইশ্বিল চুক্তি বাতিল কৰে, য়াপ দ্বীপৰ ওপৰত আমেৰিকাক আৰু শ্বাংটুঙৰ ওপৰত চীনক অধিকাৰ প্ৰদান কৰে। ইয়াৰ উপৰি সুদূৰ পূবত জাপানৰ সম্প্ৰসাৰণৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণ ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰে।

1. জাপানক চাইবেৰিয়াৰ পৰা আঁতৰি আহিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল আৰু ৰাছিয়াক কমিউনিষ্ট অনুপ্ৰৱেশৰ সুযোগ প্ৰদান কৰিছিল।
2. ইয়াৰ ফলত চীনৰ কুওমিণ্টাং দল আৰু আমেৰিকাৰ অনুকূল চিয়াং-কাই শ্বেকৰ ক্ষমতা বৃদ্ধি পালে।
3. জাপানৰ ক্ষমতা আৰু সম্প্ৰসাৰণৰ শক্তিৰ বুজ ল'বলৈ জাপানক বিচ্ছিন্ন আৰু অপমানিত কৰিছিল।
4. এই স¿iলনে আমেৰিকা আৰু জাপানৰ মাজৰ সংঘাত বা নৌসেনাৰ প্ৰতিযোগিতা বা সুদূৰ পূবত জাপানৰ সম্প্ৰসাৰণ নিৰীক্ষণ কৰাত ই ব্যৰ্থ হয়।
5. যদিও স্পষ্ট আৰু স্থায়ী ফলাফল লাভ কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল আৰু সাময়িক শান্তি প্ৰদান কৰাত সফল হৈছিল।

জাপানে স¿iলনত যোগদান কৰিছিল কাৰণ—

কাৰণ জাপান কেৱল সামৰিক শক্তিৰ বলত চলি থাকিব নোৱাৰিব।

ইংলেণ্ড অবিহনে জাপান অকলশৰীয়া হ'ব।

চীনে হয়তো জাপানক বৰ্জন কৰিব পাৰে।

জাপানৰ আভ্যন্তৰীণ সমস্যাবোৰ হয়তো সমাধান হ'ব পাৰে।

এই স¿iলনখন আমেৰিকাৰ বাবে অনুকূল আছিল— যিয়ে য়াপ দ্বীপত 'দুৱাৰ মুকলি নীতি', সম অধিকাৰ, এংলো-জাপানী মিত্ৰতা আদি বাতিল কৰি আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ বিশ্বজোৰা আধিপত্যৰ আকাংক্ষাক দৃঢ়তা প্ৰদান কৰিছিল। এই স¿iলন চীনৰ বাবে অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল। কাৰণ এই স¿iলনৰ পিছতেই চীনৰ সাৰ্বভৌমত্বক সকলোৱে সiান কৰিবলৈ লয়। চীন এখন উল্লেখযোগ্য ৰাষ্ট্ৰ

হিচাপে পৰিগণিত হ'ল আৰু এই স¿ilনে চীনক এনে এটি সুযোগ প্ৰদান কৰিলে— যাৰ দ্বাৰা চীনে পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ সৈতে স্বাক্ষৰ কৰা অসমতাপূৰ্ণ চুক্তিসমূহ বাতিল কৰিব পৰা হ'ল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্ন ৯ ঃ ১৯২১ চনৰ ৱাশ্বিংটন স¿ilনত কেইখন ৰাষ্ট¯ই অংশগ্ৰহণ কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন ১০ ঃ কোনখন দেশত একবিংশটা অনুেচ্ছদ নিৰূপণ কৰা হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ১১ ঃ কোন বছৰত আমেৰিকাই প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধত প্ৰৱেশ কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন ১২ ঃ ১৯১৯ চনৰ পেৰিছ শান্তি স¿ilনত ইটালীক কোনে প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন ১৩ ঃ ভাৰ্চাই সন্ধি কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ১৪ ঃ পাঁচ শক্তি নৌসেনাৰ সীমা চুক্তি কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

সামৰোঁ আহক ঃ

এই অধ্যায়টি অধ্যয়নৰ পিছত আমি জানিব পাৰিছোঁ যে—

চীনৰ পৰাজয়ে পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহক চীন চৰকাৰৰ ওচৰত অধিক দাবী উত্থাপন কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিছিল। চীনতেই যুদ্ধই সংস্কাৰ আন্দোলনৰ সূচনা কৰে, যিয়ে চৰকাৰক সংস্কাৰ কৰাৰ চেষ্টা কৰে আৰু ইয়াৰ ফলত চীনৰ কিং বংশৰ শাসকসকলৰ বিৰুদ্ধেও বিপ্লৱী কাৰ্যকলাপৰ আৰম্ভণি হয়।

এংলো-জাপানী চুক্তি বা মিত্ৰতাই ৰাছিয়াৰ ইউৰোপীয় মিত্ৰ ফ্ৰান্সক ৰাছিয়াৰ পক্ষৰ যুদ্ধত প্ৰৱেশৰ পৰা নিৰুৎসাহিত কৰি ১৯০৪-০৫ চনৰ ৰুছ-জাপান যুদ্ধত জাপানক সহায় কৰিছিল। এই সন্ধিৰ ফলত নাগাছাকি আৰু হাকোডাটে বন্দৰ ব্ৰিটিছ জাহাজৰ বাবে মুকলি কৰা হয় আৰু ব্ৰিটেইনক অন্যান্য পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ সৈতে সৰ্বাধিক অনুকূল জাতিৰ মৰ্যাদা প্ৰদান কৰা হয়। আনহাতে জাপানে মিত্ৰজোঁটৰ পৰা আত্মপ্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিছিল আৰু দুটা দশক ধৰি ইয়াক নিজৰ কূটনীতিৰ ভেটি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

মাঞ্চুৰিয়াক লৈ ৰাছিয়াৰ স্বাৰ্থ আৰু কোৰিয়াক লৈ জাপানৰ স্বাৰ্থৰ ফলস্বৰূপে ১৯০৪-০৫ চনত ৰুছ-জাপান যুদ্ধ আৰম্ভ হৈছিল। জেনেৰেল লজিৰ নেতৃত্বত প'ৰ্ট আৰ্থাৰত ৰাছিয়া গুৰুতৰ পৰাজয়ৰ সi ুখীন হয়। ১৯০৫ চনৰ ১ জানুৱাৰীত জাপানীসকলে প'ৰ্ট আৰ্থাৰ দখল কৰে। এই বৃহৎ সফলতাই জাপানৰ সামৰিক আধিপত্য স্পষ্টভাৱে প্ৰদৰ্শন কৰে। ফলত ৰাছিয়াই প্ৰায়ে সাগৰ নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ সুদূৰ পূবলৈ যাবলগীয়া হৈছিল। চুচিমাৰ নৌসেনাৰ যুদ্ধতো ট'গোৰ নেতৃত্বত জাপানৰ নৌসেনাৰ হাতত ৰাছিয়াৰ জাহাজসমূহ পুনৰ পৰাভূত হয়। অৱশেষত আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট¯ৰ হস্ত¸ক্ষেপত ১৯০৫ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত প'ৰ্টমাউথৰ সন্ধি স্বাক্ষৰিত হয় আৰু যুদ্ধৰ অন্ত পৰে।

জাপানীসকলে দীৰ্ঘদিন ধৰি কোৰিয়াক শোষণ কৰাৰ পিছত ১৯০৪ চনৰ ২৩ ফেব্রুৱাৰীত দুয়োখন দেশে কোৰিয়া-জাপান প্রট'কলত স্বাক্ষৰ কৰে। ইয়াৰ পিছত কেইবাখনো চুক্তিত জাপানক কোৰিয়া উপদ্বীপত নিজৰ সৈন্যৰ কোঠ স্থাপন কৰাৰ অধিকাৰ প্রদান কৰা হয়। ১৯১০ চনৰ ২২ আগষ্টত জাপানৰ লগত কোৰিয়াৰ সংলগ্নকৰণ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয় আৰু শেষত জাপানে কোৰিয়া সংলগ্নকৰণ সম্পূৰ্ণ কৰে; ইয়াৰ পিছৰ পৰা ১৯৪৫ চনলৈকে এই দেশখনক জাপানৰ অবিেচ্ছদ্য অংগ হিচাপে গণ্য কৰা হ'য়।

একৈশটা দাবীৰ জৰিয়তে জাপানে নিজৰ সাম্রাজ্যৰ ব্যাপক সম্প্রসাৰণ ঘটাইছিল আৰু জাপানৰ গৌৰৱ আৰু মর্যাদা বৃদ্ধি কৰিছিল। চুক্তিৰ জৰিয়তে বিভিন্ন ক্ষেত্রত সুবিধা লাভৰ জৰিয়তে জাপানে নিজৰ বাণিজ্যৰ উন্নয়ন সাধিলে, যিয়ে তেওঁলোকৰ দেশলৈ অর্থনৈতিক সমৃদ্ধি কঢ়িয়াই আনিলে। লগতে জাপানে বৃহৎ শক্তি হিচাপে আন্তঃৰাষ্ট্~ীয় স্বীকৃতি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। আনহাতে চীনৰ প্রতিপ¿M কমি আহিল।

পেৰিছ শান্তি স¿ilনৰ মূল ফলাফল আছিল জার্মানীৰ সৈতে ভার্চাই চুক্তি আৰু ২৩১নং অনুেচ্ছদত যুদ্ধৰ বাবে সমগ্র দোষ জার্মানীৰ ওপৰত জাপি দিয়া হৈছিল আৰু জার্মানীৰ মিত্র দেশসমূহৰ ওপৰত আগ্রাসনৰ দোষ জাপি দিয়া হৈছিল। ইয়াৰোপৰি এই স¿ilনত বিশ্বৰ মানচিত্র পুনৰ গঠনৰ ফলত আন্তঃৰাষ্ট্~ীয় পর্যায়ত কেইবাটাও জটিল সংঘাতৰ জi হৈছিল— যিবোৰ দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ কিছুমান কাৰণ হৈ পৰিছিল।

ৱাশ্বিংটন স¿ilন ইতিহাসৰ প্রথমখন অস্ত্র নিয়ন্ত্রণ স¿ilন আছিল আৰু ইয়াৰ ফলত তিনিখন ডাঙৰ সন্ধি, যেনে— চাৰি শক্তি সন্ধি, পাঁচ শক্তি সন্ধি (যিখনক সাধাৰণতে ৱাশ্বিংটন নৌসেনা সন্ধি বুলি জনা যায়), ন শক্তি সন্ধি আৰু কেইবাখনো ৰাষ্ট্~ৰ সৈতে কেইবাখনো সৰু সৰু চুক্তি হৈছিল।

O ৪.১১ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

১) ভিনাকে, এইচ এম; ১৯৯৪, History of Far East in modern time, ষষ্ঠ সংস্কৰণ, কল্যাণী পাব্লিছার্ছ, লুধিয়ানা।

২) ভিনাকে, এইচ এম; modern History of China (১৮৪০-১৯৪৯), সম্পাদনা ঃ কে টি এছ ছাৰাও, ১ জানুৱাৰী ২০১৮, সুৰজীত প্রকাশন, দিল্লী-১১০ ০০৭, ভাৰত

৩) মহাজন, ভি ডি; History of Modern Europe since 1789, (১৯৯১), এছ চান্দ এণ্ড কোম্পানী, আগ্রা।

৪) ৰয়, চি; International relations since 1919, দশম সংশোধিত আৰু বৰ্ধিত সংস্কৰণ, ১৯৯৪, দ্য ৰৰ্ল্ড প্রেছ প্রাইভেট লিমিটেড, ৩৭ক,একলেজ ষ্ট্ৰীট, কলিকতা-৭০০০৭৩

৫) হাজেন ডি (ভি ডি মহাজনৰ অতিৰিক্ত ১০টা অধ্যায়ৰ সৈতে); Modern Europe (1789 onwards), ষষ্ঠ সংস্কৰণ, পুনর্মুদ্রণ ১৯৯৫, এছ চান্দ এণ্ড কোম্পানী লিমিটেড, ৰাম নগৰ, নতুন দিল্লী-১১০০৫৫

K ৪.১২ অগ্রগতিৰ বুজ লোৱা প্রশ্নসমূহৰ উৰ

প্রশ্ন নং ১ ৰ উMৰ ঃ কোৰিয়াত আধিপত্যৰ বাবে।

প্রশ্ন নং ২ ৰ উMৰ ঃ কোৰিয়াত।

প্রশ্ন নং ৩ ৰ উMৰ ঃ ১৯০২ চনৰ ৩০ জানুৱাৰীত।

প্রশ্ন নং ৪ ৰ উMৰ ঃ এজন জাপানী কূটনীতিবিদ।

প্রশ্ন নং ৫ ৰ উMৰ ঃ ১৯০৪-০৫ চনত।

প্রশ্ন নং ৬ ৰ উMৰ ঃ জাপান আৰু ৰাছিয়াৰ মাজত।

প্রশ্ন নং ৭ ৰ উMৰ ঃ ইয়ালু নদীৰ কাষত।

প্রশ্ন নং ৮ ৰ উMৰ ঃ ১৯১০ চনৰ ২২ আগষ্টত।

প্রশ্ন নং ৯ ৰ উMৰ ঃ চীনৰ ওপৰত।

প্রশ্ন নং ১০ ৰ উMৰ ঃ ১৯১৭ চনত।

প্রশ্ন নং ১১ ৰ উMৰ ঃ ইটালীৰ প্রধানমন্ত্রী ভিট'ৰিয়া অৰলেণ্ডো।

প্রশ্ন নং ১২ ৰ উMৰ ঃ ১৯১৯ চনৰ ২৮ জুনত।

প্রশ্ন নং ১৩ ৰ উMৰ ঃ ন জাতিৰ দ্বাৰা।

প্রশ্ন নং ১৪ ৰ উMৰ ঃ ১৯২২ চনৰ ৬ ফেব্রুৱাৰীত।

M ৪.১৩ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) অতি চুটি উত্তৰৰ প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ ১৮৯৪-৯৫ চনৰ চীন-জাপান যুদ্ধ কোন কোন দেশৰ মাজত হৈছিল ?

প্রশ্ন ২ ঃ কিম-অক-কিউন কোন আছিল ?

প্রশ্ন ৩ ঃ ১৯০২ চনৰ এংলো-জাপানী সন্ধিৰ স্বাক্ষৰকাৰীসকলৰ নাম লিখা।

প্রশ্ন ৪ ঃ কোনখন চুক্তিৰ দ্বাৰা ব্রিটেইনে অন্যান্য পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ সমানে পচন্দৰ মান লাভ কৰিছিল ?

প্রশ্ন ৫ ঃ কোনটো পৰিঘটনাৰ বাবে ৰুছ-জাপান যুদ্ধ সংঘটিত হৈছিল?

(খ) চুটি উত্তৰৰ প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ চমু টোকা লিখক—

ক) টংহাক বিদ্রোহ।

খ) ১৯০২ চনৰ এংলো-জাপানী সন্ধিৰ চর্ত।

গ) ১৯০৪-০৫ চনৰ ৰুছ-জাপান যুদ্ধৰ কাৰণ।

ঘ) একবিংশ দাবীৰ ফলাফল।

(গ) দীঘলীয়া উত্তৰৰ প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ৩০০-৪৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ ১৮৯৪ চনৰ চীনা-জাপানী সন্ধিৰ কাৰণ আৰু ফলাফলৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

প্রশ্ন ২ ঃ ১৯০২ চনৰ এংলো-জাপানিজ সন্ধিৰ বিষয়ত এটি টোকা লিখা।

প্রশ্ন ৩ ঃ ১৯১৯ চনৰ পেৰিছ শান্তি সম্মিলনৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখা। বিশ্বত স্থায়ীভাৱে শান্তি প্রতিষ্ঠা কৰাটো কিমান দূৰলৈকে সফল হ'ব?

প্রশ্ন ৪ ঃ ১৯২১-২২ চনৰ ৱাশ্বিংটন সম্মিলনৰ বিষয়ত এটি টোকা লিখা।

*** *** ***

অধ্যায় ৫ ঃ জাপানত গণতন্ত্র

অধ্যায়ৰ গঠন

৫.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

৫.২ পৰিচয়

৫.৩ ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ উত্থান

৫.৪ সাংবিধানিকতাবাদৰ বিকাশ আৰু অৱনতি

৫.১ সাৰাংশ আগবঢ়াওঁ আহক

৫.৬ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

৫.৭ অগ্রগতিৰ বুজ লোৱা প্রশ্নসমূহৰ উৰ

৫.৮ আৰ্হি প্রশ্নাৱলী

৫.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য ঃ

এই অধ্যায়টো অধ্যয়নৰ পিছত আপুনি জানিব পাৰিব—

- জিাপানত সৃষ্টি হোৱা গণতান্ত্রিক চিন্তাৰ ঢৌৰ বিষয়ে, যিয়ে দেশখনত আলোড়ন তুলিছিল,
- জিাপানত গণতান্ত্রিক বুনিয়াদ গভীৰ কৰি তোলা ৰাজনৈতিক দল আৰু সংগঠনৰ উত্থানৰ বিষয়ে, আৰু
- জিাপানত সাংবিধানিকতাবাদৰ বিকাশ আৰু অৱনতিৰ বিশে¡ষণ কৰা।

৫.২ পৰিচয়

প্রিয় শিক্ষার্থীসকল, পূর্বৰ অধ্যায়ত আমি বিশ্বশক্তি হিচাপে জাপানৰ উত্থান আৰু এক বৃহৎ শক্তিৰ শাৰীত জাপানৰ আধিপত্যৰ পথ প্রশস্ত, কৰা বিভিন্ন ঘটনা-পৰিঘটনাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলোঁ। এই অধ্যায়ত আমি ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান আৰু জাপানত গণতন্ত্রৰ আৰম্ভণিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। ইয়াৰ উপৰি আমি জাপানত সাংবিধানিকতাবাদৰ বিকাশ আৰু অৱনতিৰ কাৰকসমূহৰ বিষয়েও আমি আলোচনা কৰিম।

৫.৩ ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ উত্থান

সম্ৰাট মুটচুহিটোৰ ১৮৬৮ চনৰ চনদ অর্থাৎ সাম্ৰাজ্য বিষয়ক শপতৰ জৰিয়তে ক্ষমতাৰ লগতে পদবী গ্ৰহণ কৰাৰ পিছত আন বহু কথাৰ লগতে জনসাধাৰণৰ মতামত অনুসৰি জাপানত প্ৰশাসনৰ মসৃনতাৰ বাবে সংসদীয় প্ৰতিষ্ঠানৰ সুবিধা আগবঢ়োৱাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি প্ৰদান কৰিছিল। ১৮৮১ চনৰ ১২ অে"াবৰত সাম্ৰাজ্যবাদী ঘোষণাৰ দ্বাৰা সম্ৰাটে জাপানী জনসাধাৰণক আশ্বাস দিয়ে যে সাংবিধানিক চৰকাৰ গঠন কৰা হ'ব। এই ৰাজকীয় ঘোষণাৰ ফলত জাপানত ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান হ'বলৈ ধৰে।

জাপানত ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ গঠন—

আইকোকু কোটো দল ঃ

১৮৭৪ চনৰ জানুৱাৰী মাহত ইটাগাকিয়ে আইকোকু কোটো নামৰ এটা দল গঠন কৰে, যিটোক দেশখনৰ প্ৰথমটো ৰাজনৈতিক দল বুলি ক'ব পাৰি। ই সংসদ স্থাপনৰ বাবে সাংবিধানিকভাৱে স্মৰণযোগ্য কেইবাটাও দাবী উত্থাপন কৰিছিল। সম্ৰাটৰ প্ৰতি আগবঢ়োৱা এই স্মাৰকত উল্লেখ আছিল যে—

- চৰকাৰ চলোৱাত কৰদাতাসকলেও ভাগ লব লাগে আৰু তেওঁলোকে সেই বিষয়ত মত প্ৰকাশ কৰিব লাগে।
- জনসাধাৰণৰ মাজত সংস্কৃতিক পৰম্পৰা,, বুদ্ধিমতা আৰু দেশপ্ৰেমৰ ভাৱনা জগাবৰ বাবে প্ৰতিনিধিত্বমুলক অনুষ্ঠানৰ প্ৰয়োজন আছে।
- ৰাজ্যপাল আৰু শাসিতসকলৰ মাজত আন্তৰিক সম্পকÇ আৰু যোগাযোগ সুদৃঢ় কৰা উচিত।
- জাপান চৰকাৰে 'নির্বাচিত কাউঞ্চিল অব চেম্বাৰ'ৰ এই প্ৰস্তাৱত সংবিধানিক সiœতি প্ৰকাশ কৰে।

আইকোকুছা পার্টী ঃ

১৮৭৪ চনত ইটাগাকিয়ে ৰিছিছা নামৰ এখন ৰাজনৈতিক সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰে, যিয়ে জাপানত ৰাজনৈতিক সংস্কাৰ সাধনৰ দাবী জনায় আৰু জাপানত অর্থনৈতিক স্বাৱলম্বিতাৰ বাবে আন্দোলনৰ সূচনা কৰে। ১৮৭৫ চনৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত ৰিছিছা আৰু তেনে অন্যান্য গোটসমূহে ওছাকাত মিলিত হৈ আইকোকুছা নামৰ এটা জাতীয় দল প্ৰতিষ্ঠা কৰে। ওছাকা বৈঠকত তেওঁলোকে দাবী জনায় যে জাপানত প্ৰতিনিধিত্বমূলক বিধানসভা হ'ব লাগে আৰু সাংবিধানিক উপায়েৰে ৰাষ্ট~ীয় প্ৰশাসন চলাবলৈ এখন চিনেট গঠন কৰিব লাগে। তেওঁলোকে এই দাবীও জনাই যে দেশত আইনী ব্যৱস্থা আৰু

ন্যায়পালিকাৰ সংস্কাৰ সাধন হ'ব লাগে আৰু দেশত এখন উচ্চতম ন্যায়ালয় গঠন কৰিব লাগে। ৰাজ্যপালসকলৰ এখন বৈঠক আহ3ান কৰিবলৈও পৰামৰ্শ দিয়া হৈছিল। কিন্তু অতি সোনকালে সংস্কাৰ ঘোষণা কৰা হ'ব বুলি দিয়া প্ৰতিশ্ৰুতিৰ বাবেই এই ব্যৱস্থা বেছি দিন নাথাকিল।

প্ৰগতিশীল দল ঃ

১৮৭৮ চনত ইটাগাকিয়ে লিবাৰেল পার্টী প্ৰতিষ্ঠা কৰে। সেই সময়তে অকুমাই প্ৰগ্ৰেছিভ পার্টি নামৰ এটা পৃথক দল প্ৰতিষ্ঠা কৰে, যাৰ লক্ষ্য আছিল—

? সম্ৰাটৰ মৰ্যাদা আৰু সiœানৰ সুৰক্ষা দিয়া।

? জাপানৰ জনসাধাৰণৰ কল্যাণৰ হকে কাম কৰা।

? দেশৰ আভ্যন্তৰীণ প্ৰশাসনৰ ক্ষেত্ৰত সংশোধন কৰাৰ পৰামৰ্শ আগবঢোৱাþ।

? ই যদি ক্ষমতালৈ আহে তেন্তে ইয়াৰ শাখাসমূহ বৃদ্ধি কৰিব।

? বিদেশী ৰাষ্ট্ৰ ৰ সৈতে সৌহাৰ্দ্যপূৰ্ণ বাণিজ্যিক আৰু ৰাজনৈতিক সম্পকÇ স্থাপন কৰিব।

? জাপানৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ শক্তিশালী কৰা।

এই ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ উত্থানে নতুন সংবিধানৰ খচৰা প্ৰস্তুত কৰাত অশেষ অৰিহণা যোগাইছিল। এই ৰাজনৈতিক দলসমূহে যদিও ব্যাপক তথা ভিন্ন মতামত পোষন কৰিছিল, সকলোৱে জনপ্ৰিয় আৰু উদাৰ সংবিধান এখনৰ দাবী কৰিছিল।

জিয়ুটো পার্টী ঃ

- ইটাগাকিয়ে ১৮৮১ চনত জিয়ুটো নামৰ আন এটা উদাৰবাদী দল গঠন কৰে।
- ই এক সদস্যৰ (এখন সদন) বিধানসভা, সার্বজনীন ভোটাধিকাৰ আৰু শক্তিশালী বৈদেশিক নীতিৰ পোষকতা কৰিছিল।
- ই ৰা¿,ছয়াৰ নিচিনাকৈ জনপ্ৰিয় সার্বভৌমত্বৰ পক্ষত থিয় দিছিল।
- উদাৰবাদী হ'লেও দলটোৱে বিপ্লৱীসকলক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল, যিসকলে বিচাৰিছিল যে দেশৰ চৰকাৰত জনসাধাৰণৰ বলিষ্ঠ কণ্ঠস্বৰ থাকিব লাগে।

কাইশ্বিনটো বা প্ৰগতিশীল দল ঃ

প্ৰাক্তন ছামুৰাই অকুমাই ১৮৮২ চনত কাইছিনেIxা নামৰ প্ৰগতিশীল দলটো গঠন কৰিছিল। প্ৰগতিশীল দলটো মধ্যমপন্থী প্ৰতিনিধিত্বমূলক চৰকাৰত বিশ্বাসী ৰক্ষণশীল উদাৰবাদীসকলৰ দ্বাৰা গঠিত হৈছিল।

- ই দ্বি-সদস্য (দুখন সদন) বিধায়িনী দল, ক্ৰমান্বয়ে শাখা সম্প্ৰসাৰণ, স্থানীয় স্বায়ত্ত-শাসনৰ বিকাশ, আভ্যন্তৰীণ প্ৰশাসনিক পুনৰ্গঠনৰ নীতি আৰু সাম্ৰাজ্যবাদৰ নীতিৰ বিৰোধিতাৰ পোষকতা কৰিছিল।

ৰিকেন টেইচেইটো দল ঃ

ফুকচি গেনিচিৰোৱে ৰিকেন টেইচেইটো নামৰ সাংবিধানিক সাম্ৰাজ্যবাদী দলটো গঠন কৰিছিল। এই দলটো ৰক্ষণশীলসকলক লৈ গঠন কৰা হৈছিল, যিসকলে সংবিধানৰ পক্ষপাতী হ'লেও সম্ৰাটৰ কতৃত্বে দুৰ্বল কৰাৰ পদক্ষেপৰ বিৰোধিতা কৰিছিল।

- দলটোৱে নিষিদ্ধ ভোটাৰ, আইন প্ৰণয়নৰ ওপৰত নিৰপেক্ষ সাম্ৰাজ্যবাদী ভেটোৰ পোষকতা কৰিছিল।
- দ্বি-সদস্যৰ বিধায়িনী দল, স্বতন্ত্ৰ ন্যায়পালিকা, সামৰিক আৰু নৌসেনাৰ বিষয়াক ৰাজনীতিৰ পৰা বহিৰ্ভূত, আৰু বিধানসভাত সম্পূৰ্ণ বাক্ স্বাধীনতা।

যদিও জাপানৰ বিভিন্ন ৰাজনৈতিক দলে ব্যাপকভাৱে পৃথক পৃথক মতামতক পোষণ কৰিছিল, তেওঁলোকে এখন জনপ্ৰিয় আৰু উদাৰ সংবিধানৰ বাবে হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত নতুন সংবিধানৰ খচৰা প্ৰণয়ন প্ৰক্ৰিয়া উন্নত হ'ল। যি কি নহওক, ৰাজনৈতিক দলসমূহে অতি ক্ষিপ্ৰতাৰে জনসাধাৰণৰ আগত নিজৰ মতাদৰ্শ দা¿ã ধৰিলে। তেওঁলোকে বাতৰিকাকতত জাপান চৰকাৰৰ নীতিক কঠোৰভাৱে সমালোচনা কৰিছিল। ১৮৮২ চনত চৰকাৰে বাতৰিকাকতত নিজৰ নীতিৰ সকলো সমালোচনামূলক লেখা প্ৰকাশ কৰাত বাধা দিয়ে। ইয়াৰ পিছৰ বছৰতে ১৮৮৩ চনত চৰকাৰৰ আদেশত সকলো ৰাজনৈতিক দল নিষিদ্ধ কৰা হয়। ১৮৮৪ চনৰ ভিতৰত প্ৰধান ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ সকলো কাৰ্যকলাপৰ অন্ত পৰিল।

১৮৯০ চনত জিয়ুটো আৰু কাইছিণ্টো দুয়োটা দলকে স্বীকৃতি দিয়া হয় যদিও দুয়োটা দলেই নিজকে সুদৃঢ়ভাৱে সংগঠিত কৰিব নোৱাৰিলে বা জনসাধাৰণৰ কল্পনাশক্তিকো সফলভাৱে অনুধাৱন কৰিব পৰা নাছিল। ১৮৯৬ চনত অকুমাই শ্বিম্পোটো নামৰ এটা নতুন ৰাজনৈতিক দল প্ৰতিষ্ঠা কৰে। ১৮৯৮ চনত জিয়ুটো আৰু শ্বিম্পোটোৱে মিলি কেনচেইটো নামৰ এটা নতুন ৰাজনৈতিক দল গঠন কৰে আৰু জাপানত চৰকাৰ গঠন কৰাত সফল হয়।

সম্ৰাট মুটছুহিটোৰ সম্পূৰ্ণ কতৃত্বে আৰু ক্ষমতাৰ পুনৰুদ্ধাৰে জাপানত এক গণতান্ত্ৰিক পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰে। সম্ৰাটে জাপানত সাংবিধানিক চৰকাৰ আৰু সংসদীয় অনুষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল। জাপানত নতুনকৈ সৃষ্টি হোৱা গণতান্ত্ৰিক ব্যৱস্থাত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ জাপানত বহু ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান ঘটিছিল। জাপানত গণতান্ত্ৰিক প্ৰতিষ্ঠান প্ৰতিষ্ঠাৰ সুবিধাৰ বাবে সামন্ত, ছামুৰাই আদিয়ে সম্ৰাটৰ ওচৰত নিজৰ ক্ষমতা আৰু বিশেষাধিকাৰ সমৰ্পণ কৰিছিল। কিন্তু তথাপিও এই সামৰিক লোকসকলে

জাপানৰ ৰাজনীতিত এক বিশিষ্ট স্থান দখল কৰিছিল। সামৰিক লোকসকলে সশস্ত্র বাহিনীৰ ব্যক্তিগত আদেশ সম্ৰাটৰ ওপৰত কেন্দ্রিভূত কৰি নিজৰ ক্ষমতা বৃদ্ধি কৰিছিল। সামৰিক নেতাসকলে ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ বৃদ্ধি নিয়ন্ত্রণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল কাৰণ ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকৰ ক্ষমতাচ্যুত হ'ব বুলি আশংকা কৰিছিল। জাইবাটছু আছিল বহু ধনবান পৰিয়ালৰ এটা পুঁজিবাদী সংগঠন। ইয়াৰ লগত বাণিজ্য আৰু বাণিজ্যত প্ৰৱেশ কৰা প্রাক্তন ছামুৰাইসকল জড়িত আছিল। এই সংগঠনটোৱে জাপানৰ ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ বিকাশ পৰীক্ষা কৰিছিল কাৰণ ই মধ্যবিMীয় সমাজৰ উন্নতি ভাল নাপালে। সামৰিক লোকসকলে জাপানক মধ্যÿযুগীয় ৰাষ্ট্রৰপৰা দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ শেষলৈকে জাপানৰ ৰাজনৈতিক ক্ষেত্রখনত অধিপত্য বিস্তাৰ কৰা এখন আধুনিক ৰাষ্ট্রলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাত প্রধান ভূমিকা লৈছিল। টাইছো গণতন্ত্রই জাপানৰ ইতিহাসৰ টাইশ্বো যুগৰ (১৯১২-১৯২৬) এচুৰা সময়ক বুজায়, যি সময় ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক উদাৰীকৰণৰ বৈশিষ্ট্যৰে সমৃদ্ধ আছিল। জাপানৰ মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ অন্ত পৰাৰ পিছতে গনতন্ত্রৰ সূচনা হৈছিল, য'ত সাংবিধানিক চৰকাৰৰ দিশত পৰিৱৰ্তন সাধন হৈছিল আৰু সেইবাবেই জনসাধাৰণৰ ৰাজনৈতিক কার্যত অংশগ্রহণ বৃদ্ধি পাইছিল। টাইশ্বো যুগত বিভিন্ন ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান, নাগৰিকৰ স্বাধীনতাৰ সম্প্রসাৰণ, বাক স্বাধীনতা আৰু সমাৱেশৰ স্বাধীনতাৰ অধিক হোৱা পৰিলক্ষিত হয়। ইয়াৰ লগতে অধিক সক্রীয় ৰাজহুৱা দিশ বিলাকৰ বিকাশ ঘটা দেখা যায়। এই যুগে শ্রমিক ধর্মঘট আৰু বাওঁপন্থী আন্দোলনকে ধৰি ৰাজনৈতিক অস্থিৰতা, অর্থনৈতিক প্রত্যাহ3ান আৰু সামাজিক অশান্তি বৃদ্ধি হোৱা সূচায়। এই সমস্যা সমূহৰ মাজতো টাইছো গণতন্ত্রই জাপানত আধুনিক গণতান্ত্রিক প্রতিষ্ঠানৰ ভেটি স্থাপন কৰিছিল আৰু পৰৱর্তী শ্বোৱা যুগত অধিক ৰাজনৈতিক উন্নয়নৰ পটভূমি তৈয়াৰ কৰিছিল। টাইছো গণতন্ত্রই জাপানৰ বিশাল গণতান্ত্রিক সমাজৰ দিশত পৰিৱৰ্তনৰ এক জটিল পর্যায়ক প্রতিনিধিত্ব কৰে, যিয়ে আগন্তুক দশকসমূহৰ বাবে জাপানৰ ৰাজনৈতিক পৰিৱেশ গঢ় দিয়ে।

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পূর্বৰ যুগত জাপানে উল্লেখযোগ্য পৰিৱর্তন সাধন কৰিছিল আৰু অর্থনীতি আৰু বুনিয়াদী ক্ষেত্রত দ্রুত আধুনিকীকৰণৰ সাক্ষী হৈছিল। বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে ৰাজনৈতিক সংস্কাৰ আৰু চৰকাৰত অধিক অংশগ্রহণৰ আহ3ান বৃদ্ধি পাবলৈ ধৰিলে। ইয়াৰ ফলত জাপানৰ প্রথম ৰাজনৈতিক দল যেনে লিবাৰেল পার্টি আৰু প্রগ্রেছিভ পার্টি গঠন হয়— যিয়ে সাংবিধানিক চৰকাৰ, সংসদীয় গণতন্ত্র আৰু নাগৰিক অধিকাৰৰ পোষকতা কৰিছিল। ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থানে ৰাজনৈতিক মতামতৰ বৈচিত্র্য আৰু অধিক প্রতিনিধিত্বমূলক চৰকাৰৰ আকাংক্ষা প্রতিফলিত কৰিছিল। কিন্তু সামৰিক আৰু আমোলাতন্ত্রৰ প্রভাৱ উল্লেখযোগ্যভাৱে বাহাল হৈ থাকিল, যাৰ ফলত সংসদীয় ব্যৱস্থাৰ ফলপ্রসূতা প্রায়ে সীমিত হৈ পৰিল। ৰাজনৈতিক দলৰ উপস্থিতিৰ পিছতো প্রকৃত ক্ষমতা অলিগার্ছ আৰু পিছলৈ

সামৰিক বাহিনীয়ে বজাই ৰাখিছিল। বিশেষকৈ যেতিয়া জাপানে পূব এছিয়াত সাম্ৰাজ্যবাদী সম্প্ৰসাৰণৰ পথত আগবাঢ়িছিল। শেষত সামৰিকতাবাদ আৰু জাতীয়তাবাদৰ উত্থানে ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ প্ৰভাৱক ছাঁ পেলাইছিল। যাৰ ফলত গণতান্ত্ৰিক প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ খহনীয়া হৈছিল আৰু অৱশেষত প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ আৰম্ভণি হৈছিল।

১৯৪৫ চনৰ পৰা ১৯৫২ চনলৈকে জাপান দখল কৰা আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ´ই জাপানৰ পুনৰ্গঠনৰ প্ৰচেষ্টা বহুলাংশে চোৱাচিতা কৰিছিল। আমেৰিকাই গণতান্ত্ৰিক সংস্কাৰ প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল, জাপানৰ সামৰিক বাহিনী ভা¿ã পেলাইছিল আৰু অৰ্থনৈতিক পুনৰ্গঠনক উৎসাহিত কৰিছিল। ১৯৪৭ চনত আমেৰিকাই নতুন সংবিধানৰ দৰে ৰাজনৈতিক সংস্কাৰ ৰূপায়ণ কৰিছিল— যিয়ে সংসদীয় গণতন্ত্ৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল আৰু নাগৰিক স্বাধীনতাৰ নিশ্চয়তা প্ৰদান কৰিছিল। জাপানক অৰ্থনীতি পুনৰ গঢ়ি তোলাত সহায় কৰিবলৈ আমেৰিকাই সাহায্য আৰু বিশেষজ্ঞৰ দল প্ৰেৰণ কৰিছিল। ইয়াৰ ভিতৰত আছে উৎপাদন আৰু আন্তঃগাঁথনিৰ দৰে উদ্যোগত বিনিয়োগৰ লগতে 'ডজ পৰিকল্পনা'ৰ জৰিয়তে আৰ্থিক সাহায্য প্ৰদান। ডজ লাইন নামেৰেও জনাজাত এই ডজ পৰিকল্পনা আছিল দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ পিছত আমেৰিকাই ৰূপায়ণ কৰা জাপানৰ বাবে অৰ্থনৈতিক পুনৰুদ্ধাৰৰ কাৰ্যসূচী। ই জাপানৰ অৰ্থনীতি সুস্থিৰ কৰি তোলাত আৰু যুদ্ধোত্তৰ সময়ৰ অৰ্থনীতিৰ উত্তৰণ ঘটোৱাত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লৈছিল।

ভূমি বিতৰণ কাৰ্যসূচীৰ লক্ষ্য আছিল মালিক শ্ৰেণীৰ ক্ষমতা ভা¿ã ভাৰাতীয়া কৃষকৰ মাজত মাটিৰ মালিকীস্বত্ব বৃদ্ধি কৰা, সামাজিক স্থিতিশীলতা আৰু অৰ্থনৈতিক উন্নতিৰ পোষকতা কৰা। বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি গণতান্ত্ৰিক নীতি আৰু আধুনিকীকৰণৰ জৰিয়তে জাপানৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পুনৰ্গঠন কৰা হৈছিল। তীখা, বিদ্যুত আৰু অটোম'বাইলৰ দৰে খণ্ডত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি জাপানে দ্ৰুত ঔদ্যোগীকৰণৰ বাটেৰে আগুৱাবলৈ ধৰিলে। চৰকাৰে ৰাজসাহায্য আৰু সুৰক্ষাবাদী নীতিৰ জৰিয়তে মূল উদ্যোগসমূহক সহায় কৰিছিল। শ্ৰমিক সংঘই অধিক অধিকাৰ আৰু প্ৰভাৱ লাভ কৰাৰ ফলত কৰ্ম পৰিস্থিতি আৰু শ্ৰমিকৰ মজুৰিৰ উন্নতি ঘটিছিল। তদুপৰি ১৯৬০ চনত পাৰস্পৰিক সহযোগিতা আৰু নিৰাপMা সন্ধিৰ জৰিয়তে আমেৰিকাৰ সৈতে স্থাপিত নিৰাপMা মিত্ৰতাই জাপানক সামৰিক সুৰক্ষা প্ৰদান কৰিছিল আৰু অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত গুৰুত্ব আৰোপ কৰাত সহায় কৰিছিল। এই সকলোবোৰ সংস্কাৰে যুদ্ধৰ পিছৰ উল্লেখযোগ্য ৰূপত পুনৰুদ্ধাৰত জাপানক অৰিহণা যোগাইছিল আৰু কুৰি শতিকাৰ শেষৰ ফালে যুদ্ধবিধ্বস্ত, ৰাষ্ট্ৰ´ৰ পৰা বিশ্বৰ অন্যতম আগশাৰীৰ অৰ্থনৈতিক শক্তিলৈ ৰূপান্তৰিত হৈছিল।

১৯২০ চনত জাপানত গণভি¿Mক ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান ঘটি পূৰ্বৰ যুগৰ অভিজাতপ্রধান ৰাজনীতিৰ পৰা আঁতৰি আহিছিল। ৰিকেন ছেইয়ুকাই (সাংবিধানিক চৰকাৰৰ বন্ধু) আৰু ৰিকেনমিনচেইটোৱে (সাংবিধানিক ডেম'ক্রেটিক পার্টি) ক্রমে ৰক্ষণশীল আৰু উদাৰবাদী দলক প্রতিনিধিত্ব কৰি দুটা প্রভাৱশালী ৰাজনৈতিক শক্তি হিচাপে আত্মপ্রকাশ কৰে। এই দলসমূহে কৃষক, শ্রমিক, বুদ্ধিজীৱী আৰু ব্যৱসায়ী আদি সকলোকে একেলগ কৰি এক প্রতিযোগিতামূলক দলীয় ব্যৱস্থাৰ ভেটি স্থাপন কৰে। গণতান্ত্রিকীকৰণৰ দিশত অগ্রগতি লাভ কৰাৰ পিছতো টাইশ্ৱো যুগত জাপানৰ চালুকীয়া অৱস্থাৰ গণতন্ত্রই ভয়ংকৰ প্রত্যাহ3ানৰ সiœুখীন হৈছিল। ৰাজনৈতিক হিংসা, হত্যা আৰু দলীয় অন্তর্যুদ্ধই ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাৰ স্থিতিশীলতাক ক্ষতিগ্রস্ত, কৰাৰ লগতে অর্থনৈতিক দুৰাৱস্থা আৰু সামাজিক অশান্তিয়েও মতাদর্শগত আন্দোলনক ইন্ধন যোগাইছিল। তাতে ১৯৩০ চনৰ মহামন্দাৱস্থাই এই ডৈMজনাসমূহ আৰু অধিক ভয়াৱহ কৰি তুলিছিল। এই পৰিস্থিতিয়ে জাপানত সামৰিকতাবাদ আৰু স্বৈৰাচাৰিতাবাদৰ উত্থানৰ পথ মুকলি কৰি দিছিল। শ্ৱোৱা যুগৰ আৰম্ভণি জাপানৰ ইতিহাসৰ এছোৱা উMাল সময় আছিল— যাৰ বৈশিষ্ট্য আছিল অতিৰাষ্ট¯বাদ, সামৰিকতাবাদ আৰু সাম্রাজ্যবাদী সম্প্রসাৰণবাদৰ উত্থান। ১৯৪০ চনত স্থাপিত ইম্পেৰিয়েল ৰুল এছিছটেঞ্চ এহ'চিয়েচনে সম্রাটৰ অধীনত ক্ষমতা কেন্দ্রীভূত কৰা আৰু ৰাজনৈতিক বিৰোধিতা দমনৰ বাহক হিচাপে কাম কৰিছিল। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ প্রাদুর্ভাৱে গণতান্ত্রিক প্রতিষ্ঠানসমূহক আৰু অধিক খহাই পেলাইছিল। কাৰণ জাপানৰ ৰাজনৈতিক দলসমূহ সম্পূর্ণ যুদ্ধৰ আৱশ্যকতা অনুসৰি নিয়ন্ত্রিত হৈছিল।

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জাপানৰ পৰাজয়ে ইয়াৰ ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাৰ আমূল পুনর্গঠনৰ সূচনা কৰিছিল, কিয়নো মিত্রশক্তিৰ দখলে সামৰিকতাবাদক ভা¿ã পেলোৱা আৰু গণতান্ত্রিক শাসন ব্যৱস্থাক প্রসাৰিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। ১৯৪৭ চনত গ্রহণ কৰা জাপানৰ সংবিধানত জনপ্রিয় সার্বভৌমত্ব, মানৱ অধিকাৰ আৰু শান্তিবাদৰ নীতিসমূহ সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছিল, যিয়ে গণতান্ত্রিক ৰাজনীতিৰ নতুন যুগৰ ভি¿M স্থাপন কৰিছিল। ৰাজনৈতিক দলসমূহ স্বৈৰাচাৰী শাসনৰ নিয়ন্ত্রণৰ পৰা মুক্ত হৈছিল আৰু জাপানে যুদ্ধোMৰ সময়ত দেশৰ পুনর্গঠন আৰু অর্থনীতি পুনৰ নির্মাণৰ দিশত আগবাঢ়িছিল। যুদ্ধৰ পিছৰ সময়ছোৱাত লিবাৰেল ডেম'ক্রেটিক পার্টিয়ে (এল ডি পি) জাপানৰ প্রধান ৰাজনৈতিক শক্তি আৰু প্রভাৱশালী ৰাজনৈতিক দল হিচাপে আত্মপ্রকাশ কৰে। ১৯৫৫ চনত গঠন হোৱা এল ডি পিয়ে জাপানৰ ৰাজনীতিৰ ওপৰত আধিপত্য বিস্তাৰ কৰিছিল, তেওঁলোকে ডেৰ শতিকাৰো অধিক সময় ধৰি কার্যতঃ নিৰৱচ্ছিন্নভাৱে জাপানত শাসন কৰিছিল। এল ডি পিৰ সফলতাৰ কাৰণ হ'ব পাৰে নীতি নির্ধাৰণৰ ক্ষেত্রত ইয়াৰ বাস্ত¸ৱসiœত দৃষ্টিভংগী, বহল মিত্রজোঁটৰ ভি¿M আৰু ফলপ্রসূ নির্বাচনী ইস্ত¸াহাৰ ইত্যাদি। এল ডি পিয়ে জাপানৰ ৰাজনীতিত যুদ্ধোMৰ সময়ছোৱালৈকে আধিপত্য বিস্ত¸াৰ কৰি

থাকিল। তথাপি এই সময়ত ইয়াৰ ক্ষমতা নিয়ন্ত্রণ কৰাত আৰু বিকল্প নীতি প্রদর্শন কৰাত বিৰোধী দলসমূহে গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। জাপান ছচিয়েলিষ্ট পার্টী (জে এছ পি) আৰু জাপানিজ কমিউনিষ্ট পার্টি (জে চি পি)ৰ দৰে দলসমূহে বাওঁপন্থী আৰু প্রতিষ্ঠানবিৰোধী তেনে কণ্ঠক প্রতিনিধিত্ব কৰিছিল। আনহাতে সৰু দলসমূহে বিশেষ আগ্রহ আৰু নীতিগত ইস্ত,াহাৰৰ পোষকতা কৰিছিল। যি কি নহওক, দলীয় ব্যৱস্থাৰ খণ্ডিতকৰণে প্রায়ে দক্ষতাপূর্ণ শাসনত বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল আৰু ৰাজনৈতিক অচলাৱস্থা সৃষ্টিত অৰিহণা যোগাইছিল।

জাপানত ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থানে গণতন্ত্র আৰু আধুনিকতাৰ দিশত জাতিটোৰ বলিষ্ঠ যাত্রাক প্রতিফলিত কৰে। মেইজি যুগৰ আৰম্ভণিৰ দলীয়বাদৰ পৰা যুদ্ধোMৰ যুগত এল ডি পিৰ আধিপত্যলৈকে জাপানৰ শাসন ব্যৱস্থা, নীতি আৰু জাতীয় পৰিচয় গঢ় দিয়াত ৰাজনৈতিক দলসমূহে কেন্দ্রীয় ভূমিকা পালন কৰি আহিছে। দলীয় ব্যৱস্থাৰ খণ্ডিতকৰণ, ভোটাৰৰ প্রতি উদাসীনতা আৰু আনুষ্ঠানিক জড়তাকে ধৰি বিভিন্ন প্রত্যাহ3ানসমূহ অব্যাহত থকাৰ সময়তে জাপানৰ ৰাজনৈতিক দলসমূহে নাগৰিকসকলৰ পৰিৱর্তিত প্রয়োজন আৰু আকাংক্ষা পূৰণৰ বাবে নিজকে বিকাশ কৰি লৈছিল আৰু সেই অনুসৰি নিজকে খাপ খুৱাই লৈছিল।

জাপানত ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ বিফলতাৰ কাৰণ ঃ

জাপানৰ দলীয় ব্যৱস্থাই শেষলৈ সফলতাৰে কাম কৰিব পৰা নাছিল। দেশত কোনো প্রকাৰৰ ৰাজনৈতিক স্থবিৰতা নোহোৱা হৈছিল। ৰাজনৈতিক দল ব্যৱস্থাৰ সমগ্র পৰীক্ষণ ১৯৩২ চনত প্রায় পিছুৱাই গৈছিল আৰু ১৯৪০ চনত ই শেষ হৈছিল। এই ব্যৱস্থাৰ ঠাইত আন এটা সংস্থাৰ সৃষ্টি হৈছিল। তলত ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ বিফলতাৰ কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ কাৰণ আলোচনা কৰা হ'ল—

- সমাজৰ কোনো এটা শ্রেণী আৰু কোনো ৰাজনৈতিক দলে ৰাষ্ট~ীয় মর্যাদা লাভ কৰা নাছিল।
- ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ মাজত উদ্দেশ্যৰ সামঞ্জস্যতা নাছিল।
- বৃহৎ ব্যৱসায়ীসকলে ৰাজনীতিত উল্লেখযোগ্য ভূমিকা পালন কৰিছিল, যিয়ে দেশৰ অর্থনৈতিক সম্পদসমূহ নিয়ন্ত্রণ কৰিছিল আৰু ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ জৰিয়তে সেইবোৰক নিজৰ সুবিধাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।
- ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ বিকাশৰ বাবে বাওঁ আন্দোলন ক্ষতিকাৰক বুলি প্রমাণিত হ'ল।
- সামৰিক পৰিৱেশৰ পৰা অহা সামৰিক মন্ত্রীয়ে দলীয় অনুশাসনৰ প্রতি কোনো গুৰুত্ব দিয়া নাছিল আৰু ৰাজনৈতিক নীতি-নিয়ম উলংঘা কৰি থাকিল।

- সামৰিকবাদী আৰু আমোলাবাদীয়ে ৰাজনৈতিক দলৰ পতন আনিছিল, কিয়নো তেওঁলোকে ৰাজনৈতিক দলৰ শাসন পচন্দ কৰা নাছিল।
- এই ব্যৱস্থাই সামন্তীয় আৰু অলিগার্চি শাসনৰ নীতি জোকাৰি যোৱা নাছিল।
- ৰাজনৈতিক দলৰ পতন অনাত জেনেৰ'ই গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল।
- ৰাজনৈতিক নীতিৰ অভাৱ আৰু ব্যক্তিনিৰ্ভৰ হোৱা বাবে ৰাজনৈতিক দলসমূহে জনসমৰ্থন লাভ কৰাত ব্যৰ্থ হয়।
- প্ৰাইভি কাউঞ্চিল ৰক্ষণশীল আৰু দলীয় চৰকাৰৰ বাবে বাধা হিচাপে প্ৰমাণিত হয়।
- আমোলা, সামৰিকতাবাদী আৰু অতি জাতীয়তাবাদীসকলে নিজকে একত্ৰিত কৰি ৰাজনৈতিক দলৰ পতন আনিছিল।
- ফেচিষ্ট আৰু নাজী শক্তিৰ সৈতে জাপানৰ মিত্ৰতাই জাপানত সংসদীয় শাসনৰ আশা পিছুৱাই দিলে।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্ন ১ ঃ ১৮৮১ চনত জিয়ুটো পাৰ্টী কোনে সংগঠিত কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন ২ ঃ ফুকুচি গেনিচিৰোৱে গঠন কৰা দলটোৰ নাম লিখা।

প্ৰশ্ন ৩ ঃ বাওঁপন্থী কণ্ঠক প্ৰতিনিধিত্ব কৰা যিকোনো এটা ৰাজনৈতিক দলৰ নাম লিখা।

৫.৪ সাংবিধানিকতাবাদৰ উত্থান আৰু পতন

১৮৮৯ চনত সংবিধানৰ বিষয়ে প্ৰচাৰ আৰু ১৮৯০ চনত নতুন চৰকাৰৰ সূচনাৰ লগে লগে জাপানত গণতন্ত্ৰক এটা গতি প্ৰদান কৰা হ'ল। অৱশ্যে ইয়াত ভোটাৰসকলৰ ক্ষমতা সীমিত আছিল। কাৰ্যনিৰ্বাহকৰ কাম-কাজ জাপানী সদনৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ বাহিৰত আছিল। ১৮৮৯-১৮৯৪ চনলৈকে শক্তিশালী বংশ বা ফৈদসমূহ আৰু ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ মাজত অহৰহ সংঘাত বৰ্তি আছিল।

শক্তিশালী বংশ বা ফৈদসমূহৰ নিয়ন্ত্ৰণৰ ওৰ পৰাৰ লগে লগে জিয়ুটো (লিবাৰেল দল) আৰু কাইছিণ্টো (প্ৰগতিশীল দল)ক সাংবিধানিক চৰকাৰৰ প্ৰতিনিধিত্বমূলক ব্যৱস্থা প্ৰসাৰিত কৰাৰ মাধ্যম হিচাপে সংগঠিত কৰা হৈছিল। ১৮৯৮ চনত এই দুয়োটা দল একত্ৰিত হয়। ডায়েটে বংশৰ নেতাসকলৰ কতৃত্বশীল আধিপত্য আৰু দমন নীতিক বাধা দিবলৈ এই একত্ৰিত দলটোৱে সাধাৰণ জনতাৰ এখন মঞ্চ হিচাপে কাম-কাজ আগবঢ়াইছিল। আনহাতে জনপ্ৰতিনিধিৰ গোটটোৱে তেওঁলোকৰ নিয়ন্ত্ৰণত নথকা চৰকাৰৰ বিৰোধিতা কৰিবলৈ সদনত সংখ্যাগৰিষ্ঠতা লাভ কৰাৰ লক্ষ্য নিৰ্ধাৰণ কৰি লৈছিল। যাৰ ফলত

তেওঁলোকে মন্ত্রণালয়সমূহৰ গতি-বিধি নিয়ন্ত্রণ কৰাত সফল হৈছিল তথাপি তেওঁলোকে নিজৰ উMৰাধিকাৰীসকলক নাকী লগাব পৰা নাছিল। চৰকাৰেও সদন ভংগ কৰাৰ লগতে নিৰ্বাচনত হেতালি খেলাৰ সকলো প্রকাৰৰ প্রচেষ্টা চলাইছিল।

ইফালে যুদ্ধ আৰু শান্তিৰ বিষয়ত দুটা ফৈদৰ উত্থানৰ লগে লগে অলিগার্চিয়ে নিজেই মতানৈক্যৰ লক্ষণ দেখুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। চীন-জাপান যুদ্ধ আৰম্ভ হোৱাৰ লগে লগে জাপানৰ পুনৰুদ্ধাৰৰ পূৰ্বৰ এজন কঠোৰ সাম্রাজ্যবাদী চিন্তাৰ গৰাকী তথা য়োছিডাৰ ছাত্র ৰাজকুমাৰ ইয়ামাগাটাৰ নেতৃত্বত এটা দলে যুদ্ধৰ হকে প্রচাৰ চলায়। সামৰিকতাবাদী নিয়ন্ত্রণ বংশ বা ফৈদ ব্যৱস্থাৰ এটা প্রশাখা স্বৰূপ আছিল আৰু সেনাৰ দুই প্রধান বাহিনীত দুটা বংশই একচেতিয়া গৰাকী হিচাপে নিজকে প্রতিপন্ন কৰিছিল। সেই অনুসৰি সেনাবাহিনীৰ সর্বোচ্চ পদবীত আছিল চাৎছুমা (নৌসেনা) আৰু চ'শ্বু (স্থল সেনা) নামৰ দুটা বংশই আধিপত্য বিস্তাৰ কৰিছিল। ৰাজকুমাৰ ইয়ামাগাটা চ'শ্বু বংশৰ সন্তান আছিল। এই পৰিঘটনাৰ ফলত জাপানৰ ৰাষ্ট~ীয় নীতিৰো আমূল পৰিৱর্তন ঘটিছিল।

১৮৯৮ চনৰ ভিতৰত জাপানত ৰাজনৈতিক বিশৃংখলতাৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু তেতিয়াৰ প্রধানমন্ত্রী ইটোৱে চৰকাৰী দল গঠনৰ প্রস্ত,াৱ দিছিল— যিটো ৰাজকুমাৰ ইয়ামাগাটাই নাকচ কৰিছিল। আনটো প্রস্ত,াৱ আছিল দলৰ নেতাসকলক চৰকাৰ গঠনৰ বাবে আহ3ান জনোৱা। ইয়াৰ ফলত কাইছিণ্টো (সাংবিধানিক দল) নামৰ দল এটা গঠন হয়, যিটো ইটাগাকি আৰু অ'কুমাৰ নেতৃত্বত গঠিত দুটা পৃথক দলৰ একত্রীকৰণৰ জৰিয়তে গঠন হৈছিল। যি কি নহওক, ইয়াৰ পিছত কার্য-দপ্তৰ বিতৰণক লৈ তেওঁলোকৰ মাজত হোৱা মতানৈক্যৰ বাবে এই চৰকাৰখন চাৰি মাহো চলিব নোৱাৰিলে। ইটোৰ পৰীক্ষণ অপৰিপ$ বুলি প্রমাণিত হ'ল। কাৰণ দুয়োটা দলেই কোনো বিষয়তে সন্তোষজনক ঐক্যবদ্ধ চুক্তিত উপনীত হ'ব পৰা নাছিল আৰু ইয়াৰ ফলত বংশ বা ফৈদৰ নেতাসকল অধিক ক্ষমতাশালী আৰু শক্তিশালী হৈ উঠিছিল। কাইছিণ্টোৰ পতনৰ পিছত ৰাজকুমাৰ ইয়ামাগাটা ক্ষমতালৈ আহে, যিয়ে অলিগার্চিৰ ভিতৰছোৱাত সামৰিক গোটৰ বিজয়ক প্রতিনিধিত্ব কৰিছিল।

ইটোৱে ইয়ামাগাটাৰ ক্রমৱর্ধমান ক্ষমতাৰ বিৰোধিতা কৰিব বিচাৰিছিল আৰু ১৯০০ চনত তেওঁ ৰিকেন ছেইয়ুকাই (সাংবিধানিক চৰকাৰী বন্ধুৰ সংস্থা) গঠন কৰিছিল— যিটো ডায়েটত অন্যতম শক্তিশালী হৈ পৰিছিল। একে সময়তে অ'কুমাই নিজৰ দলটোক কেনচেইহ'ণ্টি নামেৰে পুনৰ সংগঠিত কৰে। এই উত্থানসমূহে ইয়ামাগাটাৰ ক্ষমতাক সীমিত কৰিছিল যদিও একে সময়তে ইটোৱে হাউছ অব্ পিয়েৰ্ছৰ সমর্থন হেৰুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। দলৰ নেতা হিচাপে তেওঁ অসফল বুলি প্রমাণিত হয় আৰু তেওঁক একনায়কত্ববাদী শাসন পদ্ধতিৰ বাহক বুলি সমালোচনা কৰা হয়। ১৯০৩ চনত ছেইয়ুকাইৰ পৰিচালনাৰ

দায়িত্ব ৰাজকুমাৰ ছায়'নজী নামৰ এজন অভিজাত আইনজ্ঞৰ হাতত অর্পণ কৰা হয়। জাপানৰ সাংবিধানিক জীৱনৰ প্ৰথম দশকটোৰ ফলত দলৰ নেতাসকলে চৰকাৰৰ বিৰোধিতাত হোৱা বস্তুগত ক্ষতি, প্ৰচাৰ আৰু নিৰ্বাচন আদিৰ দৰে ৰাজনৈতিক কাৰ্যকলাপৰ ব্যয়বহুল স্বৰূপটো উপলব্ধি কৰিব পাৰিলে। সেয়েহে দলসমূহে এতিয়া চৰকাৰৰ সমর্থন লাভ কৰিবলৈ চৰকাৰৰ লগত মিত্রতা স্থাপন কৰিবলৈ অহৰহ প্ৰতিযোগিতাত লিপ্ত হৈছিল। যাৰ ফলত দেশত ৰাজনৈতিক প্ৰগতিৰ ক্ষেত্রত স্থবিৰতা আহিছিল যদিও ই কিছু সময়ৰ বাবে শান্তি বর্তাই ৰাখিছিল।

১৯০১ চনৰ পৰা ১৯১২ চনৰ ভিতৰত প্ৰধানমন্ত্রীৰ পদটো কাটছুৰা আৰু ৰাজকুমাৰ ছায়'নজীৰ মাজত পর্যায়ক্রমে ভগাই দিয়া হয়— যিয়ে ছেইয়ুকাইৰ সমর্থন লাভ কৰে। ৰাছিয়াৰ সৈতে হোৱা যুদ্ধই চৰকাৰৰ সমুখলৈ প্রত্যাহ3ান আনি দিছিল আৰু কাটছুৰা আৰু ছায়'নজী দুয়োজনেই সমাধান পথ বিচাৰি সংগ্রাম কৰিছিল। তেওঁলোকে সiœুখীন হোৱা ডাৱৰ প্রত্যাহ3ানটো আছিল ৰাজহ আৰু ব্যয়ৰ মাজত ভাৰসাম্য ৰক্ষা কৰাৰ সমস্যা, সেনা আৰু নৌসেনাৰ বাবে অধিক ব্যয়ৰ দাবী মীমাংসা কৰা। ইয়ে তেওঁলোকক মন্ত্রণালয়সমূহ আঁতৰাই পেলাবলৈ বাধ্য কৰে।

১৯১২ চনত ৰাজকুমাৰ কাটছুৰাই ৰাজনীতিৰ পৰা অৱসৰ লোৱাৰ কথা ঘোষণা কৰে যদিও তেওঁ নতুন দল দোছিকাই (ইউনিয়নিষ্ট পার্টী) দললৈ উভতি আহে— যাক ককুমিণ্টুৰ দ্বাৰা শাসনত অধিষ্ঠিত কৰা হৈছিল। ককুমিণ্টু মানে হৈছে সাংবিধানিক জাতীয়তাবাদী— ১৯১০ চনত জাপানৰ প্রগতিশীলসকলে লোৱা ই এটা নাম। তৎসত্ত্বেও কাটছুৰা চৰকাৰ বেছিদিন টিকি নাথাকিল। কাৰণ তেওঁলোকে বিধানসভাত সংখ্যাগৰিষ্ঠতা লাভ কৰাত ব্যর্থ হৈছিল আৰু ছেইয়ুকাইয়ে বিৰোধিতা কৰিছিল। তদুপৰি তেওঁলোকৰ কোনো জনসমর্থন নাছিল আৰু বয়সস্থ লোকসকলৰ মাজত তেওঁলোক প্রিয় নাছিল। ১৯১৩ চনত কাটছুৰাৰ পিছত চাৎছুমা বংশৰ এডমিৰেল ইয়ামামোটো ৰাজপাটত উঠে। ছেইয়ুকাইয়ে তেওঁৰ মন্ত্রীসভাৰ প্রতি সমর্থন জনোৱাৰ ফলত ছেইয়ু (সাংবিধানিকতাবাদী কvাব) গঠন হয়। পিছে নৌসেনাৰ আভ্যন্তৰীণ কেলেংকাৰীয়ে ইয়ামামোটো চৰকাৰক বাৰুকৈয়ে তললৈ নমাইছিল আৰু ইয়াৰ ফলত দেশখনত দলীয় চৰকাৰ ব্যৱস্থা প্রৱর্তনৰ পথ প্রশস্ত, হৈছিল।

কাউণ্ট অ'কুমাই ৮০ বছৰ বয়সত জাপানৰ প্রধানমন্ত্রীৰ পদ গ্রহণ কৰি দেশৰ অর্থনীতিৰ বাবে সংস্কাৰ আৰু এখন দায়িত্বশীল চৰকাৰ গঠনত গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। কিন্তু ছেইয়ুকাইয়ে অ'কুমাক কোনো সমর্থন আগবঢ়োৱা নাছিল বাবে লগে লগে ডায়েটখন ভংগ হয়। ইয়াৰ পিছত দৃশ্যপটত কেনচেইকাই নামৰ এটা নতুন দলৰ উত্থান ঘটে। ছেইয়ু কvাব, দোছি্কাই আৰু কুউমিণ্টোৰ সংঘৰ মিলিত প্রচেষ্টাত এই দলৰ জন্ম হৈছিল। অতি সোনকালেই ই এটা বৃহৎ শক্তিত পৰিণত হয়। ককুমিণ্টোৰ সৈতে মিত্রতা কৰা কেনচেইকাইসকলে এনে নীতিৰ পক্ষত থিয় দিছিল, যিয়ে পুঁজিবাদী শ্রেণীৰ স্বার্থ

সুৰক্ষিত কৰিব, ব্যৱসায়িক কৰতকৈ ভূমিৰ কৰ হ˜াস কৰিব আৰু বৈদেশিক বিষয়ত চৰকাৰে অর্থনৈতিক সাম্ৰাজ্যবাদৰ লক্ষ্যকহে সুৰক্ষা দিব। যিটো আমি চীনৰ প্ৰতি জাপানে আগবঢ়োৱা 'একবিংশ দাবী'ৰ পৰা জানিব পাৰিছোঁ। কিন্তু ইউৰোপীয় যুদ্ধৰ আৰম্ভণিৰ বাবে কাউণ্ট অ'কুমাই নিজৰ সংস্কাৰ কার্যসূচী আগবঢ়াই নিব পৰা নাছিল। অ'কুমা চৰকাৰ দুর্বল বৈদেশিক নীতিৰ বাবে সমালোচনাৰ সiœুখীন হৈছিল আৰু ৰাজকুমাৰ ইয়ামাগাটাৰ বিৰোধিতাৰ বাবেই অ'কুমাৰ চৰকাৰ ক্ষমতাৰ পৰা বিতাড়িত হয়। পৰৱর্তী পর্যায়ত কাউণ্ট টেৰাউচিয়ে এখন নির্দলীয় মন্ত্রীসভা গঠন কৰে, যিয়ে সদন ভংগ কৰে আৰু কেনচেইকাইক কোনো ক্ষমতা এৰি নিদিয়াৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰে। কিন্তু সেই সময়তে দেশখনত চাউলৰ দাম বৃদ্ধিয়ে তেওঁৰ চৰকাৰৰ পতন আনিলে।

কাউণ্ট টেৰাউচিৰ পিছত প্ৰধানমন্ত্রীৰ পদত অধিষ্ঠিত হোৱা হাৰা এজন সাধাৰণ মানুহ আছিল। সেই সময়ত যুদ্ধৰ অংশ হিচাপে তেওঁ গণতন্ত্রৰ ধাৰণাটোৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। জাপানৰ সামৰিক আৰু বংশগত বা ফৈদীয় চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে প্ৰচাৰ চলোৱা হৈছিল। কিন্তু প্ৰধানমন্ত্রী হাৰাক হ˜্যা কৰা হয় আৰু তেওঁৰ পিছত ভিছকাউণ্ট তাকাহাছিৰ আগমন ঘটে। তেওঁৰ মন্ত্রীসভা পুনর্গঠনৰ পৰিকল্পনাই বিৰোধী দল আৰু নতুন দল ছেইয়ুহ'ণ্টোক আগুৰাই যোৱাত সহায় কৰে। ভিছকাউণ্ট তাকাহাছি ক্ষমতাৰ পৰা অপসাৰিত হয় আৰু ১৯২৪ চনৰ মে' মাহলৈকে নির্দলীয় মন্ত্রীসভাই চৰকাৰ গঠন কৰি থাকিল।

১৯২৪ চনৰ নির্বাচনতেই দলীয় চৰকাৰ গঠন হয় আৰু ভিছকাউণ্ট কাটোৰ নেতৃত্বত কেনচেইকাই দল ক্ষমতালৈ আহে। সেই সময়ত নতুন চৰকাৰৰ লক্ষ্য আছিল নির্দলীয় কিয়ৌৰী কেবিনেট ওফৰাই পেলোৱা। ১৯২৭ চনত চৰকাৰে পদত্যাগ কৰে। তাৰ পিছত জাপানৰ প্ৰধানমন্ত্রী আছিল বেৰন তানাকা, যিজন এজন সামৰিক ক্ষেত্রৰ ব্যক্তি আছিল আৰু তেওঁ ১৯২৯ চনলৈকে কার্যনির্বাহ কৰিছিল। তাৰ পিছত কেনচেইকাই আৰু ছেইয়ুহ'ণ্টো দলৰ একত্রীকৰণেৰে গঠন হোৱা এটা নতুন দল ক্ষমতালৈ আহে। ইয়াৰ নাম ৰখা হৈছিল মিনচেইটো। ১৯৩০ চনৰ নির্বাচনত এই দলটোৱে সংখ্যাগৰিষ্ঠতা লাভ কৰে। কিন্তু তেওঁলোকে ইয়াৰ বিMীয় কার্য-আঁচনিৰ বাবে বিশেষ সমর্থন গোটাব পৰা নাছিল আৰু মাঞ্চুৰিয়াৰ ক্ষেত্রত গ্ৰহণ কৰা নীতিৰ বাবে ইয়াক ক্ষমতাৰ পৰা আঁতৰাই পেলোৱা হ'ল। ইয়াৰ পিছত ইনুকাইয়ে চৰকাৰ গঠন কৰে আৰু পৰৱর্তী সময়ত তেওঁৰ হত্যাকাণ্ডই পুনৰ দেশখনত অৰাজক পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি কৰে।

জাপানত সাংবিধানিকতাবাদ বহু কাৰণত বিফল হয়। ডায়েটত এখন যথোচিত বিধানসভা কতৃCপেক্ষৰ অভাৱ আছিল আৰু চৰকাৰত কেৱল ছামুৰাই শ্রেণী আৰু আমোলাতন্ত্র অথবা অলিগার্চৰ ক্ষুদ্র,

অভিজাত শ্রেণীৰ আধিপত্য আছিল। এই সীমিত গণতন্ত্রই প্রকৃততে প্রতিনিধিত্বমূলক আৰু সুস্থিৰ-দায়বদ্ধ ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থাৰ বিকাশত বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ফলত সেনাই ৰাজনীতিত ক্রমান্বয়ে হস্তক্ষেপ কৰি অসামৰিক নেতাসকলক একাষৰীয়া কৰি গণতান্ত্রিক নীতি-নিয়ম ধূলিসাৎ কৰি পেলালে। শাসনত অধিষ্ঠিত চৰকাৰখন অধিক কেন্দ্রীভূত আৰু দমনমূলক হৈ পৰিল, জাতীয় ঐক্য আৰু সাম্রাজ্যবাদী সম্প্রসাৰণৰ নামত মতানৈক্য দমন কৰি নাগৰিকৰ স্বাধীনতা হ্ৰাস কৰিলে। ৰাজনৈতিক দলসমূহে সুবিধাৰ বাবে হেতা-ওপৰা লগাইছিল আৰু ন্যস্ত, স্বার্থৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হৈছিল— যাৰ ফলত দেশখনত কোনো ধৰণৰ ৰাজনৈতিক প্রগতি হোৱা নাছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্ন ৪ ঃ ৰাজকুমাৰ ইয়াগামাটা কোন ফৈদৰ আছিল ?

প্রশ্ন ৫ ঃ দোছিকাই কোনে প্রতিষ্ঠা কৰিছিল ?

প্রশ্ন ৬ ঃ ১৯১৩ চনত ৰাজকুমাৰ কাটছুৰাই কি কাৰণত নিজৰ পদ এৰিবলগীয়া হৈছিল ? যিকোনো এটাৰ কথা উল্লেখ কৰক।

2৫.৫ সামৰোঁ আহক ঃ

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে আমি জানিব পাৰিছোঁ যে—

- জাপানত ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান এটি জটিল আৰু সূক্ষ্ম পৰিঘটনা, যিটো আধুনিক জাপানৰ ইতিহাসৰ কালছোৱাত বিকাশ হৈছিল। এই পৰিঘটনাই ৰাষ্ট্ৰখনৰ ৰাজনৈতিক দৃশ্যপটত অতি গুৰুত্বপূর্ণ প্রভাৱ পেলাইছিল, যিয়ে চৰকাৰৰ গাঁথনিৰ পৰিৱর্তন সাধন কৰিলে। মেইজি যুগৰ আৰম্ভণিৰ পৰা সমসাময়িক সময়লৈকে জাপানৰ গণতান্ত্রিক ব্যৱস্থা গঢ় দিয়াত আৰু ইয়াৰ ঘৰুৱা আৰু বৈদেশিক নীতিক প্রভাৱিত কৰাত বিভিন্ন ৰাজনৈতিক দলে গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰি আহিছে।
- জাপানত এখন সংবিধানিক নেতৃত্বৰ চৰকাৰ গঠনৰ বাবে অহৰহ প্রচেষ্টা চলোৱা হৈছিল যদিও ইয়াৰ সiœুখত থিয় দিয়া প্রত্যাহ3ানসমূহ অতিক্রম কৰাটো কঠিন কাম হৈ পৰিছিল। সংবিধানিকতাবাদৰ অৱনতি হোৱাত ক্ষমতাৰ গতিৰ পৰিৱর্তন, সামাজিক পৰিৱর্তন আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় প্রভাৱকে ধৰি বিভিন্ন কাৰকে প্রভাৱ পেলাইছে।

O ৫.৬ বিস্তৃত অধ্যয়নৰ বাবে

১) ভিনাকে, হাৰ'ল্ড এম; (২০২০); History of Far East in modern time, ষষ্ঠ সংস্কৰণ, কল্যাণী পাব্লিছার্ছ, লুধিয়ানা।

২) কvাইড, পি এইচ আৰু বিয়ার্ছ, বি এফ; (১৯৮১); The Far Eastজ্ঞ A History of Westem Impects and Eastem Response, ১৮৩০-১৯৭৫, (ষষ্ঠ সংস্কৰণ), ৰেভলেণ্ড প্রিছ।

৫) এব্রে, পি বি; (২০১০), The Cambridge Illustrated History of China, কেমব্রিজ ইউনিভার্ছিটী প্রিছ

৪) হছু, আই; (১৯৯৯); The Rise of Modern China, অক্সফ'র্ড ইউনিভার্ছিটী প্রেছ।

৫) শুয়ুন, এছ; (২০০৮), The Long Marchজ্ঞ The History of Communist Chinaক্সs Founding Myth, এংকৰ, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ।

K ৫.৭ অগ্রগতিৰ বুজ লোৱা প্রশ্নসমূহৰ উMৰ

১নং প্রশ্নৰ উMৰ ঃ ইটাগাকি।

২নং প্রশ্নৰ উMৰ ঃ ৰিকেন টেইশ্বেইটো।

৩নং প্রশ্নৰ উMৰ ঃ জাপান ছ'চিয়েলিষ্ট পার্টী (জে এছ পি)।

৪নং প্রশ্নৰ উMৰ ঃ চশুু বংশ।

৫নং প্রশ্নৰ উMৰ ঃ ৰাজকুমাৰ কাটছুৰা।

৬নং প্রশ্নৰ উMৰ ঃ জনসাধাৰণৰ পৰা কোনো সমর্থন নাই।

M ৫.৮ আর্হি প্রশ্ন

(ক) অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ কিহৰ বাবে গণতান্ত্রিক প্রতিষ্ঠানসমূহৰ অৱনতি হৈছিল ?

প্রশ্ন ২ ঃ ৰাজকুমাৰ য়ামাগাটা কোন আছিল ?

প্রশ্ন ৩ ঃ জাপানত কেতিয়া সংবিধান জাৰি কৰা হৈছিল ?

(খ) চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ চমুটোকা লিখক—

ক) ডায়েট।

খ) কাউণ্ট অ'কুমা।

(গ) দীঘলীয়া প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উMৰ ৩০০-৪৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১ ঃ জাপানৰ গণতন্ত্রৰ প্রত্যাহ3ান আৰু ইয়াৰ পৰিণতিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।

প্রশ্ন ২ ঃ জাপানত ৰাজনৈতিক দলৰ উত্থান আৰু ইয়াৰ প্রভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

*** *** ***

অধ্যায় ৬: যুদ্ধৰ সময়ছোৱাত জাপান

অধ্যায়ৰ গঠন

৬.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

৬.২ পৰিচয়

৬.৩ ১৯৩১ চনৰ মানচুৰিয়ান আক্রমণ

৬.৪ দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধ

৬.৫ কমিন্টান বিৰোধী চুক্তি

৬.৬ বার্লিন-টকিঅ'-ৰোম অক্ষ

৬.৭ জাপানত ঔদ্যোগীকৰণ

৬.৮ আঁহা আমি সাৰাংশ দিওঁ

৬.৯ অতিৰিক্ত পঠন

৬.১০ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ

৬.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

৬.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টোৰ অধ্যয়নৰ পিছত নিম্নোক্ত কথাসমূহ জানিবলৈ সক্ষম হব-

- 1931 চনৰ মাথুৰীয়া আক্রমণৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।
- দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধৰ পটভূমি আৰু কেনেকৈ বিশ্বত বিয়পি পৰিল সেই বিষয়ে আলোচনা।
- কমিন্টাৰন চুক্তিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।
- ৰোম-বার্লিন-টকিঅ' অক্ষ স্বাক্ষৰিত হোৱাৰ কাৰণ আৰু চর্ত সমূহ ৰ আলোচনা।
- জাপানৰ ঔদ্যোগীকৰণৰ উৎপত্তি আৰু বিকাশৰ বিশ্লেষণ।

৬.২ পৰিচয়

প্রিয় শিক্ষার্থীসকল, পূর্বৰ অধ্যায়ত আমি জাপানৰ ৰাজনৈতিক দলসমূহৰ জৰিয়তে জাপানত গণতন্ত্রৰ প্রতিষ্ঠাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিলোঁ। এই অধ্যায়ত আমি ১৯৩১ চনত জাপানে কৰা মানচুৰিয়ান

আক্রমণৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। মানচুৰিয়া চীনৰ অন্যতম প্রদেশ। ই খনিজ পদার্থৰে সমৃদ্ধ বর্তমান চীনৰ এখন প্রদেশ। মাঞ্চুৰিয়ান শব্দটোৱে চীনৰ উত্তৰ পূর্বাঞ্চলত মঞ্জুৰিত বাস কৰা লোকসকলক বুজায়। জাপানৰ সম্রাট কোৱন্টাং আমীয়ে মুকডেন সংঘটনৰ লগে লগে ১৮ ছেপ্টেম্বৰ ১৯৩১ চনত মঞ্জুৰি নিজৰ দখললৈ আনিছিল। মুকডেন চহৰৰ ৰেলপথৰ একাংশ বিস্ফোৰণৰ দ্বাৰা ধ্বংস কৰা হৈছিল। চীনে এই ঘটনা মানি লোৱা নাছিল কিন্তু জাপানে এই কথাত দৃঢ়ভাবে লাগি আছিল যে চীনে ৰেলপথৰ ক্ষতিসাধন কৰিছে। এয়া জাপানৰ দ্বাৰাচীন আক্রমণৰ ষড়যন্ত্র আছিল। যুদ্ধৰ শেষৰফালে, 1932 চনত মন্মুখো ৰাজ্যত আধিপত্য স্থাপন কৰে।

আমি চীন জাপানৰ দ্বিতীয় যুদ্ধৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। এয়া জাপানৰ আক্রমণৰ বিৰুদ্ধে চীনৰ প্রত্যাক্রমণ আছিল। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ অংশ হিচাপে এই যুদ্ধখন 1937 চনৰ পৰা ১৯৪৫ চনলৈ ৰিপাব্লিক চীন আৰু জাপান সাম্রাজ্যৰ মাজত হৈছিল। চীন আৰু জাপানৰ মাজত হোৱা যুদ্ধখনক দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ আৰম্ভনি হিচাপে বিবেচিত হৈছিল তথাপি একাংশ গৱেষক পণ্ডিতে ইয়াক ইউৰোপীয় যুদ্ধ আৰু প্রশান্ত যুদ্ধ বুলি বিবেচনা কৰে।

এইয়া আছিল বিংশ শতিকাৰ এছিয়াৰ সর্ববৃহৎ যুদ্ধ। ১৯৪১ চনত মালয় আৰু পার্ল হাৰবার্ট জাপানৰ আক্রমণৰ পিছত এই যুদ্ধত অন্য সংঘর্ষ লগ লাগিছিল।

এই অধ্যায়ত আমি কমিন্তর্ণ বিৰোধী সন্ধিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। কমিন্তর্ন বিৰোধী হৈছে এটা আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সংস্থা যাক আন্তৰাষ্ট্রীয় সাম্যবাদী আৰু তৃতীয় আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুলি জনা যায়। ১৯১৯ চনত স্থাপিত ই এক আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সংস্থা যি বিশ্ব সাম্যবাদক সমথন কিৰিছিল আৰু ছোভিয়েট ইউনিয়নৰ সাম্যবাদী দলৰ দ্বাৰা পৰিচালিত আৰু নিয়ন্ত্রিত হৈছিল। যাক তৃতীয় আন্তঃৰাষ্ট্রীয় বুলি জনা যায়। কমিন্তান বিৰোধী সন্ধি প্রথমে জার্মানী আৰু জাপানৰ মাজত চুক্তিবদ্ধ হৈছিল (২৫ নবেম্বৰ, ১৯৩৬) আৰু তাৰ পিছত ৬ নবেম্বৰ ১৯৩৭ চনত ইটালি, জার্মানী আৰু জাপানৰ মাজত হৈছিল। কুমিন্তান বিৰোধী সন্ধি জার্মানী, ইটালী আৰু জাপানৰ মাজত চুক্তি হৈছিল যিয়ে গোটেই বিশ্বত সাম্যবাদ বিয়পাত একেলগে বাধা প্রদান কৰিছিল। এইয়া প্রকৃত অর্থত বিংশ শতিকাৰ মহত্বপূর্ণ আৰু ভয়ানক সংযোজন আছিল।

ৰোম-বার্লিন-টকীয় সন্ধি আছিল ইটালী, জার্মানী আৰু জাপানৰ মিত্রতা যিয়ে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত সমবর্গীয় শক্তিৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিছিল। এইয়া ২৫ অক্টোবৰ, ১৯৩৬ চনত ইটালীৰ বৈদেশিক মন্ত্রী গলিয়াজো চানৰ দ্বাৰা দুখন ফেচিবাদি ৰাষ্ট্রক অনানুষ্ঠানিক ভাবে সংযোগ কৰাৰ উদ্দেশ্যে কৰা সন্ধি আছিল। এই মিত্রতা উদ্ভৱ হৈছিল জার্মানী আৰু ইটালীৰ মাজত হোৱা বিভিন্ন সন্ধিৰ ফলশ্রুতিত।

এই অধ্যায় ত মেইজী পুনঃ সংস্থাপনৰ ফলত কঠোৰ শ্রেণী ব্যৱস্থা আৰু গণতান্ত্রিক ব্যৱস্থা গঠনৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰা হৈছে।

৬.৩ ১৯৩১ চনৰ মঞ্জুৰিয়ান সন্ধি

মানচুৰিয়া চীনৰ অন্যতম প্রদেশ। ই খনিজ পদার্থৰে সমৃদ্ধ বর্তমান চীনৰ এখন প্রদেশ। মাঞ্চুৰিয়ান শব্দ টোৱে চীনৰ উত্তৰ পূর্বাঞ্চলত মঞ্জুৰিত বাস কৰা লোকসকলক বুজায়। জাপানৰ সম্রাট কোৱন্টাং আর্মীয়ে মুকডেন সংঘটনৰ লগে লগে ১৮ ছেপ্টেম্বৰ ১৯৩১ চনত মঞ্জুৰি নিজৰ দখললৈ আনিছিল। মুকডেন চহৰৰ ৰেলপথৰ একাংশ বিস্ফোৰণৰ দ্বাৰা ধ্বংস কৰা হৈছিল। চীনে এই ঘটনা মানি লোৱা নাছিল কিন্তু জাপানে এই কথাত দৃঢ়ভাবে লাগি আছিল যে চীনে ৰেলপথৰ ক্ষতিসাধন কৰিছে। এয়া জাপানৰ দ্বাৰা চীন আক্রমণৰ ষড়যন্ত্র আছিল। যুদ্ধৰ শেষৰফালে, ১৯৩২ চনত মন্মুখো ৰাজ্যত আধিপত্য স্থাপন কৰে।

তলত উল্লেখিত কাৰকসমূহৰ জাপান মানচুৰীয়াৰ প্রতি আকর্ষিত হৈছিল:

- জাপানে মাঞ্চুৰিয়া ৰ ক্রমবর্ধমান জনসংখ্যা নিষ্পত্তি কৰিবলৈ বিচাৰিছিল।
- মাঞ্চুৰিয়া ৰ এখন বজাৰত পৰিণত কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। মাঞ্চুৰিয়া ত উৎপাদিত সামগ্রীৰ ভাণ্ডাৰৰ বাবে।
- ১৯২৯ৰ পৰা ১৯৩১ ৰ সময় ছোৱাত দেখা দিয়া অর্থনৈতিক পতনত সহায় কৰা উদ্দেশ্যেৰে জাপানে উর্বৰ মঞ্জুৰীয় দখল কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। জাপানৰ উগ্র জাতীয়তাবাদক শক্তিশালী আন্তঃৰাষ্ট্রীয় কৌশল হিচাপে বাখ্যা কৰা হৈছে।
- চীনে তাৰিফ অতনমি বঢ়াব বিচাৰিছিল যিটো জাপানৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে আছিল।
- ইউ.এছ.এ. ছিয়াং কাই চেক আৰু ছোভিয়েট ইউনিয়মে কমিউনিষ্ট পার্টিৰ জৰিয়তে নিজৰ প্রভাৱ বিস্তাৰ কৰিব বিচাৰিছিল। সেয়েহে জাপানে মাঞ্চুৰিয়া আৰু চীনত নিজৰ প্রভাৱ বিস্তাৰ কৰিব বিচাৰিছিল।
- জাপানে ভাবিছিল যে আন্তঃৰাষ্ট্রীয় ক্ষেত্রত নিজৰ স্থান শক্তিশালী কৰিবলৈ উগ্র কৌশল প্রয়োগ কৰিব লাগিব।
- মঞ্জুৰিয় দখলীকৰণ আৰু জাতীয় সংঘক উলঙ্ঘন কৰা কার্যই জাপানক বিচ্ছিন্ন কৰিছিল।
- চোভিয়েট ইউনিয়ন আৰু নিজৰ মাজত এটা বাফৰ জন প্রতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰিছিল।

মাঞ্চুৰিয়া ৰ বিপত্তি আৰু জাতিসংঘ

মাঞ্চুৰিয়া ৰ বিপত্তি যে এই কথা প্ৰমাণ কৰিছিল যে এখন ৰাষ্ট্ৰই অন্য এখন ৰাষ্ট্ৰক ক্ষতি কৰা বন্ধ কৰিবলৈ জাতিসংঘৰ কোনো শক্তি নাছিল ।১৯৩৩ চনত অবশেষত জটিসংঘ শেষ কৰিলে।

জাতিসংঘই জাপানৰ আগ্ৰাসনৰ প্ৰতিহত কৰিব নোৱাৰা কেবাটাও কাৰক আছে। প্ৰথম কথা সেয়া আছিল চূড়ান্ত হতাশাগ্ৰস্ত সময়। এছিয়াৰ ৰক্ষক হিছাপে থিয় দিবলৈ কোনো দেশৰ অৰ্থ বা উদ্দ্যেশ্য নাছিল। ছোভিয়েট ইউনিয়ন আছিল নিকটতম আৰু সৰ্বশক্তিশালী দেশ যিয়ে কমপক্ষেও তত্বগতভাৱে ইয়াক ৰোধ কৰিব পাৰিলেহেঁতেন। অৱশ্যে ১৯৩৮ চনতহে ছোভিয়েট ইউনিয়নে জাতিসংঘ ত যোগদান কৰিলে, তেতিয়ালৈকে জাপানে ইতিমধ্যে সংঘ ত্যাগ কৰিছিল।

মাথুৰিয়া ৰ সংঘাত ১৯৩১ চনত জাপানী কোৱান্টাম আৰ্মীৰ দ্বাৰা কৃত্রিম ভাবে সৃষ্ট পৰিঘটনা আছিল। সেই সময়ত জাপানী সেনাৰ বিশ্বাস দৃঢ় আছিল, ইমান দৃঢ় আছিল যে টকী ৰ চৰকাৰেও সেনা- বিষয়া সকলৰ প্ৰত্যাহ্বান জনোৱা নাছিল। ভাবিছিল যে জাপানী সেনাই আনকি জাপান চৰকাৰক পৰাভূত কৰিব পাৰে।

তথাপি যেতিয়া মহামন্দা অৱস্থাই বিশ্ব অৰ্থনীতিক স্পৰ্শ কৰিলে আনকি জাপানো ইয়াৰদ্বাৰা প্ৰভাৱান্বিত হৈছিল, জাপানক মহামন্দা অৱস্থাৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ নতুন প্ৰদেশৰ প্ৰযোজন হৈছিল

মাঞ্চুৰিয়ান সংঘাতৰ ফলাফল:

মঞ্জুৰীয়া পৰিঘটনা যাক মুকদেন পৰিঘটনা বুলিও জনা যায় উত্তৰ পূব চীনৰ মাঞ্চুৰিয়া ৰাজ্যত উৎপত্তি হৈছিল। এইয়া এক পৰিকল্পিত ঘটনা আছিল যাক জাপানী আক্ৰমণৰ অজুহাত হিচাপে দেখুওৱা হৈছিল মঞ্জুৰিয়া পৰিঘটনাৰ প্ৰভাৱ মহত্বপূৰ্ণ আৰু ব্যাপক আছিল।

- ইয়াৰ ফলত জাতীয়তাবাদী দল এটাৰ উৎপন্ন হোৱাৰ লগতে চীনদেশত সাম্যবাদৰ উৎপত্তি হৈছিল। ফলত ছিয়াং কাই- চেক ৰ জাতীয়তাবাদী চৰকাৰ যি চীনা সাম্যবাদী ৰ শত্রুভাবাপন্ন আছিল, পৰবৰ্তী সময়ত সু সম্বন্ধলৈ আহিছিল
- জাতীয়তাবাদী আৰু সাম্যবাদী সকলৰ মাজত অনাকাংখিত মহামিলন অতি সহজে স্থাপিত হৈছিল আৰু জাপানীসকলৰ পৰা আত্মৰক্ষাৰ বাবে একেলগে থিয় দিছিল।

- মাঞ্চুৰিয়াত জাপানৰ আক্রমণাত্মক নীতিয়ে চীনৰ জাতীয় ভাৱধাৰাক উৎসাহিত কৰিছিল। সেই সময়ত চীনৰ জনতাই আদৰ্শগত আৰু ৰাজনৈতিক মতাদৰ্শৰ পাৰ্থক্যক পাহৰি ঐক্যবদ্ধভাবে থিয় হৈছিল, যি সময়ত জাপানে চীন আক্রমণ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল।
- মাঞ্চুৰিয়াক জাপানৰ দ্বাৰা শাসিত স্বতন্ত্র ৰাজ্যত পৰিণত কৰিলে, যিয়ে ৰাজ্যত পৰিণত কৰিলে, যিয়ে পৰবৰ্তী সময়ত জাপান আৰু চীনৰ মাজত সংঘাত তীব্রতৰ কৰি তুলিলে।
- জাপানৰ মঞ্চুখো আক্রমণৰ বাবে চীনৰ লগত জাপানৰ সম্পৰ্ক তিক্ততাপূৰ্ণ হৈ পৰিল। ইয়ে উত্তৰ মাঞ্চুৰিয়াত ৰাছিয়াৰ অৱস্থানক ভয়ভীত কৰিলে যিয়ে মঞ্চুথ আৰু ৰাছিয়া শাসিত অঞ্চলৰ মাজত সঘন সংঘাত সৃষ্টি কৰিলে। তদুপৰি সীমা আৰু আমূৰ নদী আৰু বৰ্হি মঙ্গোলিয়া অঞ্চলকলৈও বিবাদ সৃষ্টি হৈছিল।
- এই ঘটনাই আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সমাজৰ লগত জাপানৰ সম্পৰ্ক নষ্ট কৰিছিল, বিশেষকৈ ৰাষ্ট্রসংঘৰ লগত, এছিয়া প্রশান্ত ক্ষেত্রৰ লগত বৃহৎ সংঘাতৰ পৰ্যায় পালে, দ্বিতীয় চীন জাপান যুদ্ধ ইয়াৰেই পৰিণতি।
- পুব এচিয়াত নতুন অনুশাসন আৰম্ভ হল। ব্রাছিংটন সন্মিলনত স্থাপন কৰা সাম্যাৱস্থা খণ্ডন কৰা হল আৰু নৌশক্তি সন্ধি, লীগ অনুবন্ধ আৰু পেৰিছ চুক্তি বাতিল কৰা হল। অর্থাৎ মাঞ্চুৰিয়া পৰিঘটনাটো সামগ্রিক সুৰক্ষাৰ বাবে এক নিৰাশাজনক অনুশীলন আছিল।

মূল কথা:

জাপান মহামন্দা অবস্থাৰ ভুক্তভুগী আছিল। জাপানক নতুন সম্পত্তি আৰু নতুন ভূমিৰ প্রয়োজন হৈছিল।

- মুকদেনত জাপানে মিছা ধজ্জা অভিযানক উৎসাহিত কৰিছিল।
- জাপানৰ কুৱানটুং সেনাই দক্ষিণ মচুৰীয়া ৰেলপথ ডাইনামাইটেৰে নষ্ট কৰিছিল আৰু তাৰ বাবে চীনক জগৰীয়া কৰিছিল।

W নিজৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক:

১) মাঞ্চুৰিয়া সংঘাত কেতিয়া আৰম্ভ হৈছিল ?

২) কোনটো ঘটনাই জাপানক মাঞ্চুৰিয়া আক্রমণ কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিলে ?

দ্বিতীয় চীন - জাপান যুদ্ধ:

দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধ, যাক দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধ আৰু জাপানী আগ্রাসনৰ বিৰুদ্ধে চীনৰ প্রতিৰোধ যুদ্ধ বুলিও কোৱা হয়, দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ অংশ হিচাপে ১৯৩৭ চনৰ পৰা ১৯৪৫ চনলৈকে চীন গণৰাজ্য আৰু জাপান সাম্রাজ্যৰ মাজত সংঘটিত হৈছিল। চীন আৰু জাপানৰ মাজত হোৱা সম্পূর্ণ যুদ্ধক প্রায়ে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ আৰম্ভণি বুলি গণ্য কৰা হয় যদিও কিছুমান পণ্ডিতে যুদ্ধখনক "ইউৰোপীয় যুদ্ধ আৰু প্রশান্ত মহাসাগৰীয় যুদ্ধ" বুলি গণ্য কৰে। ২০ শতিকাৰ এছিয়াৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ যুদ্ধ আছিল। ১৯৪১ চনত মালয় আৰু পার্ল হার্বাৰত জাপানে আক্রমণ কৰাৰ পিছত যুদ্ধখন অন্যান্য সংঘাতৰ সৈতে মিলি যায় যিবোৰক সাধাৰণতে মিত্রশক্তিৰ দ্বাৰা চীন, বার্মা, ভাৰতৰ প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ থিয়েটাৰৰ অধীনত শ্রেণীভুক্ত কৰা হয়।

যুদ্ধৰ মূল পৰিঘটনা-

- জাপানৰ আক্রমণাত্মক মনোভাৱৰ বাবেই যুদ্ধৰ সূচনা হয়।
- চীনত জাপানৰ জাগৰণ আৰু বিৰোধিতা।
- কুওমিন্টাং আৰু কমিউনিষ্ট দলৰ ঐক্য।
- চীনাসকলে অনুভৱ কৰে যে তেওঁলোকৰ দুর্যোগ আৰু অর্থনৈতিক দুর্দশাৰ কাৰণ জাপান।

১) মার্কো-পোলো কাণ্ড (৭ জুলাই, ১৯৩৭) বেইজিঙৰ ওচৰৰ এই কাণ্ডই যুদ্ধৰ আৰম্ভণি ঘটায়।

২) চাংহাই যুদ্ধ (১৯৩৭ চনৰ ১৩ আগষ্টৰ পৰা ১৯৩৭ চনৰ ২৬ নৱেম্বৰলৈ) চাংহাই যুদ্ধ আছিল যুদ্ধৰ আটাইতকৈ প্রাচীন আৰু ৰক্তাক্ত যুদ্ধ। জাপানী বাহিনীয়ে চহৰখনত পূর্ণাংগ আক্রমণ চলায় যাৰ ফলত দুয়োপক্ষই যথেষ্ট ক্ষতিগ্রস্ত হয়।

৩) নানজিং হত্যাকাণ্ড (ডিচেম্বৰ, ১৯৩৭ৰ পৰা জানুৱাৰী, ১৯৩৮)-নানজিং (নাংকিং) ৰ পতনৰ পিছত জাপানী বাহিনীয়ে চীনৰ সাধাৰণ নাগৰিক আৰু সৈনিকৰ বিৰুদ্ধে গণহত্যা, ধর্ষণ আৰু অত্যাচাৰৰ এক নির্মম অভিযান চলাইছিল যিটোক নানজিং হত্যাকাণ্ড বা নানকিং ধর্ষণ বুলি জনা গৈছিল।

৪) টাই'ৰজুয়াঙৰ যুদ্ধ (মার্চ, ১৯৩৮) টাই'ৰজুয়াঙত চীনা বাহিনীয়ে জাপানী বাহিনীৰ ওপৰত উল্লেখযোগ্য বিজয় সাব্যস্ত কৰি জাপানৰ অগ্রগতি সাময়িকভাৱে লেহেমীয়া কৰে।

৫) ব্লুহানৰ যুদ্ধ (১১ জুন-২৭ অক্টোবৰ, ১৯৩৮)-উহান আছিল মধ্য চীনৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ঔদ্যোগিক আৰু পৰিবহণ কেন্দ্ৰ। মুহানৰ যুদ্ধত তীব্ৰ যুদ্ধৰ সাক্ষী হৈছিল যদিও, অৱশেষত জাপানী বাহিনীয়ে চহৰখন দখল কৰে।

৬) চীনা কমিউনিষ্ট-গেৰিলা যুদ্ধ- সমগ্ৰ যুদ্ধৰ সময়ছোৱাত মাও-জেডঙৰ নেতৃত্বত চীনা কমিউনিষ্ট বাহিনী। জাপানী লাইনৰ আঁৰত গেৰিলা যুদ্ধ চলাইছিল। এই কৌশলে জাপানী বাহিনীক বান্ধি ৰখাত সহায় কৰিছিল আৰু সামগ্ৰিক প্ৰতিৰোধৰ প্ৰচেষ্টাত অৰিহণা যোগাইছিল।

৭) চীনৰ প্ৰতি আমেৰিকাৰ সমৰ্থন-আমেৰিকাই চীনক ঋণ আৰু সামৰিক সাহায্যৰ ৰূপত সহায় আগবঢ়াবলৈ আৰম্ভ কৰে লেণ্ড লীজ আইন (আমেৰিকাৰ প্ৰতিৰক্ষাক প্ৰসাৰিত কৰিবলৈ আইন, ১৯৪১ চনৰ ১১ মাৰ্চত আইন প্ৰণয়ন কৰা হৈছিল)

৮) ডুলিটল ৰেইড: লেফটেনেন্ট কর্ণেল জেমছ ডুলিটলৰ নেতৃত্বত সাহসী

অভিযানত আমেৰিকাৰ বোমাৰু বিমানে টকিঅ' আৰু জাপানৰ অন্যান্য চহৰত বিমান আক্ৰমণ চলাই জাপান আক্ৰমণৰ সন্মুখীন হোৱাটো দুৰ্বল বুলি প্ৰমাণ কৰে। ইয়াৰ ফলত চীনৰ মনোবল বৃদ্ধি পালে আৰু জাপানত মানসিক প্ৰভাৱ পৰিল। চীনে ছোভিয়েট ইউনিয়ন আৰু আমেৰিকাৰ সাহায্যত জাপানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰিছিল। ১৯৪১ চনত মালয় আৰু পার্ল হার্বাৰত জাপানৰ আক্ৰমণৰ পিছত যুদ্ধখন অন্যান্য সংঘাতৰ সৈতে মিলি যায়-যিবোৰক সাধাৰণতে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সেই সংঘাতৰ অধীনত চীন-বার্মা-ভাৰত থিয়েটাৰ নামেৰে জনাজাত এটা ডাঙৰ খণ্ড হিচাপে শ্ৰেণীভুক্ত কৰা হয়। কিছুমান পণ্ডিতে ইউৰোপীয় যুদ্ধ আৰু প্ৰশান্ত যুদ্ধক সম্পূৰ্ণ পৃথক যদিও সমান্তৰাল যুদ্ধ বুলি গণ্য কৰে। আন পণ্ডিতসকলে ২০ শতিকাত সম্পূৰ্ণ পৰিসৰৰ দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধৰ আৰম্ভণি বুলি বিবেচনা কৰে। ইয়াৰ দ্বাৰা প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় যুদ্ধত অসামৰিক আৰু সামৰিক হতাহতিৰ অধিকাংশই হৈছিল, য'ত ১ কোটিৰ পৰা ২.৫ কোটি চীনা আৰু জাপানী সামৰিক ব্যক্তিগত নিৰুদ্দেশ বা মৃত্যু হৈছিল যুদ্ধ সম্পৰ্কীয় হিংসা, দুৰ্ভিক্ষ আৰু অন্যান্য কাৰণত যুদ্ধখনক "এছিয়ান হ'ল'কাষ্ট" বুলি অভিহিত কৰা হৈছে।

১৯৪৫ চনৰ আগষ্ট মাহত আমেৰিকাই হিৰোচিমা আৰু নাগাছাকিৰ ওপৰত পাৰমাণৰিক অস্ত্ৰ বিস্ফোৰণ কৰাৰ পিছত দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধৰ অন্ত পৰে। বাছিয়াৰ সৈন্যই চীনত আক্ৰমণ কৰা বাহিনীক লিয়াং-জীছি আৰু জাতীয়তাবাদীসকলৰ ওচৰত আত্মসমৰ্পণ নির্দেশ দিয়া হৈছিল।

ফলাফল-

দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধৰ ফলত চীন আৰু জাপান উভয়ৰে বাবে উল্লেখযোগ্য পৰিণতি হৈছিল, চীনে অপৰিসীম মানৱীয় দুখ-কষ্ট, লাখ লাখ লোকৰ মৃত্যু আৰু ব্যাপক ধ্বংসৰ সন্মুখীন হৈছিল। এই যুদ্ধই চীনৰ কমিউনিষ্ট দল শক্তিশালী কৰাত অৰিহণা যোগাইছিল আৰু চীনৰ গৃহযুদ্ধৰ মঞ্চ তৈয়াৰ কৰিছিল। জাপানৰ বাবে এই সংঘাতৰ ফলত ই বিচ্ছিন্ন হৈ পৰে আৰু শেষত ১৯৪৫ চনত পৰাজয় হয়, আমেৰিকাই হিৰোচিমা আৰু নাগাছাকিত পাৰমাণৰিক বোমা নিক্ষেপ কৰে। যুদ্ধৰ পিছৰ পৰিণতিৰ ফলত পূব এছিয়াৰ ভূ-ৰাজনীতিৰ ওপৰত স্থায়ী প্রভাৱ পৰিছিল।

যুদ্ধৰ প্রভাৱ:

চীন-জাপান যুদ্ধ কাৰিকৰীভাৱে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ অন্ত পৰাৰ লগে লগে শেষ হ'ল। যুদ্ধৰ প্রভাৱ ৰাষ্ট্রীয় আৰু আন্তঃৰাষ্ট্রীয় ফ্রণ্টত পৰিছিল।

ইয়াৰ ফলত চায়িং-কাই-শ্বেইকৰ প্রভাৱ কমি যায়

চিয়াং কাই-শ্বেখ চৰকাৰৰ অধীনত থকা চীনৰ জনসাধাৰণে এতিয়া নিজকে অসহায় অনুভৱ কৰিলে।

কমিউনিষ্টৰ প্রভাৱ বৃদ্ধি কৰিলে।

আন্তঃৰাষ্ট্রীয় ক্ষেত্রতো ইয়াৰ যথেষ্ট প্রভাৱ পৰিছিল। জাপানে নতুন পুতলা চৰকাৰ গঠন কৰিছিল যিবোৰ জার্মানীয়ে স্বীকৃতি দিছিল। স্পেইন, ইটালী, ৰুমানিয়া আদি।

নতুন ৰাষ্ট্র সৃষ্টিৰ ফলত চীনৰ বাবে অসুবিধাজনক পৰিস্থিতিৰ সৃষ্টি হ'ল। এই সন্ধিক্ষণত ৰাছিয়াই কুওমিন্টাং কমিউনিষ্ট চৰকাৰৰ পক্ষ লয় আৰু এইদৰে চীনে ৰাছিয়াৰ প্রতি উপাধি লাভ কৰে।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্রশ্ন ৩: দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধ কেতিয়াৰ পৰা আৰম্ভ হৈছিল ?

প্রশ্ন ৪: ঋণ-পট্টা আইন কি ?

৬.৫ কমিন্টাৰ বিৰোধী চুক্তি

কমিন্টার্ন মানে কমিউনিষ্ট আন্তঃৰাষ্ট্রীয়, যাক তৃতীয় আন্তর্জাতিক বুলিও কোৱা হয়, ১৯১৯ চনত প্রতিষ্ঠা হোৱা এটা আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সংস্থা আছিল যিয়ে বিশ্ব সাম্যবাদৰ পোষকতা কৰিছিল, আৰু যাৰ নেতৃত্ব আৰু নিয়ন্ত্রণ ছোভিয়েট ইউনিয়নৰ কমিউনিষ্ট দলৰ দ্বাৰা কৰা হৈছিল। এন্টি কমিন্টাৰন চুক্তি, প্রথমে জার্মানী আৰু জাপানৰ মাজত (২৫ নৱেম্বৰ, ১৯৩৬) আৰু তাৰ পিছত ইটালী, জার্মানী আৰু জাপানৰ মাজত ৬ নৱেম্বৰ, ১৯৩৭ চনত হোৱা চুক্তি আছিল।

ইয়াৰ মাজতে হিটলাৰে জেনেৱেল ফ্রাংকোৰ আনুগত্য লাভ কৰি পোলেণ্ডক নতুনকৈ আশ্বাস দিয়ে। ১৯৩৭ চনৰ ৫ নৱেম্বৰত তেওঁ পোলেণ্ডৰ সৈতে সংখ্যালঘু চুক্তি সম্পাদন কৰে আৰু লিপস্কিক-বার্লিনত পোলেণ্ডৰ ৰাষ্ট্রদূতক আশ্বাস দিয়ে যে ডানজিং নিশ্চিতভাৱে পোলেণ্ডৰ সৈতে বান্ধ খাই আছে। ইয়াৰ দ্বাৰা দেশসমূহৰ মাজত প্রতিৰক্ষা মিত্রতাৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু ইয়াৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল আমেৰিকাক সংঘাতত প্রৱেশৰ পৰা বিৰত ৰখা। পিছলৈ হাংগে�ৰী, ৰোমানিয়া, শ্লোভাকিয়া, বুলগেৰিয়া, যুগোস্লাভিয়া আৰু ক্র'ৱেচিয়াই এই চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰে। ই আছিল কমিউনিষ্ট বিৰোধী চুক্তি যি মূলতঃ ছোভিয়েট ইউনিয়নৰ বিৰুদ্ধে নির্দেশিত আছিল।

এন্টি-কমিন্টাৰন চুক্তি আছিল জার্মানী, ইটালী আৰু জাপানৰ মাজত হোৱা চুক্তি যে তেওঁলোকে একেলগে কাম কৰি সমগ্র বিশ্বতে সাম্যবাদৰ প্রসাৰ বন্ধ কৰিব। বিংশ শতিকাৰ সঁচাকৈয়ে গুৰুত্বপূর্ণ আৰু ভয়ংকৰ সংযোজনবোৰৰ ভিতৰত ই আছিল অন্যতম।

হিটলাৰে জাপানৰ সৈতে কমিন্টার্ন বিৰোধী চুক্তি সম্পাদন কৰিছিল, আপাত দৃষ্টিত ৰাছিয়াৰ বিৰুদ্ধে কিন্তু প্রকৃততে ৰাছিয়া আৰু পশ্চিমৰ বিৰুদ্ধে নির্দেশিত। স্বাক্ষৰকাৰীসকলে কমিটেইনৰ এজেন্টসকলৰ বিৰুদ্ধে প্রতিৰোধমূলক আৰু শাস্তিমূলক ব্যৱস্থাত সমবায় সমিতিৰ কার্যকলাপৰ তথ্য বিনিময় কৰাৰ প্রতিশ্রুতি দিছিল, আৰু আকৌ এবাৰ ইউ.এছ.আৰ.আৰ..ৰ সৈতে কোনো ৰাজনৈতিক চুক্তি স্বাক্ষৰ নকৰাৰ প্রতিশ্রুতি দিছিল, ইয়াত ব্রিটেইনৰ বাবে বলছেভিক বানপানীৰ বিৰুদ্ধে মথাউৰিটো অধিক ওখকৈ নির্মাণ কৰি পতনৰ বাবে এটা লোভনীয় সামগ্রী আছিল।

কমিউনিষ্ট ইনটেমেচনেলৰ কার্যকলাপৰ বিষয়ে ইজনে সিজনক অৱগত কৰিবলৈ, প্রয়োজনীয় সুৰক্ষা ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে ইজনে সিজনক আলোচনা কৰিবলৈ, আৰু অন্যান্য দেশৰ সৈতে ঘনিষ্ঠ সহযোগিতাৰে এনে ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰিবলৈ স্বাক্ষৰকাৰীসকলে প্রতিশ্রুতি দিয়ে যে "চহীকাৰীসকলে কমিউনিষ্ট ইন্টাৰনেচনেল ৰ কার্যকলাপৰ বিষয়ে ইজনে সিজনক অৱগত কৰাৰ, আৰু এনে ব্যৱস্থাসমূহ অন্যান্য

দেশসমূহৰ সৈতে ঘনিষ্ঠ সহযোগিতাৰে সম্পন্ন কৰিবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে।"এই চুক্তিৰ মনোভাৱেৰে সুৰক্ষামূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিবলৈ বা চুক্তিখনত যোগদান কৰিবলৈ আমন্ত্ৰণ জনোৱা হৈছে। চুক্তিখনৰ অন্ত পৰে ১৯৪১ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত কিন্তু চুক্তিখনৰ ম্যাদ উকলি যোৱাৰ আগতে স্বাক্ষৰকাৰীসকলে সময়ত তেওঁলোকৰ অধিক সহযোগিতাৰ ওপৰত সন্মতি দিব"। এই চুক্তি সমাপ্ত কৰাৰ পিছত জাপানে চীন আৰু ৰাছিয়াৰ বিৰুদ্ধে নতুন অভিযান আৰম্ভ কৰিলে, জাপানে মাৰ্কো প'লো দলং, পেকিং আদিৰ ওপৰত নিজৰ প্ৰভাৱ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল, চিয়াং কাই-শেইকে চীনৰ স্থান নিশ্চিত কৰিবলৈ যৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰিছিল। কমিউনিষ্ট আৰু জাতীয়তাবাদীৰ এটা সংগঠনৰ ঘোষণাও কৰা হৈছিল যদিও ব্যৰ্থ হৈছিল ১৯৩৭ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত জাপানীসকলে চীনৰ ৰাজধানী নাংকিঙৰ ওপৰতো নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ স্থাপন কৰে।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক'

প্ৰশ্ন ৫: কোনবোৰ দেশে এন্টি-কমিন্টাৰন চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন ৬: লিপস্কি কোন আছিল ?

৬.৬ ৰোম-বার্লিন-টকিঅ' অক্ষ

ৰোম-বার্লিন-টকিঅ' অক্ষ আছিল ইটালী, জার্মানী আৰু জাপানৰ মাজৰ মিত্ৰতা যিয়ে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত মিত্ৰশক্তিৰ বাহিনীৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিছিল। ১৯৩৬ চনৰ ২৫ অক্টোবৰত ইটালীৰ বৈদেশিক মন্ত্ৰী গেলিয়াজো চিয়ামোৱে দুয়োখন ফেচিষ্ট দেশক অনানুষ্ঠানিকভাৱে সংযোগ কৰি প্ৰণয়ন কৰা চুক্তি আছিল। এই মিত্ৰতাৰ উৎপত্তি হৈছিল জার্মানী আৰু ইটালীৰ মাজত হোৱা ধাৰাবাহিক চুক্তিৰ পৰা।

জাপানে অক্ষ শক্তিসমূহৰ সৈতে যোগদান কৰিছিল কাৰণ ইয়াৰ উচ্চাকাংক্ষা আছিল প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত সাম্ৰাজ্য গঢ়ি তোলা। ইয়াৰ ফলত জাপানৰ বাহিৰেও প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলৰ দুখন শক্তিশালী দেশ আমেৰিকা আৰু গ্ৰেট ব্ৰিটেইন জাপানৰ স্বাভাৱিক শত্ৰু হৈ পৰিল।

জাপানে কিয় অক্ষ শক্তিত যোগ দিছিল

১৯৪০ চনৰ ছেপ্টেম্বৰ মাহত জাপানে জার্মানী আৰু ইটালীৰ সৈতে ত্ৰিপাক্ষিক চুক্তি স্বাক্ষৰ কৰে, যাৰ ফলত অক্ষ নামেৰে জনাজাত সামৰিক ভ্ৰান্তি মিত্ৰজোঁটৰ শাস্তি প্ৰদান কৰা হয়। জার্মানী আৰু জাপানৰ মাজৰ মিত্ৰতাই ১৯৩০ চনৰ বিশ্বব্যাপী ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক সংকটৰ কাৰণ আৰু প্ৰভাৱ

দুয়োটাৰে কাৰণ প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চল। ইয়াৰ ফলত জাপানৰ উপৰিও প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলৰ দুখন শক্তিশালী সাম্ৰাজ্য আমেৰিকা আৰু গ্ৰেট ব্ৰিটেইন জাপানৰ প্ৰাকৃতিক শক্তি হিচাপে পৰিগণিত হ'ল।

২০ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে জাপানে বিশ্বৰ মঞ্চত শক্তিশালী ৰূপত আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল, ১৯০৪-০৫ চনত ৰাছিয়ানক লজ্জাজনক পৰাজয়ৰ সন্মুখীন হৈছিল আৰু প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ কিছু অংশ খোদিত কৰিছিল। শান্তিপূৰ্ণ উচ্চাকাংক্ষা বৃদ্ধি পোৱাৰ লগে লগে গ্ৰেট ব্ৰিটেইন আৰু আমেৰিকাৰ সৈতে সংঘাতৰ সম্ভাৱনাও বাঢ়ি আহিল, ব্ৰিটেইনে এতিয়াও দক্ষিণ আৰু দক্ষিণ-পূব এছিয়াত নিজৰ বিশ্ব সাম্ৰাজ্যৰ শেষৰ অৱশিষ্টখিনিত আঁঠু লৈ আছিল। ইফালে আমেৰিকাই ১৯ শতিকাৰ পৰাই পশ্চিম দিশলৈ প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চললৈকে সম্প্ৰসাৰণ কৰি আহিছিল। ১৯২০ আৰু ১৯৩০ চনত জাৰ্মানী আৰু ইটালীত হোৱাৰ দৰেই জাপানেও একনায়কত্ববাদ আকোৱালি লৈ হিংসাত্মকভাৱে সম্প্ৰসাৰণ কৰিবলৈ আৰম্ভকৰিলে।

১৯৩০ চনৰ দশক আৰু ১৯৪০ চনৰ আৰম্ভণিতে হোৱা দুটা পৰিঘটনাই জাপানক অক্ষ শিবিৰলৈ দৃঢ়ভাৱে ঠেলি দিছিল। প্ৰথমতে, ১৯৩১ চনৰ পৰা চীনত জাপানী আক্ৰমণ আৰু আমেৰিকাই নিষেধাজ্ঞাৰ বাবে তেল স্থাপন কৰা (বিদেশী জাহাজক ইয়াৰ বন্দৰত প্ৰৱেশ কৰাত নিষেধাজ্ঞা কৰা, বা যিকোনো জাহাজ ওলাই যোৱাত নিষেধাজ্ঞা)। চীন আক্ৰমণ আছিল এক অপ্ৰৰোচিত আগ্ৰাসন যুদ্ধ যিয়ে বিশ্বৰ বেছিভাগ দেশৰ মাজত ইয়াৰ সুনাম কঠিন কৰি তুলিছিল। বিশেষকৈ ই ব্ৰিটিছ আৰু আমেৰিকানক প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলৰ বাবে জাপানৰ পৰিকল্পনাৰ প্ৰতি সতৰ্ক কৰি তুলিছিল। ১৯৪১ চনৰ আগষ্ট মাহত আমেৰিকাৰ মাজৰ সম্পৰ্কই জাপানত তেল নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰে। জাপানৰ দৰে নৌসেনাৰ বাবে তেল আছিল জীৱনৰ মূল। ১৯৪১ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত পার্ল হাৰ্বাৰত জাপানৰ আকস্মিক আক্ৰমণৰ মঞ্চ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত মিত্ৰশক্তিৰ ওপৰত জাপানৰ আক্ৰমণে স্বাভাৱিকতে ইয়াক এক্সিছৰ সৈতে মিত্ৰতালৈ ঠেলি দিছিল।

৬.৭ উদ্যোগীকৰণ

জাপানত ঔদ্যোগিক বিপ্লৱ মেইজি যুগত সংঘটিত হৈছিল। মেইজি যুগৰ নেতাসকলে সিদ্ধান্ত লোৱাৰ দৰে ১৮৭০ চনৰ আশে-পাশে পশ্চিমৰ লগত খোজ মিলাবলৈ ঔদ্যোগিক বিপ্লৱ আৰম্ভ হয়।

পশ্চিমৰ এই বৃহৎ উন্নতিৰ প্ৰতিক্ৰিয়া স্বৰূপে ১৮৭০ চনত জাপানৰ ঔদ্যোগীকৰণ আৰম্ভ হয়, মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ সময়ত চৰকাৰৰ নেতাসকলে পথৰ উন্নতি, ৰেলপথ নিৰ্মাণ আৰু জাপানক আধুনিকীকৰণৰ বাবে অধিক উন্নতিৰ আহ্বান জনায়।

কাৰকসমূহৰ ফলত জাপানত ঔদ্যোগীকৰণ-

জাপানে ঔদ্যোগীকৰণৰ তিনিটা কাৰক আছিল-

১/ বিদেশী প্ৰযুক্তিৰ প্ৰৱৰ্তন

২/ সুস্থিৰ আমদানি নিৰ্ভৰশীলতা।

৩/ কঠোৰ পৰিশ্ৰম।

মেইজি পুনৰুদ্ধাৰৰ সময়ছোৱাত যিয়ে অৱশেষত কঠোৰ শ্ৰেণী ব্যৱস্থাটো বিলুপ্ত কৰি অধিক মুক্ত আৰু গণতান্ত্ৰিক ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিছিল যিয়ে জাপানী জনসাধাৰণক নিজৰ সম্পূৰ্ণ সম্ভাৱনা মুকলি কৰিবলৈ অনুমতি দিছিল। এই নতুন গণতান্ত্ৰিক ব্যৱস্থাৰ অধীনত জাপানৰ আধুনিকীকৰণ আৰু দ্ৰুত বিকাশ ঘটিছিল। এই প্ৰক্ৰিয়াটো সহজ কৰি তুলিবলৈ মেইজি চৰকাৰে আমেৰিকা আৰু ইউৰোপীয় দেশসমূহে নিৰ্ধাৰণ কৰা আৰ্হিসমূহৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিছিল।

১৮৭১ চনত মেইজি চৰকাৰৰ অধীনত টমোমি ৰাকুৰা (অধিকাৰ মন্ত্ৰী) জাপানৰ পৰা ৰাষ্ট্ৰদূত অসাধাৰণ আৰু পূৰ্ণ ক্ষমতাসম্পন্ন (এজন ব্যক্তি, বিশেষকৈ এজন কূটনীতিবিদ, নিজৰ চৰকাৰৰ হৈ স্বতন্ত্ৰ কাৰ্য্যৰ সম্পূৰ্ণ ক্ষমতাৰে বিনিয়োগ কৰা, সাধাৰণতে বিদেশী দেশত) হিচাপে "১০৭ জন শীৰ্ষ চৰকাৰী বিষয়া, পণ্ডিত আৰু ইৱাকুৰা মিছন" নামেৰে জনাজাত কূটনৈতিক অভিযানত ৰাওনা হয়। ইৱাকুৰা মিছনে আমেৰিকা আৰু ইউৰোপৰ বিভিন্ন দেশৰ মাজেৰে ভ্ৰমণ কৰি এবছৰতকৈও অধিক সময় কটায়, ৰাজনীতিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি উদ্যোগ, বাণিজ্য আৰু আনকি কৃষিলৈকে আধুনিকীকৰণ আৰু ঔদ্যোগীকৰণৰ জৰিয়তে জাতিটোক সমৃদ্ধ কৰাৰ উদ্দেশ্যে নীতি প্ৰৱৰ্তনৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে।

মেইজি যুগৰ আৰম্ভণিতে (১৮৬৮-১৯১২) জাপানৰ দ্ৰুত আধুনিকীকৰণৰ কাৰণ আছিল এডো (১৬০৩-১৮৬৮) ত হোৱা অগ্ৰগতিৰ বাবে। ইডো যুগতেই স্থানীয় মন্দিৰৰ বিদ্যালয়ত বৃহৎ সংখ্যক সাধাৰণ

মানুহে পঢ়া-শুনা শিকিছিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে প্ৰকাশন উদ্যোগটো ফুলি উঠিল। তৰ্কসাপেক্ষভাৱে জাপানৰ প্ৰাথমিক শিক্ষা সেই সময়ত বিশ্বৰ ভিতৰতে শ্ৰেষ্ঠ আছিল।

ইডো যুগৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাই আছিল মেজি যুগত দ্ৰুত ঔদ্যোগীকৰণ আৰু পুঁজিবাদী জাপানী অৰ্থনীতিৰ আগমনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰণ। ইয়াৰ দ্বাৰা জাপানৰ আধুনিক শক্তি হিচাপে উত্থানতো প্ৰভাৱশালী ভূমিকা থাকিব।

জাপানত ঔদ্যোগিক বিপ্লৱৰ প্ৰভাৱ-

জাপানৰ দ্ৰুত ঔদ্যোগীকৰণে জাপানী সেনা আৰু নৌসেনাক ইমানেই আধুনিকীকৰণ কৰাত সহায় কৰিছিল যে ই ইউৰোপৰ প্ৰধান শক্তিসমূহৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিব। তাৰ ভিতৰত প্ৰথমখন আছিল ৰাছিয়া। ১৯০৪ চনত ৰাছিয়াই কোৰিয়া আক্ৰমণৰ সময়ত জাপানী সেনা আৰু নৌসেনাই ৰাছিয়ান ইউৰোপীয়ক ধাৰাবাহিকভাৱে পৰাজয়ৰ সৃষ্টি কৰে।

প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ পিছত জাপানে নিজৰ পূৰ্বৰ শত্ৰুৰ সৈতে নতুন মিত্ৰতা কৰি অক্ষ মিত্ৰতা গঠন কৰে।

নিজৰ ঔদ্যোগিক শক্তিৰ ওপৰত আস্থা বৃদ্ধি পোৱাৰ লগে লগে জাপানে ১৯৩৬ চনত চীন আক্ৰমণ কৰিব আৰু জাপানে ১৯৪১ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত পার্ল হার্বাৰত আমেৰিকাৰ নৌসেনাৰ ঘাটিত আক্ৰমণ কৰি প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ স্থলন কৰিব, কিন্তু আৰম্ভণিতে এইবাৰ ই প্ৰথমতে ঔদ্যোগিক বিপ্লৱৰ দুৱাৰ মুকলি কৰা প্ৰতিদ্বন্দ্বীজনৰ সৈতে নিজৰ মেচক লগ পাব।

জাপানত ঔদ্যোগীকৰণৰ সুবিধা-

১) ই শ্বোগুনেট আৰু সামন্তবাদ বিলুপ্ত কৰিছিল

২) সমগ্ৰ জাপানত কৃষিৰ উত্তম পদ্ধতিৰ প্ৰসাৰৰ বাবে কৃষি উৎপাদনশীলতা উন্নত হয়।

আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্ৰশ্ন: ৭: জাপানে কেতিয়া অক্ষ শক্তিত যোগদান কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন ৮: পার্ল হার্বাৰত কেতিয়া আমেৰিকাই আক্ৰমণ চলাইছিল ?

26.8 আহা আমি সাৰাংশ দিও:

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আমি বুজি পাইছো যে-

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ অংশ হিচাপে চীন গণৰাজ্য আৰু জাপান সাম্ৰাজ্যৰ মাজত ১৯৩৭ চনৰ পৰা ১৯৪৫ চনলৈকে দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধ আৰু জাপানী আগ্ৰাসনৰ বিৰুদ্ধে চীনৰ প্ৰতিৰোধ যুদ্ধ বুলিও জনা যায়। চীন আৰু জাপানৰ মাজত হোৱা সম্পূৰ্ণ যুদ্ধক প্ৰায়ে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ আৰম্ভণি বুলি গণ্য কৰা হয়।

দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধৰ চীন আৰু জাপান দুয়োখন দেশৰ বাবে উল্লেখযোগ্য পৰিণতি আছিল। চীনে অপৰিসীম মানৱ দুখ, লাখ লাখ লোকৰ মৃত্যু আৰু ব্যাপক ধ্বংসৰ সন্মুখীন হ'ল।

ৰোম-বাৰ্লিন-টকিঅ' অক্ষ আছিল ইটালী, জাৰ্মানী আৰু জাপানৰ মাজৰ মিত্ৰতা যিয়ে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত মিত্ৰশক্তিৰ বাহিনীৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিছিল।

জাপানে অক্ষ শক্তিসমূহৰ সৈতে যোগদান কৰিছিল কাৰণ ইয়াৰ উচ্চাকাংক্ষা আছিল প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত সাম্ৰাজ্য গঢ়ি তোলা। ইয়াৰ ফলত জাপানৰ বাহিৰেও প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলৰ দুখন শক্তিশালী দেশ আমেৰিকা আৰু গ্ৰেট ব্ৰিটেইন জাপানৰ স্বাভাৱিক শত্ৰু হৈ পৰিল।

O ৬.৯ অধিক পঢ়িবলৈ

১) ভিনাকি হেৰাল্ড। এম. (১৯৮২), এ হিষ্ট্ৰী অৱ দ্য ফাৰ ইষ্ট ইন মডাৰ্ণ টাইমছ, কল্যাণী প্ৰকাশক, নতুন দিল্লী।

২) সিং, এ.

৩) গুপ্ত, এম.জি. (১৯৯৮), ইনটেমেচনেল ৰিলেচনছ চিন্স ১৯১৯, চৈতন্য পাব্লিছিং হাউচ, এলাহাবাদ।

K ৬.১০ আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ

প্ৰশ্ন নং ১ৰ উত্তৰ: ১৯৩১।

প্ৰশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ: সুকদেন সংঘাট

প্ৰশ্ন নং ৩ৰ উত্তৰ: ১৯৩৭।

প্রশ্ন নং ৪ৰ উত্তৰ: আমেৰিকাৰ প্রতিৰক্ষাক প্রসাৰিত কৰাৰ বাবে এখন আইন, ১৯৪১ চনৰ ১১ মার্চত আইন প্রণয়ন কৰা হয়)

প্রশ্ন নং ৫ৰ উত্তৰ: ইটালী, জার্মানী আৰু জাপান

প্রশ্ন নং ৬ৰ উত্তৰ: এজন পোলেণ্ডৰ ৰাষ্ট্রদূত।

প্রশ্ন নং ৭ৰ উত্তৰ: ১৯৪০।

প্রশ্ন নং ৮ৰ উত্তৰ: ১৯৪১।

M ৬.১১ আৰ্হি প্রশ্ন

উ) অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্রশ্ন ১: জাপানত ঔদ্যোগীকৰণৰ কাৰণ কি কি?

২: চীন-জাপানীসকলৰ যুদ্ধৰ মূল কাৰণ আৰু পৰিণতি আলোচনা কৰা।

খ) চমুটোকা লিখক: (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

ক) কমিন্টাৰন বিৰোধী শক্তি

খ) ৰোম-বার্লিন-টকিঅ'

গ) দীঘলীয়া প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৪৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্রশ্ন ১: দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ বাবে মানচুৰিয়ান সংকট কি কি দিশত দায়ী আছিল? আলোচনা কৰা।

প্রশ্ন ২: চীন-জাপান যুদ্ধৰ পৰিণতিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।

*** *** ***

অধ্যায় ৭: জাপান আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ

অধ্যায়ৰ গঠন

৭.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্যসমূহ

৭.২ পৰিচয়

৭.৩ জেনেৰেল টোজোৰ ভূমিকা

৭.৪ নতুন নির্দেশ

৭.৫ বৃহত্তৰ এছিয়া সহ-সমৃদ্ধি মণ্ডল

৭.৬ আমেৰিকাই পৰমাণু বোমা নিক্ষেপ কৰা আৰু জাপানৰ আত্মসমর্পণ

৭.৭ আমি সাৰাংশ দিওঁ

৭.৮ অধিক পঢ়া

৭.৯ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ

৭.১০ আৰ্হি প্রশ্নসমূহ

৭.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি সক্ষম হ'ব-

- দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত জাপানৰ ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা,
- বিশ্বযুদ্ধত জেনেৰেল টোজোৰ ভূমিকা সম্পর্কে আলোচনা,
- নতুন নির্দেশ আৰু বৃহত্তৰ পূব এছিয়াৰ সহ-সমৃদ্ধি অঞ্চল সৃষ্টিৰ প্রচেষ্টাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা,
- জাপানে কি অৱস্থাত আত্মসমর্পণ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা।

৭.২ পৰিচয়:

প্রিয় শিক্ষার্থীসকল, পূর্বৰ অধ্যায়ত আমি ১৯১৯ চনৰ পৰা দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ আৰম্ভণিলৈকে ঘটা পৰিঘটনাসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছোঁ। এই অধ্যায়ত আমি বিশেষভাৱে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জাপানৰ

জড়িত হোৱা আৰু ইয়াৰ পৰিণতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। আমি এই সময়ছোৱাত জাপানৰ অৱস্থা বিশ্লেষণ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিম।

- কিহৰ বাবে জাপানে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত যোগদান কৰিলে সেয়া বুজিবলৈ চেষ্টা কৰোঁ আহক। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত জাপানে চীনৰ সেনাবাহিনীক আক্ৰমণ কৰি নিজৰ আক্ৰমণাত্মক সাম্ৰাজ্যবাদী নীতি আৰম্ভ কৰিছিল। ১৯৩১ চনত জাপানৰ মালিকানাধীন মুকডেনত বোমা বিস্ফোৰণ ঘটি দক্ষিণ মানচুৰীয়া ৰেলপথৰ সামান্য ক্ষতিসাধন হয়।ইয়াৰ বাবে চীন চৰকাৰক দায়ী কৰি জাপানে লগে লগে মানচুৰিয়াক আক্ৰমণ কৰি ইয়াৰ গৱৰ্ণৰ চাং ছুৱেহ-হাঙক খেদি পঠিয়াই দিলে। জাপানী বাহিনীয়ে মানচুৰিয়াক আগুৰি ধৰিলে আৰু তাৰ ঠাইত পুতলা চৰকাৰ গঠন কৰা হ'ল।
- ১৯৩২ চনত মানচুকুওক আনুষ্ঠানিকভাৱে স্বাধীন ৰাজ্য ঘোষণা কৰা হয় ।যদিও ই আন ৰাজ্যৰ পৰা কোনো স্বীকৃতি নাপালে, তথাপিও ইয়াৰ প্ৰশাসন জাপানী বিষয়াসকলে কঢ়িয়াই লৈ ফুৰিলে। জাপানে চীনৰ পৰা বলপূৰ্বকভাৱে মানচুকুও প্ৰদেশ দখল কৰাৰ প্ৰতিবাদ হিচাপে প্ৰথমতে অৰ্থনৈতিক অৱৰোধ ঘোষণা কৰে। এইদৰে চীনত সকলো জাপানী সামগ্ৰী বৰ্জন কৰা হ'ল। ইয়াৰ উত্তৰত জাপানে ছাংহাইলৈ নিজৰ সৈন্য পঠিয়াই চীনা সৈন্যক অতিমাত্ৰা শক্তি প্ৰদান কৰে। ইয়াৰ পিছত চীনে কেলগ-ব্ৰাইণ্ড চুক্তিৰ আবেদন জনোৱাৰ বাবে আবেদন জনায়, যাৰ স্বাক্ষৰকাৰী জাপানো আছিল।
- জাতিসংঘ বা লীগ অফ নেচনছে চীন জাপানৰ সম্পৰ্ক বিশ্লেষণৰ বাবে লিটন কমিটী নিযুক্তি দিয়ে। কিন্তু কমিটীয়ে আগবঢ়োৱা পৰামৰ্শ জাপানী সমকক্ষৰ বাবে গ্ৰহণযোগ্য নাছিল, কিয়নো চীনৰ কমাণ্ডৰ অধীনত মানচুকুওক স্বায়ত্তশাসিত প্ৰদেশ হিচাপে গঢ়ি তোলাৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছিল। জাপানে পৰামৰ্শবোৰ সম্পূৰ্ণৰূপে বতাহত পেলাই দিলে আৰু লীগ অৱ নেচনছৰ পৰা নিজকে আঁতৰাই পেলালে।
- অতি সোনকালেই জাপানে জেহোল দখল কৰি মানচুকুওৰ লগত সংযুক্ত কৰিলে। ইয়াৰ পিছত চীন চৰকাৰে টংকু যুদ্ধবিৰতিৰ অন্ত পেলায় আৰু ১৯৩৩ চনত জেহল আনুষ্ঠানিকভাৱে মানচুকোক দি জাপানৰ সুৰক্ষাৰ অধীনত ইয়াক স্বায়ত্তশাসিত ঘোষণা কৰে।এনেদৰে জাপানে উত্তৰ বেল্টৰ পৰা চীনক নিয়ন্ত্ৰণ কৰিব পাৰে। একেটা যুদ্ধবিৰতিৰ দ্বাৰা গ্ৰেট ৰাল আৰু পেকিং টিয়েনচিন ৰেলৱেৰ মাজত এটা বিসামৰিক অঞ্চলৰ সৃষ্টি হয়।

- জাপানৰ আগ্রাসনে অতি সোনকালেই তীব্র ক্ষোভৰ সৃষ্টি কৰে আৰু ১৯৩৪ চনত টকিঅ' বৈদেশিক কার্যালয়ে পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহক সকীয়াই দিয়ে যে যদিহে তেওঁলোকে চীনৰ বিষয়ত আত্মসাৎ কৰে তেন্তে ইয়াৰ পৰিণতি ভয়াবহ হ'ব। তেওঁলোকেও সমানেই কণ্ঠস্বৰ দিছিল যে চীনে বাহিৰৰ পৰা কোনো সহায় গ্রহণ কৰিব নালাগে। ইয়াৰ মাজতে ই চীনত উত্তৰ অংশটো মূল চীনৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰাৰ চেষ্টা কৰি আগ্রাসন নীতি অব্যাহত ৰাখিছিল। এইদৰে ১৯৩৫ চনত পূৰ হোপেই স্বায়ত্তশাসিত পৰিষদ গঠন কৰা হয়।একেদৰে হোপেইৰ বাকী অংশ হোপেই চহৰৰ ৰাজনৈতিক পৰিষদৰ অধীনত চাহাৰৰ সৈতে যোগ কৰা হয়।
- উত্তৰ চীনত স্বায়ত্তশাসিত শাসন চলোৱাৰ ক্ষেত্রত এনে আগ্রাসন আৰু কৌশলগতৰ কাৰণ দুই ধৰণৰ আছিল: ৰাছিয়াৰ আক্রমণ আৰু আর্থিক লাভৰ বিৰুদ্ধে মধ্যবর্তী ৰাজ্য সৃষ্টি কৰা, চীনক সামগ্রীৰ উৎপাদক নহয়, বজাৰ বা গ্রাহক হিচাপে ৰূপান্তৰিত কৰা। ফলত জাপানে বহুত শত্রুৰ সৃষ্টি কৰিলে। মানচুৰিয়াত জাপানৰ কার্যকলাপৰ বাবে চীন আৰু পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহ জাপানৰ প্রতি সম্পূর্ণৰূপে মোহভংগ হৈছিল।
- ৰাছিয়াৰ স্বার্থৰ ভূখণ্ড মানচুৰিয়াত জাপানৰ নীতিৰ বাবে ৰুছ-জাপানৰ সম্পর্ক টান হৈ পৰিছিল। সেয়েহে জাপানে মানচুৰিয়াত নিজৰ দখল বচাবলৈ ইটালী আৰু জার্মানীৰ ফালে মুখ কৰিলে আৰু ১৯৩৬ চনত তেওঁলোকৰ মাজত কমিন্টেৰ্ণ বিৰোধী চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়।লীগ অৰ নেচনে শান্তি আনিবলৈ ব্যর্থ হয়। ৰাশ্বিংটনৰ সন্ধি আৰু কেলগ ব্রায়াণ্ড চুক্তিয়ে সামূহিক নিৰাপত্তাৰ সুবিধা প্রদান কৰাত ব্যর্থ হয়।
- ১৯৪১ চনৰ ৭ ডিচেম্বৰত জাপানে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে আৰু ইয়াৰ পিছৰ ডাঙৰ কামটো আছিল পার্ল হার্বাৰত বোমা বিস্ফোৰণ সংঘটিত কৰা। পিছদিনা ব্রিটেইন, আমেৰিকাই জাপানৰ বিৰুদ্ধে নিজৰ আক্রমণাত্মক স্থিতি ঘোষণা কৰে। অতি সোনকালেই তেওঁলোকৰ লগত চীন ডমিনিয়ন আৰু নেদাৰলেণ্ড চৰকাৰো যোগদান কৰে। ইয়াৰ মাজতে ভাৰত-চীনত থকা ফৰাচী ঘাটিটোৰ ওপৰত হেঁচা প্রয়োগ কৰি আহিছিল আৰু এইদৰে ইউৰোপীয় শক্তিসমূহে বিশ্বাস কৰিছিল যে ভূখণ্ডসমূহৰ ওপৰত নিজৰ দাবী উত্থাপন কৰিবলৈ জাপানে প্রথমে আক্রমণ কৰিব।

পার্ল হার্বাৰ আক্রমণৰ আগদিনা জাপানী বহৰে চিয়াম উপসাগৰত উপস্থিত হৈ ফ্রান্সৰ ভাৰত-চীনত সৈন্য ঢালি দিয়ে। পার্ল হার্বাৰত হোৱা আক্রমণে মেনিলা, ছিংগাপুৰ, বার্মা, আৰু হংকং আদিৰ ওপৰত তাৎক্ষণিক আক্রমণৰ সংকেত দিছিল।পার্ল হার্বাৰ আক্রমণৰ তিনিদিন পিছত ইটালী আৰু জার্মানীয়ে

তেওঁলোকৰ ত্রিপাক্ষিক চুক্তিক সন্মান জনাই আমেৰিকা আৰু ইয়াৰ মিত্র দেশসমূহৰ বিৰুদ্ধে পূর্ণাংগ যুদ্ধ ঘোষণা কৰিছিল। ১০ ডিচেম্বৰত ব্রিটেইনে জাপানী বাহিনীক প্রত্যাক্রমণ কৰি নিজৰ যুদ্ধজাহাজ (প্রিন্স অৰ ৱেলছ) আৰু যুদ্ধ ক্রুজাৰ (ৰিপালছ) পঠিয়াইছিল যদিও শত্রুৰ পৰা তীব্র আঘাত পাইছিল। ১৫ ফেব্রুৱাৰীত ছিংগাপুৰৰ গেৰিছনে জাপানী শক্তিৰ ওচৰত আত্মসমর্পণ কৰিবলৈ বাধ্য হয়। মে' মাহলৈকে সমগ্র বার্মা জাপানৰ নিয়ন্ত্রণত আছিল আনকি বার্মা ৰোড (বার্মাৰ পৰা চীনলৈ যোগানৰ পথ),বালি, জাভা, সুমাত্রা, ফিলিপাইনছও সহজেই জাপানৰ হাতত পৰিল। কিন্তু অতি সোনকালেই ইউৰোপীয় শক্তিসমূহৰ সপক্ষে জোৱাৰখন স্তব্ধ হৈ গ'ল। ১৯৪২ চনত প্রবাল সাগৰ আৰু মিডৱেৰ ওচৰত জয়লাভৰ ফলত জাপানে নিজৰ বিমানবাহী জাহাজ হেৰুৱাই পেলায়, ইয়াৰ ফলত জাপানৰ ভূখণ্ডৰ সম্পত্তি গ্রাস কৰি পেলোৱা হয়। অৱশ্যে ১৯৪৪ চনতহে ইউৰোপীয় শক্তিসমূহে প্রশান্ত মহাসাগৰীয় অঞ্চলত গুৰুতৰ যুদ্ধত লিপ্ত হ'বলৈ যথেষ্ট ধন আৰু সম্পদ সংগ্রহ কৰিব পাৰিছিল, কাৰণ প্রশান্ত মহাসাগৰীয় মহাসাগৰখন বৃহৎ অঞ্চলত বিস্তৃত হৈ আছে। বেছিভাগেই ব্যৱহাৰ কৰা অস্ত্র-শস্ত্র আছিল বিমানবাহী জাহাজ আৰু যুদ্ধজাহাজ। ১৯৪৩ চনৰ শেষলৈকে নিউ গিনি পুনৰ দখল কৰা হৈছিল। ১৯৪৩ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত আমেৰিকান বাহিনীয়ে টাৰাৱাক আক্রমণ কৰে, আৰু তাৰ পিছত মার্শ্বেল, মাৰিয়ানাছ আৰু কেৰ'লিনছৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়ে। ১৯৪৪ চনৰ ১৯ অক্টোবৰত লেইটেত আটাইতকৈ ডাঙৰ নৌসেনাৰ যুদ্ধখন অনুষ্ঠিত হৈছিল। ১৯৪৫ চনৰ ভিতৰত ফিলিপাইনছ জয় কৰা হয়। আমেৰিকা আৰু তেওঁৰ মিত্র দেশসমূহে এতিয়া জাপানৰ ফালে বন্ধ হৈ পৰিল আৰু ইও জিমা আৰু অকিনাৱাক নিৰন্তৰ বিমান বোমা বিস্ফোৰণৰ আওতালৈ লৈ গ'ল। বার্মাও যুদ্ধক্ষেত্রত পৰিণত হৈছিল কাৰণ বার্মা পথ জাপানে বন্ধ কৰি দিছিল আৰু পশ্চিমৰ পৰা অহা সকলো যোগান বন্ধ হৈ পৰাৰ বাবে ই চীনৰ বাবে এক দুর্যোগ বুলি প্রমাণিত হৈছিল। এইদৰে ১৯৪৩ চনত দক্ষিণ-পূব এছিয়া কমাণ্ড (SEAC) গঠন কৰা হয়। সেই অনুসৰি বার্মা বিধ্বস্ত হৈ ১৯৪৫ চনত ২২ জানুৱাৰীত বার্মা পথ পুনৰ মুকলি বুলি ঘোষণা কৰা হয়। সেই বছৰৰ মে' মাহত ৰেংগুন পশ্চিম শক্তিৰ হাতত পৰে।

৭.৩ জেনেৰেল টোজোৰ ভূমিকা:

ইম্পেৰিয়েল জাপানৰ এজন বিশিষ্ট ব্যক্তি হিডেকি টোজোৱে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ বেছিভাগ সময়তে সেনাবাহিনীৰ জেনেৰেল আৰু প্রধানমন্ত্রী হিচাপে কার্যনির্বাহ কৰিছিল, পার্ল হার্বাৰ আক্রমণত তেওঁৰ ভূমিকাৰ বাবে কুখ্যাতি লাভ কৰিছিল, যিয়ে ১৯৪৫ চনলৈকে প্রশান্ত মহাসাগৰীয় যুদ্ধৰ সূচনা

কৰিছিল।পার্ল হার্বাৰ আক্রমণৰ পূর্বে জাপান আৰু মিত্রশক্তিৰ শক্তি বিশেষকৈ আমেৰিকা আৰু ব্রিটেইনৰ মাজত উত্তেজনা বৃদ্ধি পোৱাৰ লক্ষণসমূহে অচিৰেই সংঘাতৰ ইংগিত দিছিল। সেনাবাহিনীৰ পদবীৰ জৰিয়তে নিজৰ দক্ষতা আৰু দ্রুত উত্থানৰ বাবে টোজোৱে 'ৰেজাৰ টোজো' নামেৰে নামকৰণ কৰিছিল।

১৯৩০ চনৰ চীন-জাপান যুদ্ধৰ সময়ত টোজোৱে মানচুৰিয়াত জাপানী বাহিনীৰ নেতৃত্ব দিছিল আৰু পিছলৈ ১৯৩৭ চনত কোৱাণ্টুং সেনাৰ মুৰব্বী কর্মচাৰীৰ পদ গ্রহণ কৰিছিল।১৯৩৮ চনত সেনাৰ উপ-মন্ত্রী আৰু ১৯৪০ চনত সেনা মন্ত্রী হোৱাৰ পিছত টোজোৱে জাপান, জার্মানী আৰু ইটালীৰ মাজত মিত্রতাৰ পোষকতা কৰিছিল আৰু শক্তিশালী কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল এই জাতিসমূহৰ মাজত সম্পর্ক। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত প্রধানমন্ত্রী আৰু সেনামন্ত্রী হিচাপে টোজোৱে উল্লেখযোগ্য ক্ষমতা ব্যৱহাৰ কৰিছিল আৰু সমান্তৰালভাৱে বৈদেশিক মন্ত্রী, শিক্ষামন্ত্রী, গৃহমন্ত্রী, বাণিজ্য আৰু উদ্যোগ মন্ত্রী আদি গুৰুত্বপূর্ণ পদবীত অধিষ্ঠিত হৈছিল। ষ্টেলিন আৰু হিটলাৰৰ দৰেই একনায়কত্ববাদ প্রতিষ্ঠা কৰাৰ আকাংক্ষা থকাৰ পিছতো টোজোৱে নিৰপেক্ষ কর্তৃত্ব সুদৃঢ় কৰাৰ ক্ষেত্রত প্রত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হৈছিল। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ শেষৰ বছৰবোৰত টোজোৰ জনপ্রিয়তা কমি আহিল, যাৰ ফলত ১৯৪৪ চনৰ ১৮ জুলাইত জাপানে মিত্রশক্তিৰ হাতত চাইপানক হেৰুৱাই পদত্যাগ কৰে। ১৯৪৪ চনত হত্যাৰ চেষ্টাৰ উন্মেষ ঘটিলেও সেয়া সফল হোৱা বুলি প্রমাণিত হয়। যুদ্ধ অপৰাধৰ বিচাৰত, য'ত তেওঁক দোষী সাব্যস্ত কৰি মৃত্যুদণ্ড দিয়া হয় টোজোৰ পতনৰ শিখৰত উপনীত হয়। ১৯৪৮ চনৰ ২৩ ডিচেম্বৰত ফাঁচী দিয়া হয়।

পর্টছমাউথ সন্ধিৰ ফলত জাপানীসকলৰ মাজত আমেৰিকা বিৰোধী আৱেগ আৰম্ভ হৈছিল, যিয়ে অনুভূত অন্যায় আৰু যুদ্ধৰ ফলত জাপানৰ অর্থনৈতিক সংগ্রামৰ ওপৰত অসন্তুষ্টিৰ সূচনা কৰিছিল। ১৯২৪ চনৰ ইমিগ্রেচন কণ্ট্রল এক্টে আমেৰিকালৈ এছিয়ান প্রব্রজন নিষিদ্ধ কৰি জাপান আৰু আমেৰিকাৰ মাজৰ সম্পর্ক আৰু অধিক কঠিন কৰি তুলিছিল, যাৰ ফলত বর্ণ বৈষম্য আৰু উত্তেজনা বৃদ্ধি পাইছিল। প্রথম অৱস্থাত জাপানৰ সামৰিক বিজয়ৰ বাবে প্রশংসিত টোজোৰ জনপ্রিয়তা ১৯৪২ চনত জাতীয়তাবাদী উত্তেজনাৰ টোৱে শক্তিশালী কৰি তুলিছিল। কিন্তু জাপানী সেনাবাহিনীৰ ভিতৰত আভ্যন্তৰীণ বিবাদে সমগ্র যুদ্ধৰ সময়ছোৱাত টোজোৰ নেতৃত্বত বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল, যাৰ ফলত ফলপ্রসূ সিদ্ধান্ত গ্রহণ আৰু সমন্বয়ত বাধাৰ সৃষ্টি হৈছিল। জাপানৰ পৰাজয়ৰ পিছত ১৯৪৪ চনৰ জুলাই মাহত টোজোৱে শান্তিৰ আলোচনা বা জাপানৰ অস্তিত্ব নিশ্চিত কৰিব নোৱাৰি পদত্যাগ কৰে। সম্রাট হিৰোহিটোৱে ১৯৪৫ চনৰ ১৫ আগষ্টত জাপানৰ নিঃচর্ত আত্মসমর্পণৰ কথা ঘোষণা কৰে, ২ ছেপ্টেম্বৰত

আনুষ্ঠানিকভাৱে ঘোষণা কৰে।ট'জোৱে আত্মহত্যাৰ চেষ্টা কৰে যদিও বাচি যায়, যুদ্ধৰ সময়ত সংঘটিত অত্যাচাৰৰ বাবে ক শ্রেণীৰ যুদ্ধ অপৰাধী হিচাপে বিচাৰৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। সংঘাতৰ বাবে কান্ধত দোষাৰোপ কৰিব বিচৰা সত্ত্বেও ১৯৪৮ চনৰ ১২ নৱেম্বৰত টোজোক মৃত্যুদণ্ড দিয়া হয় আৰু তাৰ পিছত ফাঁচী দিয়া হয়, যাৰ ফলত তেওঁৰ উত্তাল উত্তৰাধিকাৰৰ অন্ত পৰে।

৭.৪ নতুন আদেশ:

জাপানৰ দ্বাৰা বৃহত্তৰ পূব এছিয়া সহ-সমৃদ্ধি গোলকৰ ধাৰণাটোৰ আগতেই 'নতুন আদেশ'ৰ ধাৰণাটো আহিছিল। ১৯৩৮ চনৰ মিউনিখ চুক্তিয়ে বিশ্ব শক্তি গতিশীলতাৰ পৰিৱর্তনৰ সংকেত দিছিল, পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহে ইউৰোপীয় স্থিতিশীলতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ বিপৰীতে জাপানে এছিয়াত নিজৰ সম্প্রসাৰণবাদী নীতি অনুসৰণ কৰিছিল। এই পৰিৱর্তনে জাপানক এছিয়া মহাদেশ অঞ্চলত সম্ভাব্য অস্থিৰতা সৃষ্টিকাৰী শক্তি হিচাপে ধাৰণা কৰাত অৰিহণা যোগাইছিল, যাৰ ফলত আমেৰিকাই জাপানৰ সৈতে নিজৰ সম্পর্ক আৰু অঞ্চলটোত নিজৰ কৌশলগত স্বার্থৰ পুনৰ মূল্যায়ন কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। জাপানৰ বিষয়ে এটা টোকাত উল্লেখ কৰা হৈছে-"জাপানে বর্তমান সমগ্র পূব এছিয়াত প্রকৃত আন্তঃৰাষ্ট্রীয় ন্যায়ৰ ওপৰত নতুন ব্যৱস্থা স্থাপনৰ বাবে নিজৰ শক্তি উৎসর্গা কৰিছে...."

১৯৪০ চনত জাপানৰ প্রধানমন্ত্রী প্রিন্স কনচে নতুন আদেশ বা এছিয়ান মুনৰো মতবাদ ঘোষণা কৰিছিল।তেওঁ ইয়াক জাপানৰ মৌলিক ৰাষ্ট্রীয় নীতি বুলি অভিহিত কৰিছিল। এই ঘোষণা কৰি ই আভ্যন্তৰীণ পুনর্গঠনৰ আহ্বান জনায় যিয়ে জাপানী জাতিটোক এছিয়াক ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ অনুমতি দিব। ইউৰোপত জার্মান বিজয়ে সৃষ্টি কৰা সুযোগৰ সুবিধা লৈ বৃহত্তৰ পূব এছিয়াত নতুন আদেশ স্থাপন কৰাত। এই আদেশৰ দ্বাৰা জাপানে নতুন ভূমি উন্নয়ন পৰিকল্পনা প্রৱর্তন কৰিব বিচাৰিছিল। জাপানে দেশ-বিদেশ উভয়তে নিজৰ প্রয়োজনীয়তা পূৰণ কৰিব পৰাকৈ শক্তিশালী আৰু সমৃদ্ধিশালী জাপান গঢ়ি তোলাৰ বাবে এক অটল ৰাষ্ট্রীয় গাঁথনি স্থাপন কৰি বিশ্ব শান্তি প্রতিষ্ঠা কৰিব বিচাৰিছিল।

নতুন ব্যৱস্থাৰ মূল বিধান:

- জাপানে চীনৰ বিষয় নিষ্পত্তিৰ দিশত নিজৰ বৈদেশিক নীতি নির্দেশিত কৰিব।
- জাপানী ৰাজ্যৰ সেৱাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি ৰাষ্ট্রীয় শৈক্ষিক নীতি সম্পূর্ণৰূপে সংস্কাৰ কৰা হ'ব।
- সম্পূর্ণ সংস্কাৰৰ জৰিয়তে ৰাজ্যৰ গাঁথনিৰ শক্তিশালী ভেটি স্থাপন কৰা।

- জাপানৰ চৰকাৰী কাম-কাজৰ ওপৰত ঐক্যবদ্ধ নিয়ন্ত্রণৰ সৈতে শক্তিশালী ৰাষ্ট্রীয় গাঁথনি।
- সম্রাটক সহায় কৰিবলৈ ডায়েটৰ সংস্কাৰ কৰা হ'ব। ঐক্য আৰু দক্ষতা অনাৰ বাবে আমোলাতন্ত্রৰ পুংখানুপুংখ সংস্কাৰ কৰা হ'ব।
- নতুন অর্থনীতিৰ ভেটি জাপানৰ সৈতে হ'ব। তাৰ কেন্দ্র আৰু সমবায় ক্ষেত্র হিচাপে মানচুকুও আৰু চীনকো তাত বিকশিত কৰা হ'ব।
- গুৰুত্বপূর্ণ অত্যাৱশ্যকীয় সামগ্রীৰ উৎপাদন, বিতৰণ আৰু ব্যৱহাৰ সামৰি লোৱা একক নিয়ন্ত্রণ ব্যৱস্থা।
- জাতিৰ অর্থনৈতিক শক্তিৰ বিকাশৰ দিশত বেংকৰ নিয়ন্ত্রণ।
- গুৰুত্বপূর্ণ উদ্যোগসমূহৰ এক যুগ সৃষ্টিকাৰী সম্প্রসাৰণ, বিশেষকৈ গধুৰ ৰাসায়নিক, মেচিন উদ্যোগ, বিজ্ঞান আৰু উৎপাদনৰ প্রযুক্তিগত যুক্তিসংগতকৰণ।
- জাপানী জাতিৰ সহন আৰু শাৰীৰিক শক্তিৰ প্রসাৰ আৰু বিশেষকৈ কৃষি আৰু কৃষি সামগ্রীৰ বিকাশ সম্পর্কীয় মৌলিক ব্যৱস্থাসমূহৰ প্রসাৰৰ সম্পর্কীয় স্থায়ী ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰা।

এই বিচক্ষণতাৰ পিছত ১৯৩৭ চনৰ ৫ অক্টোবৰত এছিয়ান সম্মিলনে "এছিয়ানসকলৰ বাবে এছিয়া"ৰ শ্লোগান দিছিল। নতুন আদেশৰ দ্বাৰা জাপানে নিজকে শক্তিশালী আৰু সমৃদ্ধিশালী কৰি তুলিব বিচাৰিছিল। এই নতুন আদেশৰ দ্বাৰা জাপানে জোৰ দিব বিচাৰিছিল যে চীনত আক্রমণাত্মক নীতি এৰিবলৈ যোৱা নাই।

সংজ্ঞাটো স্পষ্ট নহ'লেও ইয়াৰ পৰিসৰে চিয়াং কাই শেকৰ নেতৃত্বত চীন চৰকাৰৰ ঠাইত টকিঅ'ৰ সৈতে 'সহযোগিতাৰে' কাম কৰিব পৰা চীন চৰকাৰৰ ব্যৱস্থা কৰাৰ প্রয়োজনীয়তাৰ ইংগিত দিছিল। ইয়াৰ লগত চীনত আৰু শেষত পূব আৰু দক্ষিণ-পূব এছিয়াৰ মাজেৰে পশ্চিমীয়া সাম্রাজ্যবাদৰ সমাপনৰ লগত জড়িত আছিল। ইয়াৰ পৰিকল্পনা আছিল সাম্যবাদক নির্মূল কৰাৰ আৰু এইদৰে বাইকালৰ পূব দিশৰ অঞ্চলৰ পৰা ৰাছিয়াক নির্মূল কৰা। অর্থনৈতিক লক্ষ্য আছিল জাপান, মানচুকুও আৰু চীনৰ সৈতে স্বাৱলম্বী অর্থনৈতিক গোট গঢ়ি তোলা।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্রশ্ন ১: অনুপ্রৱেশ নিয়ন্ত্রণ আইন কেতিয়া গৃহীত হৈছিল ?

প্রশ্ন ২: জাপানে কল্পনা কৰা 'নতুন ব্যৱস্থা'ৰ পৰিসৰ উল্লেখ কৰা।

৭.৫ বৃহত্তৰ এছিয়াৰ সহ-সমৃদ্ধি মণ্ডল:

বৃহত্তৰ পূব এছিয়া সহ সমৃদ্ধি গোলক আছিল দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত জাপানে জাপানৰ আধিপত্যৰ অধীনত এছিয়ান জাতিৰ এটা গোট স্থাপনৰ লক্ষ্যৰে সৃষ্টি কৰা এক ধাৰণা। ১৯৪০ চনত জাপানৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী ফুমিমাৰো ক'নোৱে ইয়াক আনুষ্ঠানিকভাৱে ঘোষণা কৰিছিল।এই ধাৰণাটোক পশ্চিমীয়া ঔপনিৱেশিকতাবাদ আৰু সাম্ৰাজ্যবাদৰ পৰা এছিয়ান জাতিসমূহক মুক্ত কৰাৰ বাবে এক প্যান-এছিয়ান পদক্ষেপ হিচাপে উপস্থাপন কৰা হৈছিল। কিন্তু বাস্তৱত ই এছিয়া-পেচিফিক অঞ্চলত জাপানী সম্প্ৰসাৰণবাদ আৰু আধিপত্যৰ অজুহাত হিচাপে কাম কৰিছিল।

- বৃহত্তৰ পূব এছিয়াৰ সহ-উৎপাদন ক্ষেত্ৰৰ অধীনত জাপানে এছিয়ান দেশসমূহৰ সৈতে অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক অংশীদাৰিত্ব গঢ়ি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল, নিজকে পাৰস্পৰিক সমৃদ্ধি আৰু স্বাধীনতাক প্ৰসাৰিত কৰা এজন উপকাৰী নেতা হিচাপে চিত্ৰিত কৰিছিল।
- এংলো-আমেৰিকান সাম্ৰাজ্যবাদক নিৰ্মূল কৰা আৰু ইয়াৰ ঠাইত এছিয়াত এক স্বাৱলম্বী অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা স্থাপন কৰা, য'ত সকলো মানুহে সাধাৰণভাৱে সমৃদ্ধি উপভোগ কৰিব।
- বৃহত্তৰ পূব এছিয়াক একেলগে ঢালাই কৰি এক অৰ্থনৈতিক সমগ্ৰতা হিচাপে গঢ়ি তুলিব লাগিছিল য'ত জাপান, মানচুকুও আৰু চীনৰ কিছু অংশ মূল ঔদ্যোগিক কেন্দ্ৰ হ'ব আৰু এই ক্ষেত্ৰখনৰ ভিতৰৰ অন্যান্য দেশসমূহে সহায় আৰু কেঁচামাল প্ৰদান কৰি তেওঁলোকৰ সৈতে সহযোগিতা কৰিব লাগিছিল।
- জাপানে বিদেশী শাসনৰ পৰা মুক্ত হোৱা অঞ্চলসমূহত জাপানীসকলে থলুৱা নেতাৰ নিৰ্ভৰশীল চৰকাৰ গঠন কৰিছিল যদিও তেওঁলোকে নিৰ্ধাৰণ কৰা ৰেখা অনুসৰি চৰকাৰৰ দৰে সহযোগী নিৰ্বাচন কৰাৰ যত্ন লৈছিল।

কিন্তু কাৰ্যক্ষেত্ৰত জাপানে দখল কৰা ভূখণ্ডসমূহৰ ওপৰত নিজৰ সামৰিক আৰু অৰ্থনৈতিক নিয়ন্ত্ৰণ জাপি দিছিল, ইয়াৰ সম্পদ আৰু জনশক্তিৰ শোষণ কৰি যুদ্ধৰ প্ৰচেষ্টা চলাইছিল। বৃহত্তৰ পূব এছিয়া সহ-সমৃদ্ধি ক্ষেত্ৰ ৰূপায়ণৰ ফলত চীন, কোৰিয়া, দক্ষিণ-পূব এছিয়া, প্ৰশান্ত মহাসাগৰীয় দ্বীপপুঞ্জৰ কিছু অংশকে ধৰি এছিয়াৰ বিভিন্ন দেশত জাপানৰ সামৰিক আগ্ৰাসন আৰু দখলৰ সৃষ্টি হয়।

জাপানত গ্ৰেটাৰ ইষ্ট এছিয়া পাৰ্ছনেল ট্ৰেইনিং কমিটি গঠন কৰা হৈছিল যাৰ উদ্দেশ্য আছিল "পুনৰ্নিৰ্মাণ কামৰ প্ৰথম শাৰীৰ নেতা" হ'বলগীয়া কৰ্মীসকলক প্ৰশিক্ষণ দিয়া। জাপানীসকলে কয় যে

যুদ্ধৰ জয় সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰ্ভৰ কৰে বৃহত্তৰ পূব এছিয়াৰ থলুৱা লোকসকলক নেতৃত্ব দিয়াৰ বিষয়াসকলৰ ক্ষমতাৰ ওপৰত।

১৯৪২ চনৰ নৱেম্বৰ মাহত বৃহত্তৰ পূব এছিয়া মন্ত্ৰালয় গঠন কৰা হয়।ইয়াৰ ফলত জাপান চৰকাৰৰ সমগ্ৰ ব্যৱস্থাটোৰ পুনৰ্গঠনৰ প্ৰয়োজন হৈছিল কাৰণ দক্ষিণ অঞ্চলত চৰকাৰৰ প্ৰয়োজনীয়তাই জাপান আৰু তাৰ উপনিবেশৰ পৰা আৰু বহু বিষয়া পঠিয়াবলৈ দাবী কৰিছিল। নতুন মন্ত্ৰালয়ৰ সংগঠনটোৱে বৈদেশিক পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰালয়ৰ কিছু প্ৰতিৰোধৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয়। সিদ্ধান্ত লোৱা হ'ল যে নতুন মন্ত্ৰালয়ে বৃহত্তৰ পূব এছিয়াৰ সকলো ব্যৱসায়িক কাম-কাজ পৰিচালনা কৰিব, আৰু এই অঞ্চলৰ ভিতৰত জাপানী স্বাৰ্থৰ সুৰক্ষাৰ দায়িত্ব ল'ব।

দখল কৰা অঞ্চলসমূহত জাপানী প্ৰশাসনৰ প্ৰশ্নটো বিবেচনা কৰি, এজনে মনত ৰখা উচিত যে লক্ষ্যটো সকলোতে একেই থাকিল যদিও বিভিন্ন ধৰণৰ ৰূপ প্ৰয়োগ কৰা হৈছে। ফিলিপাইনছ বিজয় কৰাৰ পিছৰে পৰা বাৰ্মাই স্থানীয় চৰকাৰৰ জৰিয়তে কাম কৰা সামৰিক চৰকাৰ লাভ কৰিছে, নেদাৰলেণ্ড ইণ্ডিজ আৰু ব্ৰিটিছ মালয় উপনিবেশ হিচাপে শাসন কৰা হৈছে, তেওঁলোকক স্বাধীনতাৰ কোনো প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়া হোৱা নাই। প্ৰতিটো অঞ্চলতে সেই অঞ্চলৰ সৰ্বোচ্চ সামৰিক সেনাপতিৰ তত্বাৱধানত সামৰিক প্ৰশাসন স্থাপন কৰা হৈছিল। এই সকলোবোৰ কাৰ্যালয়তে নিৰ্দিষ্ট সংখ্যক সামৰিক লোক আছে যাৰ কৰ্তব্য হৈছে নীতিৰ ঐক্য আৰু সামঞ্জস্যতা বজাই ৰখা আৰু বহুতো অসামৰিক বিষয়া, জাপানী আৰু থলুৱা লোক মালয়, হংকংগাণ্ড আৰু নেদাৰলেণ্ড ইণ্ডিজৰ বিভাগসমূহৰ মুৰব্বী আৰু গৱৰ্ণৰসকল জাপানী।

জাপানীসকলে ইমানবোৰ সদস্যক যোগান ধৰিবলৈ প্ৰতিটো স্থানীয় অঞ্চলৰ বাবে কোটা স্থাপন কৰিছিল যদিও তেওঁলোকে দাবী কৰে যে থলুৱা লোকসকলৰ উৎসাহ ইমানেই বেছি আছিল যে এই কোটাবোৰ বৃদ্ধি কৰিবলগীয়া হ'ল। উদাহৰণস্বৰূপে ৰেংগুনত কোটা ৫ হাজাৰৰ পৰা ১০ হাজাৰলৈ বৃদ্ধি কৰা হৈছিল। ১৯৪২ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত জাপানৰ সামৰিক প্ৰশাসনে অদূৰ ভৱিষ্যতে জাভা লিডাৰ্ছ পেট্ৰিয়াটিক ছ'চাইটি নামৰ এটা নতুন সংগঠন স্থাপন কৰাৰ কথা ঘোষণা কৰে যিয়ে স্বাধীনতাৰ মনোভাৱ বহু পৰিমাণে বৃদ্ধি কৰিব বুলি আশা কৰা হৈছিল।

বৃহত্তৰ পূব এছিয়া নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত ধৰ্মীয় বিষয়বোৰ পাহৰা হোৱা নাই। বিষয়া আৰু সামৰিক লোকসকলক টকিঅ'ই সোঁৱৰাই দিছিল যে স্থানীয় ধৰ্মৰ অনুগামীসকলক দখলদাৰী সেনাই গোচৰ চলাব নালাগে। ১৯৪৩ চনৰ মে' মাহত চাংহাইৰ চিংগান মন্দিৰত বৃহত্তৰ পূব এছিয়াৰ বৌদ্ধ সাধাৰণ পৰিষদৰ অনুষ্ঠান অনুষ্ঠিত হয়, য'ত বহু জাপানী আৰু চীনা লোকে অংশগ্ৰহণ কৰে। পৰিষদৰ উদ্দেশ্য হৈছে

বৃহত্তৰ পূব এছিয়া সহ-সমৃদ্ধি গোলকৰ বৌদ্ধসকলক একত্রিত কৰি যুদ্ধৰ বিচাৰত সহায়ক হোৱাকৈ আৰু বৌদ্ধ মনোভাৱ আৰু সাহায্য কামৰ বিকাশত সহায় কৰা।

একে সময়তে সকলো উপায়েৰে যেনে : ৰেডিঅ', স্কুল, বাতৰি কাকত, চিনেমা আদিৰ জৰিয়তে জাপানীসকলৰ অপপ্রচাৰৰ প্রচেষ্টা চলোৱা হয় । কোকাকোলাৰ বিৰুদ্ধে অভিযান আৰম্ভ কৰা হৈছে, যিটোত এটা দুষ্ট ড্রাগছ আছে আৰু ই অভ্যাস গঠনকাৰী পানীয় বুলি দাবী কৰা হৈছে। জাপানীসকলৰ মতে এছিয়াত কোকাকোলাৰ কাৰখানা স্থাপন কৰা হৈছিল যাতে জনসাধাৰণক কূটনৈতিক ঔষধৰ আত্মা আৰু মন বিচ্ছিন্ন কৰা প্রভাৱৰ অধীনলৈ আনিব পাৰি আৰু এংলো আমেৰিকান শোষণৰ বাবে উপযুক্ত কৰি তুলিব পাৰি।

সম্পদৰ সংগঠন আৰু অন্বেষণৰ পৰিকল্পনাত বেংক অৱ জাপানক কেৱল জাপানৰ বাবেই নহয় সমগ্র বৃহত্তৰ পূব এছিয়াৰ বাবে কেন্দ্রীয় মুদ্রা সংস্থা আৰু এই সকলো দেশৰ বাবে কেন্দ্রীয় ক্লিয়াৰিং হাউচ হিচাপে গঢ়ি তোলা হৈছিল। বেংক অৱ জাপানৰ অধীনত এই ক্ষেত্রসমূহত বিত্ত সংগঠনৰ নির্দিষ্ট কাম নতুনকৈ প্রতিষ্ঠা হোৱা দক্ষিণ উন্নয়ন বেংকৰ ওপৰত ন্যস্ত কৰা হৈছিল। এই বেংকে অঞ্চলটোৰ প্রাকৃতিক সম্পদৰ উন্নয়ন আৰু ব্যৱহাৰৰ বাবে আৰু সেই অঞ্চলৰ বিত্তীয় কার্য্যকলাপ নিয়ন্ত্রণৰ বাবে প্রয়োজনীয় ধন যোগান ধৰিব লাগিব। এই বেংকৰ অধীনত কিছুমান ব্যক্তিগত বেংকক কাম কৰাৰ অনুমতি দিয়া হৈছে, কিন্তু কঠোৰ তত্বাৱধানতহে। ১৯৪২ চনৰ ২৫ জুনত ছিংগাপুৰৰ চীনা বাসিন্দাসকলে জাপান নিয়ন্ত্রিত অঞ্চলসমূহৰ উন্নয়নত জাপান কর্তৃপক্ষৰ সৈতে সহযোগিতা কৰি আৰু জাপানৰ সামৰিক প্রশাসনলৈও পঞ্চাশ মিলিয়ন য়েনৰ অনুদান আগবঢ়ায়।

দক্ষিণ-পূব এছিয়া দখলৰ পৰা জাপানীসকলে লাভ কৰা সুবিধা নিঃসন্দেহে বৃহৎ আকাৰৰ। দক্ষিণ-পূব এছিয়া দখল কৰাৰ ফলত তেওঁলোকৰ বাবে কেৱল অতি প্রয়োজনীয় তেলেই নহয়, বহুতো গুৰুত্বপূর্ণ কেঁচামালও আহিল আৰু পৰিস্থিতিৰ অনুমতি অনুসৰি ইয়াক সম্পূর্ণৰূপে শোষণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰি জাপানে সময় হেৰুৱাব পৰা নাছিল। দক্ষিণ-পূব এছিয়াই জাপানী যুদ্ধ যন্ত্রৰ বাবেও সৈনিক যোগান ধৰিছিল। ফিলিপাইনছ আৰু বার্মাত জাপানী বিষয়াৰ কমাণ্ডত থলুৱা লোকৰ সামৰিক গঠন আছে, এনে ইউনিট অন্য দেশৰ বাবে পৰিকল্পনা কৰা হৈছে।

আনহাতে ইয়াৰ ফলত স্থানীয় জনসাধাৰণৰ বিৰুদ্ধে জাপানী সেনাই ব্যাপক অত্যাচাৰ, বলপূর্বক শ্রম আৰু মানৱ অধিকাৰ উলংঘা সংঘটিত কৰে। অপপ্রচাৰৰ বাক্যবাণ সত্ত্বেও বৃহত্তৰ পূব এছিয়া সহ-সমৃদ্ধি ক্ষেত্রখনে এছিয়ান জাতিসমূহৰ মাজত প্রকৃত সহযোগিতা আৰু সমৃদ্ধিৰ পোষকতা

কৰাৰ লক্ষ্যত উপনীত হ'ব নোৱাৰিলে। বৰঞ্চ ই জাপানী সাম্ৰাজ্যবাদ আৰু আগ্ৰাসনৰ সমাৰ্থক হৈ পৰিছিল, যাৰ ফলত দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত জাপানী দখলৰ অধীনত থকা দেশসমূহৰ ওপৰত হোৱা দুখ-কষ্ট আৰু ধ্বংসলীলাত অৰিহণা যোগাইছিল।

৭.৬ আমেৰিকাই পৰমাণু বোমা নিক্ষেপ কৰা আৰু জাপানৰ আত্মসমৰ্পণ:

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জাপানৰ জড়িত হোৱাৰ ফলত সমগ্ৰ এছিয়া-পেচিফিক অঞ্চলত উল্লেখযোগ্য সামৰিক আগ্ৰাসন আৰু সম্প্ৰসাৰণ ঘটিছিল। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত জাৰ্মানী আৰু ইটালীৰ সমান্তৰালভাৱে জাপান আছিল অক্ষৰ অন্যতম প্ৰধান শক্তি। জাপানৰ সামৰিক অভিযানৰ ভিতৰত ১৯৪১ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত পার্ল হার্বাৰত হোৱা আক্ৰমণৰ ফলত আমেৰিকাই যুদ্ধৰ মাজলৈ লৈ যায়। ইফালে ১৯৪১ চনৰ এপ্ৰিল মাহত ৰাছিয়া আৰু জাপানে পাঁচ বছৰৰ বাবে নিৰপেক্ষতাৰ চুক্তি সম্পন্ন কৰে, সেই অনুসৰি যদি স্বাক্ষৰকাৰী ৰাষ্ট্ৰসমূহ যুদ্ধত জড়িত হয় তেন্তে আনখন নিৰপেক্ষ হৈ থাকিব। কিন্তু ১৯৪৫ চনত ছোভিয়েট ৰাছিয়াই সেই সন্ধি উলংঘা কৰি ঘোষণা কৰে যে যিহেতু জাপানে ৰাছিয়াৰ বিৰুদ্ধে জাৰ্মানীৰ সৈতে সহযোগিতা আগবঢ়াইছিল আৰু ৰাছিয়াৰ মিত্ৰ ৰাষ্ট্ৰ ব্ৰিটেইন আৰু আমেৰিকাৰ সৈতে যুদ্ধত জড়িত আছিল সেয়েহে ৰাছিয়াই জাপানৰ সৈতে বন্ধুত্ব অব্যাহত ৰাখিব নোৱাৰে। ১৯৪৫ চনত জাপানে নিঃচৰ্তভাৱে আত্মসমৰ্পণ কৰিবলৈ বাধ্য হয় যেতিয়া একে মাহতে হিৰোচিমা আৰু নাগাছাকিৰ ওপৰত পৰমাণু বোমা নিক্ষেপ কৰা হয়।

১৯৪৫ চনৰ ১৫ আগষ্টত জাপানে নিঃচৰ্তভাৱে আমেৰিকাৰ ওচৰত আত্মসমৰ্পণ কৰে যদিও এতিয়াও ইয়াৰ হাতত আছিল এক বিশাল সেনাবাহিনী যিয়ে আমেৰিকাৰ যিকোনো আক্ৰমণৰ সন্মুখীন হ'বলৈ সাজু আছিল। আনহাতে জাপানে শেষ প্ৰতিৰোধৰ প্ৰস্তাৱ নিদিয়াকৈ কিয় আত্মসমৰ্পণ কৰিলে সেই প্ৰশ্ন উত্থাপন হৈছে।

জাপানে কি পৰিস্থিতিত আত্মসমৰ্পণ কৰিলে বুজি পাবলৈ হলে জাপানে আত্মসমৰ্পণৰ সিদ্ধান্তটো ক্ৰমান্বয়ে এক প্ৰক্ৰিয়াৰ ফল আছিল। জাপানৰ আত্মসমৰ্পণৰ সৈতে বহু বেছিকৈ অসামৰিক দুৰ্বলতাতকৈ সামৰিক দুৰ্বলতা বৃদ্ধিৰ সম্পৰ্ক আছিল।

- মানচুৰিয়াত ছোভিয়েট আক্ৰমণৰ পিছত জাপানৰ সামৰিক দুৰ্বলতা অতি উচ্চ হৈ পৰিছিল, অৱশেষত কেষ্টু-গোৰ প্ৰতি সেনাবাহিনীৰ দায়বদ্ধতা বাষ্পীভৱন হৈ পৰিছিল। সেনা আৰু যুদ্ধ সমৰ্থক নৌসেনাৰ বিষয়াসকলে কিছুদিনৰ পৰা জাপানৰ সম্পদ ঘাটিৰ দুৰ্বলতাক স্বীকাৰ কৰিছিল। ইয়াৰ দ্বাৰা অৱশ্যে ছোভিয়েট আক্ৰমণ আৰম্ভ নোহোৱালৈকে আত্মসমৰ্পণৰ ক্ষেত্ৰত

তেওঁলোকৰ মতামতত কোনো প্ৰভাৱ পৰা নাছিল যদিও নাগাছাকি বোমা বিস্ফোৰণ সংঘটিত হোৱাৰ আগতে সেনাই সৰ্বোচ্চ যুদ্ধ পৰিষদৰ বিশেষ বৈঠকত সন্মতি দিছিল। গতিকে, সেনাবাহিনীৰ নেতাসকলে আত্মসমৰ্পণ গ্ৰহণ কৰিবলৈ, যাৰ প্ৰমাণ এইটোৱেই যে ৰাছিয়াৰ আক্ৰমণৰ পিছতো আৰু স্পষ্ট ইংগিত যে জাপানে নিজকে ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰিলে। এইদৰে আত্মসমৰ্পণৰ সময় নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছিল ছোভিয়েট আক্ৰমণৰ দ্বাৰা আৰু পাৰমাণৱিক বোমাৰ দ্বাৰা নহয়।

- মূলতঃ কৌশলগত বোমা বিস্ফোৰণ সমীক্ষাৰ দ্বাৰা কৰা দ্বিতীয়টো সাধাৰণ যুক্তি, হ'ল জাপানৰ চহৰসমূহৰ গতানুগতিক অগ্নিনিৰ্বাপক বাহিনীৰ বোমা বিস্ফোৰণেই আত্মসমৰ্পণৰ মূল কাৰণ আছিল। কিন্তু জাপানৰ যুদ্ধ অৰ্থনীতিৰ পতনে আত্মসমৰ্পণৰ কাম ক্ষিপ্ৰ কৰি তুলিছিল, কৌশলগত বোমা বিস্ফোৰণ দায়ী নাছিল। নৈতিক যুক্তিটো ডাউথেটৰ তত্ত্বৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল যে চৰম অসামৰিক খৰচ প্ৰয়োগ কৰিলে জনসাধাৰণে প্ৰায় যিকোনো মূল্যতে শান্তিৰ দাবী কৰিবলৈ নিজৰ চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে থিয় দিয়ে।
- যুদ্ধত জাপানী আত্মসমৰ্পণৰ আন এটা যুক্তি আছিল সাম্ৰাজ্যবাদী হস্তক্ষেপ। পৰম্পৰাগতভাৱে সম্ৰাটে নীতিগত সিদ্ধান্তত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ আশা কৰা হোৱা নাছিল আৰু আগষ্ট মাহত হিৰোহিটোৰ কাৰ্য্যই তেওঁৰ ৰাজত্বকালৰ একমাত্ৰ প্ৰত্যক্ষ ৰাজনৈতিক হস্তক্ষেপ আছিল। তথাপিও জাপানী সমাজে সম্ৰাটক ইমানেই বিশাল প্ৰতিপত্তিৰে বিনিয়োগ কৰিছিল যে তেওঁৰ প্ৰত্যক্ষভাৱে প্ৰকাশ কৰা ইচ্ছাক কোনেও নাকচ কৰাটো কাৰ্যতঃ অসম্ভৱ হৈ পৰিছিল। ১৯৪৫ চনৰ এপ্ৰিল মাহত যেতিয়া চৰকাৰখন গভীৰভাৱে বিভক্ত হৈ পৰিলহেঁতেন, তেতিয়া সম্ৰাটে প্ৰায় যিকোনো সময়তে আত্মসমৰ্পণৰ দাবী কৰিব পাৰিলেহেঁতেন আৰু যুদ্ধ অব্যাহত ৰখাৰ পপাতীসকলে তেওঁক প্ৰতিহত কৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।
- আত্মসমৰ্পণৰ ক্ষেত্ৰত জাপানৰ স্থিতিৰ পৰিৱৰ্তনৰ শেষ বিকল্প ব্যাখ্যাটো আমেৰিকাৰ দাবীৰ কল্পিত পৰিৱৰ্তনৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছে, অৰ্থাৎ সাম্ৰাজ্যবাদী প্ৰতিষ্ঠানটো সংৰক্ষণ কৰা হ'ব বুলি আশ্বাস দিয়া হৈছে। এই মতামত অনুসৰি এই ৰেহাই অবিহনে জাপানীসকলে আত্মসমৰ্পণ কৰিবলৈ সন্মতি নিদিলেহেঁতেন।

এটমিক বোমা বিস্ফোৰণ:

১৯৪৫ চনৰ ৬ আগষ্টত ইতিহাসৰ প্ৰথমটো পাৰমাণৱিক বোমা জাপানৰ হিৰোচিমাত নিক্ষেপ কৰা হয়। ৮ আগষ্টত ছোভিয়েট যুদ্ধত প্ৰৱেশৰ লগতে পৰমাণু বোমাও আছিল অন্যতম 'যমজ জোকাৰণি' যিয়ে অৱশেষত সম্ৰাট হিৰোহিটোক আত্মসমৰ্পণৰ সিদ্ধান্ত ল'বলৈ বাধ্য কৰাইছিল। জাপানৰ শীৰ্ষ বিজ্ঞানীয়ে পাৰমাণৱিক অস্ত্ৰ উৎপাদন অসম্ভৱ বুলি গণ্য কৰিছিল, হিৰোচিমাৰ 'শ্বক'টোৱে সমগ্ৰ আত্মসমৰ্পণৰ সিদ্ধান্ত প্ৰক্ৰিয়াটোত প্ৰতিধ্বনিত হৈছিল। দৰাচলতে জাপানী সেনাই ১৯৪৫ চনৰ ৯ আগষ্টত ৰাছিয়াই মানচুৰিয়া আক্ৰমণ আৰু নাগাছাকিত দ্বিতীয়টো বোমা নিক্ষেপ নকৰালৈকে হিৰোচিমা বোমাটো পাৰমাণৱিক বুলি বিশ্বাস কৰাটো অস্বীকাৰ কৰিছিল।

জাপানৰ ওপৰত পাৰমাণৱিক বোমা নিক্ষেপ কৰাৰ সিদ্ধান্ত এক বিতৰ্কিত বিষয় আৰু ইয়াৰ ওপৰত অসংখ্য ইতিহাসবিদে অধ্যয়ন আৰু আলোচনা কৰিছে।এটা বিদ্যালয়ে জোৰ দি কয় যে পাৰমাণৱিক বোমা বিস্ফোৰণৰ প্ৰয়োজন আছিল,এই বোমাটোৱে বহু আমেৰিকান জীৱন ৰক্ষা কৰিছিল আৰু ইয়াক ব্যৱহাৰ নকৰাটো অবিবেচক হ'লহেঁতেন।

আন এখন বিদ্যালয়ে যুক্তি আগবঢ়ায় যে পাৰমাণৱিক বোমা বিস্ফোৰণটো অপ্ৰয়োজনীয় আছিল। যে আমেৰিকাৰ নেতাসকলে জানিছিল যে জাপান পৰাজয়ৰ ওচৰ চাপিছে আৰু সেয়েহে আত্মসমৰ্পণৰ ওচৰ চাপিছে আৰু বোমাটো এটা গোপন উদ্দেশ্যত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। ইংগিত আৰু প্ৰায়ে দাবীৰ দ্বাৰা সংশোধনীবাদীসকলে যথেষ্ট নিশ্চিত যে বোমাটোৰ অবিহনে জাপানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধৰ অন্ত পৰিব পৰা গ'লহেঁতেন, গোপন উদ্দেশ্যই অন্যান্য পন্থাক বাধা দিছিল আৰু বোমাৰ ব্যৱহাৰ স্পষ্টভাৱে অনৈতিক আছিল। এই দুখন বিদ্যালয়ৰ মাজত তৃতীয়খন বিদ্যালয়ৰ উন্মেষ ঘটিছে আৰু বিশ্লেষণ কৰি এটা নতুন সংশ্লেষণ সিদ্ধান্ত লোৱা হৈছে যে এ-বোমাক শত্ৰুৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱহাৰ কৰিব পৰাকৈ বৈধ অস্ত্ৰ হিচাপে কল্পনা কৰা হৈছিল, যে ৰাষ্ট্ৰপতি ফ্ৰেংকলিন ডি ৰুজভেল্টৰ অধীনত এই ধাৰণাটো বহুলাংশে পৰীক্ষা নকৰাকৈ আৰু প্ৰত্যাহ্বানহীন হৈ পৰিছিল, যে ট্ৰুমেনে এই ধাৰণাটো আৰামদায়কভাৱে উত্তৰাধিকাৰী সূত্ৰে পাইছিল আৰু ই তেওঁৰ অন্তৰ্ভুক্তি আৰু ইচ্ছাৰ সৈতেও খাপ খাই পৰিছিল আৰু যে জাপানৰ ওপৰত বোমাৰ যুদ্ধৰ ব্যৱহাৰ আনকি প্ৰয়োজনীয় আৰু বাঞ্ছনীয় দুয়োটা যেন লাগিল। ৰাষ্ট্ৰপতি হেৰী এছ ট্ৰুমেনৰ মতে, বোমাটোৱে আমেৰিকাৰ চৰ্তত যুদ্ধৰ অন্ত পেলোৱাত সহায় কৰিব পাৰে, ভয়ংকৰ আক্ৰমণৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ সম্ভৱ হ'ব পাৰে, পার্ল হার্বাৰ আৰু POW ৰ প্ৰতি কৰা দুৰ্ব্যৱহাৰৰ বাবে জাপানীসকলক শাস্তি দিব পাৰে, আমোলাতন্ত্ৰিক প্ৰয়োজনীয়তা পূৰণ কৰিব পাৰে, আমেৰিকাৰ জনসাধাৰণৰ ইচ্ছা অনুসৰি হ'ব পাৰে আৰু ছোভিয়েটক ভয় খুৱাব পাৰে, হয়তো পুব ইউৰোপত তেওঁলোকক বিনয়শিল কৰি তুলিব পাৰে।

ইতিহাসবিদ ব'নাল্ড তাকাকিয়ে হিৰোচিমা নামৰ কিতাপখন লিখিছিল: ১৯৯৬ চনত আমেৰিকান কিয় বোমাটো নিক্ষেপ কৰিছিল, তেওঁ উল্লেখ কৰিছিল যে জাপানৰ সৈতে যুদ্ধ শেষ কৰিবলৈ নহয়, ৰাছিয়াক নিয়ন্ত্রণ কৰিবলৈহে বোমাটো নিক্ষেপ কৰা হৈছিল। জাপানৰ হাতত এতিয়া নিজৰ যুঁজ এৰি দিয়াৰ বাহিৰে আন উপায় নাছিল আৰু পাৰমাণৰিক আক্রমণৰ বাবে প্রয়োজনীয়তা অধিক জৰুৰী হৈ পৰিছিল। পাৰমাণৰিক আক্রমণৰ পূৰ্বে জুলাই মাহত ছোভিয়েটে জাপানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে। ১৯৪৫ চনৰ ৬ আগষ্টত হিৰোচিমাত আৰু ৯ আগষ্টত নাগাছাকিত আন এটা বোমা নিক্ষেপ কৰা হয়। এই দুটা আক্রমণ যথেষ্টতকৈ অধিক আছিল আৰু জাপানে ১৪ আগষ্টত "বিনা চর্ত আত্মসমর্পণ"ৰ বাবে মানি লৈছিল। ২ ছেপ্টেম্বৰত টকিঅ' উপসাগৰৰ "মিছৌৰী" জাহাজত নিঃচর্ত আত্মসমর্পণৰ চুক্তি স্বাক্ষৰিত হয়। প্রশান্ত মহাসাগৰীয় যুদ্ধ চাৰি মাহ ধৰি চলিছিল।

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জাপানৰ পৰাজয়ৰ কাৰণ আৰু পৰিণতি:-

জাপান প্রপাৰৰ বাহিৰে বাকী সকলো ভূমি খালী কৰাৰ আমেৰিকাৰ দাবীৰ বাবে জাপানে ১৯৪১ চনৰ ৭ ডিচেম্বৰত দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত প্রৱেশ কৰে। জাপান, প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত যিটোৱে ইমানখিনি লাভ কৰিছিল, দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত সম্পূর্ণৰূপে নম্র হৈ পৰিছিল। আনকি তাইও সার্বভৌম শাসক হিচাপে নিজৰ সম্রাটৰ বিশেষাধিকাৰ প্রফেক্ট কৰিব পৰা নাছিল। যুদ্ধত জাপানৰ পতনৰ বাবে বহুতো কাৰণ দায়ী আছিল-

- দীর্ঘদিনীয়া চীনা যুদ্ধ
- নিৰপেক্ষতা চুক্তিৰ আনুগত্য।
- নৌসেনা আৰু বায়ুসেনাৰ হীনমন্যতা।
- মিলিটাৰী জেনে�ৰেলৰ অতিমাত্রা বিলাসীতা।দেশৰ নীতি নির্ধাৰণ প্রক্রিয়াত সামৰিক বাহিনীৰ অত্যধিক হস্তক্ষেপ যি কৌশলগত পৰিকল্পনাৰ অভাৱ আছিল।
- মিত্র ৰাষ্ট্রৰ তুলনাত যুদ্ধত কৌশলগত পদ্ধতি আৰু যৌথ কৌশলৰ অভাৱ।
- জাপানে নতুন যুদ্ধ পৰিস্থিতিৰ লগত নিজকে ইমান সোনকালে খাপ খুৱাব পৰা নাছিল যিমান সোনকালে তাৰ শত্রুৱে সফলতাৰে খাপ খাব পাৰিছিল।
- জাপানে বিৰোধীৰ সম্পদৰ যত্ন নোলোৱাকৈয়ে ভুলকৈ নিজৰ মাজত অতিৰিক্ত আত্মবিশ্বাস গঢ়ি তুলিছিল।

- স্প্রিটৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়াৰ ওপৰত অতিৰিক্ত আত্মবিশ্বাস। যুদ্ধৰ সময়ত বহু জটিল পৰিস্থিতিত জাপানক যথেষ্ট অপ্রস্তুতভাৱে লোৱা হৈছিল।
- জাপানী সেনাৰ বদনামৰ ফলত বিজয়ী ভূখণ্ডৰ জনসাধাৰণৰ সহযোগিতা হেৰুৱাই পেলালে।
- জাতিটোৰ বাবে ক্ষতিকাৰক বুলি প্রমাণিত হোৱা উগ্রপন্থী উপাদানসমূহৰ দ্বাৰা জাপানী চৰকাৰৰ নিয়ন্ত্রণ।
- জাপানী আমোলাতন্ত্রৰ দুর্নীতি, অদক্ষতা আৰু অহংকাৰী স্বভাৱৰ বাবে জাপানে বিজয়ী স্থানত প্রশাসনিক দক্ষতাত ব্যর্থ হৈছিল।
- জাপানী নেতাসকলৰ দূৰদর্শিতা আৰু কৌশলৰ অভাৱ আছিল।
- যুদ্ধৰ সময়তো জাপানত সেনা আৰু নৌসেনাৰ সমন্বয়ৰ অভাৱ আছিল।
- জাপানে যুদ্ধ সফলতাৰে চলাবলৈ নিজৰ উপনিবেশসমূহৰ সৈতে যোগাযোগ বজাই ৰাখিব পৰা নাছিল।
- জাপান জার্মানীৰ যুদ্ধ অপপ্রচাৰৰ বলি হৈছিল যদিও যুদ্ধত জয়ী হ'বলৈ কোনো যৌথ প্রচেষ্টা নকৰিলে।
- চার্চিল আৰু ৰুজভেল্টৰ মাজত আৰু আনকি ষ্টেলিন আৰু চিয়াং কাই শ্বেকৰ সৈতে হোৱা অক্ষৰ ক্ষমতাৰ মাজত কোনো যৌথ আদেশ বা পৰামর্শ নাই।
- আমেৰিকাৰ পাৰমাণৰিক শক্তিয়ে জাপানক আঁঠু লৈ আনিলে। চীন, আমেৰিকা আৰু ব্রিটিছ সাম্রাজ্যৰ সম্পদতকৈ জাপানৰ সম্পদ বহু কম আছিল।
- যেতিয়া ৰাছিয়াই যুদ্ধত যোগদান কৰিছিল তেতিয়া জাপান পৰাজয় হোৱাটো নিশ্চিত আছিল।

জাপানৰ পৰাজয়ে বিশ্বৰ ইতিহাসত এক নতুন অধ্যায়ৰ সূচনা কৰিলে। বিজয়ী জাতিৰ পৰা এতিয়া জাপান আমেৰিকাৰ আধিপত্যৰ অধীনত পৰাজিত জাতি হৈ পৰিল আৰু ৰাজনৈতিক আধিপত্যৰ অন্ত পৰিল। আমেৰিকাৰ বাহিনীয়ে জাপান দখল কৰিছিল আৰু এইদৰে প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত আৰু যুদ্ধৰ পিছত সম্প্রসাৰণৰ নীতি অনুসৰণ কৰি জাপানে যিখিনি লাভ কৰিছিল সেয়া দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত হেৰুৱাই পেলাইছিল। কিন্তু অতি সোনকালেই এখন শান্তিপূর্ণ গণতান্ত্রিক আৰু সমৃদ্ধিশালী ৰাষ্ট্রত পৰিণত হ'ল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্রশ্ন ৩: দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জাপানে কি কি ভিত্তিত আত্মসমর্পণ কৰিছিল?

প্রশ্ন ৪: জাপানত বোমা বিস্ফোৰণৰ ৰাষ্ট্রপতি ট্রুমেনৰ ন্যায্যতা কি আছিল ?

প্রশ্ন ৫। বৃহত্তৰ পূব এছিয়া মন্ত্রালয় কেতিয়া স্থাপন কৰা হৈছিল ?

27.7 আহা আমি সাৰাংশ দিও:

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি জানিব পাৰিছে যে-

- পাৰমাণৰিক বোমা নিক্ষেপ হোৱাৰ লগে লগে জাপান আঁঠু লৈছিল। এই ঘটনাই জাপান আৰু ইউৰোপৰ ইতিহাসৰ গতিপথ সলনি কৰি পেলালে।
- দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ প্রভাৱ পৰিণতিৰ সৈতে চহকী আছিল। জাতিসমূহে ঔপনিৱেশিক হেঁচাত লৰচৰ কৰি এতিয়া নিজৰ স্বাধীনতাক দৃঢ় কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। ভাৰত, বার্মা, মলয়া আদি ঠাইত জাতীয়তাবাদ উচ্চতাৰে চলিছিল।১৯৪৭ চনত ভাৰত আৰু পাকিস্তানে স্বাধীনতা লাভ কৰিছিল।পাৰমাণৰিক যুদ্ধৰ ফল আজিও দেখা যায়। যিসকলে পাৰমাণৰিক আক্রমণৰ বোজা বহন কৰিবলগীয়া হৈছিল তেওঁলোকে আজি গুৰুতৰ স্বাস্থ্যজনিত ৰোগত আক্রান্ত হৈ জীয়াই আছে। তেওঁলোকৰ জীৱন ছিন্নভিন্ন হৈ পৰিছে। যুদ্ধৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা শাৰীৰিক আৰু আৱেগিক টান আছিল অসীম।
- আমেৰিকাৰ অধীনত থকা মিত্রশক্তিয়ে অতি সোনকালেই জাপানৰ বাবে পুনৰুদ্ধাৰ প্রক্রিয়া স্থাপন কৰিলে। তেওঁলোকে (ডগলাছ মেকআর্থাৰৰ অধীনত মিত্রশক্তিৰ উচ্চতম সেনাপতি) জাপানলৈ আহি দ্বৈত চৰকাৰ ব্যৱস্থা স্থাপন কৰিলে।

O ৭.৮ অধিক পঢ়া:

১) ল'ৰে, নর্মান।আধুনিক বিশ্ব ইতিহাস আয়ত্ত কৰা। মেকমিলান পাব্লিচার্ছ লিমিটেড; যুক্তৰাজ্য

২) মাউৰেইলো, এ জোচেফ। জাপান আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ: সাম্রাজ্যবাদৰ আফটাৰমেথ

৩) গ্রুট, দে। মাইকেল (২০১০)। বিল্ডিং দ্য নিউ অর্ডাৰ: ১৯৩৮-১৯৪৫; ষ্টেনফর্ড বিশ্ববিদ্যালয়ৰ স্থানীয় ইতিহাস লেব: ২০১০

K ৭.৯ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ:

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ১৯২৪

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: 'নিউ অর্ডাৰ'ৰ এটা পৰিসৰে বাইকালৰ পূবৰ অঞ্চলৰ পৰা ৰাছিয়াক নির্মূল কৰাৰ ইংগিত দিছিল।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: হিৰোচিমা আৰু নাগাছাকিত বোমা বিস্ফোৰণ

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: বোমাটোৱে আমেৰিকাৰ চর্তত যুদ্ধ শেষ কৰাত সহায় কৰিব পাৰে।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ১৯৪২

*** *** ***

অধ্যায় ৮: চীনৰ পৰিচয়

অধ্যায়ৰ গঠন

৮.১শিক্ষণৰ উদ্দেশ্যসমূহ

৮.২ পৰিচয়

৮.৩ সমাজ

৮.৪ অৰ্থনীতি

৮.৫ ৰাজনীতি

৮.৬ কনফুচিয়াছ

৮.৭ আমি সাৰাংশ দিওঁ

৮.৮ অধিক পঠন

৮.৯ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ

৮.১০ আৰ্হি প্রশ্নসমূহ

৮.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্যসমূহ

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি-

- চীনা সভ্যতাৰ উৎপত্তি আৰু পৰিসৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।
- প্রাচীন চীনৰ সমাজখনৰ বৰ্ণনা কৰা।
- প্রাচীন কালৰ চীনা জনসাধাৰণৰ ৰাজনীতি আৰু অৰ্থনৈতিক জীৱনৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।
- কনফুচিয়াছ আৰু চীনৰ সাংস্কৃতিক জীৱনত তেওঁৰ প্রভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

৮.২ পৰিচয়:

প্রিয় শিক্ষার্থীসকল, পূৰ্বৰ অধ্যায়ত আমি দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জাপানৰ ভূমিকা আৰু জাপানে আত্মসমর্পণ কৰিবলগীয়া হোৱা পৰিস্থিতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলো। এই অধ্যায়টো 'পূব এছিয়াৰ ইতিহাস (১৮৩৯-১৯৪৯) বিষয়ক গৱেষণা পত্রখনৰ বাবে ২ নং ব্লকৰ এটা অংশ আৰু সম্পূৰ্ণৰূপে চীনৰ ইতিহাস বুজাৰ বাবে উৎসর্গিত। এই অধ্যায়ত আমি চীনক প্রাক-আধুনিক দিনৰ পৰা বা প্রাচীন কালৰে

পৰা বুজি পোৱাৰ প্ৰয়াস কৰিম। ইয়াৰ দ্বাৰা চীনক ভূমি আৱদ্ধ দেশৰ পৰা এছিয়াৰ অন্যতম প্ৰভাৱশালী শক্তিলৈ ৰূপান্তৰিত কৰা ঐতিহাসিক পৰিঘটনাসমূহ বিশ্লেষণ কৰাত সহায়ক হ'ব।চীনা সভ্যতা আছিল পৃথিৱীৰ অন্যতম উন্নত সভ্যতা। তেওঁলোকে নিজৰ দেশক টিয়েন ছিয়া' বুলি গণ্য কৰিছিল যাৰ অৰ্থ হৈছে "স্বৰ্গৰ ভিতৰৰ দেশ' বা 'স্বৰ্গৰ সাম্ৰাজ্য"।

চীন এখন এছিয়ান দেশ যাৰ ভূখণ্ড বৃহৎ। চীনৰ পুবত প্ৰশান্ত মহাসাগৰ আছে; উত্তৰত মৰুভূমি আৰু দক্ষিণ-পশ্চিমে উচ্চ হিমালয় থিয় হৈ আছে। এই ভৌতিক বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বাবেই চীন এখন বিচ্ছিন্ন দেশ হিচাপে বিকশিত হৈছিল। চীনৰ দুখন গুৰুত্বপূৰ্ণ নদী হ'ল হৱাং হো আৰু ইয়াং-চি-কিয়াং। হৱাং হো নদীক হালধীয়া নদী বুলিও কোৱা হয়।

৮.৩ সমাজ:

প্ৰাচীন কালত চীনা সমাজখন উচ্চ বা ধনী শ্ৰেণী আৰু নিম্ন বা দৰিদ্ৰ শ্ৰেণীৰে গঠিত আছিল। সম্ৰাট, অভিজাত, সম্ভ্ৰান্ত লোক চীনা সমাজৰ উচ্চতম শ্ৰেণীৰ অন্তৰ্গত আছিল। শাসক শ্ৰেণীৰ পৰৱৰ্তীসকললৈ সামাজিক পৰ্যায়ত পৰৱৰ্তী উচ্চতম আছিল সাক্ষৰ বা বুদ্ধিজীৱী আৰু তেওঁলোকৰ মাজৰ পৰাই বিষয়া নিৰ্বাচন কৰা হৈছিল। ইয়াৰ পিছত আছিল কৃষকসকল, যিসকল আছিল আটাইতকৈ ডাঙৰ গোট। ইয়াৰ পিছত শিল্পীসকলেও অনুসৰণ কৰিলে আৰু ব্যৱসায়ী আৰু ব্যৱসায়ীসকলে সামাজিক ব্যৱস্থাৰ দ্বিতীয় শেষৰটো গঠন কৰিলে। আটাইতকৈ নিম্ন স্তৰত আছিল দাস আৰু সৈনিকসকল।

শিক্ষণক উচ্চ সন্মান দিয়া হৈছিল আৰু লগতে বৃত্তিগত পদৰ বাবেও আটাইতকৈ বেছি অগ্ৰাধিকাৰ দিয়া হৈছিল যাৰ ফলত চীনৰ আৰম্ভণিৰ সমাজত বুদ্ধিজীৱীসকলক আটাইতকৈ বেছি সন্মান কৰা হৈছিল। হান বংশৰ ৰাজত্বকালত,কেৱল চুংগুন বিশ্ববিদ্যালয়ত প্ৰায় ৩০,০০০ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শিক্ষা লাভ কৰে। আনকি সকলো উচ্চ পদৰ নিযুক্তিও প্ৰতিযোগিতামূলক পৰীক্ষাৰ ভিত্তিত কৰা হৈছিল। টাংৰ অধীনত ৰাজ্যই দুখীয়া মেধাৱী ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক সহায় আগবঢ়াইছিল যাতে তেওঁলোকে পঢ়া-শুনা আগবঢ়াই নিব পাৰে।

কিন্তু প্ৰাক-আধুনিক চীনৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাই জনসেৱাৰ প্ৰতি সামৰ্থ্যসম্পন্ন পুৰুষক আকৰ্ষণ কৰাৰ উদ্দেশ্য পূৰণ কৰিছিল আৰু শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ যোগ্যতাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিব লাগিব যে পৰীক্ষা ব্যৱস্থাটো সৎভাৱে প্ৰয়োগ কৰা হৈছিল। কিন্তু শিক্ষাই উত্তম ক্ষেত্ৰত কেৱল পুৰণি ব্যৱস্থাৰ ধাৰণা আৰু পৰম্পৰাক

সংৰক্ষণ আৰু স্থায়ী কৰি ৰখাত সহায় কৰিছিল যিয়ে শিক্ষণৰ সকলো দিশতে গ্ৰেপ্তাৰ বিকাশৰ অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। আইনী বৃত্তিৰ অস্তিত্ব নাছিল, চিকিৎসা চৰ্চা আছিল প্ৰতাৰণামূলক ইত্যাদি।

চীনৰ গৰিষ্ঠসংখ্যক লোকেই কৃষিজীবি আৰু তেওঁলোকে গাঁৱে-ভূঞে বাস কৰিছিল। গাঁৱৰ জীৱনটো এটা মন্দিৰক কেন্দ্ৰ কৰিয়েই আছিল। মন্দিৰৰ চৌহদ বা কাষৰীয়া অঞ্চলটো বজাৰ বা নাট্য মনোৰঞ্জনৰ স্থান হৈ পৰিল। ইয়াৰ উপৰিও ই 'গাঁৱৰ বিবাদিত পক্ষৰ মাজত শান্তি আলোচনাৰ নিৰপেক্ষ ভূখণ্ড' হৈ পৰিল। পুত্ৰসকলৰ মাজত মাটি বিতৰণৰ বাবে কৃষকৰ মাটিৰ অধিকাৰ সামান্য আছিল।

যুগ যুগ ধৰি ব্যৱহাৰ কৰা আহিলা সত্ত্বেও কৃষকসকল অত্যন্ত দক্ষ আছিল।কিন্তু কৃষকসকলে কেৱল জীৱিকাৰ বাবে কম লাভ কৰিছিল। আৰু দুৰ্ভিক্ষ আৰু অন্যান্য প্ৰাকৃতিক দুৰ্যোগৰ সময়ত তেওঁলোকে ভয়াৱহ পৰিণতিৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল। তেওঁলোকৰ অৱস্থা অস্বস্তিকৰ আছিল আৰু তেওঁলোকে বিলাসীতাতকৈ জীৱনৰ মৌলিক প্ৰয়োজনীয়তাৰ বাবে সংগ্ৰাম কৰিছিল। সম্ৰাটৰ সামৰিক সেনাবাহিনীৰো অংশ আছিল। সময়ৰ আৱশ্যকতা অনুযায়ী সেনা সেৱা কৰিবলৈ আহ্বান জনোৱা হৈছিল। আনহাতে তেওঁলোকে কোনো ধৰণৰ আৰ্থিক পাৰিতোষিক লাভ কৰা নাছিল যদিও তেওঁলোকক খুৱাইছিল, যুদ্ধৰ বাবে অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ আৰু ইউনিফৰ্মৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল।

প্ৰাচীন চীনৰ পৰিয়ালটো বেছিভাগেই আছিল যৌথ, য'ত স্বামী-স্ত্ৰীয়ে পিতৃ-মাতৃ, দাদা, পিতৃ আৰু তেওঁলোকৰ পুত্ৰৰ সৈতে বাস কৰিছিল। সকলো সদস্যই আছিল আটাইতকৈ ডাঙৰ পুৰুষ বা স্বামীতকৈ বেছি দিন জীয়াই থকা প্ৰাক্তন আইতাক বা আইতাকৰ নিয়ন্ত্ৰণত। বয়সৰ বাবে ৩০-৪০ বছৰীয়া এজন ব্যক্তিয়ে ঘৰখনৰ ওপৰত আয়ত্ত ল'ব পৰা নাছিল। পৰিয়ালৰ নামটো আগবঢ়াই নিবলৈ ছোৱালীৰ তুলনাত পুত্ৰক পছন্দ কৰা হৈছিল। পৰিয়ালৰ ওপৰত এই গুৰুত্ব দিয়াটোৱেই আছিল পূৰ্বপুৰুষ পূজাৰ বিকাশৰ মূল।

এজন মানুহে পুত্ৰ জন্ম নিদিলে দেউতাক আৰু দেউতাকৰ দেউতাকক ব্যৰ্থ কৰিব।এটা পৰিয়ালৰ প্ৰতি এই বাধ্যবাধকতাৰ ফলত উপপত্নীৰ বৃদ্ধিও হৈছিল। এজন ব্যক্তি নিজাববীয়াকৈ বিয়া হ'বলৈ বা অবিবাহিত হৈ থাকিবলৈ স্বাধীনতা নাছিল। প্ৰাচীন চীনত বৈবাহিক জীৱনক তীব্ৰভাৱে ভ্ৰু কোঁচাই লোৱা হৈছিল। বিবাহ বিচ্ছেদ যদিও আছিল, চীনা সমাজত ই বিৰল আছিল। এজন পুৰুষে বিবাহ চুক্তিত প্ৰৱঞ্চনা, ব্যভিচাৰ বা বিচ্ছিন্ন আচৰণ, বন্ধ্যাত্ব, ঈৰ্ষা, কথা কোৱা আদিৰ ভিত্তিত পত্নীক বিবাহ বিচ্ছেদ কৰিব পাৰিছিল।বিধৱাই পুনৰ বিবাহ কৰিব পাৰিছিল যদিও ইয়াক অপমান বুলি গণ্য কৰা হৈছিল। প্ৰাচীন চীনৰ নৈতিক নিয়মে নিষ্ঠাবান পত্নীক মৃত্যুৰ সময়তো স্বামীৰ লগত বান্ধি ৰাখিছিল।

বিধৰা বোৱাৰীয়েক এজনী পোৱাটো এটা পৰিয়ালৰ বাবে এক বৃহৎ সন্মানৰ কথা আছিল যিয়ে অবিৰতভাৱে পুনৰ বিবাহ কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিছিল।

আধুনিক মানদণ্ড অনুসৰি প্ৰাচীন চীনৰ নাৰীৰ সন্দৰ্ভত সাংস্কৃতিক পদ্ধতি আৰু বিশ্বাস অত্যাচাৰী বা অন্যায় আছিল। চীনা নাৰীক বশ কৰাৰ আটাইতকৈ নিষ্ঠুৰ প্ৰতীক আছিল বান্ধি থোৱা ভৰিখন, ভৰিখনৰ এক বিচিত্ৰ বিকৃতি য'ত ভৰিৰ আঙুলিৰ চাৰিটা সৰু আঙুলি ভাঙি তললৈ বেঁকা কৰি তলুৱাত সোমাই দিয়া হৈছিল আৰু তলুৱা গোৱোহাটো যিমান পাৰি ওচৰলৈ জোৰকৈ ৰখা হৈছিল। ভৰি বান্ধি ৰখাটো নাৰী প্ৰধান প্ৰথাত পৰিণত হয় আৰু সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ মহিলাৰ মাজত বিয়পি পৰে। আদালতৰ পৰা এই প্ৰথা নগৰীয়া উচ্চ শ্ৰেণীয়ে তুলি লৈছিল যিটো তাৰ পিছত ক্ৰমান্বয়ে নিম্ন শ্ৰেণীলৈ বিয়পি পৰিছিল।

প্ৰাচীন চীনা সমাজত সৈনিকসকলে নিম্ন স্থান দখল কৰিছিল। চীনা সেনাবাহিনী প্ৰায়ে 'সন্দেহজনক চৰিত্ৰৰ' লোকেৰে গঠিত আছিল। আক্ৰমণকাৰী বৰ্বৰসকলকো চীনৰ সম্ৰাটে তেওঁৰ সেনাবাহিনীত যোগদান কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিছিল। কিছুমান যুদ্ধবন্দীও চীনা সেনাবাহিনীত নিয়োজিত আছিল।

চাকৰ আৰু সৈনিকসকল চীনা সমাজত আটাইতকৈ নিম্ন স্তৰত আছিল। বেছিভাগ দাস যুদ্ধবন্দী আছিল। দাসবোৰৰ অৱস্থা কৰুণ আছিল আৰু বজাৰবোৰত পণ্যৰ দৰে বিক্ৰী আৰু কিনিব পৰা গৈছিল।

জীৱনৰ সৈতে সংগ্ৰামৰ কঠোৰতা সত্ত্বেও তেওঁলোকে আমোদ বা আনন্দৰ সময় কটাবলৈ প্ৰতিটো সুযোগ গ্ৰহণ কৰাৰ বাবে ই একেবাৰে আশাহীন নাছিল। খাদ্য খোৱাটোৰেই আছিল আনন্দৰ উৎস আৰু ভোজ খাই তেওঁলোকৰ একঘেয়ামী জীৱনৰ পৰা সকাহ পাইছিল। জুৱা খেলা তেওঁলোকৰ আজৰি মনোৰঞ্জনৰ এটা অংশ আছিল। ভ্ৰাম্যমাণ মনোৰঞ্জনও আছিল মাজে মাজে মন্দিৰৰ চৌহদত ধেমালিৰ বাবে অনুষ্ঠিত হোৱা এক অনুষ্ঠান। ৰু শ্বু এটা পৰম্পৰাগত যুদ্ধ কলাৰ বিকশিত হৈছিল আৰু পিছলৈ চীনা সংস্কৃতিৰ অংশ হৈ পৰিছিল। ই আছিল সৈন্যই চলোৱা আত্মৰক্ষা ব্যৱস্থা।

মৃত্যুৰ পিছত পূৰ্বপুৰুষক সন্মান জনোৱাটো প্ৰাচীন চীনৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰথা আছিল। অনুষ্ঠানৰ ভিতৰত আছিল মৃত পূৰ্বপুৰুষক কবৰস্থান আৰু ঘৰতে ব্যক্তিগত মন্দিৰত উপহাৰ দিয়া। এনে আচাৰ-অনুষ্ঠান পালন নকৰাটোৱে মৃত ব্যক্তিজনে এৰি থৈ যোৱা লোকসকলৰ বাবে নেতিবাচক পৰিণতিৰ আগজাননী দিছিল। সমাধিস্থলসমূহক মৃতকৰ বিশ্ৰাম স্থান বুলি গণ্য কৰা হৈছিল আৰু মৃতকৰ বাবে কাপোৰ, দাপোন, খাদ্য আদি সামগ্ৰী স্থাপন কৰা হৈছিল যিয়ে চীনা মানুহৰ মাজত পৰলোকৰ বিশ্বাস প্ৰকাশ কৰে। দুষ্ট আত্মাৰ পৰা ৰক্ষা পাবলৈ ফেং ছুইৰ অনুশীলন কৰা হৈছিল।

5আমি জানো আঁহক:

ফেং ছুইৰ অর্থ চীনা ভাষাত ‘বতাহ আৰু পানী’। ই চীনৰ বিশ্বাসৰ পৰাই উদ্ভৱ হৈছিল যে বস্তু আৰু বস্তুবোৰক প্রাকৃতিক জগত আৰু মহাবিশ্বৰ সৈতে মিল ৰাখিলে ভাল শক্তি আনে।

খাদ্য পৰম্পৰাৰ কথা ক’বলৈ গ’লে ধান, বাজৰা (শস্যৰ প্রকাৰ), জলকীয়া (এবিধ শস্যৰ ঘাঁহ) খোৱাৰ উদ্দেশ্যে চপোৱা হৈছিল। কিন্তু বহু পিছত ঘেঁহু খাদ্যৰ অংশ হৈ পৰিল, চাউলৰ পিছতে দ্বিতীয় স্থান লাভ কৰিছিল।ইয়াংচে নদীৰ উপত্যকাৰ কাষৰ লাইজা গাঁৱত বাজৰাৰ পৰা তৈয়াৰী নুডলছ পোৱা গৈছিল। বিশেষ অনুষ্ঠানত মাংস সেৱন কৰা হৈছিল আৰু ধনী লোকসকলেহে ইয়াৰ সামর্থ্য লাভ কৰিছিল। প্রথম অৱস্থাত চাহ ঔষধ বা উদ্দীপক হিচাপে খোৱা হৈছিল যদিও টাং বংশৰ সময়ছোৱাত চাহ খোৱাটো সামাজিক পৰম্পৰাত পৰিণত হৈছিল।প্রাচীন চীনত যুদ্ধ কলাৰ পৰম্পৰাগত ৰূপ ৰু শ্বু বিকশিত হৈছিল আৰু চীনা সংস্কৃতিৰ অংশ হৈ পৰিছিল। ই হৈছে সৈন্যই অনুশীলন কৰা আত্মৰক্ষাৰ ব্যৱস্থা।

প্রাচীন চীনৰ ধর্মীয় প্রথাৰ কথা ক’বলৈ গ’লে পৰম্পৰা, ৰীতি-নীতি, বিশ্বাস আৰু আচাৰ-অনুষ্ঠানৰ জটিল মিশ্রণৰ দ্বাৰা জনসাধাৰণৰ প্রভাৱ পৰিছিল।

তাওবাদ বেছিভাগেই ধর্মীয় শিক্ষা আছিল আনহাতে কনফুচিয়াছবাদে ব্যক্তিৰ আচৰণগত দিশৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। বৌদ্ধ ধর্মই চীনা জনসাধাৰণৰ ধর্মীয় জীৱনতো কিছু প্রভাৱ পেলাইছিল। কনফুচিয়াছ আৰু কনফুচিয়াছবাদৰ বিষয়ে আমি পিছৰ খণ্ডত আলোচনা কৰিম। চীনাসকলে নদী, বতাহ, পৃথিৱী, স্বর্গ আদি প্রাকৃতিক শক্তিক পূজা কৰিছিল।তেওঁলোকৰ মতে এই সকলোবোৰ প্রাকৃতিক শক্তিৰ আত্মা আছিল। প্রাচীন চীনত জনসাধাৰণৰ বাবে ধর্মীয় আচাৰ-ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ কোনো পুৰোহিত শ্রেণী নাছিল। সকলো ধর্মীয় অনুষ্ঠান সংশ্লিষ্ট ব্যক্তিজনে নহয় ৰাষ্ট্রই কৰিছিল। প্রাচীন কালত চীনা ধর্মীয় ৰীতি-নীতি সততাৰে পালন কৰা হৈছিল। কেতিয়াবা তেওঁলোকৰ দেৱ-দেৱীক সন্তুষ্ট কৰিবলৈ পশু বলিও কৰা হৈছিল।

বৌদ্ধ ধর্ম চীনলৈ ব্যৱসায়ী আৰু মিছনেৰী আৰু খ্রীষ্টীয় প্রায় ১ শতিকাত ৰেচম পথৰ জৰিয়তে আনিছিল। কিন্তু হান বংশৰ অন্ত পৰাৰ পিছতহে চীনত বৌদ্ধ ধর্মই জনপ্রিয়তা লাভ কৰে। পঞ্চম শতিকাৰ ভিতৰত ই ৰাষ্ট্রধর্মত পৰিণত হয়। ই আছিল মূলতঃ চীনত জনপ্রিয়তা লাভ কৰা মহাযান পন্থাৰ বৌদ্ধ ধর্ম। চীনৰ আদিম সমাজখনক প্রভাৱিত কৰা এই বহু ধর্মীয় দার্শনিকৰ ভিতৰত কেইটামান উল্লেখযোগ্য নাম আছিল -লাও চে, কনফুচিয়াছ, মেঞ্চিয়াছ, চাউং-চে, মো টি ইত্যাদি।তেওঁলোকৰ দর্শনৰ

মূল নীতি আছিল কেনেকৈ আদর্শবাদী ৰাষ্ট্ৰ আৰু সমাজ সৃষ্টি কৰিব পাৰি। সাংস্কৃতিকভাৱে প্ৰাক-আধুনিক চীন চহকী আছিল আৰু শিল্প আৰু স্থাপত্যৰ ক্ষেত্ৰত চীনত যথেষ্ট অগ্ৰগতি হৈছিল। সেই সময়ছোৱাত চীনতো মৃৎশিল্প নিৰ্মাণৰ কলাক উৎসাহিত কৰা হৈছিল। স্থাপত্যৰ ক্ষেত্ৰত অতি সুন্দৰ ৰাজপ্ৰসাদ, পেগোডা নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল। চীনা স্থাপত্যত ৰাজপ্ৰসাদ, মন্দিৰ আৰু আনকি গাঁৱৰ ঘৰৰ চাৰিওফালে দেৱাল নিৰ্মাণক অতি গুৰুত্ব দিয়া হৈছিল। চীনৰ গ্ৰেট ৰাল হৈছে চীনৰ বিশেষ স্থাপত্যৰ এক শক্তিশালী উদাহৰণ। চীনা শিল্পই চিত্ৰকলাৰ ক্ষেত্ৰত উচ্চ স্থান লাভ কৰিছিল। লেণ্ডস্কেপ পেইন্টিং জনপ্ৰিয় আছিল।চীনা সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত চীনা লিপিৰ নামকৰণ কৰি ৩৩০০ আখৰৰ চৰকাৰী তালিকা প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। চীনৰ ৰাজনৈতিক একত্ৰীকৰণৰ লগে লগে সমগ্ৰ দেশতে সাধাৰণ এই লিপি। সময়ৰ লগে লগে বহুতো নতুন আখৰ সংযোজন হ'ল আৰু চীনা লিপি অধিক কলাত্মক হৈ পৰিল। খ্ৰীষ্টীয় প্ৰথম শতিকাত চীনত কাগজৰ আৱিষ্কাৰে লেখাৰ ক্ষেত্ৰত এক বৈপ্লৱিক পৰিৱৰ্তন আনিছিল। গছৰ বাকলি, বাঁহ আৰু কুঁহিয়াৰৰ পৰা কাগজ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। যিহেতু কাগজ ৰেচমতকৈ সস্তা আছিল, সেয়েহে চীনৰ সাধাৰণ জনসাধাৰণৰ মাজত ই অতি জনপ্ৰিয় হৈ পৰিছিল। চীনা লিপি আৰু ভাষাৰ বৃদ্ধি আৰু লেখাৰ সামগ্ৰীয়ে চীনৰ এক অতি চহকী সাহিত্যৰ ৰচনাত উৎসাহ যোগাইছিল। ধ্ৰুপদী সাহিত্যৰ উপৰিও চীনা দাৰ্শনিকসকলে সুন্দৰ গদ্যও ৰচনা কৰিছিল। চীনা শাসকসকল কবিতাৰ মহান পৃষ্ঠপোষক আছিল। চীন আছিল ইতিহাসবিদৰ স্বৰ্গ। পৃথিৱীৰ প্ৰথম কেইখনমান ঐতিহাসিক গ্ৰন্থ চীনত ৰচনা কৰা হৈছিল। চীনৰ প্ৰতিটো বংশই নিজস্ব ইতিহাস সংকলন কৰিছিল। ৰাজ্যৰ দৈনন্দিন পৰিঘটনাৰ ৰেকৰ্ড ৰাখিছিল। ইতিহাস লিখাৰ পৰম্পৰা ভালদৰে সংৰক্ষিত হৈ আছে যাৰ জৰিয়তে চীনৰ বিভিন্ন বংশৰ লেখাত পোৱা যায়।

চীনাসকল তেওঁলোকৰ উদ্ভাৱনৰ বাবে পৰিচিত আছিল যিয়ে কেৱল চীনতে নহয়, বিশ্বজুৰি সমাজত প্ৰভাৱ পেলাইছে। ইটা আৱিষ্কাৰ হৈছিল চীনত। এই আৱিষ্কাৰৰ ফলত বহুতো মন্দিৰ, খাল নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল।ইয়াৰ উপৰিও চীনে চুম্বক আৱিষ্কাৰ কৰিছিল আৰু ইয়াক চুম্বকীয় কম্পাছ উদ্ভাৱনৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিছিল যিয়ে ইতিহাসৰ গতিপথ সলনি কৰিছিল কাৰণ ই নাৱিকসকলে সাগৰত নিজৰ পথ নিৰীক্ষণ কৰাৰ ধৰণত বৈপ্লৱিক পৰিৱৰ্তন আনিছিল। টাং বংশৰ সময়তে, এটা পৰীক্ষাৰ সময়ত 'বন্দুকৰ গুড়ি' আৱিষ্কাৰ হৈছিল। এই আৱিষ্কাৰৰ ফলত চীনত বিশ্বৰ প্ৰথম আতচবাজী আৰু আগ্নেয়াস্ত্ৰৰ বিকাশ ঘটিছিল,

গছৰ বাকলি, বাঁহ আৰু কুঁহিয়াৰৰ পৰা কাগজ তৈয়াৰ কৰা হৈছিল। পানী আৰু সূৰ্য্যৰ ঘড়ী চীনাসকলে উদ্ভাৱন কৰিছিল। ছান চিয়ানে হান বংশৰ সময়ত ৩৬৫ দিনৰ কেলেণ্ডাৰ প্ৰস্তুত কৰিছিল। একে সময়তে ছপাশালৰ আৱিষ্কাৰ হয় আৰু ইয়াক কিতাপ ছপাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে।

উদ্ভাৱনসমূহৰ ভিতৰত আছিল হুইল বেৰ', মেচ, চপষ্টিক, ছাতি, ঘুৰি (প্ৰথমতে সামৰিক সংকেত আৰু দূৰত্ব জুখিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল।বিষৰ চিকিৎসাৰ ধৰণ হিচাপে আজিও অতি জনপ্ৰিয় "আকুপাংচাৰ" আছিল চীনৰ আন এক উল্লেখযোগ্য উদ্ভাৱন।

৮.৪ অৰ্থনীতি:

কৃষিয়েই চীনৰ অৰ্থনৈতিক জীৱনৰ ভিত্তি গঠন কৰিছিল। আৰম্ভণিতে খেতি কৰা মাটি অতি সীমিত আছিল আৰু হাৱাং হো নদীত সঘনাই বানপানীৰ বাবে খেতি কৰা লোকসকলে নিজৰ খেতিৰ ক্ষেত্ৰখন অতি সঘনাই স্থানান্তৰিত কৰিবলগীয়া হৈছিল। পিছলৈ নিজৰ মাটি বানপানীৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ চীনাসকলে খাল নিৰ্মাণ কৰিছিল আৰু তাৰ দ্বাৰা তেওঁলোকে পানীৰ গধুৰ সোঁত নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল আৰু পৰোক্ষভাৱে খেতিৰ বাবে ক্ষেত্ৰখন বৃদ্ধি কৰিছিল। খাল আৰু মথাউৰিবোৰ জলসিঞ্চনৰ কামতো ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। চীনা খেতিয়কসকলে খন্দা কাঁটাচামুচৰ সলনি নাঙল ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। আৰম্ভণিতে খেতিয়কৰ মাটিৰ ওপৰত কোনো অধিকাৰ নাছিল যদিও চীন বংশৰ সময়ৰ পৰাই খেতিয়কৰ মাটিৰ ওপৰত অধিকাৰ স্বীকৃতি লাভ কৰিছিল। কিন্তু বিপুল পৰিমাণৰ মাটি তেতিয়াও অভিজাত শ্ৰেণীৰ নিয়ন্ত্ৰণত আছিল। হান বংশৰ ৰাজত্বকালত আগতে বৃহৎ পৰিমাণৰ মাটি নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণত থকা অভিজাত শ্ৰেণীৰ লোকসকলৰ পৰা মাটি বাজেয়াপ্ত কৰি ভূমিহীন কৃষকৰ মাজতো সেইখিনি মাটি বিতৰণ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছিল। কিন্তু এই প্ৰচেষ্টা সফল নহ'ল।

চীনা খেতিয়কসকলে আগতে বিভিন্ন শস্যৰ খেতি কৰিছিল, যেনে ধান, আলু, ঘেঁহু, পেঁপা, তৰমুজ, কল, আপেল, বাদাম ইত্যাদি এওলোকে কপাহ খেতিও কৰিছিল। চীন চাহৰ বাবেও বিশ্ববিখ্যাত আছিল আৰু সম্ভৱতঃ চীনত চাহ ব্যৱহাৰ হ'বলৈ আৰম্ভ কৰিছিল ৩য় শতিকাৰ পৰা।

কৃষিৰ উপৰিও চীনাসকল বিশেষ কাৰিকৰ আছিল আৰু তেওঁলোকে আগতে টেবুল-চকীকে ধৰি অতি সুন্দৰ আৰু উপযোগী কাঠৰ ঘৰুৱা সামগ্ৰী নিৰ্মাণ কৰিছিল, উদ্যোগসমূহ এতিয়াও বিকশিত হোৱা নাছিল আৰু ই হস্তশিল্পৰ পৰ্যায়ত আছিল। সেয়েহে সৰু সৰু প্ৰতিষ্ঠানবোৰত মাষ্টাৰ, এপ্ৰেণ্টিছৰ উপস্থিতি এটা সাধাৰণ কথা আছিল। সোণ, ৰূপ, লোহা, ব্ৰঞ্জৰ অতি সুন্দৰ সামগ্ৰীও তৈয়াৰ কৰিছিল।

মহিলাসকলে কাঁটা আৰু বোৱা কামত নিয়োজিত আছিল। চীনাসকলে ৰেচমৰ সূতাৰ বাবে ৰেচমৰ পলু পালন কৰিছিল। চীনা সমাজৰ ধনী মানুহে আগতে ৰেচমৰ কাপোৰ পিন্ধিছিল। চীনাসকল মৃৎশিল্প নিৰ্মাণতো বিশেষজ্ঞ আছিল আৰু অতি সোনকালেই ই এক সুকীয়া চীনা কলালৈ পৰিণত হয়।

চীনাসকলৰ আন এক বিশেষত্ব আছিল জেড শিলত খোদিত কৰা। জেডক "ধ্বনি শিল" বুলি কোৱা হৈছিল কাৰণ যেতিয়া ইয়াক সঠিকভাৱে কাটি আঘাত কৰা হৈছিল তেতিয়া ই এটা সংগীতৰ সুৰ দিছিল। চীনতো কাগজ নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল আৰু ই আছিল যথেষ্ট ৪ সমৃদ্ধিশালী উৎপাদন উদ্যোগ। তেওঁলোকে কাঁচ উৎপাদন কৰি অতি ধুনীয়া ব্ৰঞ্জৰ আইনাও তৈয়াৰ কৰিছিল, যিবোৰো ৰপ্তানি কৰা হৈছিল। বৃহৎ ব্যৱসায়সমূহে যৌথ ভিত্তিত চলিছিল। গিল্ড সংগঠিত কৰা হৈছিল আৰু সকলো শিল্পীয়ে গিল্ডক সহায় কৰিব বুলি আশা কৰা হৈছিল। গিল্ডে সামগ্ৰীৰ দাম নিয়মীয়া কৰিছিল, গুণগত মান নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল আৰু লগতে মজুৰিও নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল।

চীনাসকল বেহা- বেপাৰআৰু বাণিজ্যত সক্ৰিয় আছিল। পৰিবহণ আৰু যোগাযোগৰ বিকাশে চীনৰ বাণিজ্য আৰু বাণিজ্যৰ দ্ৰুত বৃদ্ধিত সহায় কৰিছিল। চীনত আভ্যন্তৰীণ বাণিজ্য ফুলি উঠিছিল যদিও হান বংশৰ ৰাজত্বকালতহে পাঠ্যক্ৰমৰ বাণিজ্যই যথেষ্ট গতি লাভ কৰিছিল। ব্যৱসায়ীসকল অতি সমৃদ্ধিশালী হৈ পৰিল আৰু চীনৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বাণিজ্যৰ পৰিমাণ বৃদ্ধি পালে। চীনাসকলে মেছ'পটেমিয়া, ইজিপ্ত, ৰোম, ভাৰত আদিৰ লগত বাণিজ্য চলাইছিল।পথ আৰু সাগৰীয় দুয়োটা পথৰে বাণিজ্য চলিছিল। চামৰা, উল আৰু ৰেচমৰ সামগ্ৰী চীনৰ বিখ্যাত হস্তশিল্প আছিল যিবোৰ তেওঁলোকে ৰপ্তানিও কৰিছিল। ৰেচম পথ বা "গ্ৰেট ৰেচম পথ" সামগ্ৰীৰ পৰিবহণকাৰী হৈ পৰিল আৰু ব্যৱসায়ীসকলে ইয়াক চীনৰ পৰা ৰেচম, মছলা, নিমখ, লোহা আৰু অন্যান্য সামগ্ৰী ৰপ্তানি কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰে। চীনৰ ৰেচম, নিমখ, লোহাৰ বাহিৰৰ জগতত যথেষ্ট চাহিদা আছিল। সেই সময়ত চীনত তামৰ মুদ্ৰাৰ প্ৰৱৰ্তনে বাণিজ্য আৰু বাণিজ্য সুচাৰুৰূপে চলাবলৈ সুবিধা কৰি দিছিল। কেতিয়াবা মুদ্ৰাৰ সলনি চীনা ব্যৱসায়ীসকলে ঘোঁৰা আৰু অন্যান্য সামগ্ৰীও লৈ গৈছিল।

এইদৰে এই আন্তৰ্জাতিক বাণিজ্যই চীনা ব্যৱসায়ীসকলৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা উন্নত কৰাই নহয়, বাহিৰৰ জগতখনৰ সৈতে ধাৰণা, বিশ্বাস, ধৰ্মীয় দৰ্শন আদিৰ আদান-প্ৰদানৰ সুবিধাও কৰি তুলিছিল। এই বহিঃ ব্যৱসায়ৰ ফলস্বৰূপে বিভিন্ন বিদেশী সংস্কৃতিয়ে চীনত প্ৰৱেশ কৰে আৰু অতি সোনকালে ই চীনৰ জনসাধাৰণৰ জীৱনত প্ৰভাৱ পেলাবলৈ আৰম্ভ কৰে। ই কেৱল চীনতে নহয়, ভাৰত, পাৰস্য, ইউৰোপ আৰু আৰবত বহু সভ্যতাৰ বিকাশত এক অবিশ্বাস্য চিন ৰাখিলে।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্ৰশ্ন ১: সামাজিক ব্যৱস্থাত সম্ভ্ৰান্তসকলৰ পিছত, চীনা সমাজত কাক সৰ্বোচ্চ বুলি গণ্য কৰা হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ২: কাগজ কেতিয়া আৱিষ্কাৰ হৈছিল ?

প্রশ্ন ৩: প্রাচীন চীনত নাৰীৰ অৱস্থা কি আছিল ?

প্রশ্ন ৪: চীনৰ কেইটামান বস্তুৰ নাম লিখা যিবোৰৰ চাহিদা আছিল।

প্রশ্ন ৫: গিল্ডৰ কাম কি আছিল ?

৮.৫ ৰাজনীতি:

চীনৰ ইতিহাস খ্রীষ্টপূর্ব ১৪ শতিকাৰ পৰাই স্পষ্টভাৱে ন্যায্য হৈ পৰে।হিছা বংশক চীনৰ প্রথম ঐতিহাসিক বংশ বুলি গণ্য কৰা হয় যিয়ে চীনত প্রায় ৪৩৯ বছৰ ধৰি শাসন কৰিছিল, কিন্তু এই বংশৰ বিষয়ে বহু তথ্য উপলব্ধ নহয় কাৰণ ইয়াৰ কোনো প্রত্নতাত্ত্বিক তথ্য নাই। হিছা বংশৰ পিছত প্রায় ১৭৬৬ খ্রীষ্টপূর্বৰ পৰা শ্বাং বংশই চীনত শাসন কৰিছিল খ্রীষ্টপূর্ব ১১২২ চনলৈকে। যদিও চীনা সভ্যতাৰ উৎপত্তি বহুত বছৰ আগতে হৈছিল বাস্তৱত সভ্যতাৰ বিকাশ ঘটিছিল শ্বাং বংশৰ ৰাজত্বকালত। শ্বাংসকলৰ কেইবাখনো ৰাজধানী আছিল আৰু ইয়াৰ ভিতৰত আনয়াং আছিল আটাইতকৈ গুৰুত্বপূর্ণ। প্রায় দুশ বছৰ ধৰি ই শ্বাং বংশৰ ৰাজধানী হৈ পৰিছিল। শ্বাং বংশৰ ৰাজত্বকালত চীন সাম্রাজ্যৰ দ্রুত সম্প্রসাৰণ ঘটিছিল।

শ্বাংসকলৰ পিছত চৌ বংশই শেষৰ শ্বাং ৰজা চৌ ছিনক উৎখাত কৰি চীনৰ ওপৰত শাসন কৰে। হৱাং হো নদীৰ উপনৈ ৱেইৰ পাৰত চৌ সাম্রাজ্য প্রতিষ্ঠা কৰা হৈছিল। চৌ বংশই প্রায় ১১১২ খ্রীষ্টপূর্বৰ পৰা খ্রীষ্টপূর্ব ২৫৬ চনলৈকে শাসন কৰিছিল। এই বংশৰ শাসকসকলে ৱাং উপাধি গ্রহণ কৰিছিল, যাৰ অর্থ ৰজা। এই বংশৰ অন্যতম বিখ্যাত ৰজা আছিল ৱেই ৱাং। চৌ বংশৰ অধীনত চীনা সভ্যতাৰ যথেষ্ট বিকাশ ঘটিছিল আৰু ই চীনা জনসাধাৰণৰ সমাজ আৰু দৃষ্টিভংগীৰ মৌলিক পৰিৱর্তন সাক্ষী হৈছিল।

প্রায় ৩য় শতিকা খ্রীষ্টপূর্বত চৌ বংশৰ পিছত চীনত চিন বংশ ক্ষমতালৈ আহে। চিন শাসকসকলে শাসন কৰা অঞ্চলসমূহ চীন নামেৰে পৰিচিত হ'বলৈ ধৰিলে। সেই সময়ৰ পৰাই এই দেশ চীন নামেৰে পৰিচিত হ'বলৈ ধৰিলে। চিন বংশৰ অন্যতম বিখ্যাত শাসক আছিল শ্বিহ হুয়াং টি। চু, চি আদি শক্তিশালী চুবুৰীয়া ৰাজ্যসমূহ জয় কৰি সাম্রাজ্য সম্প্রসাৰণ কৰে। তেওঁৰ ৰাজত্বকালত নতুনকৈ একত্রিত চীনক বাহ্যিক আক্রমণৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ চীনৰ গ্রেট ৱাল নির্মাণ কৰা হৈছিল।

চিন বংশৰ পতনৰ পিছত লিউ পাঙৰ নেতৃত্বত হান্সসকলে চীনত ক্ষমতালৈ আহে। অতি আমোদজনক কথাটো হ'ল যে লিউ চি চিন বংশৰ অধীনত এজন বিষয়া আছিল যদিও তেওঁৰ দৃঢ়

ইচ্ছাশক্তি, দৃঢ়তা আৰু সাহসৰ বাবে তেওঁ চীনৰ সম্ৰাট হৈছিল আৰু তাৰ পিছত তেওঁ কাও চু নামেৰে পৰিচিত হৈছিল। তেওঁলোকৰ অধীনত চীনে দ্ৰুত সাংস্কৃতিক অগ্ৰগতি লাভ কৰিছিল যাৰ বিষয়ে আমি পৰৱৰ্তী খণ্ডবোৰত বিতংভাৱে আলোচনা কৰিম।

তৃতীয় শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ ফালে হান্সৰ ক্ষমতা হ্ৰাস পাবলৈ ধৰিলে। হান্সৰ পিছত চীনত প্ৰায় ৪০০ বছৰ ধৰি অন্ধকাৰৰ সময় আছিল। সেই সময়ছোৱাত চীনত কোনো শক্তিশালী কেন্দ্ৰীয় শক্তি নাছিল আৰু তাৰ পৰিৱৰ্তে বিভিন্ন সৰু সৰু ৰাষ্ট্ৰ প্ৰতিষ্ঠা হ'ল। কিন্তু এই ক্ষুদ্ৰ ৰাজ্যবোৰ বেছি দিন টিকি থাকিব নোৱাৰিলে।

ইয়াৰ পিছত ছুই বংশ ক্ষমতালৈ আহে, যিটোও স্থায়ী হ'ব নোৱাৰিলে।প্ৰায় ৬১৮ খ্ৰীষ্টাব্দত চীনত টাং বংশ ক্ষমতালৈ আহে আৰু তেওঁলোকৰ শাসনত চীনে ৰাজনৈতিক আৰু বৌদ্ধিক দুয়োটা ক্ষেত্ৰতে দ্ৰুত অগ্ৰগতি লাভ কৰে। সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত টাং যুগক চীনৰ সোণালী যুগ বুলি কোৱা হয়। ৯০৬ খ্ৰীষ্টাব্দত এই বংশৰ অন্ত পৰে আৰু তাৰ পিছত আন বহুতো বংশই চীনত শাসন কৰে। মাঞ্চু বংশ আছিল চীনৰ শেষ শাসক বংশ, যাৰ সময় আছিল ১৬৪৪ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৯১২ খ্ৰীষ্টাব্দ।

প্ৰাচীন চীনত সম্ৰাট ৰাষ্ট্ৰ প্ৰশাসনৰ সৰ্বোচ্চ মুৰব্বী আছিল। তেওঁ নিৰপেক্ষ ক্ষমতা উপভোগ কৰিছিল, সৰ্বোচ্চ আইন প্ৰণেতা হিচাপে আৰু ন্যায়ৰ মুক্তিদাতা হিচাপে। তেওঁ জাতিৰ পিতৃ আছিল আৰু ৰাজ্যৰ ৰাজনৈতিক কাম-কাজত সৰ্বোচ্চ ক্ষমতা লাভ কৰিছিল। সম্ৰাটক পৃথিৱীত ঈশ্বৰৰ প্ৰতিনিধি বুলি গণ্য কৰা হৈছিল আৰু সেয়েহে সম্ৰাটসকলে নিজকে "স্বৰ্গৰ পুত্ৰ" বুলি দাবী কৰিছিল। নিজৰ ৰজাক সৰ্বাধিক সন্মান দিয়াটো জনসাধাৰণৰ কৰ্তব্য আছিল। বিনিময়ত সম্ৰাটৰ দায়িত্ব আছিল শান্তি-শৃংখলা বজাই ৰখা আৰু তেওঁৰ প্ৰজাসকলক আৰামদায়ক জীৱন প্ৰদান কৰা আৰু তেওঁলোকক আন্তঃসংঘাতৰ লগতে বাহ্যিক আক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা কৰা।

চেন্সৰেট আৰু অন্যান্য উচ্চ পদস্থ চৰকাৰী সংস্থাৰ সদস্যসকলৰ পৰামৰ্শ অনুসৰি কাম কৰাৰ দায়িত্ব সম্ৰাটৰ আছিল। ইম্পেৰিয়েল হাউছৰ আইন আৰু পূৰ্বৰ আদেশৰ দ্বাৰাও তেওঁক পৰিচালিত কৰা হৈছিল।

যুগ যুগ ধৰি চলি অহা ৰীতি-নীতি আৰু পৰম্পৰাৰ দ্বাৰা তেওঁৰ ক্ষমতা নিৰ্ণায়কভাৱে বাধাপ্ৰাপ্ত আছিল। সম্ৰাট জাতিৰ সৰ্বোচ্চ কৰ্তৃত্ব আছিল আৰু আনকি ধৰ্মীয় অনুষ্ঠানসমূহো তেওঁৰ নিয়ন্ত্ৰণ আৰু কৰ্তৃত্বৰ অধীনত আছিল। সিংহাসনৰ উত্তৰাধিকাৰীত্ব বংশগত আছিল আৰু কেৱল পুৰুষ সদস্যইহে সিংহাসনত আৰোহণ কৰিব পাৰিছিল।

প্ৰশাসন সুচাৰুৰূপে চলাৰ বাবে সম্ৰাটে কিছুমান মন্ত্ৰী বা বিষয়া নিযুক্তি দিছিল। এই বিষয়াসকলে ৰাজ্যৰ প্ৰশাসনিক বিষয়ত ৰজাক সহায় কৰিছিল আৰু সম্ৰাটৰ ওচৰত প্ৰত্যক্ষভাৱে

দায়বদ্ধ আছিল। প্রশাসনিক কাম বিভাগত বিভক্ত কৰা হৈছিল। ৰাজ্যৰ কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ বিভাগ আছিল- অসামৰিক সেৱা বিভাগ, বিত্ত বিভাগ, ধর্ম বিভাগ, প্রতিৰক্ষা বিভাগ, ৰাজহুৱা কাম বিভাগ ইত্যাদি।

এই বিভাগসমূহ বিভিন্ন বিষয়া বা মন্ত্রীৰ তত্বাৱধানত আছিল। যি সম্ভ্রান্ত শ্রেণীৰ আছিল। কিন্তু হানবংশৰ সময়ৰ পৰা প্রতিযোগিতামূলক পৰীক্ষা অনুষ্ঠিত কৰি এই বিষয়াসকলক যোগ্যতাৰ ভিত্তিত নিযুক্তি দিয়া হৈছিল। পৰীক্ষাৰ মানদণ্ড আছিল অতি উচ্চ। সকলো চৰকাৰী কর্মচাৰীকে প্রশিক্ষণ দিয়া হৈছিল য'ত অন্যান্য বিষয়ৰ লগতে চীনা পৰম্পৰা আৰু আচাৰ-অনুষ্ঠানক সন্মান কৰিবলৈ শিকোৱা হৈছিল। কিন্তু এই চৰকাৰী কর্মচাৰীসকলে সম্রাটৰ আজ্ঞাকাৰী হোৱাৰ কথা আছিল কাৰণ আগতে তেওঁলোকে কেৱল তেওঁৰ পৰাই ক্ষমতা আৰু কর্তৃত্ব লাভ কৰিছিল।

এইদৰে প্রাচীন কালত চীন বিশ্বৰ প্রথমখন দেশ আছিল যিয়ে চৰকাৰী কর্মচাৰী নিযুক্তিৰ বাবে প্রতিযোগিতামূলক পৰীক্ষা অনুষ্ঠিত কৰিছিল।

সাম্রাজ্যখন প্রদেশত বিভক্ত হৈছিল, যিবোৰে ৰাজ্যখনৰ ৰাজনৈতিক লগতে প্রশাসনিক একক গঠন কৰিছিল। প্রাদেশিক বিষয়াসকলে সম্রাটৰ প্রতি আনুগত্যৰ ঋণী আছিল যদিও তেওঁলোক প্রদেশখনৰ শান্তি আৰু শৃংখলা ৰক্ষা কৰিবলৈ আৰু একে সময়তে কেন্দ্রীয় কর্তৃপক্ষক ধন প্রদান কৰিবলৈ বাধ্য হোৱা স্বাধীন শাসক আছিল। প্রদেশসমূহক প্রিফেকচাৰত বিভক্ত কৰা হৈছিল যাক ফু বুলিও কোৱা হয় যিবোৰ প্রশাসনিক উদ্দেশ্যত আৰু অধিক একত্রিত কৰি চার্কিট বা টাওও কৰা হয়। প্রিফেকচাৰসমূহক জিলা বা হালেনত ভাগ কৰা হৈছিল যিবোৰ কেইবাখনো গাঁওৰে গঠিত আছিল। সকলো বিভাজনৰ মাজতো চীনত ৰাজনৈতিক ঐক্যৰ সৃষ্টি হৈছিল। স্থানীয়তাবাদ চীনৰ ৰাজনীতিৰ এটা প্রধান বৈশিষ্ট্য আছিল য'ত স্থানীয় লোকসকলে স্থানীয় লোকসকলক স্থানীয়তাৰ ভিতৰতে তেওঁলোকক প্রভাৱিত কৰা পৰিঘটনাৰ সৈতে জড়িত আছিল। ইয়াৰ দ্বাৰা চীনৰ ভূখণ্ডীয় বিকেন্দ্রীকৰণৰ প্রতিফলন ঘটিছে।

৮.৬ কনফুচিয়াছ:

প্রাচীন চীনৰ অন্যতম বিখ্যাত দার্শনিক আছিল কনফুচিয়াছ।তেওঁৰ জন্ম হৈছিল খ্রীষ্টপূর্ব ৫৫১ চনত। লু ৰাজ্যত এটা সন্মানীয় পৰিয়ালত। তেওঁৰ মূল নাম আছিল কং, কিন্তু তেওঁৰ শিষ্যসকলে তেওঁক কং-ফু-চে (কং, মাষ্টৰ বা শিক্ষক) বুলি মাতিছিল যাক জেচুইট খ্রীষ্টান মিছনেৰীসকলে পিছলৈ কনফুচিয়াছ বুলি লেটিন ভাষাত লিখিছিল। তেওঁৰ শিক্ষা আৰু উক্তিসমূহৰ যোগেদি কনফুচিয়াছে

সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক দৰ্শনৰ ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলিছিল। পিছলৈ এইবোৰ তেওঁৰ শিষ্যসকলে সংকলন কৰি চীনা ভাষাত লুন ইউ আৰু পশ্চিমীয়া ভাষাত 'এনালেক্টছ' নামেৰে জনাজাত এখন কিতাপত লিখিছিল।কনফুচিয়াছ মহাবীৰ আৰু গৌতম বুদ্ধৰ সমসাময়িক আছিল।খ্ৰীষ্টপূৰ্ব ৪৭৯ চনত ৭৩ বছৰ বয়সত তেওঁৰ মৃত্যু হয়। তেওঁ চীনৰ বাবে সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক সম্প্ৰীতি বিচাৰিছিল আৰু তিনিটা মৌলিক দিশৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল যেনে নিজা-খেতি,আচাৰ-অনুষ্ঠান আৰু পৰম্পৰাৰ প্ৰতি সন্মান, আৰু মানৱ সম্পৰ্কৰ গুৰুত্ব।

নিজাখেতিৰ দ্বাৰা কনফুচিয়াছে অধ্যয়নৰ প্ৰতি দায়বদ্ধতা, আচাৰ-ব্যৱহাৰ পালন, নৈতিক জীৱন যাপন আৰু শিক্ষকৰ নিৰ্দেশনা অনুসৰণৰ জৰিয়তে ব্যক্তিৰ নৈতিক পৰিৱৰ্তনৰ লক্ষ্য ৰাখিছিল।

কনফুচিয়াছে চীনৰ প্ৰতিষ্ঠিত ৰীতি-নীতিৰ লগতে আচাৰ-ব্যৱহাৰ আৰু পৰম্পৰাক সন্মান কৰাত অতিশয় গুৰুত্ব দিছিল যদিও মৃত্যুৰ পিছৰ জীৱনত তেওঁ বিশ্বাস কৰা নাছিল। বয়োজ্যেষ্ঠ আৰু পূৰ্বপুৰুষৰ প্ৰতি সন্মান প্ৰদৰ্শন কৰাৰ লগতে পৰিয়ালত সংহতি বজাই ৰাখিবলৈ আহ্বান জনায়। তেওঁৰ মতে মানৱ জীৱনত পাঁচটা সম্পৰ্ক গুৰুত্বপূৰ্ণ আছিল, আৰু সেইবোৰক মূল্য দিয়া উচিত। এই পাঁচটা সম্পৰ্ক আছিল শাসক আৰু প্ৰজা, পিতৃ-পুত্ৰ, স্বামী-স্ত্ৰী, ডাঙৰ ভাই আৰু সৰু ভাইৰ মাজত আৰু বন্ধু-বান্ধৱীৰ মাজত।

চীনা সমাজৰ বাবে নৈতিক আৰু সামাজিক ব্যৱস্থাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি সমতাৰ মতবাদত বিশ্বাস কৰা কনফুচিয়াছে সকলো প্ৰজাক তেওঁলোকৰ কল্যাণৰ বাবে সমান যত্ন আৰু সুৰক্ষা দিয়াৰ ৰাষ্ট্ৰৰ কৰ্তব্যৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তদুপৰি ৰাষ্ট্ৰই তেওঁৰ সকলো প্ৰজাকে সমান সুযোগ প্ৰদান কৰিব লাগে যাতে প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ ব্যক্তিত্ব আৰু প্ৰতিভাৰ বিকাশ ঘটিব পাৰে। কনফুচিয়াছে বিশ্বাস কৰিছিল যে ৰাষ্ট্ৰ আৰু সমাজৰ উন্নতিৰ বাবে চৰকাৰ আৰু জনসাধাৰণ উভয়ৰে সু-শৃংখলাবদ্ধ হোৱাটো অতি প্ৰয়োজনীয়। তেওঁৰ মতে সম্ৰাট ঈশ্বৰৰ আশীৰ্বাদ লৈ সিংহাসনলৈ আহে। পুনৰ তেওঁৰ বিশ্বাস আছিল যে শাসকসকল শিক্ষিত আৰু চৰিত্ৰৰ মানুহ হ'ব লাগে।

কনফুচিয়াছে বিশ্বাস কৰিছিল যে বিজয়ীয়ে নিজৰ শক্তিক সীমাহীনভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা উচিত নহয় কাৰণ ক্ষমতাৰ ব্যৱহাৰ ঈশ্বৰৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে কৰা বুজায়। শৈশৱৰ পৰাই তেওঁ আছিল এজন চিন্তাবিদ আৰু শান্তিপ্ৰেমী। তেওঁৰ মতে, যিসকল লোকে আন্তৰিকতাৰে জ্ঞানৰ সন্ধানত যায়, তেওঁলোকেহে উন্নতি কৰিব পাৰে। কনফুচিয়াছৰ শিক্ষাই তেওঁৰ জীৱনকালতো চীনা মানুহৰ জীৱনত গভীৰভাৱে প্ৰভাৱ পেলাবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। ৰৱঞ্চ তেওঁৰ মৃত্যুৰ পিছত তেওঁৰ শিক্ষা ক্ৰমান্বয়ে বিশ্ব পৰ্যায়ত বিখ্যাত হৈ উঠিছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্রশ্ন ৬: সম্রাটৰ নিৰপেক্ষ ক্ষমতা কি কি দিশত নিষিদ্ধ কৰা হৈছিল?

প্রশ্ন ৭: চিয়েন কি?

প্রশ্ন ৮: কনফুচিয়াছৰ মতে ৰাষ্ট্রৰ কর্তব্য কি আছিল?

2৮.৭আহা আমি সাৰাংশ দিও:

এই অধ্যায়টোৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি জানিব পাৰিছে যে-

- বিশ্বৰ অন্যতম উন্নত সভ্যতা হিচাপে চীনা সভ্যতাৰ উত্থান ইয়াৰ উদ্ভাৱন আৰু আৱিষ্কাৰৰ দ্বাৰা প্রতিফলিত হয়।
- প্রাচীন কালত চীনা সমাজ মূলতঃ উচ্চ বা ধনী শ্রেণী আৰু নিম্ন বা দৰিদ্র শ্রেণীত বিভক্ত আছিল।
- অর্থনৈতিক দিশত কৃষি চীনৰ অর্থনৈতিক জীৱনৰ আধাৰ আছিল আৰু চীন চাহৰ বাবেও বিশ্ববিখ্যাত আছিল।
- পৃথিৱীত ঈশ্বৰৰ প্রতিনিধি হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল বাবে সম্রাট ৰাষ্ট্র প্রশাসনৰ সর্বোচ্চ মুৰব্বী আছিল। বাকী সকলো মন্ত্রী বা বিষয়া তেওঁৰ অধীনস্থ আছিল।
- চীনা জীৱন-ধাৰণৰ পদ্ধতি নির্ণয় কৰাত কনফুচিয়াছে ডাঙৰ ভূমিকা পালন কৰিছিল।
- তেওঁৰ শিক্ষাৰ জৰিয়তে তেওঁ চীনাসকলৰ নৈতিক আৰু সামাজিক ব্যৱস্থাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল।

O ৮.৮ অধিক পঢ়া:

১) জেক, গেমেট। (১৯৯৬)। এ হিষ্ট্রী অৱ চাইনিজ চিভিলাইজেচন, (২য় সংস্কৰণ) কেম্ব্রিজ ইউনিভার্চিটি প্রেছ, ইউ.কে.

২) পেট্রিচিয়া বাকলি, এব্রে (সম্পাদনা) (১৯৯৩)। চাইনিজ চিভিলাইজেচন: এ ছ'র্চবুক, (২য় সংস্কৰণ), দ্য ফ্রী প্রেছ, নিউয়র্ক।

৩) শ্বেইন, জে.ই.(১৯৮৩)। বিশ্ব সভ্যতাৰ ইতিহাস, দ্য মেকগ্রা হিল বুক কোম্পানী ইনকর্পৰেটেড, নিউয়র্ক।

K ৮.৯ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ:

প্রশ্ন নং ১ৰ উত্তৰ: বৌদ্ধিক শ্রেণী

প্রশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ: খ্রীষ্টীয় ১৫ শতিকা

প্রশ্ন নং ৩ৰ উত্তৰ: চীনত মহিলাৰ অৱস্থান আছিল অস্বস্তিকৰ আৰু সামাজিক স্তৰত নিম্ন।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ৰেচম, নিমখ, লোহা

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: গিল্ডে সামগ্রীৰ দাম নিয়মীয়া কৰিছিল, গুণগত মান নির্ধাৰণ কৰিছিল আৰু মজুৰিও নির্ধাৰণ কৰিছিল।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ সম্রাটে মন্ত্রী পৰিষদৰ পৰামর্শ ল'ব লাগিছিল আৰু একে সময়তে শাসকৰ স্বৈৰাচাৰী শাসনৰ ওপৰত বাধা আৰোপ কৰা যুগ যুগ ধৰি চলি অহা ৰীতি-নীতি আৰু পৰম্পৰাক সন্মান কৰিব লাগিছিল।

প্রশ্ন নং ৭ৰ উত্তৰ: জিলাসমূহক চিয়েন বুলি কোৱা হৈছিল।

৮ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: তেওঁৰ মতে সকলো প্রজাৰ কল্যাণৰ বাবে সমান সুৰক্ষা আৰু যত্ন লোৱাটো ৰাষ্ট্রৰ কর্তব্য আছিল।

M ৮.১০ আৰ্হি প্রশ্ন:

উঃ অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ প্রায় ৫০ শব্দৰে দিয়া)

প্রশ্ন ১: কোনটো চীনৰ প্রথম ঐতিহাসিক বংশ বুলি গণ্য কৰা হৈছিল ?

প্রশ্ন ২: কোনটো বংশৰ সময়ত বহিঃ বাণিজ্যই গতি লাভ কৰিছিল ?

প্রশ্ন ৩: সাহিত্যিক শ্রেণী কোনে গঠন কৰিছিল ?

খ) চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ প্রায় ১৫০ শব্দৰে দিয়া)

প্রশ্ন ১: এটা চুটি টোকা লিখা-

ক. বৌদ্ধিক শ্রেণী

খ. ৰজাৰ পদ

গ) প্রাচীন চীনত উদ্ভাৱন

গ) দীঘলীয়া প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ প্রায় ৩০০-৫০০ শব্দত দিয়া)

প্রশ্ন ১: প্রাচীন চীনৰ ৰাজনীতিৰ গাঁথনিৰ ওপৰত এটা টোকা লিখা।

প্রশ্ন ২: পূর্বৰ সময়ত চীনা জনসাধাৰণৰ সামাজিক অৱস্থাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

প্রশ্ন ৩: চীনা জীৱনত কনফুচিয়াছৰ প্রভাৱ বুজাই দিয়া।

*** *** ***

অধ্যায় ৯: চীনৰ মুকলি

অধ্যায়ৰ গঠন

৯.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্যসমূহ

৯.২ পৰিচয়

৯.৩ কেণ্টন বাণিজ্য

৯.৪ আফিং যুদ্ধসমূহ

- প্ৰথম আফিং যুদ্ধ
- দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধ

৯.৫ মুকলি দুৱাৰৰ নীতি

৯.৬ আহঁক আমি সাৰাংশ দিও

৯.৭ অধিক পঢ়ক

৯.৮ আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ

৯.৯ আদৰ্শ প্ৰশ্নসমূহ

৯.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য:

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি-

- কেণ্টনত বাণিজ্যিক ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা,
- আফিং যুদ্ধৰ কাৰণ আৰু ইয়াৰ পৰিণতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা,
- চীনৰ মুকলি দুৱাৰ নীতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

৯.২ পৰিচয়:

প্ৰিয় শিক্ষাৰ্থীসকল, পূৰ্বৰ অধ্যায়ত আমি প্ৰাক আধুনিক চীনৰ ঐতিহাসিক পটভূমিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলোঁ। এই অধ্যায়ত আমি ১৮ শতিকাত পশ্চিমলৈ চীন মুকলি হোৱাৰ বিষয়ে আলোচনা

কৰিম। এই অধ্যায়ত চীন মুকলি কৰাৰ পথ প্ৰশস্ত কৰা সংঘাতৰ ওপৰত পোহৰ পেলাব। চীনৰ মুকলিৰ সূচনা কৰা আফিং যুদ্ধ দুটাৰ কাৰণ, পৰিঘটনা আৰু ফলাফল পৰীক্ষা কৰিব। চীনাসকলে অনুসৰণ কৰা ' মুক্তদুৱাৰনীতিৰ'ৰ বিষয়েও আমি আলোচনা কৰিম।

কেণ্টন বাণিজ্য-

কেণ্টন আছিল চীনৰ এটা বন্দৰ ই দক্ষিণ চীনত অৱস্থিত আছিল প্ৰথম অৱস্থাত ব্যৱসায়ীসকলে তেওঁলোকৰ ৰাজ্যত মুক্তভাৱে বাণিজ্যিক কাৰ্য্যকলাপ আগবঢ়াই নিবলৈ চীনৰ শাসকসকলে বিদেশীক অনুমতি দিছিল কিন্তু পিছলৈ বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলৰ ব্যৱসায়িক কাৰ্য্যকলাপ সন্দেহৰ দোহাই দি বাধা আৰোপ কৰা হৈছিল। ইয়াৰ পিছত বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলক চীনৰ সৈতে কেৱল কেণ্টন বন্দৰতহে ব্যৱসায় কৰিবলৈ দিয়া হৈছিল।

সেইবাবেই চীন আৰু পশ্চিমীয়া দেশসমূহৰ মাজত কেণ্টন বন্দৰক কেন্দ্ৰ কৰি বাণিজ্যিক সম্পৰ্ক গঢ় লৈ উঠিছিল যাক 'কেণ্টন বাণিজ্য' বুলি কোৱা হৈছিল।

আঠাইশ শতিকাৰ মাজভাগৰ পৰা ১৮৪২ চনলৈকে চীন চৰকাৰে ইউৰোপীয়সকলৰ নিজৰ দেশত প্ৰৱেশৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰিছিল। চীনাসকলৰ দৃঢ় বিশ্বাস আছিল যে তেওঁলোকৰ সভ্যতা পৃথিৱীৰ আন সভ্যতাতকৈ শ্ৰেষ্ঠ। কেৱল বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলকহে কেণ্টন আৰু মাকাওৰ ওপৰেৰে সীমিত প্ৰৱেশৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল। সেয়েহে চীনৰ শাসকসকলে বৈদেশিক বাণিজ্য নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে কেণ্টন ব্যৱস্থা বা কেণ্টন বাণিজ্য গঢ়ি তুলিছিল। ব্যৱসায়িক বতৰত বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলক কেণ্টনত বাস কৰাৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল। গ্ৰীষ্মকালত তেওঁলোকে পৰ্তুগীজ পট্টা মাকাওলৈ যাবলগীয়া হৈছিল, যিটো চীনৰ অধীনত আছিল। বিদেশী ব্যৱসায়ীসকল কেণ্টনলৈ উভতি যোৱাৰ সময়ত তেওঁলোকে মাকাওত পৰিয়াল এৰি যাবলৈ বাধ্য হৈছিল।

১৭০২ চনত চীনৰ সাম্ৰাজ্যবাদী চৰকাৰে বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ "সম্ৰাটৰ ব্যৱসায়ী" নামেৰে পৰিচিত এজন এজেণ্ট নিযুক্তি দিয়ে। পঞ্চাশ বছৰৰ পাছত ইয়াৰ ঠাইত চীনা হং ব্যৱসায়ীৰ এটা গিল্ড বা নিগম গঠন কৰা হয় যিসকলৰ ব্যৱসায়ৰ অনুজ্ঞাপত্ৰ আছিল। প্ৰথম অৱস্থাত বাৰজন চীনা আৰু পিছলৈ তেৰজন আৰু সামূহিকভাৱে টেহ কো-হং নামেৰে জনাজাত। চীনৰ সম্ৰাটৰ প্ৰশাসনৰ প্ৰত্যক্ষ নিয়ন্ত্ৰণত থকা কো-হঙক দাম নিৰ্ধাৰণ, অসংখ্য কৰ আৰোপ আৰু বিদেশী ব্যৱসায়ীৰ পৰা শুল্ক সংগ্ৰহৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল। কো-হং ব্যৱসায়ীসকলে নিৰাপত্তাৰক্ষী ব্যৱসায়ী হিচাপে কাম কৰিছিল। স্থানীয়ভাৱে হপ্পো নামেৰে জনাজাত এজন চীনা বিষয়া কেণ্টনৰ চীনা শুল্ক আয়ুক্তই তেওঁলোকৰ কাৰ্যকলাপৰ সতৰ্কতা অৱলম্বন কৰিছিল ।

চীনৰ সাম্ৰাজ্যিক চৰকাৰে ১৭৭১ খ্ৰীষ্টাব্দত কো-হং বিলুপ্ত কৰে যদিও ১৭৮২ খ্ৰীষ্টাব্দত পুনৰ ইয়াক পুনৰুজ্জীৱিত কৰি ১৮৪২ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে কাৰ্যক্ষম হৈ থাকে। কো-হং ব্যৱসায়ীসকলে প্ৰতিজন বিদেশী ব্যৱসায়ীক 'নিৰাপদ' কৰিব লাগিছিল। প্ৰতিজন বিদেশী ব্যৱসায়ীক চীনৰ উপকূলত উপস্থিত হোৱাৰ লগে লগে কো-হং ব্যৱসায়ীসকলৰ এজনক নিযুক্তি দিয়া হৈছিল যিয়ে বিদেশী ব্যৱসায়ীয়ে চীনলৈ অনা বিদেশী সামগ্ৰী বিক্ৰীৰ সকলো ব্যৱস্থা কৰাৰ লগতে মাতৃ দেশত বিক্ৰীৰ বাবে বিদেশী ব্যৱসায়ীয়ে চীনা সামগ্ৰী ক্ৰয় কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰিও কো-হং ব্যৱসায়ীয়ে হ'বলগীয়া সকলো ধনৰ যত্ন লৈ চীনৰ বিষয়াসকলক ধন দিছিল আৰু ইয়াৰ ফলত চীনা বিষয়াসকলে বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলৰ পৰা অগণন ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ ধন লোৱাৰ বোজা হ্ৰাস পাইছিল।

কো-হঙে বিদেশী আৰু চীন প্ৰশাসনৰ মাজত যোগাযোগকাৰী হিচাপে কাম কৰিছিল। কাৰখানা আৰু ভাইচৰয়, গৱৰ্ণৰ আৰু দণ্ডাধীশৰ মাজত ই আছিল একমাত্ৰ যোগাযোগৰ মাধ্যম। যিকোনো ধৰণৰ চিঠি, আনকি তেৰজন ব্যৱসায়ী (কো-হং)ৰ আচৰণৰ বিৰুদ্ধে অভিযোগ পত্ৰও কেৱল আবেদনৰ ৰূপত তেওঁলোকৰ জৰিয়তে প্ৰেৰণ কৰিব পৰা গ'ল,। তদুপৰি চীনৰ আন ব্যৱসায়ীসকলে কেৱল কো-হঙৰ সদস্যসকলৰ জৰিয়তেহে ব্যৱসায়িক কাৰ্য্যকলাপত জড়িত হ'ব পাৰিছিল। ইয়াত স্পষ্টভাৱে সংজ্ঞা দিয়া হৈছে যে তেওঁলোকে ৰপ্তানি আৰু আমদানি দুয়োটাকে নিয়ন্ত্ৰণ কৰিছিল।

আমাক জনাওক:

ঔদ্যোগিক বিপ্লৱ: ইংলেণ্ডত প্ৰায় ১৭৬০ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা ১৮৪০ খ্ৰীষ্টাব্দলৈকে ঘটা এক প্ৰকাৰৰ প্ৰযুক্তিগত উন্নতি যিয়ে সকলো উৎপাদন পদ্ধতিক যান্ত্ৰিক কৰি তুলিছিল যাৰ ফলত বৃহৎ পৰিসৰৰ সামগ্ৰী উৎপাদন হৈছিল।

কিন্তু বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলৰ ওপৰত আৰোপ কৰা নিষেধাজ্ঞাৰ মাজতো ইংলেণ্ডে শান্তিপূৰ্ণভাৱে চীনৰ সৈতে নিজৰ বাণিজ্যিক সম্পৰ্ক আৰু অধিক গঢ়ি তুলিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। ১৮ শতিকাৰ দ্বিতীয়াৰ্ধত ইংলেণ্ডত সংঘটিত হোৱা ঔদ্যোগিক বিপ্লৱে তেওঁলোকক চীনত বাণিজ্যিক ৰেহাই বৃদ্ধি কৰিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। সেইবাবেই ইংৰাজ চৰকাৰে অধিক বাণিজ্যিক ৰেহাই লাভৰ বাবে চীনৰ মাণচু আদালতলৈ বিশেষ দূত পঠিয়াবলৈ আৰম্ভ কৰে।

চীন চৰকাৰৰ পৰা অধিক বাণিজ্যিক ৰেহাই লাভ কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে ১৭৮৭ চনত পেকিংলৈ পঠোৱা প্ৰথমজন ইংৰাজ আছিল চাৰ্লছ কেথকাৰ্ট। তেওঁৰ পিছত লৰ্ড জৰ্জ মেকাৰ্টনীয়ে 1792 চনত চীন

চৰকাৰক ইংৰাজ ব্যৱসায়ীসকলৰ বাবে আন কিছুমান বন্দৰ মুকলি কৰাৰ বাবে বুজাবলৈ এটা বিশেষ অভিযান আগবঢ়ায়। কিন্তু এই ইংৰাজ অভিযানসমূহে সফলতা লাভ কৰা নাছিল। বৰঞ্চ লর্ড মেকার্টনীৰ অভিযানক চীনাসকলে বেয়া ব্যৱহাৰ কৰিছিল আৰু তেওঁলোকে অভিযানক আন এখন উচ্চ ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰতি শ্ৰদ্ধাঞ্জলি কঢ়িয়াই অনা অধীনস্থ ৰাষ্ট্ৰৰ সংস্থা হিচাপে গণ্য কৰিছিল। এই অপমানজনক ব্যৱহাৰত লর্ড মেকার্টনীয়ে চীনত বলপূৰ্বকভাৱে অধিক বাণিজ্যিক ৰেহাই লাভ কৰিবলৈ পৰামর্শ দিলে। কিন্তু তেওঁৰ এই পৰামর্শ ইংৰাজ চৰকাৰে সম্পূৰ্ণৰূপে নাকচ কৰিলে।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক-

প্ৰশ্ন ১: বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ চীন চৰকাৰে কেতিয়া "সম্ৰাটৰ বণিক" নিযুক্তি দিছিল ?

প্ৰশ্ন ২: কো-হং কি আছিল ?

৯.৪ প্ৰথম আফিং যুদ্ধ:

চীনত সাম্ৰাজ্যবাদী শক্তিৰ প্ৰৱেশৰ লগে লগে চীনৰ দুৱাৰ খোল খাইছিল আৰু চীন আৰু বেছিদিনলৈ বিচ্ছিন্ন দেশ হিচাপে নাথাকিল। অচিনাকি দেশত প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হোৱাৰ পিছতো ইংলেণ্ড চীনত জীয়াই থাকিল। কিন্তু চীনৰ জনসাধাৰণৰ অসৎ আচৰণৰ লগতে বিদেশীসকলৰ প্ৰতি চীন কর্তৃপক্ষই গ্ৰহণ কৰা কঠোৰ ব্যৱস্থাই দুয়োৰে মাজৰ সম্পর্কত ব্যাঘাত জন্মাইছিল। চীন আৰু ইংলেণ্ডৰ মাজত দুখন যুদ্ধ আৰম্ভ হয় যিকেইখন আফিং যুদ্ধ বুলি জনাজাত আছিল।

প্ৰথম আফিং যুদ্ধ আছিল ১৮৩৯ চনৰ পৰা ১৮৪২ চনলৈকে সাম্ৰাজ্যবাদী চীন আৰু গ্ৰেট বৃটেইনৰ মাজত হোৱা সামৰিক সংঘর্ষৰ ধাৰাবাহিকতা। প্ৰথম আফিং যুদ্ধৰ মূল কাৰণসমূহ তলত দিয়া ধৰণে শ্ৰেণীভুক্ত কৰিব পাৰি-

- ১৮ শতিকাত ব্ৰিটেইনত চীনা ৰেচম, চীনামাটি আৰু চাহৰ যথেষ্ট চাহিদা আছিল আৰু বাণিজ্যিক ভাৰসাম্যহীনতাৰ সৃষ্টি কৰা কেণ্টন বাণিজ্য ব্যৱস্থাৰ ফলত ইউৰোপীয় ৰূপ চীনলৈ বৈ আহিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল।চীন আৰু ব্ৰিটেইনৰ মাজত ৰূপৰ প্ৰবাহ কম কৰিবলৈ আৰু ইয়াক প্ৰতিহত কৰিবলৈ ব্ৰিটিছ ব্যৱসায়ীসকলে নিজকে অবৈধ আফিং ব্যৱসায়ত লিপ্ত হৈছিল

আৰু ইয়াৰ পৰা ভাল লাভ কৰিছিল। চীনৰ সাম্ৰাজ্যবাদী চৰকাৰৰ বাবে ব্ৰিটিছ ব্যৱসায়ীসকলে ভাৰতৰ পৰা আফিং আমদানি কৰাটো এক বৃহৎ ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এই মাৰাত্মক নিচাজাতীয় দ্ৰব্যবিধৰ ব্যাপক প্ৰবাহে চীনৰ বাণিজ্যিক বাহিক ওলোটা কৰি পেলালে আৰু দেশত আফিং আসক্তৰ সংখ্যা অধিক বৃদ্ধি পালে।

- আফিঙৰ ব্যৱসায় সম্পূৰ্ণৰূপে বন্ধ কৰিবলৈ ১৮৩৮ চনত সম্ৰাটে লিন চে-হছুক বিশেষ আয়ুক্ত হিচাপে নিযুক্তি দিছিল আৰু নিষেধাজ্ঞামূলক আদেশ বলবৎ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল। লিন কেণ্টনত উপস্থিত হোৱাৰ পিছত আৰু পৰিস্থিতিৰ চমু অধ্যয়নৰ পিছত তেওঁ বিদেশীসকলক তেওঁলোকৰ হাতত থকা সকলো আফিং আত্মসমৰ্পণ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়ে আৰু ভৱিষ্যতে আফিঙৰ ব্যৱসায়ত নিজকে নিয়োজিত নকৰিবলৈ তেওঁলোকৰ পৰা আশ্বাস দাবী কৰে। ইয়াৰ ফলত বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলক অধিক বিশেষকৈ ইংৰাজসকলক বহু পৰিমাণে হতাশ কৰা হৈছিল। যিহেতু বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলে আফিঙৰ বুকুবোৰ ডেলিভাৰী দিয়াৰ দাবী সহজেই মানি লৈছিল, সেয়েহে চীন চৰকাৰে অপৰাধত দোষী বিদেশীসকলে চীনৰ দণ্ডবিধিৰ অধীনত মৃত্যুদণ্ডকে ধৰি চীনৰ দণ্ডবিধিৰ অধীনত থাকিব লাগিব বুলি নিয়ম বলবৎ কৰি ইয়াক অধিক নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল।
- ইংলেণ্ড আৰু অন্যান্য দেশসমূহে নিষেধাজ্ঞামূলক ব্যৱস্থাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল, কাৰণ,মাঞ্চু চৰকাৰে বিদেশীসকলে চীনা ভাষা শিকণৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰিছিল। স্থানীয় চীনা লোকসকলক বিদেশীক নিজৰ ভাষা শিকোৱাত নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰা হৈছিল।মাঞ্চুসকলে ধৰি লৈছিল যে স্থানীয় ভাষা জনাৰ পিছত বিদেশীসকলে চীনা জনসাধাৰণৰ সৈতে প্ৰত্যক্ষভাৱে যোগাযোগ কৰিবলৈ উৎসাহিত হ'ব আৰু তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহৰ ধাৰণাও তেওঁলোকৰ মনত সুমুৱাই দিব পাৰিব। এই নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰাৰ লগে লগে বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলে চীনা বিষয়াসকলৰ সৈতে ব্যৱসায়ৰ লেনদেনৰ বাবে কেৱল দোভাষীৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল। লগতে 'কৌ-টৈ' আৰু 'ট্ৰিবিউট'ৰ প্ৰথা বিদেশীসকলৰ বাবে অপমানজনক আছিল। ইয়াৰ ফলত দুয়োখন দেশৰ সম্পৰ্কত ফাট মেলিল।

আমাক জনাওক

ন'-ট': চীনৰ দৰবাৰত এইটো এটা প্ৰথা আছিল, যাৰ দ্বাৰা এজন বিদেশীয়ে লগ পোৱাৰ আগতে চীনৰ সম্ৰাট বা তেওঁৰ প্ৰতিকৃতিৰ আগত ৯ বাৰকৈ প্ৰণাম কৰিবলগীয়া হৈছিল।

- চীনৰ শুল্ক ব্যৱস্থা অতি অনিয়মিত আছিল। আচলতে কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে যুক্তিসংগত হাৰত নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল। কিন্তু, ইয়াক প্ৰয়োগ আৰু ব্যাখ্যা কৰিছিল কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ অধীনত নামমাত্ৰ কাম কৰা স্থানীয় কৰ্তৃপক্ষই। তেওঁলোকৰ কৰ্মচাৰীকে ধৰি চীনৰ শুল্ক বিভাগৰ মুখ্য বিষয়াসকলে মাত্ৰ কম সময়ৰ বাবেহে কাৰ্যভাৰত থাকিল আৰু সেই সময়ছোৱাত তেওঁলোকে সৰ্বোচ্চ শুল্ক আদায় কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। সেইবাবেই তেওঁলোকে শুল্কৰ হাৰ অযুক্তিকৰভাৱে বৃদ্ধি কৰিছিল আৰু বৈদেশিক বাণিজ্যৰ ওপৰত অহৰহ হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিছিল যাতে শুল্ক হাৰ সঠিকভাৱে লোৱা হয়। ইয়াৰ ফলত ইয়াৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰা বিদেশী ব্যৱসায়ীসকল বেয়াকৈ প্ৰভাৱিত হৈছিল। ইংৰাজী ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীয়ে এই শুল্ক নীতিক চীনৰ ফালৰ পৰা আমদানিক উৎসাহিত কৰাৰ লগতে ৰপ্তানি বাণিজ্যক নিৰুৎসাহিত কৰাৰ প্ৰয়াস বুলি গণ্য কৰিছিল।
- দুয়োপক্ষৰ মাজত উত্তেজনা বৃদ্ধি পোৱাৰ আন এটা কাৰণ হ'ল হং ব্যৱসায়ীজনৰ ঋণ পৰিশোধ কৰা। বহু লেনদেনৰ ঋণৰ প্ৰকৃতিৰ ফলত হং ব্যৱসায়ীসকলে সেই প্ৰাপ্য ধন পৰিশোধ কৰিব নোৱাৰিলে যাৰ বাবে ব্ৰিটিছ চৰকাৰে হং ব্যৱসায়ীজনৰ ঋণ চীন চৰকাৰৰ পৰা পৰিশোধ কৰিবলৈ দাবী কৰিছিল।
- বিচাৰ ক্ষমতাক লৈ দুয়োপক্ষৰ মাজত বিৰোধ বাঢ়ি আহিল। ১৮৩৯ চনত এজন বৃটিছ নাৱিকৰ হাতত চীনা গাঁৱৰ এজন লোকক হত্যা কৰা হৈছিল। ইংৰাজ চৰকাৰে চীনৰ আইনী ব্যৱস্থা আৰু চীন কৰ্তৃপক্ষই অপৰাধমূলক গোচৰ চম্ভালিব নিবিচাৰিছিল, অভিযুক্ত লোকজনক চীনৰ আদালতত গতাই দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিছিল, ইয়াৰ ফলত প্ৰথম আফিং যুদ্ধৰ সূচনা হৈছিল যেতিয়া আয়ুক্ত লিনক অপৰাধী আৰু তেওঁৰ সমৰ্থকসকলক বহিষ্কাৰ কৰাৰ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছিল আৰু এই মিছন পূৰণ কৰিবলৈ তেওঁ ইংৰাজী ভূখণ্ডত মাৰ্চ কৰিছিল যাৰ ওপৰত ইংৰাজ বাহিনীয়ে প্ৰতিশোধ লয় যিটো প্ৰথম আফিং যুদ্ধৰ আৰম্ভণিৰ চিন স্বৰূপ আছিল।

যুদ্ধৰ গতিপথ-

ইংৰাজ চৰকাৰে এডমিৰেল জৰ্জ ইলিয়টক প্ৰথম আয়ুক্ত আৰু কেপ্তেইন ইলিয়টক দ্বিতীয় কমাণ্ড হিচাপে নিযুক্তি দিয়ে। ইংৰাজৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী লৰ্ড পামৰষ্টোনে জৰ্জ ইলিয়টক চীনৰ সকলো প্ৰধান বন্দৰ বন্ধ কৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিছিল যাতে চীনাসকলক ইংৰাজী শক্তিৰে আপ্লুত কৰিব পৰা যায়। চুৰেনপি

যুদ্ধত ইংৰাজ বাহিনীয়ে বিজয়ী হৈ ওলাই আহি আগুৱাই গৈ কেণ্টনৰ ওপৰত নিয়ন্ত্রণ লাভ কৰে। আনকি তেওঁলোকে ইয়াংচে নদীৰ মুখখন অৱৰোধ কৰি চীন চৰকাৰক আতংকিত কৰি তুলিছিল আৰু অতি সোনকালেই আয়ুক্ত লিনক তেওঁৰ কার্যালয়ৰ পৰা আঁতৰাই দিয়া হৈছিল।ইংৰাজসকলৰ উন্নতি পৰীক্ষা কৰাৰ উদ্দেশ্যে আয়ুক্ত লিনৰ ঠাইত চি-শ্বান নামৰ এজন মাঞ্চুক নিযুক্তি দিয়া হৈছিল।

সেই অনুসৰি চি-শ্বানে আলোচনা আৰম্ভ কৰি ইংৰাজসকলক দক্ষিণৰ চুয়েনপিলৈ উভতি যাবলৈ সফলতাৰে বুজাই দিলে আৰু ১৮৪১ খ্রীষ্টাব্দৰ জানুৱাৰী মাহত তেওঁলোকৰ সৈতে তাত এখন চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰে যাৰ দ্বাৰা হংকংক এৰি দিয়া হ'ব আৰু চীন কর্তৃপক্ষই ইংলেণ্ডক ক্ষতিপূৰণ দিব। তদুপৰি চীন আৰু

ইংৰাজে কূটনৈতিক সমতা বজাই ৰাখিবলৈ সন্মত হয় আৰু ইংৰাজসকলক পুনৰ ব্যৱসায় আৰম্ভ কৰিবলৈ দিয়া হয়।

কিন্তু অতি সোনকালেই এই চুয়েনপি অধিৱেশন এক নিষ্ফল আলোচনা বুলি প্রমাণিত হ'ল। এই চুক্তি স্বাক্ষৰ কৰাৰ পিছত চি-শ্বান আৰু কেপ্তেইন ইলিয়টক নিজ নিজ চৰকাৰে পুনৰ আহ্বান কৰে। তাৰ পিছত এই চুক্তিখনক অৱজ্ঞা কৰা হয় যাৰ ফলত ১৮৪১ খ্রীষ্টাব্দৰ আগষ্ট মাহত যুদ্ধ পুনৰ আৰম্ভ হয়। ১৮৪২ খ্রীষ্টাব্দৰ মার্চলৈকে ই চলি থাকিল যেতিয়া চীন চৰকাৰে আন এখন চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল। কিন্তু এই অধিৱেশন পুনৰ নিষ্ফল হৈ পৰিল আৰু কেৱল যুদ্ধবিৰতি হিচাপেহে কাম কৰিলে।

আকৌ, চীনৰ উপকূলত মুখ্য ইংৰাজ প্রতিনিধি হিচাপে ছাৰ হেনৰী পেটিংগাৰ উপস্থিত হোৱাৰ পিছত ১৮৪২ খ্রীষ্টাব্দৰ আগষ্ট মাহত যুদ্ধ আৰম্ভ হয়। চীনৰ পৰা কোনো ধৰণৰ ফলপ্রসূ প্রতিৰোধৰ সন্মুখীন নোহোৱাকৈ ইংৰাজ বহৰ উত্তৰ দিশলৈ গুচি গ'ল। অলপ পিছতে নাংকিং ইংৰাজ বাহিনীৰ কবলত পৰিল আৰু তেওঁলোকে তাৰ ফালে আগবাঢ়ি গ'ল। ইংৰাজৰ আক্রমণৰ পৰা চহৰখনক ৰক্ষা কৰাটো তেওঁলোকৰ ফালৰ পৰা অসম্ভৱ বুলি জানি তাত নিয়োজিত চীনা সৈন্যসকলে চহৰৰ দেৱালত আত্মসমর্পণৰ পতাকা উত্তোলন কৰিলে। চীনা সেনাৰ এই আত্মসমর্পণে প্রথম আফিং যুদ্ধৰ অন্ত পেলায়।

১৮৪২ চনৰ ২৯ আগষ্টত নাংকিঙত শান্তি চুক্তি আৰু ১৮৪৩ চনৰ ৮ অক্টোবৰত ব'গত এখন পৰিপূৰক সন্ধি স্বাক্ষৰ কৰি এই প্রথম এংলো-চীন সংঘাতৰ আনুষ্ঠানিক নিষ্পত্তি কৰা হৈছিল।এই দুয়োখন সন্ধিৰ মূল নীতিয়ে চীনৰ আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সম্পর্কক আন এটা শতিকাৰ বাবে পথ প্রদর্শন কৰিছিল আৰু ইয়াৰ সৈতে কিছু বিকল্প আৰু সংযোজন কৰিছিল।

নানকিং সন্ধিৰ বিধানসমূহ আছিল-

- চীনৰ পাঁচটা বন্দৰ ক্রমে কেণ্টন, আমোয়, ফূচৌ, নিংপো আৰু চাংহাই ইংৰাজ বণিকসকলৰ বাসস্থানৰ লগতে বাণিজ্যৰ বাবে কোনো ধৰণৰ বাধা নোহোৱাকৈ "সন্ধি বন্দৰ' হিচাপে মুকলি কৰিব লাগিছিল।
- হংকং দ্বীপটো চিৰদিনৰ বাবে ইংলেণ্ডৰ হাতত অর্পণ কৰিব লাগিছিল। ইয়াৰ ফলত ইংৰাজী বাণিজ্যিক কার্য্যক সমর্থন কৰাৰ বাবে হংকংক এক গুৰুত্বপুর্ণ বন্দৰ হৈ পৰিল।
- প্রথম আফিং যুদ্ধৰ ঠিক আগতে আৰু সময়ত ইংৰাজ ব্যৱসায়ীসকলৰ ক্ষতিৰ ক্ষতিপূৰণ দিবলৈ চীনে মুঠ ২ কোটি ১০ লাখ ডলাৰৰ বিশাল যুদ্ধ ক্ষতিপূৰণ দিব লাগিছিল। এই মুঠ ক্ষতিপূৰণৰ পৰিমাণৰ ভিতৰত ৬০ লাখ ডলাৰ আফিং আত্মসমর্পণ আৰু ধ্বংসৰ বাবে, ৩০ লাখ ডলাৰ ইংৰাজ প্রজাসকলৰ প্রতি কো-হং ব্যৱসায়ীসকলৰ মালিকানাধীন ঋণ আদায়ৰ বাবে আৰু ১ কোটি ২০ লাখ ডলাৰ যুদ্ধৰ বাবে হোৱা খৰচৰ বাবে।
- চীন কর্তৃপক্ষই কো-হং ভংগ কৰিব লাগিছিল।
- শুল্ক ব্যৱস্থাত অনুকূল নিষ্পত্তি হ'ব লাগিছিল। চীন চৰকাৰে চীনৰ শুল্ক বিষয়াসকলৰ স্বেচ্ছাচাৰী ব্যৱহাৰৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ আমদানি আৰু ৰপ্তানিৰ ক্ষেত্রত ন্যায্য আৰু নিয়মীয়া শুল্ক প্রকাশ কৰিব লাগিছিল।
- ইংৰাজ ব্যৱসায়ীসকলৰ স্বার্থ ৰক্ষাৰ বাবে চীনৰ কর্তৃপক্ষই কিছুমান চীনা ব্যৱসায়ীক প্রদান কৰা একচেটিয়া অধিকাৰ প্রত্যাহাৰ কৰিব লাগিছিল।
- চীনে আন বিদেশী শক্তিৰ সৈতে সম্পর্ক সন্দর্ভত নিজৰ মনোভাৱ সলনি কৰিব লাগিছিল। তাই পৃথিৱীৰ আন জাতিৰ ওপৰত নিজৰ শ্রেষ্ঠত্ব প্রতিষ্ঠা কৰাৰ পৰিৱর্তে সকলো জাতিৰ সমতাৰ নীতিক স্বীকৃতি দিব লাগিছিল।
- ইংৰাজ আৰু চীনৰ সমান পদবীৰ বিষয়াসকলক সমান বুলি গণ্য কৰা হ'ব লাগিছিল। 'ক'-ট"ৰ অপমানজনক ব্যৱস্থাটো বিলুপ্ত হ'ব লাগিছিল।এটা যোগাযোগ' শব্দটোৰ অধীনত সমান চর্তত চৰকাৰী চিঠিপত্র অনুষ্ঠিত কৰিব লাগিছিল যদিও 'এখন আবেদন' নহয়।
- চীনৰ সম্রাটে যুদ্ধৰ সময়ত ইংৰাজক প্রত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে সহায় কৰা সকলো প্রজাকে সম্পূর্ণ ক্ষমা প্রদান কৰিব লাগিছিল।

- যুদ্ধৰ সময়ত চীনা কর্তৃপক্ষই বন্দী কৰি ৰখা সকলো ইংৰাজ লোকক বিনাচর্তে মুক্ত কৰিব লাগিছিল।
- যুদ্ধৰ সম্পূর্ণ ক্ষতিপূৰণ আদায় দিয়াৰ পিছতহে ইংৰাজসকলে দখল কৰা বিশেষ কিছুমান চীনা অঞ্চল মুক্ত কৰি দিয়া হ'ব।

কিন্তু ইংলেণ্ডে নানকিং সন্ধিৰ পৰা লাভ কৰা বিশেষাধিকাৰত সন্তুষ্ট নাছিল। সেইবাবেই তেওঁলোকে চীনৰ পৰা কিছুমান অতিৰিক্ত ভূখণ্ডৰ অধিকাৰ লাভ কৰিবলৈ ব'গৰ পৰিপূৰক চুক্তি জাপি দিলে। এই সন্ধিৰ দ্বাৰা ইংৰাজ চৰকাৰে তাত থকা ইংৰাজ প্রজাৰ বিচাৰৰ বাবে 'সন্ধি বন্দৰ'ত নিজৰ আইন আদালত স্থাপন কৰিবলৈ অনুমতি পাব। চীনাসকলে ইয়াক অতি অপমানজনক বুলি গণ্য কৰিছিল কাৰণ, চীনে, তাৰ ফলত, নিজৰ মাটিত ইংৰাজ প্রজাৰ ওপৰত নিজৰ আইনী নিয়ন্ত্রণ হেৰুৱাই পেলাইছিল।

➢ **প্রথম আফিং যুদ্ধৰ পৰিণতি বা প্রভাৱ:**

প্রথম আফিং যুদ্ধত ইংলেণ্ডৰ হাতত চীনৰ পৰাজয়ে চীনত বিদেশী দেশসমূহে অপমান আৰু বাধা-নিষেধাজ্ঞাৰে ব্যৱসায় কৰাৰ আগতেই নহয়, নিজৰ দেশখনক স্বর্গীয় সাম্রাজ্য বুলি গণ্য কৰা ইয়াৰ বাসিন্দাসকলে আটাইতকৈ উন্নত আৰু সভ্য হোৱাৰ সন্মুখত চীনৰ দুর্বলতা উদঙাই দিলে। কোনো ভয় আৰু সংকোচ নোহোৱাকৈয়ে আন বিদেশী দেশসমূহে চীনৰ ওপৰত ইংলেণ্ডৰ জয়ৰ ফল ভাগ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।এই দেশসমূহে ইংৰাজ বণিকসকলৰ বাসস্থানৰ বাবে মুকলি কৰা পাঁচটা 'সন্ধি বন্দৰ'ৰ লগতে বাণিজ্যিক কোনো ধৰণৰ বাধা নোহোৱাকৈ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

আনকি আমেৰিকাই কেলেব কুছিঙৰ নেতৃত্বত চীনৰ আদালতলৈ কূটনৈতিক মিছন পঠিয়াইছিল যাতে একে পাঁচটা বন্দৰ অর্থাৎ সন্ধিৰ বন্দৰসমূহ আমেৰিকানসকলৰ বাবে মুকলি কৰা আৰু ইংলেণ্ডৰ দৰে চীনৰ পৰা বহিঃভূখণ্ডৰ অধিকাৰ লাভ কৰাৰ সন্দর্ভত কিছু চুক্তিবদ্ধ হয়। এই অভিযানৰ লক্ষ্যত সফল হয় আৰু আমেৰিকাই ১৮৪৪ চনৰ জুলাই মাহত ৰাংহিয়া সন্ধি স্বাক্ষৰ কৰি চীন কর্তৃপক্ষৰ সৈতে অনুকূল চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰে। কেইমাহমানৰ পিছত ১৮৪৪ চনৰ ২৪ অক্টোবৰত ৰাম্পোয়া সন্ধি স্বাক্ষৰ কৰি ফ্রান্সেও চীনৰ পৰাও একেধৰণৰ অধিকাৰ আৰু বিশেষাধিকাৰলাভ কৰে।১৮৪৫ চনৰ পৰা ১৮৪৭ চনৰ ভিতৰত বেলজিয়াম, ছুইডেন আৰু নৰৱেকো চীনত বাণিজ্যৰ অধিকাৰ দিয়া হয়।

বিদেশী দেশসমূহক দিয়া বাণিজ্যিক বেহাইৰ উপৰিও ১৮৪৪ চনত চীনৰ সম্রাটে বন্দৰসমূহত ৰোমান কেথলিক গীর্জা স্থাপনৰ অনুমতি প্রদান কৰি সাম্রাজ্যবাদী আদেশ জাৰি কৰে। এই আদেশে

চীনৰ জনসাধাৰণক ৰোমান কেথলিক ধর্ম গ্রহণ কৰাৰ অনুমতিও প্রদান কৰিছিল। ইয়াৰ উপৰিও চীন চৰকাৰে ৰোমান কেথলিক ধর্মৰ সহনশীলতা নিশ্চিত কৰি ১৮৪৬ চনত দ্বিতীয় সাম্রাজ্যবাদী আদেশৰ দ্বাৰা কাং ছিৰ অধীনত নির্মিত কিছুমান গীর্জা কেথলিকসকলক পুনৰুদ্ধাৰ কৰাৰ প্রতিশ্রুতি দিয়ে।কিন্তু আফিং ব্যৱসায়ৰ বিষয়টোত প্রভাৱ দেখা গৈছিল। চীনে আফিঙক যুদ্ধৰ প্রধান কাৰণ বুলি গণ্য কৰিছিল যদিও ইংলেণ্ডক আফিঙৰ বুকু ধ্বংস কৰাৰ বাবে ৬০ লাখ ডলাৰৰ ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ বাহিৰে নাংকিং সন্ধিত ইয়াৰ কোনো উল্লেখ নাছিল। ইংৰাজৰ মতামত আছিল যে চীনে আফিঙৰ ব্যৱসায় বৈধ আৰু নিয়ন্ত্রণ কৰিব পাৰে বা ইয়াৰ ওপৰত নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰিব পাৰে।নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰাটো চীনা কর্তৃপক্ষৰ একমাত্র দায়িত্ব হ'ব লাগিছিল। যিহেতু চীনে আফিঙৰ ব্যৱসায় বৈধ কৰিবলৈ সন্মত নহ'ল, সেয়েহে এই গুৰুত্বপূর্ণ বিষয়টোৰ ওপৰত 'নাংকিং চুক্তি' মৌন হৈ পৰিল। সেয়েহে আফিং বিশেষ একো নহয় যদিও যুদ্ধৰ এক অন্যতম কাৰক আছিল।

- **দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধ-**

প্রথম আফিং যুদ্ধৰ পিছত চীনত হোৱা পৰিঘটনাই দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধৰ সূচনা কৰে। ইংলেণ্ডৰ হাতত পৰাজয় আৰু পৰৱর্তী সময়ত তেওঁৰ আৰু অন্যান্য বিদেশী শক্তিৰ সৈতে সন্ধি সম্পাদন হোৱাৰ ফলত চীনৰ বিদেশী বিৰোধী মনোভাৱ বৃদ্ধি পায়। চীনে বিদেশী দেশসমূহৰ সৈতে কৰা সন্ধিসমূহৰ জৰিয়তে বিদেশী দেশসমূহক যি ৰেহাই দিছিল, সেই সকলোবোৰ ইংৰাজ অস্ত্রৰ শক্তিৰ ফল আছিল। ইংৰাজসকলৰ বাহুমোচকোৱা হেঁচা যেতিয়া ক্রমান্বয়ে হ্রাস পাইছিল তেতিয়া চীনা চৰকাৰে মৌনভাৱে আৰু মুকলিকৈ তেওঁলোকৰ পূর্বৰ অৱস্থা পুণৰুদ্ধাৰ কৰাৰ প্রয়াস কৰিছিল। চীন কর্তৃপক্ষই সন্ধিসমূহৰ বিধানসমূহ কার্যকৰী কৰাত ইচ্ছাকৃতভাৱে পলম হোৱা দেখা গৈছিল।

প্রথম আফিং যুদ্ধৰ অন্ত পেলাবলৈ কৰা শান্তি চুক্তিত আফিং ব্যৱসায়ৰ বিষয়টো অস্পৃশ্য হৈয়েই থাকিল। কিন্তু, চীন চৰকাৰে আফিঙৰ ব্যৱসায়ক বৈধ কৰাৰ পৰিৱর্তে ইয়াক অবৈধ বুলি ঘোষণা কৰিলে। তথাপিও ১৮৪২ চনৰ পৰা আফিঙৰ ব্যৱসায় বৃদ্ধি পাই থাকিল। আফিঙৰ ব্যৱসায়ৰ উপৰিও বিদেশী ব্যৱসায়ীসকল কুলিৰ ব্যৱসায়তো জড়িত আছিল। বিদেশী ব্যৱসায়ীসকলে কিউবা, পেৰু, চিলি আৰু আমেৰিকাৰ পশ্চিম উপকূলত দৰিদ্র আৰু নিৰীহ চীনা শ্রমিকসকলক দাস হিচাপে বিক্রী কৰাৰ উদ্দেশ্যে অপহৰণ কৰিছিল। বিদেশীসকলৰ এই অনৈতিক কার্যকলাপে চীনা কর্তৃপক্ষক যথেষ্ট বিৰক্ত কৰিছিল।

ইংৰাজ ব্যৱসায়ীসকলে চীনৰ অভ্যন্তৰীণ অংশত প্ৰৱেশ, আফিঙৰ ব্যৱসায় বৈধকৰণ আৰু ৰপ্তানিৰ বাবে আমদানি কৰা বা ক্ৰয় কৰা সামগ্ৰীৰ ওপৰত আভ্যন্তৰীণ পৰিবহণ শুল্ক বিলুপ্ত কৰাটো বিচাৰিছিল। সকলো বিদেশী শক্তিয়ে জাতিসমূহৰ আইনী সমতাৰ ভিত্তিত পেকিঙত কূটনৈতিক প্ৰতিনিধি থকাৰ ধাৰণা দাবী কৰিছিল। বিদেশী মিছনেৰীসকলে চীনৰ অভ্যন্তৰীণ অঞ্চলত মুক্তভাৱে ভ্ৰমণ আৰু খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰাৰ অধিকাৰৰ দাবী জনায় আৰু সকলো ধৰ্মান্তৰিত লোকৰ প্ৰতি চীন কৰ্তৃপক্ষৰ পৰা সহনশীলতাৰ ফলপ্ৰসূ আইনী নিশ্চয়তা প্ৰদান কৰে। বিদেশীসকলৰ বিভিন্ন দাবীৰ বাবে তেওঁলোকে চীন কৰ্তৃপক্ষৰ ওপৰত হেঁচা প্ৰয়োগ কৰি ১৮৪২ চনৰ পৰা ১৮৪৪ চনৰ ভিতৰত স্বাক্ষৰিত সকলো সন্ধি সংশোধন কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল।বিদেশী শক্তিসমূহ ইতিমধ্যে বিৰক্ত হৈ পৰিছিল আৰু নিশ্চিত হৈছিল যে চীনে তেওঁলোকৰ সৈতে হোৱা সন্ধিসমূহৰ প্ৰতি কোনো সন্মান নকৰে কাৰণ চীনে সঘনাই সেইবোৰক এৰাই চলিছিল। ইংলেণ্ডে চীনক সন্ধিসমূহৰ তাৎক্ষণিক পুনৰীক্ষণৰ অধিকাৰ স্বীকৃতি দিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁ আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ আৰু ফ্ৰান্সৰ সহযোগিতা নিশ্চিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল যিয়ে তেওঁলোকৰ সন্ধিসমূহো পুনৰীক্ষণৰ দাবী জনাই ইয়াৰ প্ৰতি ইতিবাচক সঁহাৰি দিছিল। ১৮৫৬ চনৰ শৰৎকালৰ ভিতৰত ইংলেণ্ডে চীনৰ ওপৰত কূটনৈতিক আৰু সামৰিক দুয়োটা হেঁচা প্ৰয়োগ কৰি বিদেশী শক্তিসমূহৰ বাণিজ্যিক যোগাযোগ অধিক সম্প্ৰসাৰণৰ বাবে সন্ধিসমূহৰ পুনৰীক্ষণ কাৰ্যকৰী কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। বিদেশী শক্তিসমূহে সন্ধিসমূহ পুনৰীক্ষণৰ দাবীয়ে চীনৰ সৈতে তেওঁলোকৰ সম্পৰ্ক আৰু অধিক বিনষ্ট কৰি পেলালে।

ইংৰাজী পতাকাৰ সুৰক্ষাত নিষিদ্ধ সামগ্ৰীৰ ব্যৱসায়ত জড়িত বুলি অভিযোগ উত্থাপন কৰি চীনৰ আৰক্ষীয়ে ১৮৫৬ চনৰ ৮ অক্টোবৰত কেণ্টনত 'লৰ্চা এৰো' নামৰ চীনা জাহাজ এখন দখল কৰে। চীনৰ জাহাজ 'লৰ্চা এৰো' হংকঙত (যিখন ইংলেণ্ডৰ অধীনত আছিল) পঞ্জীয়ন কৰা হৈছিল আৰু ১৪ জনীয়া চীনা কৰ্মীদলৰ সৈতে এজন আইৰিছ কেপ্টেইনে এইখন পৰিচালনা কৰিছিল। জাহাজখন দখল কৰাৰ পিছত চীন আৰক্ষীয়ে ইংৰাজী পতাকাখন থৈ ক্ৰুৰ ১২ জন লোকক পাইৰেচিৰ অভিযোগত গ্ৰেপ্তাৰ কৰে। এই কাৰ্য্যই চীনৰ আৰক্ষীক ইংৰাজ চৰকাৰে ইংৰাজ সাৰ্বভৌমত্বক এক বৃহৎ অপমান বুলি গণ্য কৰিছিল। আনকি ইংলেণ্ডৰ জাতীয় প্ৰতিপত্তিৰ ক্ষতিৰ সম্পূৰ্ণ ক্ষতিপূৰণৰ বাবেও ইংৰাজ কৰ্তৃপক্ষই দাবী কৰিছিল। কিন্তু কেণ্টনত চীনৰ ভাইচৰয় য়িহ মিন-চিঙে ইংৰাজৰ ক্ষতিপূৰণৰ দাবীক পোনপটীয়াকৈ নাকচ কৰিছিল। চীনৰ ভাইচৰয়ৰ এই সংবেদনহীন মনোভাৱ ইংৰাজ কৰ্তৃপক্ষৰ পছন্দৰ নাছিল আৰু তেওঁলোকে

ইয়াৰ প্ৰতি হিংসাত্মক প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰিছিল যাৰ ফলত দ্বিতীয় আফিং বা এংলো-চীন যুদ্ধৰ সূচনা হৈছিল।

ফ্ৰান্সেও চীনক লৈ হতাশ হৈছিল। ফেব্ৰুৱাৰী মাহত কোৱাংছিৰ চিনলিনত চীনা কৰ্তৃপক্ষই এজন ফৰাচী কেথলিক মিছনেৰীক বিদ্ৰোহীৰ অভিযোগত হত্যা কৰিছিল আৰু চীনৰ দণ্ডাধীশে মৃত্যুদণ্ডৰ শাস্তি দিছিল যে পূৰ্বৰ সন্ধি অনুসৰি বিদেশীসকলক 'ট্ৰিটি বন্দৰ'ৰ বাহিৰলৈ যাবলৈ দিয়া হোৱা নাছিল আৰু ওপৰৰ সন্ধিৰ অধিকাৰ উলংঘা কৰাৰ বাবে তেওঁলোকক দোষী সাব্যস্ত কৰা হৈছিল। সেইবাবেই ১৮৫৬ চনৰ অক্টোবৰৰ ভিতৰত ফ্ৰান্সে ইংলেণ্ডৰ সৈতে হাত মিলাই চীনৰ বিৰুদ্ধে সংযুক্ত শক্তি প্ৰয়োগ কৰি চীনক আঁঠু কাঢ়িবলৈ সিদ্ধান্ত লয়।

- **দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধৰ গতিপথ-**

১৮৫৬ চনৰ ২৯ অক্টোবৰত ইংৰাজ সেনাই চীনৰ নগৰৰ দেৱালৰ ক্ষতিসাধন কৰি আনুষ্ঠানিকভাৱে যুদ্ধ আৰম্ভ হৈছিল। ইংৰাজ আৰু ফৰাচী সেনাই ১৮৫৭ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত কেণ্টন দখল কৰে, কেণ্টনত থকা চীনৰ ভাইচৰয় য়িহ মিন-চিংক বন্দী হিচাপে কলিকতালৈ পঠিওৱা হয়। ইয়াৰ পিছত ইংলেণ্ড, ফ্ৰান্স, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ আৰু ৰাছিয়াই চীন চৰকাৰলৈ যৌথ টোকা প্ৰেৰণ কৰি পূৰ্বৰ সন্ধিসমূহ পুনৰীক্ষণ কৰাৰ লগতে ধৰ্মীয় সহনশীলতাৰে তেওঁলোকৰ আহ্বান সন্দৰ্ভত চাংহাইত প্ৰয়োজনীয় আলোচনা কৰিবলৈ দাবী জনায়।

কিন্তু চীনে যৌথ নোটৰ উত্তৰ দিবলৈ পলম কৰে। এই কথাত বিদেশী শক্তিসমূহে চীনৰ ওপৰত অধিক হেঁচা প্ৰয়োগ কৰিবলৈ পেকিংৰ একেবাৰে দুৱাৰমুখত থকা পেই-হো নদীৰ মুখলৈ জাহাজ চলাই গ'ল। ১৮৫৮ চনৰ মে' মাহত তেওঁলোকে আনকি টাকু দুৰ্গসমূহৰ নিয়ন্ত্ৰণো দখল কৰে। এই সময়তে একে মাহতে পেকিঙত থকা চীন চৰকাৰে আলোচনাৰ বাবে আগবাঢ়ি আহিল। ইংলেণ্ড, ফ্ৰান্স, ৰাছিয়া আৰু আমেৰিকাৰ দূতে টিয়েনচিনত পৃথকে পৃথকে চীন কৰ্তৃপক্ষৰ সৈতে আলোচনা চলাইছিল। সেয়েহে এই আলোচনাক 'টিয়েনচিনৰ সন্ধি' নামেৰে জনাজাত।

- **টিয়েনচিনৰ সন্ধি**

১৮৫৮ চনৰ জুন মাহৰ শেষৰ ফালে টিয়েনচিনত মুঠ চাৰিখন সন্ধি স্বাক্ষৰিত হয়।এই চুক্তিসমূহ চীনৰ সৈতে পৃথকে পৃথকে চাৰিখন শক্তি ক্ৰমে ইংলেণ্ড, ফ্ৰান্স, ৰাছিয়া আৰু আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰই স্বাক্ষৰ কৰে। আলোচনাৰ সময়ত আৰু সিদ্ধান্ত লোৱা হ'ল যে ইংলেণ্ড, ফ্ৰান্স, ৰাছিয়া আৰু আমেৰিকাৰ দূতসকল বাস কৰা পেকিঙত 'টিয়েনচিন সন্ধি' অনুমোদন কৰা হ'ব।

যদিও সন্ধিসমূহ পৃথকে পৃথকে স্বাক্ষৰিত হৈছিল, এই চাৰিখন সন্ধিৰ দফা বা বিধানসমূহ প্ৰায় একে আছিল, কেৱল বিশদ বৰ্ণনাৰ ক্ষেত্ৰতহে পাৰ্থক্য আছিল। টিয়েনচিন' সন্ধিসমূহৰ বিধানসমূহ আছিল তলত দিয়া ধৰণৰ।

১) ইংলেণ্ড আৰু অন্যান্য বিদেশী শক্তিসমূহে পেকিং আদালতত 'আৱাসী মন্ত্ৰী' নিযুক্তি দিয়াৰ অধিকাৰ থাকিব লাগিছিল।

২) ইতিমধ্যে মুকলি কৰা পাঁচটা 'ট্ৰিটি বন্দৰ'ৰ উপৰিও চীনে বৈদেশিক বাণিজ্যৰ বাবে আৰু দহটা নতুন বন্দৰ মুকলি কৰিব লাগিছিল। তদুপৰি বিদেশী জাহাজসমূহক ইয়াংচে নদীত ব্যৱসায় কৰাৰ অধিকাৰ দিয়া হৈছিল।

৩) বিদেশী শক্তিসমূহক চীনৰ অভ্যন্তৰীণ অংশত তেওঁলোকৰ কনছুলে জাৰি কৰা পাছপ'ৰ্ট আৰু স্থানীয় চীন কৰ্তৃপক্ষৰ অনুমোদন লৈ যাত্ৰা কৰাৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল।

৪) চীনা আৰু বিদেশী খ্ৰীষ্টান উভয়কে চীনত খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰাৰ সুবিধা দিব লাগিছিল। খ্ৰীষ্টান মিছনেৰীসকলক চীন কৰ্তৃপক্ষই সুৰক্ষাৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰিব লাগিছিল।

৫) নাংকিং সন্ধিৰ দ্বাৰা নিৰ্ধাৰিত শুল্ক বেছিভাগেই বিদেশী স্বাৰ্থৰ সপক্ষে সংশোধন কৰা হ'ব, ৰপ্তানি আৰু আমদানিৰ ওপৰত সাধাৰণ পাঁচ শতাংশ শুল্ক প্ৰদান কৰা হ'ব।

৬) ক্ষতিপূৰণ হিচাপে চীন চৰকাৰে কেণ্টনত হোৱা বিদেশী শক্তিৰ লোকচান আৰু যুদ্ধৰ খৰচৰ বাবে যথেষ্ট পৰিমাণৰ ধন দিব লাগিছিল।

৭) চীনে আমুৰ নদীৰ উত্তৰত থকা নিজৰ ভূখণ্ড ৰাছিয়াক অৰ্পণ কৰে আৰু ১৮৬০ চনৰ ভিতৰত উছুৰীৰ পূব দিশৰ ভূখণ্ডৰ ওপৰতো সম্পূৰ্ণ অধিকাৰ প্ৰদান কৰে।

৯) চীনত আফিঙৰ ব্যৱসায় বৈধ কৰা হৈছিল।

সন্ধিৰ তাৎপৰ্য্য:-

টিয়েনচিন সন্ধিসমূহ অতি তাৎপৰ্যপূৰ্ণ আছিল কাৰণ ই ১৯৪৩ চনলৈকে চীন আৰু বিদেশী শক্তিসমূহৰ মাজত ৰাজনৈতিক আৰু বাণিজ্যিক সম্পৰ্কৰ ভিত্তি প্ৰদান কৰিছিল।কিন্তু, এই সন্ধিসমূহ স্বাক্ষৰ হোৱাৰ পিছত অতি সোনকালেই শত্ৰুতা আৰম্ভ হয়। আচলতে চীন কৰ্তৃপক্ষই পেকিঙত বিদেশী দূতক গ্ৰহণ কৰাৰ কোনো ব্যৱস্থা কৰা নাছিল আৰু তাৰ পৰিৱৰ্তে পেই-হো নদীত বাধা প্ৰদান কৰি অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰিছিল।

ইংৰাজ চৰকাৰে চীন চৰকাৰৰ এই মনোভাৱক টিয়েনচিনৰ সন্ধিৰ গুৰুতৰ উলংঘা বুলি গণ্য কৰিছিল আৰু অতি সোনকালেই শত্রুতা আৰম্ভ হৈছিল যাৰ ফলত দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধৰ নবীকৰণ হ'ল। এংলো-ফ্রেন্সৰ সফলতাই চীন চৰকাৰক আঁঠু লৈ পেলাইছিল। ১৮৬০ চনৰ ২৪ অক্টোবৰত হল অৰ চেৰেমনিজ'ত চীনৰ ওপৰত কিছুমান নতুন সন্ধি জাপি দিয়া হয় আৰু এই সন্ধিসমূহে একেলগে 'পেকিং সন্ধি' গঠন কৰে।

টিয়েনচিনৰ সন্ধিসমূহ 'পেকিং সন্ধি'ৰ দ্বাৰা অনুমোদিত হয়।ইংলেণ্ডৰ সৈতে সন্ধি অনুমোদনৰ সন্দর্ভত চীনৰ সম্রাটে পেকিঙত এজন ইংৰাজ মন্ত্রীক স্থায়ীভাৱে থকাৰ অনুমতি দিবলৈ সন্মত হয়। ইয়াৰ উপৰিও সম্রাটে টাকুত ইংৰাজ চাউনিত চীনে কৰা আক্রমণৰ বাবে ইংলেণ্ডক অতিৰিক্ত ক্ষতিপূৰণ দিবলৈ সন্মত হোৱাৰ লগতে টিয়েনচিনক সন্ধি বন্দৰ হিচাপে মুকলি কৰিবলৈ সন্মত হয়। ক'লুনক ইংৰাজী চৰকাৰৰ হাতত অর্পণ কৰা হয় আৰু ই হংকঙৰ অংশ হৈ পৰে।

ফ্রান্সৰ সৈতে হোৱা সন্ধিও অনুমোদন কৰা হয়। অনুমোদন অনুসৰি ফৰাচী মিছনেৰীসকলক চীনৰ অভ্যন্তৰীণ অংশত অট্টালিকা বা অন্যান্য নির্মাণৰ বাবে মাটি ক্রয় কৰিবলৈ অনুমতি দিয়া হৈছিল। ৰাছিয়াৰ সৈতে সন্ধি অনুমোদন কৰাৰ সময়তে চীনে তেওঁক উছুৰি নদীৰ পূব দিশৰ ভূখণ্ড দিছিল।

আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্রশ্ন ৩: কোন বছৰত নানকিং সন্ধি স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

প্রশ্ন ৪: ৰাম্পোয়া সন্ধি কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

প্রশ্ন ৫: কোনখন সন্ধিৰ দ্বাৰা চীনত আফিঙৰ ব্যৱসায় বৈধ কৰা হৈছিল ?

৯.৫ মুকলি দুৱাৰৰ নীতি:-

চীনত আমেৰিকাৰ সম বাণিজ্য আৰু বিনিয়োগ সুৰক্ষিত কৰিবলৈ আৰু চীনক ভূখণ্ডৰ বিভাজনৰ পৰাও ৰক্ষা কৰিবলৈ ১৯ শতিকাৰ শেষৰ ফালে আমেৰিকাই মুক্ত দুৱাৰ নীতি সৃষ্টি কৰিছিল। এই নীতি আমেৰিকাৰ বিদেশ সচিব জন হেই য়ে প্রণয়ন কৰিছিল । ১৮৯৯ চনৰ ৬ ছেপ্টেম্বৰত জন হেই প্রধান শক্তিসমূহলৈ (ফ্রান্স, জার্মানী, ব্রিটেইন, ইটালী, জাপান আৰু ৰাছিয়া) টোকা প্রেৰণ কৰি চীনৰ ভূখণ্ড আৰু প্রশাসনিক অখণ্ডতা ৰক্ষা কৰিব বুলি আনুষ্ঠানিক ঘোষণা কৰিবলৈ অনুৰোধ জনায়। হেইৰ বিখ্যাত মুকলি দুৱাৰ নীতিৰ মূল চর্তসমূহ তলত দিয়া ধৰণে আলোচনা কৰিব পাৰি-

১) মুকলি দুৱাৰ নীতিয়ে প্ৰধান শক্তিসমূহৰ পৰা নিজৰ সহযোগিতা ধাৰলৈ দিবলৈ আৰু চীনৰ লিজত থকা ভূখণ্ডত কোনো সন্ধি বা ন্যস্ত স্বাৰ্থত হস্তক্ষেপ নকৰিবলৈ আশ্বাস দাবী কৰিছিল।

২) মুক্ত বন্দৰৰ বাহিৰেও চীনৰ ভিতৰৰ সকলো বন্দৰত আৰোপ কৰা বা জাহাজেৰে প্ৰেৰণ কৰা কৰ চীন চৰকাৰে সংগ্ৰহ কৰিব।

৩) জাহাজৰ ওপৰত বন্দৰৰ বাবদ সঘনাই স্বাৰ্থৰ ক্ষেত্ৰখনৰ ভিতৰৰ যিকোনো বন্দৰ বিভিন্ন জাতি নিৰ্বিশেষে সমান হ'ব।

মুকলি দুৱাৰ নীতি প্ৰণয়ন কৰাৰ সময়ত আশা কৰা হৈছিল যে যদি সকলো ডাঙৰ শক্তিয়ে নীতিৰ পৰিসৰৰ ভিতৰত কাম কৰে, তেন্তে চীনৰ স্বাধীনতা আৰু ভূখণ্ড আৰু প্ৰশাসনিক অখণ্ডতা ৰক্ষা কৰিব পৰা যাব। আনহাতে, চীনত সকলো ডাঙৰ শক্তিয়ে সমান বাণিজ্যিক সুযোগ লাভ কৰিব। এই নীতিৰ দ্বাৰা আমেৰিকাই সমগ্ৰ চীনক নিজৰ সামগ্ৰীৰ বজাৰ হিচাপে আৰু ভৱিষ্যতে মূলধনী বিনিয়োগৰ ভূখণ্ড হিচাপে সু�ৰক্ষিত কৰিবলৈ বিচাৰিছিল। সেই সময়ত আমেৰিকাৰ সামগ্ৰীৰ ব্যৱসায়িকভাৱে বিশেষ চাহিদা নাছিল। আনহাতে, ইংলেণ্ডৰ বাণিজ্যিক স্বাৰ্থ বাস্তৱ আৰু তাৎক্ষণিক আছিল কাৰণ ই কেৱল উত্তৰ আৰু দক্ষিণ অঞ্চলতে নহয়, চীনৰ মধ্য অংশতো ইয়াৰ বিকাশ ঘটিছিল। মুকলি দুৱাৰ নীতিত উল্লেখ কৰা নিষেধাজ্ঞাই চীনত তেওঁলোকৰ বাণিজ্যৰ ক্ষেত্ৰত এক বৃহৎ ভাবুকি হিচাপে থিয় দিছিল।সেয়েহে ইংলেণ্ডে ক্ষতিপূৰণ দাবী কৰি নিজৰ বাণিজ্যিক স্বাৰ্থ সুৰক্ষিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।জার্মানীয়ে ইতিমধ্যে চীনৰ শুল্ককৰ নিজৰ পট্টাত সামগ্ৰী আমদানি নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ দিয়াৰ আগ্ৰহ দেখুৱাইছিল। তাৰ বাবে তেওঁলোকে ইম্পেৰিয়েল মেৰিটাইম কাষ্টমছ সেৱাৰ মহাপৰিদৰ্শকৰ সৈতে আলোচনা কৰিছিল।হেইৰ নীতিত উল্লেখ কৰা আন বিষয়বোৰতো জার্মানীয়ে সম্পূৰ্ণ সন্মতি দিছিল। একেদৰে ফ্ৰান্স, ইটালী আৰু জাপানেও হেই প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিবলৈ সন্মতি দিছিল। ৰাছিয়াই কূটনৈতিকভাৱে তেওঁৰ উত্তৰ দিছিল যাতে হেইয়ে ইয়াক আন শক্তিসমূহে কৰা দৰে পতিয়ন যোগ্যভাৱে নহয়, ইয়াক গ্ৰহণযোগ্যতা হিচাপে বিবেচনা কৰিব পাৰে। ৰাছিয়াই ৰৱঞ্চ তালিৱানক ৰাছিয়াৰ শুল্ক সংঘত অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছিল আৰু চীন আৰু ৰাছিয়াৰ বাহিৰে আন দেশৰ জাহাজৰ সৈতে আৰ্থাৰ বন্দৰক বন্ধ কৰি দিছিল। তদুপৰি তেওঁৰ উত্তৰত ৰাছিয়াই ৰেলপথৰ হাৰ আৰু অন্যান্য বিষয়ৰ সন্দৰ্ভত হেইৰ প্ৰস্তাৱৰ স্পষ্ট উত্তৰ নিদিলে।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক:

প্রশ্ন ৬: মুকলি দুৱাৰ নীতি কোনে প্রণয়ন কৰিছিল ?

প্রশ্ন ৭: মুকলি দুৱাৰ নীতিৰ যিকোনো এটা পৰিস্থিতি উল্লেখ কৰা।

2৯.৬ আহঁক আমি সাৰাংশ দিও

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আমি জানিব পাৰিছো যে-

- চীনৰ শাসকসকলে বৈদেশিক বাণিজ্য নিয়ন্ত্রণৰ বাবে কেণ্টন ব্যৱস্থা বা কেণ্টন বাণিজ্য গঢ়ি তুলিছিল।
- ইংলেণ্ড আৰু চীনৰ মাজত গঢ় লৈ উঠা শত্রুতাৰ বাবেই প্রথম আফিং যুদ্ধ আৰম্ভ হৈছিল। ১৮৪২ চনৰ ২৯ আগষ্টত নাংকিং সন্ধি স্বাক্ষৰিত হোৱাৰ লগে লগে যুদ্ধৰ অন্ত পৰে।চীন আৰু বিদেশী শক্তিৰ মাজত স্বাক্ষৰিত অসমান সন্ধিৰ ভিতৰত এই সন্ধি আছিল প্রথমখন।
- চলি থকা অবৈধ আফিং ব্যৱসায় আৰু সাম্রাজ্যবাদী শক্তিসমূহে চীনৰ মাটিৰ গভীৰতালৈ সোমাই যোৱাৰ ক্রমবর্ধমান আকাংক্ষাৰ ফলত দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধৰ সৃষ্টি হৈছিল।
- চীনত সম বাণিজ্য আৰু বিনিয়োগ সুৰক্ষিত কৰিবলৈ আৰু চীনক ভূখণ্ডৰ বিভাজনৰ পৰাও ৰক্ষা কৰিবলৈ আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট্র সচিব জন হেই "মুক্ত দুৱাৰ নীতি প্রণয়ন কৰিছিল।"

O ৯.৭ অধিক পঠন-

১) এইচ এম ভিনাকে। (২০১৪)। আধুনিক যুগত সুদূৰ পূবৰ ইতিহাস। (ষষ্ঠ সংস্কৰণ) সুৰজীত প্রকাশন, দিল্লী

২) চাৰাও, কে.টি.এছ. (২০১৮)। চীনৰ মডার্ণ হিষ্ট্রী (১৮৪০-১৯৪৯), সুৰজীত প্রকাশন, দিল্লী

৩) কেমেৰন, এম ই (১৯৩১)। চীনত সংস্কাৰ আন্দোলন, ১৮৯৮-১৯১২

K ১০. আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ

প্রশ্ন নং ১ৰ উত্তৰ: ১৭০২

প্রশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ: কো-হং আছিল চীনা হং ব্যৱসায়ীৰ গিল্ড বা নিগম।

প্রশ্ন নং ৩ৰ উত্তৰ: ১৯১৮।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ১৮৪৪

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: টিয়েনচিন'ৰ সন্ধিসমূহ।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: জন হেই

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: মুকলি দুৱাৰ নীতিয়ে প্রধান শক্তিসমূহৰ পৰা নিজৰ সহযোগিতা ধাৰলৈ দিবলৈ আৰু চীনত থকা লিজত থকা ভূখণ্ডত ন্যস্ত স্বার্থ হিচাপে কোনো সন্ধিত হস্তক্ষেপ নকৰিবলৈ আশ্বাস দাবী কৰিছিল।

M ৯.৯ আৰ্হি প্রশ্নসমূহ -

ক)অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্রশ্ন ১: 'লৰচা কাঁড়' কি আছিল ?

প্রশ্ন ২: আয়ুক্ত লিন কোন আছিল ?

প্রশ্ন ৩: নাংকিং সন্ধিৰ এটা চর্ত উল্লেখ কৰা।

খ) চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্রশ্ন ১. এটা চমু টোকা লিখা-

ক. কেণ্টন বাণিজ্য

খ. ক-হং

গ. মুকুলি দুৱাৰ নীতি

গ) দীঘলীয়া প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৩৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্রশ্ন ১. প্রথম আফিং যুদ্ধৰ কাৰণ আৰু পৰিণতি ব্যাখ্যা কৰা।

প্রশ্ন ২. দ্বিতীয় আফিং যুদ্ধৰ সূচনা কৰা কাৰকসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

প্রশ্ন ৩. টিয়েনচিনৰ সন্ধিসমূহৰ তাৎপর্য্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

*** *** ***

অধ্যায় ১০: জনপ্রিয় সংস্কাৰ আন্দোলনসমূহ

অধ্যায়ৰ গঠন

১০.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য সমূহ
১০.২ পৰিচয়
১০.৩ টাইপিং বিদ্রোহ
১০.৪ বক্সাৰ বিদ্রোহ
১০.৫ আমি সাৰাংশ দিওঁ
১০.৬ অধিক পঢ়ক
১০.৭ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ
১০.৮ আৰ্হি প্রশ্নসমূহ

১০.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য সমূহ:

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি নিম্নোক্ত কাম কৰিব পাৰিব:

- টাইপিং বিদ্রোহৰ উত্থানৰ কাৰণসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।
- টাইপিং বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ কাৰণসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।
- বক্সাৰ বিদ্রোহৰ কাৰণ আৰু গতিপথৰ ওপৰত জ্ঞান সংগ্রহ কৰা।
- বক্সাৰ প্রট'কলৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।
- বক্সাৰ বিদ্রোহৰ ফলাফল আৰু প্রকৃতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

১০.২ পৰিচয়:

এই অধ্যায়ত আমি চীন সাম্রাজ্যৰ দুটা ডাঙৰ পৰিঘটনাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম অর্থাৎ টাইপিং বিদ্রোহ আৰু মাঞ্চু বংশৰ ভেটি জোকাৰি যোৱা বক্সাৰ বিদ্রোহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

প্রথমটো আছিল টাইপিং বিদ্রোহ। প্রতিষ্ঠিত কনফুচিয়াছ মতাদর্শৰ বিৰুদ্ধে ১৮৫০-১৮৬৪ খ্রীষ্টাব্দৰ ভিতৰত চীনত এক ৰক্তাক্ত গৃহযুদ্ধ বা টাইপিং বিদ্রোহ সংঘটিত হয়। এই বিদ্রোহৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল মাঞ্চু বংশক উফৰাই পেলোৱা, ভূমিহীন লোকৰ মাজত পুনৰ বিতৰণ কৰা আৰু হাং ছিউ-চুৱানৰ নেতৃত্বত স্বর্গীয় ৰাজ্য স্থাপন কৰা। যদিও বিদ্রোহীসকলে আৰম্ভণিতে কিছু সফলতা লাভ কৰিছিল আৰু একদশকৰো অধিক সময় দেশখন শাসন কৰিছিল তথাপিও বিদেশী হস্তক্ষেপ আৰু নেতাসকলৰ মাজত আভ্যন্তৰীণ সংঘাতৰ বাবে ই সাম্রাজ্যবাদী সেনাৰ হাতত পিছুৱাই যোৱাৰ সন্মুখীন

হবলগীয়া হৈছিল। কিন্তু, এই বিদ্রোহৰ কিছুমান সুদূৰপ্রসাৰী পৰিণতি আছিল যিয়ে পিছৰ বছৰবোৰত চীনৰ ইতিহাসৰ গতিপথক বহু পৰিমাণে প্রভাৱিত কৰিছিল।

১৯ শতিকাৰ শেষৰ দশকত উত্তৰ চীনে আন এক মহান আন্দোলনৰ অভিজ্ঞতা লাভ কৰে যিটো জনপ্রিয়ভাৱে 'বক্সাৰ বিদ্রোহ' নামেৰে জনাজাত । বিদ্রোহৰ মূল উদ্দেশ্য আছিল তেওঁলোকৰ অপমান আৰু দুর্বিষহ অবস্থাৰ উৎস বুলি গণ্য কৰা বিদেশীসকলোক চীনৰপৰা উচ্ছেদ কৰা। ১৮৯৯ চনৰ ২১ জুনত বিদেশী আৰু বিদ্রোহীৰ মাজত যুদ্ধ আৰম্ভ হয় যিয়ে ইম্পেৰিয়েল কৰটৰ পৰা আধা হৃদয় লাভ কৰে। কিন্তু, ব্রিটিছ, জাপানী, ৰাছিয়া, আমেৰিকান আৰু জার্মান সৈন্যৰ নেতৃত্বত চলা যৌথ সামৰিক অভিযানে বিদ্রোহীসকলক নির্দয়ভাৱে চেপি ধৰিলে। ফলত চীনে আন এক অপমানজনক শান্তি চুক্তি স্বাক্ষৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল যাৰ দ্বাৰা পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহক অনেক ক্ষেত্রত ৰেহাই প্রদান কৰে l

১০.৩ টাইপিং বিদ্রোহ:

আফিং যুদ্ধই বিদেশীসকলৰ বাবে চীনত বাণিজ্য আৰু বাণিজ্যৰ দুৱাৰ মুকলি কৰি দিলে। চীনত পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ ক্রমবর্ধমান প্রভাৱে মাঞ্চু বংশৰ দুর্বলতা উন্মোচন কৰিলে যাৰ ফলত দেশৰ ভিতৰতে কেইবাটাও মাঞ্চু বিৰোধী বিদ্রোহৰ সৃষ্টি হয়। ১৮৫১ চনৰ পৰা ১৮৬৪ খ্রীষ্টাব্দলৈকে চীনত এক ৰক্তাক্ত গৃহযুদ্ধ সংঘটিত হয় যিটো জনপ্রিয়ভাৱে টাইপিং বিদ্রোহ নামেৰে জনাজাত আছিল। টাইপিং বিদ্রোহৰ উত্থানৰ বাবে কেইবাটাও কাৰক দায়ী আছিল যিবোৰক তলত দিয়া ধৰণে শ্রেণীভুক্ত কৰিব পাৰি-

মাঞ্চু শাসকৰ দুর্বলতা-

মাঞ্চু বংশৰ প্রতি ঘৃণা টাইপিং বিদ্রোহৰ বাবে আংশিকভাৱে দায়ী আছিল। আৰম্ভণিৰে পৰাই চীনৰ জনসাধাৰণে বিদেশী বুলি গণ্য কৰা মাঞ্চুশাসকসকলক ঘৃণা কৰিছিল। প্রাথমিক মাঞ্চু শাসকসকল শক্তিশালী আৰু দক্ষ আছিল। কিন্তু, লাহে লাহে তেওঁলোকে নিজৰ ক্ষমতা আৰু অহংকাৰ হেৰুৱাই পেলালে। পিছৰ মাঞ্চু শাসকসকল দুর্বল হোৱাৰ ফলত বিশৃংখলতা আৰু অশান্তিৰ সৃষ্টি হয় যাৰ ফলত বিদ্রোহৰ আৰম্ভণি হয়।

সামাজিক অৱস্থা-

বিদ্রোহ আৰম্ভ হোৱাৰ পূর্বে চীনত প্রচলিত সামাজিক ব্যৱস্থাই কৃষক, শিপিনী আৰু সমাজৰ দৰিদ্র শ্রেণীৰ অসন্তুষ্টিৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ৰজাৰ বিষয়া, ব্যৱসায়ী আৰু ধনী লোকৰ শত্রুতাপূর্ণ মনোভাৱৰ বাবে তেওঁলোকে বিভিন্ন ধৰণে কষ্ট ভোগ কৰিবলগীয়া হৈছিল। এইটোৱে সমাজৰ দুর্বল শ্রেণীৰ লোকসকলৰ আৱেগক আঘাত দিলে। গতিকে, তেওঁলোকৰ বৃহৎ সংখ্যক লোকে ওলাই আহি নতুন সামাজিক ব্যৱস্থা স্থাপনৰ আন্দোলনত যোগ দিলে।

অর্থনৈতিক কাৰণ-

বিদ্রোহৰ সংঘটনৰ বাবে জনসাধাৰণৰ দুর্বিষহ অর্থনৈতিক অৱস্থা আংশিকভাৱে দায়ী আছিল। বিদ্রোহৰ সময়ত বেছিভাগ মাটি মাটিৰ মালিকৰ দখলত আছিল। দৰিদ্র কৃষকসকলে এটুকুৰা মাটিৰ পৰা বঞ্চিত হ'ল। তদুপৰি দুষ্ট ব্যৱসায়ীসকলে ইয়াৰ মূল্য বৃদ্ধিৰ বাবে আৰু অধিক লাভৰ বাবে অবৈধভাৱে বিপুল পৰিমাণৰ খাদ্য শস্য জমা কৰিছিল। ইয়াৰ বাহিৰেও বিদেশী সামগ্রীৰ বৃহৎ প্রবাহে কুটিৰ উদ্যোগসমূহ ধ্বংস কৰি গাঁওসমূহৰ অর্থনৈতিক অৱস্থা দুর্বিষহ হৈ পৰে। অধিক জনসংখ্যাৰ সমস্যাই পৰিস্থিতি আৰু বেয়া কৰি তোলে। এনেদৰে জনসাধাৰণৰ দুখজনক অর্থনৈতিক অৱস্থাই তেওঁলোকক বিদ্রোহত যোগদান কৰিবলৈ উচটনি দিছিল।

বানপানী আৰু দুর্ভিক্ষ-

দক্ষিণ চীনৰ বানপানী আৰু দুর্ভিক্ষই জনসাধাৰণৰ দুখজনক অর্থনৈতিক অৱস্থা আৰু অধিক ভয়াৱহ কৰি তুলিছিল। চীনৰ কোৱাংছি, কোৱাণ্টুং আৰু হুনাৰ প্রদেশৰ জনসাধাৰণ বানপানীৰ আটাইতকৈ বেছি বলি হৈ পৰে যাৰ ফলত খাদ্য শস্য নাটনি হৈ পৰে। সমাজত প্রচলিত অনাহাৰে আৰু পুষ্টিহীনতাই জনসাধাৰণক হিংসাত্মক কৰি তুলিছিল। সাম্রাজ্যবাদী চৰকাৰে পৰিস্থিতি নিয়ন্ত্রণ কৰি অনাহাৰে থকা জনসাধাৰণৰ অভিযোগ কম কৰিবলৈ সক্ষম নহ'ল। সেয়েহে বৃহৎ সংখ্যক জনসাধাৰণে ওলাই আহি বিদ্রোহীৰ লগত যোগ দিলে।

সামৰিক কাৰণ-

প্রথম এংলো-চীন যুদ্ধত ইংলেণ্ডৰ হাতত চীনৰ পৰাজয় আছিল বিদ্রোহৰ এটা গুৰুত্বপূর্ণ কাৰক। চীনে এই উত্থানৰ বাবে চৰকাৰে বিদেশী আক্রমণ প্রতিহত কৰিবলৈ মিলিচীয়া আৰু দেশপ্রেমিক গোটক সংগঠিত কৰিছিল। কিন্তু, যুদ্ধ শেষ হোৱাৰ লগে লগে তেওঁলোক নিবনুৱা হৈ পৰিল। নিবনুৱা হোৱাৰ বাবে তেওঁলোকে সহজেই বিদ্রোহত যোগদান কৰিলে। যুদ্ধত পৰাজয়ৰ লগে লগে মাঞ্চু চৰকাৰ আৰু মাঞ্চু দুয়োটা বাহিনীয়ে নিজৰ প্রতিপত্তি হেৰুৱাই পেলালে। সেয়েহে উগ্রপন্থীজন বিদ্রোহৰ অন্যতম কাৰণ আছিল।

ৰাজনৈতিক কাৰণ-

বিদ্রোহৰ উত্থানত অৰিহণা যোগোৱা আন এটা গুৰুত্বপূর্ণ কাৰণ আছিল চীনৰ সাধাৰণ জনতাৰ মাঞ্চু বংশৰ প্রতি ৰাজনৈতিক ক্ষোভ। আৰম্ভণিৰে পৰা তেওঁলোকে মাঞ্চু শাসকসকলক বিদেশী বুলি গণ্য কৰিছিল। এই মাঞ্চু বিৰোধী অনুভূতি দক্ষিণ চীনৰ জনসাধাৰণৰ মাজত আৰু "হাক্কা' জনগোষ্ঠীত দেশৰ অন্যান্য প্রান্ততকৈ অধিক প্রবল আছিল। ১৭৭৪ চনৰ পৰা ১৮৪০ খ্রীষ্টাব্দৰ ভিতৰত কেইবাখনো গোপন সমাজ চীনৰ প্রায় প্রতিখন প্রদেশতে মাঞ্চুৰ বিৰুদ্ধে অস্তিত্ব লাভ কৰিছিল। কিন্তু, মাঞ্চু শাসকসকলে নির্দয়ভাৱে সকলোকে দমন কৰি পেলালে। এই আন্দোলনসমূহে টাই-পিং বিদ্রোহীসকলক বহু পৰিমাণে অনুপ্রাণিত কৰিছিল।

বিদ্রোহৰ আৰম্ভণি-

এই পৰিস্থিতিতেই, হাং ছিউ-চুন নামৰ এজন নেতা, আগবাঢ়ি আহিল। ১৮৩০ খ্রীষ্টাব্দত কোৱাণ্টুং প্রদেশৰ কেণ্টনৰ ওচৰৰ এখন গাঁৱত তেওঁৰ জন্ম হৈছিল। তেওঁ শিক্ষক হিচাপে কর্মজীৱন

আৰম্ভ কৰিছিল। তেওঁৰ প্ৰশাসনত চৰকাৰী চাকৰিয়াল হোৱাৰ সপোন আছিল। কিন্তু, তেওঁৰ তিনিটা প্ৰচেষ্টা বিফলতাৰে শেষ হ'ল। তেওঁৰ ব্যৰ্থতাৰ বাবে হতাশগ্ৰস্ত হৈ অসুস্থ হৈ পৰিল। অসুস্থতাৰ পৰা সুস্থ হোৱাৰ পিছত তেওঁ কেণ্টনত কিছুমান খ্ৰীষ্টান পমফ্লেট পঢ়ি খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হয়। অলপ পিছতে হাঙে তেওঁৰ কিছুমান অনুগামীৰ সহায়ত এটা সংঘ বিচাৰি পালে। তেওঁৰ সংঘৰ নাম আছিল 'ছাং তি হুই' বা 'সৰ্বশক্তিমানৰ পূজাৰ সংগ।

যেতিয়া সাম্ৰাজ্যবাদী সেনাৰ এটা বেটেলিয়নে কিছু অৱদানৰ প্ৰশ্নক লৈ হাং ছিউ-চুনৰ অনুগামীসকলৰ ওপৰত আক্ৰমণ চলাইছিল টাইপিং বিদ্ৰোহৰ আৰম্ভণি হৈছিল। ১৮৫০ চনত বিদ্ৰোহীয়ে লিউচ', টাইটছুন, ইউংগান আৰু নানিং চহৰ দখল কৰে। প্ৰায় দহ হাজাৰ ইম্পেৰিয়েল সেনাক হত্যা কৰাৰ পিছত বিদ্ৰোহীসকলে নাংকিংক নিজৰ অধীনলৈ আনে। হাঙে নাংকিঙত নিজৰ নতুন বংশৰ ৰাজধানী স্থাপন/প্ৰতিষ্ঠা কৰে আৰু 'টিয়েন ৱাং' বা 'স্বৰ্গ সম্ৰাট' উপাধি গ্ৰহণ কৰে। তদুপৰি তেওঁ নিজকে 'খ্ৰীষ্টৰ ভাই' বুলি ঘোষণা কৰিছিল। তেওঁৰ অনুগামীৰ সংখ্যা দিনক দিনে বৃদ্ধি পালে যিসকলক 'চাং মাও' বা 'দীঘল চুলিৰ' বুলি জনা গৈছিল। তেওঁৰ সহায়ৰ বাবে তেওঁ দেশৰ উত্তৰ, দক্ষিণ, পূব আৰু পশ্চিমত চাৰিজন অধীনস্থ 'ৱাং' বা ৰজা নিযুক্তি দিছিল।

প্ৰায় এদশক ধৰি টাইপিং চৰকাৰ ক্ষমতাত থাকিল।চীনৰ জনসাধাৰণৰ আৰ্থ-সামাজিক অৱস্থা/মৰ্যাদা উন্নীত কৰিবলৈ তেওঁলোকে কম কল্যাণমূলক পৰিকল্পনা আৰু কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰিছিল। দেশৰ ভূমিসমূহ উৎপাদনশীলতাৰ ভিত্তিত নটা বহল শ্ৰেণীত ভাগ কৰি দেশৰ প্ৰতিজন প্ৰাপ্তবয়স্কৰ মাজত বিতৰণ কৰা হৈছিল। মহিলাসকলক পুৰুষৰ সমান অধিকাৰ দিয়া হৈছিল। শিক্ষা আৰু অসামৰিক সেৱাৰ ক্ষেত্ৰত দেশৰ সকলো প্ৰজাই সমান অধিকাৰ লাভ কৰিছিল। কম সময়ৰ ভিতৰতে নতুন চৰকাৰে সমাজৰ কিছুমান কু-অভ্যাস যেনে দাসত্ব, ভৰিৰ বন্ধন আৰু নিষ্ঠুৰ শাস্তি বিলুপ্ত কৰি পেলালে। দেশবাসীয়ে আফিং ব্যৱহাৰ কৰাৰ তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰিছিল।গতিকে, ইয়াৰ অনুগামীৰ সংখ্যা দ্ৰুতগতিত বৃদ্ধি পালে।

১৮৫৩ চনৰ মাৰ্চ মাহত পেকিঙত ইম্পেৰিয়েল সৈন্যক আক্ৰমণ কৰিবলৈ বিদ্ৰোহীৰ সৈন্যই উত্তৰ দিশলৈ যাত্ৰা কৰে। কাইফেনফুক দখল কৰাৰ চেষ্টাত বিদ্ৰোহীসকল সফল নহ'ল। টিয়েনচিনত ইম্পেৰিয়েল সৈন্যৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধত জয়ী হোৱাৰ পৰৱৰ্তী প্ৰচেষ্টাতো তেওঁলোকে ব্যৰ্থ হয়। কিন্তু, হাঙৰ এজন দক্ষ জেনেৰেল চুং ৱাঙে হুই-চ', হাং-চ' আৰু ছু-চ'ৰ ওপৰত নিজৰ অভিযানত সফলতা লাভ কৰে।

এনে জটিল পৰিস্থিতিত দুজন নিষ্ঠাবান আৰু ৰক্ষণশীল চীনে সম্ৰাটক সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহি বিদ্ৰোহ দমন কৰিবলৈ বিদেশৰ সহায় বিচাৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে। একে সময়তে এজন আমেৰিকান সৈনিক ফ্ৰেডেৰিক টাউনশ্বেণ্ড ৱার্ডে চীনা সৈন্যক সংগঠিত কৰিছিল। এই সৈন্য দলটোক 'সদা বিজয়ী সেনাবাহিনী' বুলি জনা যায়। তেওঁৰ সৈন্যই বিদ্ৰোহীৰ বিৰুদ্ধে কেইবাখনো যুদ্ধত জয়লাভ কৰে। ইয়াৰ মাজতে ব্ৰিটিছ আৰু ফৰাচীসকলে মিষ্টাৰ ৱার্ডৰ সৈতে যোগ দি টাইপিং বিদ্ৰোহীৰ বিৰুদ্ধে

অভিযান চলাইছিল। ১৮৬২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ শেষৰ ফালে তেওঁলোকে বিদ্রোহীসকলৰ ধৰি সংঘাইক দখল কৰাত সফল হয়। দুর্ভাগ্যজনকভাৱে ছি-কি চহৰত আক্রমণত ৰার্ডে প্রাণ হেৰুৱাইছিল।

তাৰ পিছত চার্লছ জর্জ গর্ডন নামৰ এজন ব্রিটিছ সৈনিকে 'সদা বিজয়ী সেনাবাহিনী'ৰ দায়িত্ব লয়। তেওঁৰ সেনাই সফলতাৰে টাই-ছাং পুনৰ দখল কৰে আৰু বিদ্রোহীৰ পৰা কুন-চান, ছু-চৌ আৰু চাং চৌ কাঢ়ি লয়। তাৰ পিছত ইম্পেৰিয়েল সেনাই নানকিং চহৰখন ঘেৰি ধৰিলে যিখন আছিল বিদ্রোহীসকলৰ শেষ দুর্গ। ইম্পেৰিয়েল সেনাই সহজেই নাংকিংক নিজৰ নিয়ন্ত্রণলৈ আনিলে।

নাংকিঙৰ পতনৰ পিছত হুং ছিউ চুৱানে আত্মহত্যা কৰে আৰু তেওঁৰ এজন সহযোগী চুং ৰাঙক মৃত্যুদণ্ড দিয়া হয়। এনেকৈয়ে চীনৰ ৰক্তাক্ত গৃহযুদ্ধ বা টাইপিং বিদ্রোহৰ অন্ত পৰিল।

বিদ্রোহৰ প্রভাৱ-

অৱশেষত টাইপিং বিদ্রোহক চেপি ধৰা হয় আৰু মাঞ্চুসকলক হেৰুৱা ভূখণ্ড পুনৰ লাভ কৰা হয়। কিন্তু, ইয়াৰ চীন সাম্রাজ্যত কিছু সুদূৰপ্রসাৰী প্রভাৱ পৰিছিল। ইয়াৰ কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ প্রভাৱ আছিল-

১) যদিও টাইপিং বিদ্রোহে চেপি ধৰা হৈছিল, তথাপিও চীনৰ পৰৱর্তী আন্দোলনত বহু পৰিমাণে প্রভাৱ পেলাইছিল। ই মাঞ্চু বংশৰ বিৰুদ্ধে ঘৃণা সৃষ্টি কৰাত সফল হৈছিল। ই ১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ বিদ্রোহৰ বাবে ভূমি প্রস্তুত কৰিছিল যিয়ে মাঞ্চু বংশৰ অন্ত পেলাইছিল।

২) এই বিদ্রোহৰ ফলত চীনৰ প্রায় বাৰখন চহকী প্রদেশ ধ্বংস হৈছিল আৰু দৰিদ্রতাৰ বাবে তাত থকা লোকসকলে ক্ষতিগ্রস্ত হ'বলগীয়া হৈছিল। সেই প্রদেশসমূহত কৰ সংগ্রহ বন্ধ হৈ পৰিছিল। যেতিয়া বিদেশী শক্তিসমূহক বৃহৎ পৰিমাণৰ ক্ষতিপূৰণ দিবলৈ অধিক ধনৰ প্রয়োজন হৈছিল সেই সময়ত চীন চৰকাৰে আর্থিক সংকটৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল।

৩) চীন আৰু পশ্চিমীয়া দেশসমূহৰ সম্পর্কত এই বিদ্রোহে নির্ণায়ক ভূমিকা পালন কৰিছিল। ই ইউৰোপীয় ৰাষ্ট্রসমূহক চীনত অধিক হস্তক্ষেপ কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰিছিল।

৪) বিদ্রোহটো আছিল বিশ্বৰ ইতিহাসৰ অন্যতম ধ্বংসাত্মক পৰিঘটনা: ইয়াৰ ফলত ২-৩ কোটি লোকে প্রাণ হেৰুৱাইছিল।

৫) দেউলীয়া হোৱাৰ পৰা উদ্ধাৰ হ'বলৈ সাম্রাজ্যবাদি চৰকাৰে 'লিকিন' নামৰ এক প্রকাৰৰ নতুন আভ্যন্তৰীণ পৰিবহণ কৰ আৰোপ কৰিছিল। প্রদেশ এখনৰ ভিতৰৰ বিভিন্ন স্থানত লগতে প্রাদেশিক সীমান্তত ইয়াক আৰোপ কৰা হৈছিল যিয়ে দেশৰ ভিতৰত এটা ঠাইৰ পৰা আন ঠাইলৈ সামগ্রী পৰিবহণত বৃহৎ বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

৬) সেনাবাহিনীৰ বিকেন্দ্রীকৰণ আছিল বিদ্রোহৰ আন এক গুৰুত্বপূর্ণ প্রভাৱ। যেতিয়া সাম্রাজ্যবাদী সেনাই বিদ্রোহীসকলক দমন কৰাত ব্যর্থ হৈছিল, তেতিয়া স্থানীয় ভদ্রলোকসকলে তেওঁলোকৰ সুৰক্ষাৰ বাবে আঞ্চলিক সেনাবাহিনী সংগঠিত কৰিছিল। পিছৰ বছৰবোৰত সম্রাটে মালিক আৰু স্থানীয় ভদ্রলোকসকলক ব্যক্তিগত সেনাবাহিনী ৰখাৰ অনুমতি দিছিল।

৭) সেনাবাহিনীৰ বিকেন্দ্রীকৰণৰ ফলত চীনত যুদ্ধাধিপতিৰ এক শ্রেণীৰ উত্থান ঘটিছিল যিটো মাঞ্চু বংশৰ বাবে মাৰাত্মক বুলি প্রমাণিত হৈছিল। দীর্ঘকালীনভাৱে যুদ্ধাধিপতি আৰু বিপ্লৱীসকলে এই স্থানীয় সৈন্যক মাঞ্চু শাসনৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

টাইপিং বিদ্রোহৰ ব্যর্থতাৰ কাৰণ-

টাইপিং বিদ্রোহীয়ে প্রায় এটা দশক ধৰি দেশখন শাসন কৰিছিল। কিন্তু, তেওঁলোকে বেছি দিন নিজৰ শাসন অব্যাহত ৰাখিব নোৱাৰিলে।তেওঁলোকৰ বিদ্রোহ বিফল হোৱাৰ লগে লগে বিফলতাৰ বাবে দায়ী মূল কাৰণসমূহ তলত দিয়া ধৰণৰ আছিল-

১) চীনা সমাজত বৈপ্লৱিক পৰিৱর্তন আনিবলৈ টাইপিং বিদ্রোহীসকলে যুগ যুগ ধৰি চলি অহা কনফুচিয়াছ দর্শনৰ ঠাইত নতুন আৰু প্রগতিশীল দর্শন স্থাপন কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল।

২) চীনৰ জনসাধাৰণ বহুলাংশে পৰম্পৰাগত কনফুচিয়াছ তত্ত্ব/মতাদর্শৰ অনুগামী আছিল। কিন্তু, বিদ্রোহৰ নেতা হাঙে খ্রীষ্টান ধর্ম প্রচাৰ কৰি চীনা সমাজত আমূল পৰিৱর্তন আনিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল । চীনা সমাজত ইমান গভীৰভাৱে শিপাই থকা যুগ যুগ ধৰি চলি অহা কনফুচিয়াছ মতাদর্শ আৰু খ্রীষ্টান ধর্ম তেওঁলোকৰ বাবে ইউৰোপীয়সকলৰ ধর্ম আছিল। সেয়ে জনসাধাৰণ আৰু বিদ্রোহীৰ মাজত ভুল বুজাবুজি বাঢ়ি আহিল। এই পৰিস্থিতিৰ সুযোগ লৈ শাসকসকলে বিদ্রোহীৰ বিৰুদ্ধে জনসাধাৰণৰ মাজত অসন্তুষ্টিৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

৩) চীনা সমাজৰ পৰা সকলো সামাজিক কু-অভ্যাস নির্মূল কৰাৰ উদ্দেশ্যেৰে বিদ্রোহৰ আৰম্ভণি হৈছিল। কিন্তু, ক্ষমতা লাভ কৰি বিদ্রোহী নেতাসকলে বিলাসীতা আৰু দুর্নীতিৰ জীৱন যাপন কৰিবলৈ ধৰিলে। খবৰ অনুসৰি ব্যক্তিগত হাং ছিউ চুৱানত প্রায় ২০০০ গৰাকী মহিলা আছিল আৰু এই মহিলাসকলৰ ভিতৰত প্রায় ৬০ গৰাকী তেওঁৰ পত্নী আছিল। উত্তৰাধিকাৰী দিনটোৰ ক্রম হৈ পৰিল আৰু সকলোতে পক্ষপাতিত্বৰ প্রচলন হ'ল। এইদৰে টাইপিং নেতাসকলৰ কু-অভ্যাসে সাধাৰণ জনতাক অসন্তুষ্ট কৰি তুলিছিল।

৪) প্রথম অৱস্থাত প্রটেষ্টেণ্টসকলে বিদ্রোহীসকলক সমর্থন কৰিছিল। কিন্তু, ৰোমান কেথলিকসকলে তেওঁলোকক সমর্থন কৰিবলৈ দ্বিধাবোধ কৰিলে। একেদৰে ব্যৱসায়ীসকলেও বিদ্রোহীৰ কাৰণত সমর্থন জনাইছিল কাৰণ তেওঁলোকে বিদ্রোহীৰ পৰা বহু ৰেহাই পাব বুলি ভাবিছিল। কিন্তু সময়ৰ লগে লগে বিদেশীসকলে বিদ্রোহীৰ পৰা সমর্থন আঁতৰাই পেলালে। যিহেতু তেওঁলোকে ভাবিছিল যে চীনত শক্তিশালী চৰকাৰে তেওঁলোকৰ বাণিজ্যিক স্বার্থৰ ক্ষতি কৰিব। সেয়েহে বিদেশী বাহিনীয়ে বিশেষকৈ আমেৰিকান আৰু ব্রিটিছে বিদ্রোহীসকলক সম্পূর্ণৰূপে দমন নকৰালৈকে সাম্রাজ্যবাদী সেনাবাহিনীক সহায় কৰিছিল। এইদৰে সাম্রাজ্যবাদী সেনালৈ পশ্চিমীয়া সামৰিক সাহায্যই টাইপিং বিদ্রোহৰ পতনত বহুখিনি অৰিহণা যোগাইছিল।

৫) টাইপিং বিদ্রোহ ব্যর্থতাৰ বাবে নেতৃত্বৰ অভাৱো দায়ী আছিল। হাং ছিউ-চুৱানৰ মৃত্যুৰ পিছত বিদ্রোহীসকলক আদেশ দিব পৰা কোনো সক্ষম নেতা নাছিল। বৰঞ্চ আধিপত্যৰ বাবে আন্তঃসংঘাতত লিপ্ত হৈছিল। এই আভ্যন্তৰীণ সংঘর্ষই বিদ্রোহীসকলৰ কার্য্য দুর্বল কৰি তুলিছিল। টেং ছু-ইউ-টাইপিঙৰ

মতে নেতাসকলে কৃষক বা পণ্ডিতসকলক নতুন বিশ্বাসলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিবলৈ পতিয়ন নিয়াব পৰা নাছিল।

৬) ত্ৰুটিপূৰ্ণ সামৰিক কৌশল আছিল টাইপিং বিদ্রোহৰ বিফলতাৰ আন এক গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰক। যেতিয়া বিদ্রোহীসকলে উত্তৰ দিশলৈ আগবাঢ়িল তেতিয়া ই পেকিঙত মনোনিৱেশ কৰিব নোৱাৰিলে। তদুপৰি চাংহাইত টাইপিঙে আক্রমণত চীনা সেনাক সহায় কৰিবলৈ বিদেশী শক্তিসমূহক উৎসাহিত কৰিছিল।

বিদ্রোহৰ প্ৰকৃতি-

টাইপিং বিদ্রোহ মাঞ্চু বিৰোধী প্ৰকৃতিৰ আছিল। টাইপিং বিদ্রোহীসকলে মাঞ্চু বংশৰ অপ্রশাসনৰ বাবে ইয়াক উফৰাই পেলাব বিচাৰিছিল। এই বিদ্রোহ চীনা সমাজত প্রচলিত পুৰণি কনফুচিয়াছ দৰ্শন আৰু প্রচলিত চীনা দৰ্শনৰ বিৰুদ্ধে সংঘটিত হৈছিল । তদুপৰি ই আছিল কৃষক আন্দোলন কাৰণ ইয়াৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য আছিল ভূমিৰ মালিকৰ পৰা মাটি জব্দ কৰা আৰু চীনা কৃষকৰ ভূমিহীন পুনৰ বিতৰণৰ মাজত ভূমি জব্দ কৰা ৰক্ষণশীলসকলৰ বন্ধনৰ পৰা মুক্তি দিয়া। কিছুমান ইতিহাসবিদৰ মতে এই বিদ্রোহ আছিল চীনক যুগ যুগ ধৰি মুক্ত কৰাৰ গণতান্ত্রিক আৰু প্রগতিশীল আন্দোলন।

5 আমি জানো আহক

আভ্যন্তৰীণ বাণিজ্যৰ ওপৰত বিভিন্ন পৰিমাণত আৰু বিভিন্ন নামেৰে আৰোপ কৰা কৰসমূহৰ এক বহল শ্রেণীক সামূহিকভাৱে নির্ধাৰণ কৰিবলৈ 'লিকিন' শব্দটো ব্যৱহাৰ কৰা হ'ল'-ষ্টেনলি হ'মবেক।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্ন ১: 'ছাং টি হুই' বা 'সর্বশক্তিমান উপাসনাৰ সংঘ'ৰ প্রতিষ্ঠাপক কোন আছিল ?

প্রশ্ন ২: "চাং মাও" চীনা শব্দৰ ইংৰাজী অর্থ কি ?

প্রশ্ন ৩: চার্লছ জর্জ গর্ডন কোন আছিল ?

১০.৪ বক্সাৰ বিদ্রোহ:-

বক্সাৰ বিদ্রোহ আছিল উত্তৰ চীনত ১৮৯৯ চনৰ শৰৎকালৰ পৰা ১৯০১ চনলৈকে হোৱা সাম্রাজ্যবাদ বিৰোধী বিদ্রোহ বিদেশী বেদখল আৰু শোষণৰ প্রতিবাদত চীনত বিদেশী বিৰোধী এক হিংসাত্মক আন্দোলন আগবাঢ়ি আহিছিল যিটো জনপ্রিয়ভাৱে 'বক্সাৰ বিদ্রোহ'।নামেৰে পৰিচিত আছিল।এই আন্দোলনৰ নেতৃত্বত আছিল চীনৰ গোপন সংগঠন 'ছ'চাইটি অৱ দ্য ৰাইটছ এণ্ড হাৰমনিয়াছ ফিষ্টছ' বা উত্তৰ চীনৰ 'বক্সাৰছ'। এই সমাজৰ সদস্যসকলে নিয়মিতভাৱে শাৰীৰিক ব্যায়াম কৰাৰ বাবেই বক্সাৰ নামেৰে জনাজাত আছিল। বিদ্রোহৰ মূল কাৰণসমূহ আছিল-

বিদ্রোহৰ কাৰণ:-

১) বিদেশীৰ প্রতি ঘৃণা বিদ্রোহৰ এক গুৰুত্বপূর্ণ কাৰণ আছিল। শোষণকাৰী স্বভাৱৰ বাবে বক্সাৰসকলে বিদেশীক ঘৃণা কৰিছিল। পশ্চিমীয়া লাইনত প্রৱর্তন কৰা সম্রাট কুৱাং-ছুৰ সংস্কাৰ তেওঁলোকে মানি লোৱা নাছিল।

২) বক্সাৰসকলে বিদেশীৰ বিৰুদ্ধে যিমানেই থিয় দিছিল, চীনা খ্রীষ্টান ধর্মান্তৰিতসকলৰ বিৰুদ্ধেও থিয় দিছিল। তেওঁলোকে চীনা খ্রীষ্টান ধর্মান্তৰিতসকলক 'গৌণ চয়তান' বুলি গণ্য কৰিছিল। এই ধর্মান্তৰিতসকলে নিজকে বিশেষ সুবিধাপ্রাপ্ত শ্রেণী হিচাপে গণ্য কৰিছিল। আনকি স্থানীয় ৰীতি-নীতি আৰু উৎসৱক সন্মান কৰিবলৈও অস্বীকাৰ কৰিছিল। সেয়েহে বক্সাৰসকলে বিশ্বাস কৰিছিল যে খ্রীষ্টান মিছনেৰীসকলক নিজৰ দেশৰ পৰা উচ্ছেদ কৰিলেহে তেওঁলোকৰ পুৰণি পৰম্পৰা পুনৰ ঘূৰাই আনিব পৰা যাব।

৩) বিদ্রোহৰ আন এটা গুৰুত্বপূর্ণ কাৰণ আছিল বিদেশীৰ বিৰুদ্ধে চীনৰ জনসাধাৰণৰ ক্ষোভ। প্রথম আফিং যুদ্ধৰ ফলত মাঞ্চু শাসকসকলে অসমান আৰু অপমানজনক সন্ধি স্বাক্ষৰ কৰে যাৰ দ্বাৰা পশ্চিম শক্তিসমূহে বহুতো বাণিজ্যিক ৰেহাই লাভ কৰিছিল। তেওঁলোকে চীনত খননৰ অধিকাৰ লাভ কৰিছিল আৰু লগতে সমগ্র চীনৰ ভূখণ্ডত ৰেলপথ নির্মাণ কৰিছিল। সস্তীয়া বিদেশী সামগ্রীৰ প্রবাহৰ ফলত দেশৰ উদ্যোগ আৰু বাণিজ্য নষ্ট হৈ পৰিল। সেয়েহে মানুহে নিজৰ অপমানৰ অন্ত পেলাবলৈ যিমান পাৰে সোনকালে বিদেশী হস্তক্ষেপকাৰীসকলক উচ্ছেদ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লৈছিল।

৪) বক্সাৰ বিদ্রোহৰ উত্থানৰ বাবে ইম্পেৰিয়েল ক'র্টৰ পৰা পোৱা সমর্থনও দায়ী আছিল। চীনৰ সম্রাজ্ঞী বিধৱা ট্জু ছিয়ে বক্সাৰসকলক বিদেশীসকলৰ বিৰুদ্ধে উচটনি দিছিল। তেওঁ গোপনে তেওঁলোকক উচটনি দিছিল কাৰণ তাই পশ্চিমীয়া শক্তিক অসন্তুষ্ট কৰিব নিবিচাৰিছিল। কেইবাটাও গোপন আদেশ জাৰি কৰি তাই বক্সাৰসকলক দৃঢ়ভাৱে সমর্থন কৰিছিল।সিংহাসনৰ বিৰুদ্ধে জনসাধাৰণৰ অসন্তুষ্টি তেওঁ সুদক্ষভাৱে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল বাবেই তেওঁ মিলিচীয়াক সহায় কৰিছিল। ইয়াক ৰূপান্তৰ কৰিবলৈ বিদেশী শক্তিৰ প্রতি জনসাধাৰণৰ অসন্তুষ্টিৰ বাবে তেওঁ নিজৰ সামৰিকবিষয়াসকলক উগ্রপন্থীৰ কার্য্যক সমর্থন কৰিবলৈ নির্দেশ দিছিল। নিজ নিজ গাঁও ৰক্ষাৰ বাবে কেইবাটাও সশস্ত্র গোট গঠন কৰিবলৈ তেওঁ নির্দেশ দিলে। ৰয়েল ক'র্টৰ সমর্থনত বক্সাৰসকলে প্রতিটো প্রত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হ'বলৈ সাজু আছিল। উগ্রপন্থীয়ে মুকলিকৈ "চীনক ৰক্ষা কৰক আৰু বিদেশীক ধ্বংস কৰক" শ্লোগান উত্থাপন কৰে।

৫) প্রাকৃতিক দুর্যোগেও এই বিদ্রোহৰ বাবে দায়ী আছিল। জাপানক যুদ্ধৰ ক্ষতিপূৰণ দিয়াৰ বাবে গধুৰ কৰ আৰোপ কৰা প্রাকৃতিক দুর্যোগে চীনা জনসাধাৰণৰ দুখ-কষ্টত ইন্ধন যোগাইছিল। ১৮৯৮ খ্রীষ্টাব্দত হালধীয়া নদীৰ বিধ্বংসী বানে চীনত বিধ্বংসী ৰূপ ধাৰণ কৰিছিল। তদুপৰি চীনত ভয়ংকৰ দুর্ভিক্ষৰ সৃষ্টি হৈছিল যাৰ ফলত শস্য বিকল হৈ পৰিছিল। এই সকলোবোৰে জনসাধাৰণৰ অৱস্থা আৰু বেয়া কৰি পেলালে। বক্সাৰসকলে বিশ্বাস কৰিছিল যে এই প্রাকৃতিক দুর্যোগসমূহ বিদেশী হস্তক্ষেপৰ বাবেই সংঘটিত হৈছে।

বক্সাৰ বিদ্রোহৰ প্রাদুর্ভাৱ আৰু বিস্তাৰ-

১৮৯৯ খ্ৰীষ্টাব্দৰ শৰৎকালত শ্বাণ্টুং প্ৰদেশৰ স্থানীয় ধৰ্মান্তৰিত লোকসকলৰ ঘৰ লুটপাত কৰি বক্সাৰ বিদ্ৰোহ আৰম্ভ হৈছিল। তাৰ পিছত তেওঁলোকে হোপেন প্ৰদেশৰ ফালে আগবাঢ়িল আৰু তেওঁৰ সন্মুখত পৰা সকলো বস্তু ভাঙি পেলালে। অলপ পিছতে এই আন্দোলন পাওটিং, টিয়েনচিন আৰু পেকিংলৈ বিয়পি পৰে। যেতিয়া পেকিং আক্ৰমণ কৰা হয়, তেতিয়া তাত থকা বিদেশী দলটোৱে নিজৰ সুৰক্ষাৰ বাবে লগে লগে টিয়েনচিনলৈ পলায়ন কৰে। ১৮৯৯ চনৰ ১০ জুনত পেকিঙলৈ বহুজাতিক বাহিনী পঠিয়াই তাত থকা বিদেশীসকলক ৰক্ষা কৰা হয়। বাটত এই সৈন্যই বক্সাৰৰ কঠোৰ প্ৰতিৰোধৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল আৰু পিছুৱাই যাবলগীয়া হৈছিল। বিদেশী জাহাজৰ মিত্ৰশক্তিৰ এটা সশাস্ত্ৰ বাহিনী টিয়েনচিনত থকা বিদেশীসকলক সুৰক্ষা দিবলৈ টাকু দুৰ্গসমূহ ভাঙি পেলায়।

বিদেশী শক্তিৰ এই কাৰ্য্যই মাঞ্চু চৰকাৰক ক্ষুব্ধ কৰি তুলিছিল আৰু পিছৰ চৰকাৰে বিদেশী দেশৰ প্ৰতি সাৱধানবাণী দি মুকলি শত্ৰুতাত নামি পৰিছিল। ১৮৯৯ চনৰ ২০ জুনত সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা ট্জু ছিয়ে এটা গোপন আদেশ জাৰি কৰে যাৰ দ্বাৰা তেওঁ সকলো বিদেশীক দৃঢ়তাৰে আহ্বান জনায়। ঠিক পিছদিনা মাঞ্চু চৰকাৰে বিদেশী শক্তিৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰিলে আৰু বিদেশী শক্তিক মুকলি কৰি দিলে।

বিদেশী শক্তিৰ বিৰুদ্ধে চীনৰ ৰাজকীয় যুদ্ধ ঘোষণাৰ দিনা বক্সাৰসকলে চুংলি য়ামেনলৈ যোৱাৰ পথত চীনলৈ যোৱা জাৰ্মান মন্ত্ৰী বেৰন ভন কেটলাৰক হত্যা কৰে। ৩০ জুন তাৰিখে পাওটিঙত এক লোমহৰ্ষক হত্যাকাণ্ড সংঘটিত হৈছিল আৰু ৯ জুলাই তাৰিখে টাইৱানত মিছনেৰী পৰিয়ালৰ ৪৫ জন বিদেশী লোকক(মহিলা আৰু শিশুসহ) নিৰ্মমভাৱে হত্যা কৰা হৈছিল। একেধৰণৰ নৃশংস কাৰ্য বক্সাৰ বিদ্ৰোহীসকলে মানচুৰিয়াতো চলাছিল। তেওঁলোকে তাত থকা মিছনেৰীসকলক জীৱন ৰক্ষাৰ বাবে অন্য ঠাইত আশ্ৰয় ল'বলৈ বাধ্য কৰাইছিল। ১৮৯৯ চনৰ শেষ পৰ্যায়ত বক্সাৰ বিদ্ৰোহীসকলে পেকিং সম্পূৰ্ণৰূপে অনৰোধ কৰি পেলাইছিল। অবিৰতভাৱে হোৱা অগ্নিসংযাগ আৰু হত্যাকাণ্ডই পেকিং চহৰত ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ১৯০০ চনৰ গ্ৰীষ্মকাললৈকে চিহ্নলিত অসংখ্য স্থানীয় ধৰ্মান্তৰিত মানুহক হত্যা কৰা হৈছিল।

বক্সাৰসকলৰ আক্ৰমণত শংকিত হৈ পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহে বৃটিছ, জাপানী, আমেৰিকান, ৰাচিয়ান আৰু জাৰ্মান সৈন্যৰে গঠিত সংযুক্ত সৈন্যদল গঠন কৰে। ১৯০০ চনৰ ৮ আগষ্ট তাৰিখে জাৰ্মান কমাণ্ডাৰ কাউণ্টডন বাণ্ডাৰচৰ নেতৃত্বত এই সংযুক্ত সেনাবাহিনীয়ে টিয়েনচিনৰ পৰা পেকিঙলৈ আগুৱাই আহিছিল। ব্ৰিটেইনৰ জেনেৰেল গেছলী আৰুআমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ জেনেৰেল চাফিয়ে স্পষ্ট কৰি দিছিল যে পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহে চীনা চৰকাৰৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কিৰব নিবিচাৰে। তেওঁলোকে লগতে আৰু অভিযান কেৱল মাত্ৰ বক্সাৰ বিদ্ৰাহীবিলাকৰ বিপক্ষে যিসকলে চীনত থকা খ্ৰীষ্টানসকলৰ জীৱনলৈ ভাবুকি আনিছিল। সংযুক্ত সেনাবাহিনীয়ে অতি সহজে পেকিং দখল কৰিছিল আৰু চহৰখনৰ লুণ্ঠন কাৰ্য চলাইছিল। ৰাছিয়া ফ্ৰান্স (ফৰচী) আৰু জাৰ্মান সৈন্যবাহিনীয়ে বক্সাৰ বিদ্ৰোহীসকলৰ ওপৰত ব্যাপক হাৰত নৃশংসতা চলাইছিল।

বিদেশী শক্তিসমূহৰ বিৰুদ্ধে মুকলি সংঘাতৰ বিষয়তো লৈ মানচুৰাজসভাত এক অস্বস্তিকৰ পৰিস্থিতিত পৰিছিল। মানচুৰাজসভাৰ জুং লু আৰু ইউয়ান শ্বিহ-কাইৰ নিছিনা কিছুমান প্ৰভাৱশালী

ব্যক্তিয়ে এই মুকলি সংঘাতৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। এই জটিল পৰিস্থিতিত সম্ৰাজ্ঞী ভৌৰেজাৰ যিগৰাকীয়ে বিদেশীক অন্তৰৰ পৰা ঘিন কৰিছিল এক দুমোজাত পৰিছিল। কিয়নো এসময়ত তেওঁ নিজেই বিদ্রোহীসকলক আদেশ দিছিল যে দেশৰ যিকোনো ঠাইত চীনা ধৰ্মান্তৰিত খ্ৰীষ্টানসকলক পালে হত্যা কৰিব লাগে। কিন্তু একেটা সময়তে তেওঁ উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল যে বিদেশী শক্তিৰ সৈতে মুকলি সংঘৰ্ষত লিপ্ত হ'লে তেওঁৰ নজৰ বংশ সম্পূৰ্নৰূপে ধ্বংস হৈ যাব।

অতিৰক্ত সেনাবাহিনী প্ৰধানতঃ জাৰ্মান সৈন্যই সেই চহৰ আৰু বিদেশীসকলে অমানৱীয় নৃশংসতাৰ সন্মুখীন হোৱা অঞ্চলবোৰত প্ৰবেশ কৰিছিল। আক্ৰন্ত অঞ্চলসমূহত বিদেশী সৈন্যবাহিনীয়ে বক্সাৰসকলৰ ওপৰত ব্যাপক হাৰত অত্যাচাৰ চলাইছিল। এই সংকটজনক পৰিস্থিতিত তেওঁলোকে নিজৰ বৰ্তমানৰ সুবিধাসমূহ সম্প্ৰসাৰন কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছিল। নাইবা কিছুমান নতুন সুবিধা আদায় কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। ৰাচিয়ায়ো মানচুৰিয়াত নিজৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধি কৰিবলৈ বিচাৰিছিল।

সম্ৰাজ্ঞী জুছিয়ে উপলব্ধি কৰিব পাৰিছিল যে চীনা সৈন্যই বিদেশী শক্তিসমূহৰ সৈতে সংঘৰ্ষত মুকামুখি হ'ব নোৱাৰিব। সেইকাৰনে সম্ৰাট কিয়ংছু আৰু কিছুমান বিশ্বাসী অনুগামীৰ সৈতে সাধাৰন আনুহৰ ছদ্মবেশত এখন গাড়ীত উঠি তেওঁ ৰাজধানীৰ পৰা পলায়ন কৰিছিল। একেসময়েত পশ্চিমীয়া শাক্তিসমূহে বক্সাৰসকৰ ওপৰত চুড়ান্ত বিজয় সাব্যস্ত কৰিছিল। তাৰপিছত তেওঁলোকে মানচুসকলক ক্ষমতাত বহুৱাব বিচাৰিছিল। শক্তিচুক্তিৰ চৰ্তসমূহ আলোচনা কৰবলৈ চীনাৰ ৰাজদৰবাৰে লি হং চাং আৰু ৰাজকুমাৰ চিঙক শান্তি প্ৰতিনিধি হিচাপে নিযুক্তি দিছিল। আৱশেষত চীনা চৰকাৰ আৰু পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ মাজত এখন চুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল।

বক্সাৰ প্ৰট'কল ১৯০১

১৯০১ চনৰ ৭ চেপ্টেম্বৰ তাৰিখে চীন চৰকাৰে নিযুক্তি দিয়া পূৰ্ণক্ষমতাসম্পন্ন শান্তি প্ৰতিনিধি আৰু পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ প্ৰতিনিধিসকলৰ মাজত এক চুড়ান্ত শান্তিচুক্তি স্বাক্ষৰিত হৈছিল। এই সীমাংসাখনেই বক্সাৰ প্ৰট'কল নামে জনাজাত। এই চুক্তিৰ চৰ্ত অনুসৰি-

১) জাৰ্মান মন্ত্রী বেৰন ভন কেটলাৰৰ হত্যাকাণ্ডৰ বাবে চীনে পশ্চিমীয়া শক্তিৰ ওচৰত আনুষ্ঠানিকভাৱে ক্ষমা বিচাৰিব লাগিছিল। চীন চৰকাৰে হত্যাৰ স্থানত লেটিন, জাৰ্মান আৰু চীনা ভাষাত লিপিবদ্ধ কৰি দুখ প্ৰকাশ কৰি এটা স্মৃতিসৌধ স্থাপন কৰিব লাগিব।

২) বিদেশী আলোচনাপন্থীয়ে নিৰ্ধাৰণ কৰি বিদেশী আক্ৰমণৰ লগত জড়িত হোৱাৰ বাবে এঘাৰজন ৰাজকুমাৰ আৰু চৰকাৰী বিষয়াক শাস্তি দিব লাগিছিল।

৩) বিদেশীক হত্যা বা দুৰ্ব্যৱহাৰ কৰা ঠাইত প্ৰাদেশিক প্ৰতিযোগিতামূলক পৰীক্ষা পাঁচ বছৰৰ বাবে স্থগিত ৰখাৰ বাবেও চীন চৰকাৰে সন্মতি প্ৰকাশ কৰে।

৪) চীনৰ সম্ৰাটে পেকিঙত জাপানী দলৰ চ্যান্সেলৰ চুগিয়ামা ডাঙৰীয়াক হত্যা কৰাৰ বাবে চীন চৰকাৰৰ দুখ প্ৰকাশ কৰি জাপানৰ সম্ৰাটৰ ওচৰত ক্ষমাপ্ৰাৰ্থনা জনাব লাগিছিল।

৫) বিদেশী বা আন্তঃৰাজ্যিক কবৰস্থানৰ প্ৰতিটোতে চীন চৰকাৰে স্মৃতিসৌধ নিৰ্মাণ কৰিব লাগিছিল।

৬) চীনক ২ বছৰৰ বাবে অন্য দেশৰ পৰা অস্ত্ৰ আৰু গোলাবাৰুদ আমদানি কৰাত নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰা হ'ব, যিটো মিত্ৰশক্তিয়ে প্ৰয়োজনীয় বুলি বিবেচনা কৰিলে আৰু ২ বছৰলৈ বৃদ্ধি কৰিব পৰা যাব।

৭) ভৱিষ্যতে সকলো বিষয়াক চাকৰিৰ পৰা বৰ্খাস্ত কৰা হ'ব আৰু তেওঁলোকৰ অধিকাৰক্ষেত্ৰৰ ভিতৰত বিদেশী বিৰোধী কাৰ্যকলাপ ৰোধ কৰাত ব্যৰ্থ হোৱাৰ বাবে শাস্তি প্ৰদান কৰা হ'ব।

৮) চীন চৰকাৰে ৪ লাখ ৫০ হাজাৰ টিল বা ৩৩৩,৯০০,০০০ ডলাৰ যুদ্ধ ক্ষতিপূৰণ দিব লাগিছিল। চীনে এই ধনৰাশি ৩৯টা বাৰ্ষিক কিস্তিত ৪% সুত দি দিবলৈ সন্মত হয়। চীন চৰকাৰক আমদানিৰ ওপৰত অতিৰিক্ত ৫% শুল্ক আৰোপ কৰাৰ অনুমতি দিয়া হৈছিল।

৯) ৰেষ্টেম শক্তিসমূহে নিজৰ লিগেশ্যনক সুৰক্ষা দিয়াৰ লক্ষ্যৰে পেকিঙত স্থায়ী প্ৰহৰী ৰখাৰ অধিকাৰ লাভ কৰিব। চীনৰ বাসিন্দা আৰু আৰক্ষীক লিগেচন কোৱার্টাৰ এলেকাৰ বাহিৰত ৰাখিব লাগিছিল।

১০) চুংলি য়ামেনক ৰাজ্যখনৰ আন ছটা মন্ত্ৰালয়ৰ তুলনাত অধিক পদবীৰ আধুনিক বৈদেশিক পৰিক্ৰমা মন্ত্ৰালয়লৈ ৰূপান্তৰিত কৰা হ'ব লাগিছিল যাতে ই বিদেশ চৰকাৰৰ সৈতে যোগাযোগৰ বাবে অধিক মর্যাদা প্ৰদান কৰে।

১১) চীনৰ সম্ৰাটৰ সৈতে অন্যান্য সভ্য জাতিৰ শাসকসকলৰ সৈতেও একে ধৰণৰ যোগাযোগৰ অনুমতি দিব লাগিছিল।

১২) পেকিং আৰু সাগৰৰ মাজত মুক্ত যোগাযোগৰ সুবিধাৰ বাবে টাকু আৰু টিয়েনচিনলৈ যোৱা নদীৰ মুখৰ অন্যান্য বন্দৰসমূহ ভাঙি পেলাব লাগিছিল।

১৩) চীনে বিদেশী শক্তিসমূহক ৰাজধানী আৰু সাগৰৰ মাজত মুকলি যোগাযোগ বজাই ৰাখিবলৈ টিয়েনচিনকে ধৰি কিছুমান কৌশলগত স্থানত নিজৰ সৈন্য স্থাপন কৰাৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰিব লাগিছিল।

১৪) চীন চৰকাৰে বিদেশী বিৰোধী কাৰ্যকলাপ ৰোধ কৰাৰ বাবে সকলো জিলা চহৰতে আদেশ জাৰি কৰিব লাগিছিল। তদুপৰি বক্সাৰসকলক দমন কৰাৰ নির্দেশ দি সমগ্ৰ দেশতে দুবছৰৰ বাবে সাম্ৰাজ্যবাদী ঘোষণা পোষ্ট কৰিবলগীয়া হৈছিল।

বক্সাৰ বিদ্ৰোহৰ পৰিণতি:-

অৱশেষত ১৯০১ খ্ৰীষ্টাব্দত বক্সাৰ বিদ্ৰোহৰ অন্ত পৰে।বিদ্ৰোহ চীনৰ বিৰুদ্ধে হয় আৰু বহু ৰেহাই সাম্ৰাজ্যবাদীসকলৰ হাতত এৰি দিবলগীয়া হয়। বিদ্ৰোহৰ কিছুমান প্ৰধান ফলাফল এনেধৰণৰ আছিল:-

১) চীনে বিদেশী শক্তিসমূহৰ সৈতে অপমানজনক বক্সাৰ প্ৰট'কলত স্বাক্ষৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল যাৰ দ্বাৰা তেওঁলোকক বহু ৰেহাই দিবলগীয়া হৈছিল, যাৰ ফলত ইয়াৰ মর্যাদা উপনৈ দেশৰ মর্যাদালৈ হ্ৰাস পাইছিল।

২) মাঞ্চু বংশৰ বিৰুদ্ধে চীনৰ ক্ষোভ ব্যাপক হৈ পৰিল আৰু এসময়ত নিজকে আকাশী সাম্ৰাজ্যৰ বাসিন্দা বুলি গণ্য কৰা চীনৰ জনসাধাৰণে এতিয়া এই বংশক অতি সোনকালে উফৰাই পেলাবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

৩) বিদ্রোহ বিফল হ'লেও ইয়াৰ ফলত ১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ বিপ্লৱৰ সৃষ্টি হয়। আৰু চীনা গণৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা প্ৰতিষ্ঠা হয়।

৪) বক্সাৰ বিদ্রোহে চীনত বিদেশী বিৰোধী আৱেগ জগাই তুলিছিল।

৫) বক্সাৰ প্ৰট'কলৰ চৰ্ত অনুসৰি চীনে সাম্ৰাজ্যবাদী শক্তিক বৃহৎ যুদ্ধৰ ক্ষতিপূৰণ দিবলগীয়া হৈছিল। ফলত চীনৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰ অৱনতি ঘটিল।

বিদ্রোহৰ প্ৰকৃতি:-

বক্সাৰ বিদ্রোহ চীনৰ গঠিত কৰ্তৃপক্ষৰ বিৰুদ্ধে নিৰ্দেশিত কেৱল উত্থান নাছিল। ইয়াৰ এটা শ্লোগান আছিল "কিং বা মাঞ্চু বংশক ৰক্ষা কৰক আৰু বিদেশীক ধ্বংস কৰক"। কিন্তু চীনত সাম্ৰাজ্যবাদী দখল আৰু শোষণৰ বাবে বিদেশীসকলৰ বিৰুদ্ধে নিৰ্দেশিত আন্দোলনৰ কালছোৱাত শাসকীয় মাঞ্চু বংশৰ পৰা বক্সাৰসকলে আধা হৃদয়ৰ সমৰ্থন লাভ কৰিছিল। বক্সাৰ বিদ্রোহ মূলতঃ বিদেশী বিৰোধীৰ লগতে সাম্ৰাজ্য বিৰোধী প্ৰকৃতিৰ আছিল। বক্সাৰ বিদ্রোহীসকলেও বিদেশী খ্ৰীষ্টান আৰু চীনা ধৰ্মান্তৰিতসকলৰ বিৰুদ্ধে আছিল কাৰণ তাত বিদেশী শক্তিসমূহে খ্ৰীষ্টান ধৰ্ম প্ৰৱৰ্তন কৰিছিল যাৰ ফলত পৰম্পৰাগত চীনা ধৰ্মীয় বিশ্বাস আৰু দৰ্শনৰ প্ৰতি অসন্মান বৃদ্ধি পাইছিল। যদি আমি 'বিদ্রোহ' শব্দটোৰ সঠিক অৰ্থ উলিয়াওঁ তেন্তে বক্সাৰৰ এই আন্দোলনক আমি 'বিদ্রোহ' বুলি ক'ব নোৱাৰো কাৰণ বিদেশী শক্তিবোৰ চীনৰ বৈধ কৰ্তৃত্ব নাছিল।

5 আমি জানো আহঁক

চীনত বক্সাৰ বিদ্রোহৰ সময়ত উইলিয়াম মেককিনলি আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট্ৰপতি আছিল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্ন ৪: বক্সাৰ বিদ্রোহৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱৰ সময়ত চীনৰ সম্ৰাজ্ঞী কোন আছিল ?

প্ৰশ্ন ৫: বক্সাৰ বিদ্রোহ কেতিয়াৰ পৰা আৰম্ভ হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৬: বেৰন ভন কেটলাৰ কোন আছিল ?

2১০.৫ আহাঁ আমি সাৰংশ দিওঁ:-

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আমি জানিব পাৰিছো যে-

- ৰাজনৈতিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সামৰিক বিভিন্ন কাৰকে টাইপিং বিদ্রোহৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱত অৰিহণা যোগাইছিল।

- সক্ষম নেতৃত্বৰ অভাৱ, বিদেশী শক্তিৰ হস্তক্ষেপ আৰু ত্ৰুটিপূৰ্ণ সামৰিক কৌশলৰ ফলত বিদ্রোহ বিফল হয় l
- টাইপিং বিদ্রোহৰ স্বৰূপ আছিল বিদেশী বিৰোধী নহয়, মাঞ্চু বিৰোধী। এই বিদ্রোহ যুগ যুগ ধৰি চলি অহা সামাজিক ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধে আছিল আৰু অধিক সামন্তবাদৰ বিৰুদ্ধে গণতান্ত্রিক কৃষক আন্দোলন আছিল।
- বিদেশীৰ বিৰুদ্ধে চীনা জনসাধাৰণৰ ক্ষোভ আৰু অসন্তুষ্টিৰ বাবেই বক্সাৰ বিদ্রোহ সংঘটিত হয়।
- তথাকথিত 'বক্সাৰ প্রট'কল'ৰ চর্ত অনুসৰি চীনে বহু ৰেহাই বিদেশী শক্তিক এৰি দিবলগীয়া হৈছিল।
- বক্সাৰ বিদ্রোহৰ স্বভাৱ আছিল বিদেশী বিৰোধী যিয়ে মাঞ্চু চৰকাৰৰ আধা হৃদয়ৰ সমর্থন লাভ কৰিছিল।

O ১০.৬ অধিক পঢ়া:

১) ভিনাকে, এইচ এম (১৯৫৯) 'এ শ্বর্ট হিষ্ট্রী অৱ দ্য ফাৰ ইষ্ট ইন মডার্ণ টাইম', নিউয়র্ক, এলেন এণ্ড আনউইন।

২) ক্লাইড, পি.এইচ. (১৯৫৩) দ্য ফাৰ ইষ্ট', নিউ জার্চি, প্রেন্টিছ হল।

৩) লেট'ৰেট, কে.এছ.(১৯৬৪), 'এ শ্বর্ট হিষ্ট্রী অৱ দ্য ফাৰ ইষ্ট', নিউয়র্ক, মেকমিলান।

৪) সিং, এ.....

জনপ্রিয় সংস্কাৰ আন্দোলন

K ১০.৭ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ সমূহ:

প্রশ্ন নং ১ ৰ উত্তৰ: হং ছিউ-চুন আৰু তেওঁৰ অনুগামীসকলক।

প্রশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ: দীঘল চুলিৰ।

প্রশ্ন নং ৩ৰ উত্তৰ: ফ্রেডেৰিক টাউনশ্বেণ্ড ৰার্ডৰ মৃত্যুৰ পিছত এভাৰ ভিক্টোৰিয়াছ আর্মীৰ দায়িত্ব লোৱা এজন ব্রিটিছ সৈনিক।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: সম্রাজ্ঞী বিধৱা জু ছি।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ১৮৯৯ চনৰ শৰৎকালত।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: চীনত এজন জার্মান মন্ত্রী।

M ১০.৮ আৰ্হি প্ৰশ্ন:-

অতি চুটি প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্ৰশ্ন ১: জেনেৰেল গেছলী কোন আছিল ?

প্ৰশ্ন ২: বক্সাৰ প্ৰট'কলত চীনৰ শান্তি পূৰ্ণবয়স্কৰ নাম উল্লেখ কৰা।

প্ৰশ্ন ৩: বক্সাৰ প্ৰট'কল কেতিয়া স্বাক্ষৰিত হৈছিল ?

খ) চুটি প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্ৰশ্ন ১:-চমুটোকা লিখা -

ক) টাইপিং বিদ্ৰোহৰ প্ৰভাৱ/ফলাফল

খ) বক্সাৰ প্ৰট'কল (১৯০১)।

গ) বক্সাৰ বিদ্ৰোহৰ প্ৰকৃতি।

গ) দীঘলীয়া প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৩৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্ৰশ্ন ১: টাইপিং বিদ্ৰোহৰ কাৰণবোৰ বৰ্ণনা কৰা।

প্ৰশ্ন ২: টাইপিং বিদ্ৰোহৰ ব্যৰ্থতাৰ কাৰণসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

প্ৰশ্ন ৩: বক্সাৰ বিদ্ৰোহৰ কাৰণ আৰু পৰিণতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

*** *** ***

অধ্যায় ১১: চীনত জাতীয়তাবাদৰ উত্থান

অধ্যায় গাঁথনি

১১.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

১১.২ পৰিচয়

১১.৩ চীনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলন ১৯০১-১৯০৮

১১.৪ ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱ

১১.৫ ডাঃ ছান যাট-ছেন

১১.৬ সাৰাংশ

১১.৭ অধিক জানিবলৈ

১১.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১১.৯ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১১.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি-

১৯০১-১৯০৮ চনৰ চীনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলনৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব,

১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ বিষয়ে জানিব পাৰিব যাৰ দ্বাৰা চীনত সাম্ৰাজ্যবাদী শাসনৰ অন্ত পৰে,

নতুন চীন গঠনৰ দিশত ডাঃ ছান য়াট-ছেনৰ অৱদানৰ বিষযে জানিব পাৰিব।

১১.২ পৰিচয়

প্ৰিয় শিক্ষাৰ্থীসকল, পূৰ্বৰ অধ্যায়ত আমি টাইপিং বিদ্রোহ আৰু বক্সাৰৰ বিদ্রোহৰ বিষয়ে বিতংভাৱে আলোচনা কৰিছিলো। এই অধ্যায়ত আমি চীনত ১৯০১-১৯০৮ চনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলনৰ পটভূমি, গতিপথ আৰু ফলাফল, ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ কাৰণ আৰু ফলাফল আৰু লগতে নতুনকৈ প্ৰতিষ্ঠিত চীন গণৰাজ্যৰ ৰাষ্ট্ৰীয় নেতা ডাঃ ছান যাট-ছেনৰ জীৱন আৰু কৃতিত্বৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

১১.৩ চীনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলন ১৯০১-১৯০৮

চীনত কিং বা মানচু বংশৰ শাসন ৰক্ষাৰ বাবে শাসন ব্যৱস্থাত পৰিৱৰ্তন অনাৰ লক্ষ্যৰে ১৯০১ খ্ৰীষ্টাব্দত সম্ৰাজ্ঞী বিধবা ছু ছিএ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলন যিটোক সাধাৰণতে 'কিং বা মানচু সংস্কাৰ' বুলি জনা যায় তাৰ আৰম্ভণি কৰিছিল। এই সংস্কাৰ আন্দোলনত ৰাজনৈতিক, সামৰিক, কূটনৈতিক, অৰ্থনৈতিক, শিক্ষা আৰু সাংস্কৃতিক সংস্কাৰ অন্তৰ্ভূক্ত কৰা হৈছিল। চীনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলনক ভালদৰে বুজিবলৈ প্ৰথমতে চীনৰ 'শতদিনৰ সংস্কাৰ আন্দোলন'ৰ বিষয়ে চমুকৈ আলোচনা কৰা যাওঁক যি চীনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলনৰ পৃষ্ঠভূমি আছিল।

চীনত শত দিনৰ সংস্কাৰ

১৯ শতিকাৰ শেষৰ বছৰবোৰৰ ফালে চীনা সমাজে সংস্কাৰৰ প্ৰতি আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু কিছুমান চীনা সংস্কাৰকে এই দিশত আগবাঢ়িছিল। তেনে এজন সংস্কাৰক আছিল কাং ইউ-ৱেই। তেওঁৰ সংস্কাৰমূলক ধাৰণাসমূহৰ দ্বাৰা সেই সময়ৰ চীনৰ যুৱ সম্ৰাট কুৱাং ছু অনুপ্ৰাণিত হৈছিল। সেয়েহে সম্ৰাটে সমগ্ৰ সাম্ৰাজ্যত মতাদৰ্শ সলনি কৰিবলৈ সংস্কাৰ কাৰ্যসূচী ৰূপায়ণৰ সিদ্ধান্ত লয়। ১৮৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১১ জুন তাৰিখে সম্ৰাট কুৱাং দুইয়ে সংস্কাৰৰ প্ৰয়োজনীয়তা বোধ কৰি 'সাম্ৰাজ্যিক আইনী ঘোষণা' জাৰি কৰে। ইয়াৰ পিছত চীনৰ জনজীৱনৰ প্ৰতিটো দিশ সামৰি কেইবাটাও সংস্কাৰ আদেশ গৃহীত কৰা হয় যাতে সকলো চীনা জনসাধাৰণক একত্ৰিত কৰি প্ৰগতিৰ দিশত আগবাঢ়ি যোৱাৰ বাবে এক নতুন ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলিব পৰা যায়। এই সংস্কাৰ কাৰ্যসূচী চীনৰ প্ৰথম সংস্কাৰ আন্দোলন আছিল আৰু এশ দিন ধৰি চলি থকাৰ বাবে ইয়াক 'সংস্কাৰৰ শত দিন' বুলি কোৱা হৈছিল।

আচলতে চীনৰ ৰাজকীয় বিষয়াৰ এটা অংশই এই সংস্কাৰত অসন্তুষ্ট আছিল কাৰণ ইয়াৰ ফলত তেওঁলোকৰ ক্ষমতা, পদবী আৰু সুবিধা হ্ৰাস পাইছিল। সেয়েহে তেওঁলোকে সংস্কাৰ কাৰ্যসূচীৰ পৰা নিজকে বচোৱাৰ উদ্যেশ্যে বিধৱা চু ছিক অনুৰোধ জনায় যিয়ে পূৰ্বৰ সম্ৰাট কুৱাং চুৰ অনুপস্থিতিত শাসক হিচাপে কাম কৰিছিল। দহটা দীঘলীয়া বছৰ ধৰি ৰাজনৈতিক বিচ্ছিন্নতাত থকাৰ বাবে বিধৱা চু দিয়েও ক্ষমতা দখল কৰাৰ সুযোগ বিচাৰিছিল। ১৮৯৮ চনৰ ২২ ছেপ্টেম্বৰত পুনৰবাৰ চতুৰালীৰে অভ্যুত্থানৰ দ্বাৰা তেঁও মাথু প্ৰশাসনৰ নিয়ন্ত্ৰণ দখল কৰে তেওঁৰ বিশ্বাসযোগ্য সামৰিক বিষয়া ইউয়ান শ্বি-কাইৰ সহায়ত।

ইয়াৰ পিছত সম্ৰাট কুৱাং দুৰ সকলো ক্ষমতা, বিষয়বাব আৰু দায়িত্বভাৰ কাঢ়ি লোৱা হ'ল। তাৰ পিছত তেওঁ ১৯০৮ চনত মৃত্যুৰ আগলৈকে এজন গুপ্ত লিখক বা চাইফাৰ হিচাপে আছিল। তেওঁ জাৰি কৰা সকলো সংস্কাৰ আদেশ সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা ছু দিয়ে বাতিল কৰি চীনৰ প্ৰথম সংস্কাৰ আন্দোলনৰ অন্ত

পেলায়। কিন্তু চীনৰ পৰিস্থিতি এনেকুৱা হৈ পৰিল যে ১৯০১ খ্ৰীষ্টাব্দত তিনি বছৰৰ ভিতৰতে চীনা সম্ৰাজ্ঞীয়ে নিজেই চীনত সংস্কাৰ আন্দোলন আৰম্ভকৰিবলগীয়া হ'ল যাক 'চীনত দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলন' বুলি জনা গ'ল।

চীনত দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলনৰ ধাৰা

চীনত প্ৰথম সংস্কাৰ আন্দোলনৰ অন্ত পৰাৰ লগে লগে পিছৰ বছৰতে বক্সৰৰ বিদ্ৰোহ (যাৰ সন্দৰ্ভত আগৰ অধ্যায়ত উল্লেখ কৰি অহা হৈছে)ৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ ঘটিছিল যিটো চীনত থকা বিদেশী শক্তিসমূহৰ বিৰুদ্ধে আভ্যন্তৰীণ মানচু সমৰ্থনেৰে নিৰ্দেশিত হৈছিল। কিন্তু বক্সাৰৰ বিদ্ৰোহৰ বিফলতাই চীনা জনসাধাৰণক মানচুসকলৰ বিৰুদ্ধে অধিক ক্ষুব্ধ কৰি তুলিছিল কাৰণ তেওঁলোকৰ সৈন্য বক্সাৰ বিদ্ৰোহীসকলৰ সমৰ্থনত মিত্ৰশক্তিৰ বিদেশী বাহিনীৰ সৈতে মুকলি সংঘৰ্ষৰ বাবে ওলাই অহা নাছিল। তাৰ পৰিবৰ্তে সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা ছু ছি নিজেই পিকিঙৰ পৰা পলায়ন কৰি শান্তি দূত পঠিয়াইছিল যিয়ে বিদেশী শান্তি আয়ুক্তসকলৰ সৈতে অপমানজনক বক্সাৰৰ চুক্তি (৭ ছেপ্টেম্বৰ, ১৯০১ খ্ৰীষ্টাব্দ) ত স্বাক্ষৰ কৰিছিল। মানচু বিৰোধী ক্ষোভৰ মাত্ৰা ইমানেই উচ্চতাত উপনীত হ'ল যে চীনৰ জনসাধাৰণে এই বংশটোক অতি সোনকালে ওফৰাই পেলাবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

এনে পৰিস্থিতিত মানচু বংশক জনসাধাৰণৰ অসন্তুষ্টিৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ আন কোনো বিকল্প বাকী নাথাকিল বাবে সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা চু দিয়ে সংস্কাৰৰ সূচনা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। ১৯০১ চনত এটা নিৰ্দেশনাৰ জৰিয়তে যিকোনো মূল্যৰ বিনিময়ত তেওঁলোকৰ সাম্ৰাজ্যক সকলো প্ৰকাৰে শক্তিশালী কৰাৰ আৰু নিজৰ প্ৰজাৰ অৱস্থা উন্নত কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। অতীতৰ ভুলবোৰ স্বীকাৰ কৰি সম্ৰাজ্ঞীগৰাকীয়ে অন্যান্য দেশৰ ব্যৱস্থা অনুসৰণ কৰাৰ লগতে উত্তম পদ্ধতি গ্ৰহণ কৰি চীনৰ প্ৰশাসনৰ সকলো অভাৱ শুধৰোৱাৰ সিদ্ধান্ত লয়। কিন্তু কাৰ্যক্ষেত্ৰত এই সংস্কাৰ আন্দোলন ১৮৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দৰ পৰা মৌলিকভাৱে পৃথক আছিল কাৰণ ইয়াৰ সংস্কাৰৰ লক্ষ্য চীনত আমূল পৰিৱৰ্তন সাধন নাছিল, বৰঞ্চ মূলতঃ মানচু প্ৰশাসনৰ কলুষিত তথা পুৰণিকলিয়া ব্যৱস্থাবোৰ আঁতৰাই পেলোৱাহে আছিল যাতে চীনৰ পৰিবৰ্তনশীল সময়ৰ সৈতে ই চলি থাকিব পাৰে।

সংস্কাৰ কাৰ্যসূচী আৰম্ভ কৰিবলৈ সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা ছু দিয়ে প্ৰথমে তেওঁৰ ৰক্ষণশীল বিষয়াসকলক পতিয়ন নিয়াইছিল যে পৰিৱৰ্তন কৰিব পৰা যাব কেৱল প্ৰগতিৰ সৎ সমৰ্থক হিচাপে মহানগৰ অঞ্চল আৰু প্ৰদেশসমূহৰ বিষয়াসকলৰ সহযোগিতাৰেহে। ইউয়ান শ্বি কাইৰ নিৰ্দেশনাত প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থাত বহু পৰিৱৰ্তন কৰা হ'ল। প্ৰশাসনৰ সকলো বিভাগ পুনৰ সংগঠিত কৰা হ'ল। বিভিন্ন কাৰ্যালয় আৰু একত্ৰীকৰণ সংস্থাৰ নাম সলনি কৰা হ'ল, আৰু তেওঁলোকৰ কাম-কাজ পুনৰ বিতৰণ কৰা হ'ল। ১৯০৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ আদেশৰ দ্বাৰা পৰম্পৰাগত অসামৰিক সেৱা পৰীক্ষাৰ ব্যৱস্থা আঁতৰাই চৰকাৰী কাৰ্যালয়ত

নিযুক্তি ব্যৱস্থা আধুনিক পদ্ধতিৰে কৰা হৈছিল কাৰণ আগতে তাত চীনা শাস্ত্রীয় জ্ঞানেই একমাত্র যোগ্যতাৰ মাপকাঠী আছিল।

ইয়াৰ উপৰিও অধিক প্রশাসনিক দক্ষতা আনিবলৈ চাইনেকিউৰ (দায়িত্বহীন) কার্যালয় আৰু চৰকাৰী পদ বিক্রী কৰাৰ কু-প্রথা বিলুপ্ত কৰা হয়। আদালতৰ বিভিন্ন বিভাগকো পুনৰ সংগঠিত কৰা হয়। পৰীক্ষা প্রক্রিয়াৰ সময়ত বন্দীসকলৰ অপৰাধ নিশ্চিত কৰিবলৈ আৰু অত্যাচাৰ কৰিব পৰা নগ'ল। আফিং আমদানিতো নিষেধাজ্ঞা আৰোপ কৰাৰ চেষ্টা কৰা হ'ল। ১৯০২ খ্রীষ্টাব্দত বিবাহ আইনখনৰ সংস্কাৰ আদেশৰ দ্বাৰা মানচু আৰু চীনাসকলৰ আন্তঃবিবাহৰ নিষেধাজ্ঞা আঁতৰাই পেলোৱা হৈছিল যাতে তেওঁলোকৰ মাজত বর্ণগত আত্মীয়তা স্থাপন কৰিব পৰা যায়। আগতে মানচুসকলে তেওঁলোকক সাধাৰণতে চীনা জনসাধাৰণতকৈ উচ্চ বুলি গণ্য কৰিছিল।

ইউয়ান শ্বি-কাইৰ অধীনত চীনা সেনাকো পশ্চিম সীমান্তত পুনৰ সংগঠিত কৰা হয়। তেওঁ ১৯০৩-১৯০৬ খ্রীষ্টাব্দৰ ভিতৰত ঘটা বিভাগৰ আৰ্হি শক্তি সৃষ্টি কৰিছিল। এই ছটা বিভাগৰ ভিতৰত চাৰিটা বিভাগ ১৯০৬ খ্রীষ্টাব্দত তেতিয়াৰ প্রতিষ্ঠিত 'যুদ্ধ মন্ত্রালয়' লৈ বদলি কৰা হয় আৰু ছয়ত্রিশটা বিভাগৰ সৈতে 'ৰাষ্ট্রীয় সেনাবাহিনী' গঠনৰ পৰিকল্পনাও কৰা হৈছিল। হুকুৱাং প্রদেশৰ চুবেদাৰ চাং-চিং-টুঙৰ নেতৃত্বত অর্থনৈতিক সংস্কাৰ আৰম্ভ কৰা হৈছিল। তেওঁ মূলতঃ ৰাজ্যৰ অর্থনৈতিক ভেটি শক্তিশালী কৰাৰ প্রতি চিন্তিত আছিল। ১৯০৩ খ্রীষ্টাব্দত বাণিজ্যিক কার্যকলাপ নিয়ন্ত্রণৰ বাবে নতুন 'বাণিজ্য মণ্ডল' গঠন কৰা হয়। বাণিজ্যিক কাম-কাজ সুচাৰুৰূপে চলাৰ বাবে ৰেলপথ আৰু অস্ত্রভাণ্ডাৰ নির্মাণ কৰা হৈছিল। চীনৰ মূলধনৰ সৈতে খনন কার্য্য হাতত লোৱা হৈছিল।

শিক্ষা সংস্কাৰ আৰম্ভ কৰাৰ বাবে চীনত শিক্ষাৰ এক সম্পূর্ণ ব্যৱস্থা সংগঠিত কৰাৰ দায়িত্ব লৈ ১৯০৩ খ্রীষ্টাব্দত 'শিক্ষা মন্ত্রালয়' প্রতিষ্ঠা কৰা হয়। চীনা আৰু পশ্চিমীয়া দুয়োটা বিষয়তে চীনা ছাত্র-ছাত্রীসকলক শিক্ষা প্রদান কৰিবলৈ সমগ্র সাম্রাজ্যতে বিভিন্ন মানদণ্ডৰ চৰকাৰী বিদ্যালয় স্থাপন কৰা হৈছিল। জাপানৰ দৰে প্রাথমিক বিদ্যালয়ৰ ব্যৱস্থা কৰা হ'ল। চীনৰ ভিতৰত উচ্চ শিক্ষা প্রদানৰ বাবে পিকিঙত থকা 'ৰাজকীয় বিশ্ববিদ্যালয়'ৰ লগতে বহু ঠাইত মহাবিদ্যালয় স্থাপন হৈছিল। এই উচ্চ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানসমূহৰ পৰা স্নাতক ডিগ্রী অর্জনকাৰিসকলক চৰকাৰী সেৱাত যোগ্য হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল। চীনৰ কেন্দ্রীয় আৰু প্রাদেশিক চৰকাৰ দুয়োখন চৰকাৰেই চীনা ছাত্র-ছাত্রীসকলক বাহিৰলৈ পঠোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিছিল, বেছিভাগকেই জাপানলৈ পঠিওৱা হৈছিল যাতে তেওলোকে আধুনিক জ্ঞান আহৰণ কৰিব পাৰে।

আনকি মানচুসকলৰ বিৰুদ্ধে সম্ভাব্য বিপ্লৱ ৰোধ কৰিবলৈ চীনত প্রশাসন ব্যৱস্থা সঠিক ৰূপত স্থাপনৰ প্রস্তুতিও আৰম্ভ কৰা হৈছিল। তাৰ বাবে "ৰাজনৈতিক পৰিক্রমা পৰিদর্শন" নামৰ দুটা বিদেশী গোট

সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা চু ছিয়ে বাহিৰা দেশৰ ৰাজনৈতিক প্ৰতিষ্ঠানসমূহ চোৱাচিতা কৰিবলৈ আৰু চীনত উপযুক্ত শাসন ব্যৱস্থাৰ পৰামৰ্শ দিবলৈ নিযুক্তি দিছিল। গোটৰ সদস্যসকলে তেওঁলোকৰ ভ্ৰমণৰ সময়ত চীনত জাপান আৰু ৰুছিয়াৰ সাংবিধানিক চৰকাৰৰ আৰ্হি অনুসৰণ কৰিবলৈ পৰামৰ্শ দিয়ে। তাৰ পিছত চীনত পশ্চিমীয়া আইন প্ৰৱৰ্তনৰ বাবে "সাংবিধানিক তথ্য সূত্ৰ সংস্থা" স্থাপন কৰা হয়। অৱশেষত ১৯০৬ খ্ৰীষ্টাব্দত সম্ৰাজ্ঞীয়ে এক নিৰ্দেশনাৰ জৰিয়তে দেশৰ বাবে সংবিধান প্ৰদান কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে আৰু প্ৰশাসনত সংস্কাৰৰ সূচনা কৰি মন্ত্ৰী পৰিষদ ব্যৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰে। ১৯০৭ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰাদেশিক চৰকাৰসমূহকো একে ধৰণে স্বীকৃতি দিয়া হয়।

অৱশেষত ১৯০৮ খ্ৰীষ্টাব্দত এখন অস্থায়ী সংবিধান গ্ৰহণ কৰা হয় যিয়ে দ্বি-সদস্যীয় সংসদক সীমিত ক্ষমতা প্ৰদান কৰে আৰু চীনৰ সম্ৰাটক স্বাভাৱিক আৰু জৰুৰীকালীন দুয়োটা পৰিস্থিতিতে সীমাহীন ক্ষমতা প্ৰদান কৰি তেওঁৰ ক্ষমতাক সুৰক্ষা প্ৰদান কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। সম্ভৱতঃ সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা চু ছিয়ে তাৎক্ষণিকভাৱে সাংবিধানিক চৰকাৰ গঠন কৰাটো নিবিচাৰে কাৰণ ইয়াৰ ফলত মানচুসকলৰ সৰ্বোচ্চ কৰ্তৃত্বত প্ৰভাৱ পৰিব। সেয়েহে সেই বছৰতে তেওঁ ক্ৰমান্বয়ে ন বছৰ সময় (১৯১৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ভিতৰত) সামৰি সাংবিধানিক চৰকাৰ প্ৰৱৰ্তনৰ কাৰ্যসূচী আৰম্ভকৰে আৰু প্ৰশাসনৰ বাৰ্ষিক সংস্কাৰ যেনে স্থানীয় স্বয়ত্তশাসন, লোকপিয়ল ব্যবস্থা, আৰক্ষী পুনৰ্গঠন আদি প্ৰবৰ্তন কৰে।

কিন্তু সেই বছৰতে অৰ্থাৎ ১৯০৮ খ্ৰীষ্টাব্দত সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা চু ছিৰ মৃত্যু হয় আৰু সম্ৰাজ্ঞীৰ মৃত্যুৰ লগে লগে তেওঁৰ দ্বাৰা আৰম্ভ কৰা দ্বিতীয়টো সংস্কাৰ আন্দোলন স্থবিৰ হৈ পৰে। ইতিমধ্যে সেই বছৰলৈকে চীনত ১৭খন প্ৰাদেশিক বিধানসভা স্থাপন হৈছিল, আৰু তেওঁলোকৰ প্ৰতিনিধিসকলে ১৯০৯ খ্ৰীষ্টাব্দৰ আৰম্ভণিতে বৈঠকত মিলিত হৈ অতি সোনকালে সাংবিধানিক চৰকাৰ প্ৰৱৰ্তনৰ দাবী উত্থাপন কৰে। ইয়াৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি মানচু প্ৰশাসনে ১৯১৩ খ্ৰীষ্টাব্দত চীনৰ সংসদ মুকলি কৰাৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিয়ে। কিন্তু চীনৰ মানচু বিৰোধী সকল আৰু অন্যান্য উগ্ৰ সংস্কাৰবাদীসকল এই দিশত পলম কৰাৰ একেবাৰেই পক্ষপাতী নাছিল। গতিকে তেওঁলোকে মাঞ্চু বংশক একেবাৰে ওফৰাই পেলাই তাৰ ঠাইত সাংবিধানিক চৰকাৰ গঠন কৰাৰ সিদ্ধান্ত লৈছিল। এই ঘটনাই ১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দত চীনা বিপ্লৱ (পৰৱৰ্তী উপখণ্ডত অধ্যয়ন কৰা হ'ব)ৰ ৰূপ লয় আৰু ১৯১২ খ্ৰীষ্টাব্দত মানচু শাসনৰ অন্ত পেলায়।

W অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন ১: চীনৰ প্ৰথম সংস্কাৰ আন্দোলনৰ আন এটা নাম কি আছিল ?

প্ৰশ্ন ২: চীনত দ্বিতীয়টো সংস্কাৰ আন্দোলন কেতিয়াৰ পৰা আৰম্ভ হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৩: কোন বছৰত চীনত 'শিক্ষা মন্ত্ৰালয়' প্ৰতিষ্ঠা কৰা হৈছিল ?

১১.৪ ১৯১১ চনৰ বিপ্লব

মানচু সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা চু ছিৰ মৃত্যু আৰু তেওঁৰ সংস্কাৰ কার্যসূচীৰ হঠাৎ অন্ত পৰাৰ ফলত কিং বা মানচু বংশৰ শাসনৰ অন্ত অনিবার্য হৈ পৰে। অৱশেষত ১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ তেওঁলোকৰ বিৰুদ্ধে সফল বিপ্লৱৰ বাবে এয়া সম্ভব হ'ল। মানচুসকলক চিৰদিনৰ বাবে ক্ষমতাৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰা হয় আৰু চীনত গণৰাজ্যবাদী চৰকাৰ গঠন কৰা হয়। দক্ষিণ চীনৰ বিপ্লৱীৰ এটা দলে কৰা এই বিপ্লৱটো হঠাতে হোৱা বিস্ফোৰণ নাছিল, বৰঞ্চ মানচুসকলৰ বিৰুদ্ধে বহু বছৰ ধৰি চলা আন্দোলন আৰু বিদ্রোহৰ চূড়ান্ত সীমা আছিল।

মানচুসকলক সদায় বাহিৰৰ মানুহ বুলি গণ্য কৰা চীনা জনসাধাৰণৰ মাজত মানচু শাসনৰ বিৰুদ্ধে ক্ৰমান্বয়ে এক হতাশাৰ সৃষ্টি হৈছিল। 'চীনৰ উদ্ঘাটন'এ মানচু প্ৰশাসন আৰু সাধাৰণভাৱে চীনা জনসাধাৰণৰ মাজত ইটোৰ পিছত সিটো বিসংগতিৰ বিষয়বোৰ আনিছিল। চীনৰ দু�ৰাৰ মুকলি হোৱাৰ লগে লগে বিদেশী শক্তিসমূহে তেওঁলোকৰ বাণিজ্যিক কার্যকলাপ আৰম্ভ কৰিছিল। প্ৰথমতে তেওঁলোকে এই কার্য্যকলাপ সীমিতভাৱে আৰম্ভ কৰিছিল আৰু লাহে লাহে তেওঁলোকৰ সাম্ৰাজ্যবাদী পৰিকল্পনাৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধি কৰিছিল। কিন্তু মানচু কর্তৃপক্ষই চীনৰ মাটিত বিদেশী শক্তিৰ ক্ৰমাৎ বৃদ্ধি পোৱা আগ্ৰাসনৰ পৰা ৰক্ষা কৰাত ব্যর্থ হ'ল।

মানচু কর্তৃপক্ষই কৰা সুৰক্ষাৰ প্ৰচেষ্টাৰ ফলত তেওঁলোকৰ আৰু বিদেশী শক্তিসমূহৰ মাজত আফিং যুদ্ধ দুখন আৰম্ভ হয়। এয়া মূলতঃ ইংলেণ্ডৰ লগত হোৱা যুদ্ধ আছিল। পৰাজিত হৈ মানচুসকলে হংকঙৰ ভূখণ্ড হেৰুৱাই নিজৰ ৰাজ্যেতেই অপমান পাব লগীয়া হৈছিল। তাৰ লগতে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় বাণিজ্যৰ বাবে কেইবাটাও বন্দৰ মুকলি কৰিব লগীয়া হৈছিল, বিদেশী শক্তিসমূহে চীনৰ প্ৰধান চহৰসমূহত ধর্মীয় স্বাধীনতাকে ধৰি বৃহৎ ৰেহাইৰ লগতে অতিৰিক্ত ক্ষেত্ৰীয় অধিকাৰৰ বিশেষ সুবিধাও লাভ কৰিছিল। এই পৰাজয়ে মানচু সেনাৰ দুর্বলতা সকলোৰে সন্মুখত উদঙাই দিলে।

আকৌ, ১৮৯৪-৯৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ চীন-জাপান যুদ্ধত চীনে জাপানৰ হাতত পৰাজয়ৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হয় আৰু টাইৱান আৰু মানচুৰিয়াৰ কিছু অংশৰ লগতে কোৰিয়াৰ ওপৰত নিজৰ আধিপত্য ত্যাগ কৰিবলৈ বাধ্য হয়। ১৯০৪-০৫ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ৰুছ-জাপান যুদ্ধত জাপানে ৰুছিয়াকো পৰাস্ত কৰি সুদূৰ পূৰত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ দৃঢ়ভাৱে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল যিয়ে চীনত মানচু বংশৰ শাসন আৰু অধিক দুর্বল কৰি তুলিছিল। ইয়াৰ উপৰিও জাপান, যাৰ ভূখণ্ড সেই সময়ৰ চীনতকৈ আকাৰত যথেষ্ট সৰু আছিল, তৎসত্ত্বেও চীনক পৰাজিত কৰাৰ বাবে চীনৰ জনসাধাৰণে অপমানিত অনুভৱ কৰিছিল আৰু দুয়োখন দেশৰ ৰাজনৈতিক গাঁথনিৰ মাজত স্বয়ংক্ৰিয় তুলনা তেওঁলোকৰ মনত আৰম্ভ হৈছিল।

বিদেশী জাতিসমূহে সৃষ্টি কৰা নিতে বৃদ্ধি পোৱা সমস্যাৰ লগতে মানচু চৰকাৰে অতি জনসংখ্যা, বানপানী, খৰাং, দুর্ভিক্ষ আদিৰ দৰে বহুতো আভ্যন্তৰীণ সমস্যাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল যদিও মানচুসকলে এই আভ্যন্তৰীণ সমস্যাসমূহ সমাধান কৰাত ব্যর্থ হৈছিল। চৰকাৰৰ ওপৰত বৃদ্ধি পোৱা সমস্যাৰ বাবেও সাধাৰণ জনতাৰ ওপৰতহে মানচুসকলে কৰৰ বোজা ক্রমাৎ বৃদ্ধি কৰিছিল যিয়ে চীনৰ জনসাধাৰণৰ বাবে সমস্যা আৰু অধিক বৃদ্ধি কৰিছিল। চীনত বহি আক্রমণ আৰু আভ্যন্তৰীণ সমস্যা দুয়োটা সমাধান কৰাত ব্যর্থ হোৱা মানচুসকলৰ বিৰুদ্ধে জনসাধাৰণৰ মনত অত্যাধিক ক্ষোভৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

মানচুৰ জনপ্রিয়তা দ্রুত গতিত হ্রাস পালে আৰু চীনা লোকসকল শাসনৰ বিৰুদ্ধে নিজে সংগঠিত হ'বলৈ ধৰিলে। ১৯১১ খ্রীষ্টাব্দৰ সফল বিপ্লৱৰ পূর্বে এনে আন বহুতো আন্দোলন হৈছিল যাৰ ভিতৰত টাইপিং বিদ্রোহ আছিল বিশিষ্ট মানচু বিৰোধী আন্দোলন। চীনা সংগঠনসমূহ গোপন বিপ্লৱীৰ ৰূপত আছিল যিবোৰৰ বেছিভাগেই চীনৰ দক্ষিণ অঞ্চলত গঠিত হৈছিল। এনে সংগঠনৰ ভিতৰত বিশিষ্ট সংগঠনটো আছিল ১৯০৫ খ্রীষ্টাব্দত ডাঃ ছান য়াট-চেন (যাৰ বিষয়ে পৰৱর্তী খণ্ডত কাক অধ্যয়ন কৰা হ'ব)এ গঠন কৰা 'টুং মেং হুই' বা মিত্রজোটৰ সংগঠন যিখন আছিল সকলো গোপন বিপ্লৱী সংগঠনক একত্রিত কৰি আয়োজন কৰা মিত্রজোট। ইয়াৰ পিছত এই মিত্রজোটে মানচুসকলৰ বিৰুদ্ধে বৈপ্লৱিক ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰিছিল যাৰ ফলত ১৯০৬ খ্রীষ্টাব্দ, ১৯০৭ খ্রীষ্টাব্দ আৰু ১৯১০ খ্রীষ্টাব্দত সঘনে বিপ্লৱৰ প্রাদুর্ভাৱ ঘটিছিল যাৰ ফলত ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ সৃষ্টি হৈছিল।

সম্রাজ্ঞী বিধবা ছু ছিত্র' আৰম্ভ কৰা দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলনে চীনা জনসাধাৰণক শিক্ষা আৰু কর্মসংস্থাপনৰ বাবে বিদেশলৈ যোৱাৰ দুৱাৰ মুকলি কৰি দিছিল। বিদেশত এই চীনা জনসাধাৰণে উদাৰ ধাৰণাৰ বীজ সিঁচিছিল আৰু উভতি অহাৰ লগে লগে নিজৰ দেশবাসীৰ মনত ইয়াক সোমাই দিছিল যাৰ ফলত দেশখনত আমূল পৰিৱর্তন আনিবলৈ বিপ্লৱৰ বাবে দেশবাসীসকলৰ উৎসাহিত হৈছিল। চীনৰ মিছনাৰী বিদ্যালয়সমূহে ছাত্র-ছাত্রীসকলক পশ্চিমীয়া উদাৰ কলা শিক্ষা প্রদান কৰিছিল। এই বিদ্যালয়সমূহৰ পৰা উত্তীর্ণ ছাত্র-ছাত্রীসকলে মানচু প্রশাসনৰ অধীনত কোনো উচিত চাকৰি বিচাৰি নাপালে আৰু তেওঁলোকৰ বহুতেই সেই বিদ্যালয়সমূহত শিক্ষক হৈ পৰিল। মিছনাৰী বিদ্যালয়ৰ এই চীনা শিক্ষকসকলে চীনৰ সামগ্রিক পৰিৱর্তনৰ বাবে ছাত্র-ছাত্রীৰ মনত বিপ্লৱৰ ধাৰণাটো সোমাই দিছিল। সম্রাজ্ঞী বিধৱা ছু দিয়ে মানচু কেন্দ্রীয় প্রশাসন শক্তিশালী কৰিবলৈ যি ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰিছিল তাৰ ফলত স্থানীয় সংস্থাসমূহৰ ক্ষমতা হ্রাস পায় যিটো চীনৰ জনসাধাৰণে প্রদেশসমূহৰ পৰম্পৰাগত স্বায়ত্তশাসনৰ বেদখল বুলি গণ্য কৰিছিল যিবোৰ সময় আৰু ৰীতি-নীতিৰ দ্বাৰা প্রদান কৰা হৈছে। সেয়েহে তেওঁলোকে নিজৰ বিশেষাধিকাৰ ৰক্ষাৰ বাবে বিপ্লৱৰ বাবে যোগদান কৰিবলৈ সাজু আছিল। ডাক, টেলিগ্রাফ, ৰে'ল

আৰু ঘাইপথ আদিৰ বিকশিত যোগাযোগ ব্যৱস্থাই দেশৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ অসন্তুষ্ট চীনা লোকসকলক ইজনে সিজনৰ লগত যোগাযোগ বজাই ৰখাত সহায় কৰিছিল। আনহাতে স্থানীয় ভাষাৰ চপাশালৰ বৃদ্ধিয়ে তেওঁলোকক বিপ্লৱী সাহিত্য প্ৰকাশ কৰাত সহায় কৰিছিল আৰু ৰেল পথ আৰু ঘাইপথ যোগাযোগৰ জৰিয়তে সমগ্ৰ চীনত ইয়াৰ বিতৰণ কাৰ্য্য সম্ভব হৈছিল যিয়ে সাধাৰণ মানুহৰ মাজত এক বৈপ্লৱিক মনোভাৱৰ সৃষ্টি কৰিছিল। বিপ্লৱীসকলেও দক্ষিণ চীনৰ হানক'ভ আৰু নাংকিঙত নিয়োজিত সেনা বিভাগক নিজৰ পক্ষলৈ আনি মানচুসকলৰ নতুন আৰ্হিৰ সেনাবাহিনীলৈ পিছ হোহোকা দিছিল।

শেষত ৰেলপথৰ ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণৰ বিষয়টোৱেই চীনৰ মানচু বিৰোধী মঞ্চক জ্বলন্ত ৰূপ দিলে। চীনৰ জনসাধাৰণে চীনত কেৱল চীনৰ মূলধন বিনিয়োগেৰে প্ৰাদেশিক ভিত্তিত ৰেলপথ নিৰ্মাণ কৰিব বিচাৰিছিল। কিন্তু মানচু চৰকাৰে এই দাবী মানি ল'ব নোৱাৰি বিদেশী বিনিয়োগৰ সহায় ল'লে কাৰণ ইয়াৰ বাবে বৃহৎ পৰিমাণৰ ধনৰ প্ৰয়োজন হৈছিল আৰু উক্ত ধনৰাশি প্ৰদেশসমূহত সংগ্ৰহ কৰিব পৰা নাছিল। ইতিমধ্যে মধ্য, দক্ষিণ আৰু দক্ষিণ-পশ্চিম চীনত চীনা অংশপত্ৰ থকা ব্যক্তিগত উদ্দোগসমূহৰ মূলধন বিনিয়োগেৰে ৰে'লপথ নিৰ্মাণৰ চলি আছিল। কিন্তু ১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দত মানচু চৰকাৰে ৰেলপথ ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণৰ এক কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰিছিল যাৰ অধীনত চীনত চলি থকা সকলো ৰেলপথ নিৰ্মাণ প্ৰকল্প ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণ কৰা হৈছিল আৰু আনকি ছয় মিলিয়ন পাউণ্ডৰ ঋণৰ বিপৰীতে আমেৰিকান, ব্ৰিটিছ, ফৰাচী আৰু জাৰ্মান বেংকসমূৰ যৌথ গোট এটাৰ ওচৰত বন্ধকত ৰখা হৈছিল।

মানচু চৰকাৰৰ এই কাৰ্য্যক প্ৰাদেশিক কৰ্তৃপক্ষই তেওঁলোকৰ স্বায়ত্তশাসন ৰোধৰ কাৰ্য্য বুলি গণ্য কৰিছিল, আনহাতে জাতীয়তাবাদীসকলে ইয়াক মানচুসকলে সাম্ৰাজ্যৰ ওপৰত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ কটকটীয়া কৰাৰ প্ৰয়াস বুলি গণ্য কৰিছিল। মাঞ্চু চৰকাৰে বিষয়টো শান্তিপূৰ্ণভাৱে নিষ্পত্তি কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল যদিও ১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ শৰৎ কালত বুচাং প্ৰদেশত বিদ্ৰোহৰ সৃষ্টি হয় আৰু এক জাতীয়তাবাদী বিদ্ৰোহলৈ পৰিণত হয়। সেই পৰিস্থিতিত মানচু চৰকাৰে স্বৈৰাচাৰী সাম্ৰাজ্যবাদী শাসনক সাংবিধানিক ৰাজতন্ত্ৰলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ দাবীৰ প্ৰতি ইতিবাচক সঁহাৰি জনাইছিল আৰু ইউয়ান শ্বি-কাইক চীনৰ নতুন প্ৰধানমন্ত্ৰী হিচাপে ঘোষণা কৰিছিল। কিন্তু ইউয়ানে বিপ্লৱীসকলৰ পৰা দখল কৰা অঞ্চলসমূহ পুনৰ দখল কৰিবলৈ সক্ষম হোৱাৰ আগতেই প্ৰদেশসমূহে বিপ্লৱী মিত্ৰজোটৰ প্ৰতি নিজৰ আনুগত্য ঘোষণা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে।

বিদ্ৰোহৰ প্ৰাৰম্ভিক সময়ছোৱাত ডাঃ ছান য়াট-চেন ধন সংগ্ৰহৰ ভ্ৰমণত আমেৰিকাত আছিল, তাৰ পিছত লগে লগে তেওঁক প্ৰথমে লণ্ডন আৰু তাৰ পিছত পেৰিছলৈ লৰালৰিকৈ লৈ যোৱা হৈছিল যাতে কোনো বিদেশী দেশেই চীনৰ মানচু চৰকাৰক সংগ্ৰামত আৰ্থিক বা সামৰিক সহায় আগ নবঢায়। তেওঁ চীনলৈ

উভতি অহাৰ পিছত বিপ্লৱীসকলে মিং বংশৰ অধীনৰ পূৰ্বৰ ৰাজধানী নানজিঙত লগ হৈছিল আৰু বিভিন্ন প্ৰদেশৰ প্ৰতিনিধিসকলে প্ৰথমখন ৰাষ্ট্ৰীয় বিধানসভাৰ বাবে আহিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। তেওঁলোকে সৰ্বসম্মতিক্ৰমে ডাঃ ছান য়াট-চেনক নতুনকৈ ঘোষিত চীন গণৰাজ্যৰ অস্থায়ী ৰাষ্ট্ৰপতি আৰু নানকিঙক ৰাজধানী হিচাপে নিৰ্বাচিত কৰিছিল। তাৰ পিছত ডাঃ ছানে ইউয়ান শ্বি-কাইৰিখলৈ টেলিগ্ৰাম পঠিয়াই প্ৰতিশ্ৰুতি দিলে যে যদি ইউয়ানে গণৰাজ্য গঠনত যদি সম্মতি দিয়ে তেন্তে তেওঁ ৰাষ্ট্ৰপতি হ'ব। মানচু সেনাবাহিনীত পক্ষপাতিত্ব আৰু আৰ্থিক সংকটৰ বাবে ইউয়ানে ডাঃ ছানৰ প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয় আৰু ৰাজপৰিয়ালৰ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ বাবে ব্যৱস্থা পোৱাৰ আশ্বাস দি মানচুসকলক পদত্যাগ কৰিবলৈ মান্তি কৰায়। ১৯১২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১২ ফেব্ৰুৱাৰীত ছয় বছৰীয়া মানচু সম্ৰাটে সিংহাসন ত্যাগ কৰি ১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দৰ বিপ্লৱৰ সফল অন্ত পেলায়।

W অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন ৪: ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ সময়ত চীনত কোনটো বংশই শাসন কৰিছিল ?

প্ৰশ্ন ৫: কোন চনত 'টুং মেং হুই' আয়োজন কৰা হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৬: কোন চনত মানচু সম্ৰাটে সিংহাসন ত্যাগ কৰিছিল ?

১১.৫ ডাঃ ছান য়াট-ছেন

ডাঃ ছান য়াট-ছেন চীনা জাতীয়তাবাদী দল (কুওমিন্টাং)ৰ নেতা আছিল। তেওঁ আছিল ১৮৬৬ চনৰ ১২ নৱেম্বৰত দক্ষিণ চীনৰ গুৱাংডং প্ৰদেশৰ ছিয়াংছানত জন্মগ্ৰহণ কৰা এটা দৰিদ্ৰ পৰিয়ালৰ লোক। তেওঁৰ প্ৰকৃত নাম আছিল ছান ৱেন আৰু তেওঁক 'আধুনিক চীনৰ পিতৃ' হিচাপে গণ্য কৰা হৈছিল। ১৯১১-১২ খ্ৰীষ্টাব্দত কিং বা মানচু বংশক ওফৰাই নৱগঠিত চীন গণৰাজ্যৰ প্ৰথম অস্থায়ী ৰাষ্ট্ৰপতি হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল আৰু তাৰ পিছৰ পৰা তেওঁক 'চীনা গণৰাজ্যৰ প্ৰতিষ্ঠাপক' হিচাপেও গণ্য কৰা হৈছিল।

জীৱনৰ আৰম্ভণিৰ সময়চোৱাত তেওঁৰ ভাতৃ ছান মেইয়ে অধ্যয়নৰ বাবে ডাঃ ছানক হনোলুলুলৈ লৈ আহিছিল আৰু তিনি বছৰ ব্ৰিটিছ মিছনাৰী বিদ্যালয়ত ভৰ্তি কৰিছিল আৰু তাৰ পিছত তেওঁ আৰু এবছৰ আমেৰিকান স্কুললৈ গৈছিল যাৰ ফলত তেওঁ পশ্চিমীয়া প্ৰভাৱৰ সংস্পৰ্শলৈ আহিছিল। ১৮৮৩ খ্ৰীষ্টাব্দত তেওঁ নিজে জন্ম গ্ৰহণ কৰা গাঁওলৈ উভতি আহি হংকঙৰ ডাইচেচন গৃহত অধ্যয়ন কৰিবলৈ যায় আৰু তাত এজন আমেৰিকান মিছনাৰীৰ দ্বাৰা খৃষ্টান ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰি ধমান্তৰিত হয়। ইয়াৰ পিছত

তেওঁ ১৮৮৪ খ্ৰীষ্টাব্দত চৰকাৰী কেন্দ্ৰীয় বিদ্যালয় (পিছলৈ কুইনছ কলেজ নামেৰে জনাজাত) লৈ যায় আৰু লু মুজেনৰ সৈতে বিবাহপাশত আবদ্ধ হয়। ১৮৮৬ খ্ৰীষ্টাব্দত তেওঁ হাৱাইলৈ যায় আৰু তাৰ পিছত হংকঙৰ চীনা চিকিৎসা মহাবিদ্যালয়লৈ বদলি হয় আৰু শেষত ১৮৯২ খ্ৰীষ্টাব্দত স্নাতক ডিগ্ৰী লাভ কৰে। যদিও ডাঃ ছান এজন চিকিৎসা অনুশীলনকাৰী আছিল, তথাপিও তেওঁ চীনক পুনৰুজ্জীৱিত কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ সৈতেও জড়িত আছিল। ১৮৯৪ খ্ৰীষ্টাব্দত তেওঁ হাৱাইলৈ যায় আৰু তাত তেওঁ ৰিভাইভ চাইনা ছ'চাইটি বা 'জিং ঝং-হুই' নামৰ এটা সংগঠন প্ৰতিষ্ঠা কৰে, যিটো চীনৰ গোপন বিপ্লৱী গোটসমূহৰ পূৰ্বসূৰী হিচাপে পৰিগণিত হয়। ১৮৯৪-৯৫ খ্ৰীষ্টাব্দত চীন-জাপান যুদ্ধত চীন জাপানৰ হাতত পৰাস্ত হোৱাৰ পিছত চীনৰ ভূখণ্ডৰ ভিতৰত আভ্যন্তৰীণ সংকটৰ সৃষ্টি হয়। সেই পৰিস্থিতিৰ সুযোগ লৈ ডাঃ ছানে ১৮৯৫ চনত হংকংলৈ যায় আৰু গুৱাংঝুত বিদ্ৰোহ আৰম্ভকৰে কিন্তু বিফল হৈ বিদেশলৈ নিৰ্বাসনৰ বাবে যায়।

কিন্তু ১৮৯৬ খ্ৰীষ্টাব্দত ডাঃ ছানক ধৰি লণ্ডনৰ চীনা দলটোৱে ১৩ মাহৰ বাবে আবদ্ধ কৰি ৰাখিছিল। কিন্তু ডাঃ ছানৰ প্ৰাক্তন শিক্ষক জেমছ কণ্টলিৰ উদ্যোগত ব্ৰিটিছ বৈদেশিক কাৰ্যালয়ৰ হস্তক্ষেপত তেওঁক বন্দীত্বৰ পৰা মুকলি কৰি দিয়া হয়। লণ্ডনত আবদ্ধ হৈ থকা এই খবৰে ডাঃ ছানৰ যথেষ্ট প্ৰচাৰ কৰিছিল আৰু তেওঁৰ কৰ্মজীৱন শক্তিশালীভাৱে উন্নীত কৰিছিল। তাৰ পিছত তেওঁ ১৮৯৭ চনৰ আগষ্ট মাহত কানাডা হৈ জাপানত উপস্থিত হয় য'ত তেওঁ কিছুমান প্ৰভাৱশালী জাপানী লোকৰ সংস্পৰ্শলৈ আহে, যাৰ পৰা তেওঁ ৰাজনৈতিক আৰু আৰ্থিক দুয়োটা দিশতে সহায় লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। বক্সাৰৰ বিদ্ৰোহৰ সময়ছোৱাত ডাঃ ছানে চীনৰ ৰাষ্ট্ৰনেতা, সেনামুখী (জেনেৰেল) আৰু কিং বা মাঞ্চু বংশৰ কূটনীতিবিদ লি হং জাঙক মানচু শাসনৰ পৰা স্বাধীনতা লাভ কৰিবলৈ তেওঁক বুজাবৰ বাবে গোপন কৌশলত অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। লিহং জাঙৰ এজন সহযোগীৰ নিমন্ত্ৰণ ৰক্ষা কৰি তেওঁ হংকংলৈ যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে, তথাপিও চক্ৰান্তৰ বলী হোৱাৰ ভয়ত তেওঁ তালৈ নিজে যোৱাৰ পৰিবৰ্তে তেওঁৰ সহযোগী মিয়াজাকি আৰু দুজন জাপানী অনুগামীক সভাত উপস্থিত থাকিবলৈ প্ৰতিনিধি হিচাপে পঠিয়াই দিয়ে, কিন্তু ই নিষ্ফল বুলি প্ৰমাণিত হয়।

১৯০৩ চন ডাঃ ছানৰ কৰ্মজীৱনৰ এক উল্লেখযোগ্য পৰিবৰ্তনৰ মূহুৰ্ত হিচাপে চিহ্নিত হৈছিল যেতিয়া চীনৰ আটাইতকৈ সন্মানীয়, প্ৰভাৱশালী আৰু শিক্ষিত শ্ৰেণীৰ মাজত তেওঁৰ অনুগামীৰ সংখ্যা দ্ৰুতগতিত বৃদ্ধি পাইছিল। বিদেশত থকা চীনা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজতো তেওঁৰ জনপ্ৰিয়তা অধিক বাঢ়ি আহিছিল আৰু ১৯০৪ খ্ৰীষ্টাব্দত ইউৰোপত কেইবাটাও বিপ্লৱী কোষ স্থাপন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। তাৰ পিছত 1905 খ্ৰীষ্টাব্দত তেওঁ টুংমেং হুইঅ' মিত্ৰজোট সংগঠনৰ মুৰব্বী হৈছিল। এইটো আছিল জাপানৰ টকিঅ'ত মুখ্য

কার্যালয়ৰ সৈতে গঠন হোৱা বিপ্লৱী মিত্রজোট। মুখপত্র মিন বাও বা পিপলছ জার্নেলৰ জৰিয়তে মিত্রজোঁট সংগঠনটোৱে পৰৱর্তী তিনি বছৰলৈকে নিজৰ মতাদর্শ ফলপ্রসূভাৱে বিয়পাই দিলে। কিন্তু সেই সময়ছোৱাত ডাঃ ছানে বিপ্লৱী কার্যকলাপ অব্যাহত ৰাখিবলৈ বহু অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল কাৰণ ১৯০৭ খ্রীষ্টাব্দত জাপান চৰকাৰে তেওঁক দেশ এৰি যাবলৈ নির্দেশ দিছিল। পিছলৈ ফৰাচীৰ ভাৰত-চীনেও তেওঁৰ ওপৰত সম্পূর্ণ নিষেধাজ্ঞা ঘোষণা কৰে আৰু তাৰ পিছত হংকং আৰু আন কেইবাটাও ভূখণ্ডেও একে কামকে কৰে।

এনে পৰিস্থিতিত ডাঃ ছানে ইউৰোপ আৰু আমেৰিকাত দুবছৰ কটায়। তাৰ পিছত ১৯১০ খ্রীষ্টাব্দৰ জুন মাহত তেওঁ আন বিপ্লৱীসকলৰ সৈতে হোৱা এখন বৈঠকত অংশগ্রহণ কৰাৰ বাবে এছিয়ালৈ উভতি যায় য'ত তেওঁলোকে গুৱাংঝু দখল কৰাৰ বাবে ব্যাপক প্রচেষ্টা চলোৱাৰ সিদ্ধান্ত লয়। কিন্তু প্রচেষ্টাটো বিফল হোৱাত ডাঃ ছানে পুঁজি সংগ্রহৰ বাবে আমেৰিকালৈ উভতি গ'ল। তেওঁ আমেৰিকাত থকাৰ সময়ছোৱাত চীনত মাঞ্চনচু বিৰোধী বিপ্লৱৰ সূচনা হয় যিটো ১৯১১ খ্রীষ্টাব্দৰ বিপ্লৱৰ নিচিনাকৈ সফল হয়। ডাঃ ছানে ইয়াত নিজৰ স্থিতিৰ এক বৃহৎ ত্যাগ কৰি গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল (যিটোৰ সন্দর্ভত পূর্বৰ খণ্ডত অধ্যয়ন কৰি অহা হৈছে)। ১৯১২ চনৰ ১২ ফেব্রুৱাৰীত চীনৰ সম্রাট আৰু ৰাজকীয় পৰিয়ালে সিংহাসন এৰি দিয়াৰ ঠিক পিছদিনাই ডাঃ ছানেও চীন গণৰাজ্যৰ পদৰ পৰা পদত্যাগ কৰে আৰু ইউয়ানৰ প্রতি দিয়া প্রতিশ্রুতি অক্ষত ৰাখি ১৪ ফেব্রুৱাৰীত ইউয়ান শ্বি-কাইক তেওঁৰ উত্তৰাধিকাৰী হিচাপে নির্বাচিত কৰে।

কিন্তু ইউয়ান শ্বি-কাই চীন গণৰাজ্যৰ বাবে ভুল বাজী বুলি প্রমাণিত হৈছিল কাৰণ তেওঁ চীনক সম্রাট হিচাপে শাসন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল যিয়ে ডং ছানৰ সৈতে তেওঁৰ সম্পর্কক তিক্ত কৰি তুলিছিল আৰু তাৰ বাবে ডাঃ ছানে বিদ্রোহৰ জৰিয়তে তেওঁক উৎখাত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। কিন্তু বিদ্রোহ বিফল হৈ ডং ছান নির্বাসিত হৈ জাপানলৈ পলায়ন কৰে। কিন্তু ইউয়ানৰ বিৰুদ্ধে বিদ্রোহৰ পূর্বে ডং ছানে টুং মেং হুই আৰু অন্যান্য বিপ্লৱী গোটৰ সকলো সদস্যক একত্রিত কৰি চীনৰ কুওমিন্টাং বা 'জাতীয়তাবাদী দল'ৰ সংগঠন কৰিছিল। চীনৰ সংসদৰ দুয়োটা সদনত তেওঁৰ দলে সংখ্যাগৰিষ্ঠতা লাভ কৰে। ১৯১৬ খ্রীষ্টাব্দত ইউয়ান শ্বি-কাইৰ মৃত্যুৰ পিছতহে ডাঃ ছান চীনলৈ উভতি আহিছিল।

উভতি অহাৰ লগে লগে ডাঃ ছানে দক্ষিণ চীনত কেন্টনক ৰাজধানী হিচাপে লৈ এখন স্বতন্ত্র সামৰিক চৰকাৰ স্থাপনৰ চেষ্টা কৰে। তেওঁ নিজেই 'জেনেৰেলিচিমো' উপাধি গ্রহণ কৰিছিল যদিও কুওমিন্টাং মতাদর্শৰ বিৰুদ্ধে হোৱাৰ বাবে নিজৰ দলৰ সদস্যসকলৰ সমর্থন লাভ কৰাত ব্যর্থ হৈছিল। পশ্চিমীয়া জাতিসমূহেও তেওঁৰ কেণ্টন চৰকাৰক স্বীকৃতি প্রদানৰ আবেদন মানি চলা নাছিল। আনকি তেওঁ কেন্টনৰ নিজৰ অধীনস্থৰ হাতত চৰকাৰ হেৰুৱাইছিল যাক সমর্থক চেন চিউন মিঙে পিছলৈ ৰুছিয়াৰ

সহায়ত পুনৰুদ্ধাৰ কৰিব পাৰিছিল। ৰুছিয়াৰ বলছেভিক চৰকাৰে ডাঃ ছানক সহায় কৰিছিল আৰু তাৰ বাবে তেওঁ আৰু চীনত ৰুছিয়াৰ প্ৰতিনিধি আৰাব এডলফ জ'ফৰ মাজত ১৯২৩ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৫ জানুৱাৰীত 'ছান-জ'ফ ঘোষণা' নামেৰে জনাজাত চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰিছিল। এই ঘোষণাৰ জৰিয়তে ৰুছিয়াই চীনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় একত্ৰীকৰণ আৰু সম্পূৰ্ণ স্বাধীনতা লাভৰ ক্ষেত্ৰত কুওমিন্টাং দলক সম্পূৰ্ণ সমৰ্থন আগবঢ়াবলৈ সন্মত হয়। তাৰ বাবে ৰুছিয়াই ৰুছিয়াৰ পৰা মাইকেল বৰোডিনৰ নেতৃত্বত এটা পৰামৰ্শদাতা সংস্থা পঠিয়াই দিয়ে, যাক ডাঃ ছানে কুওমিন্টাং দলৰ ৰাজনৈতিক উপদেষ্টা হিচাপে নিযুক্তি দিয়ে।

ডঁ ছানে পশ্চিমীয়া দেশসমূহ আৰু জাপানৰ পৰা সাহায্য লাভ কৰাত ব্যৰ্থ হোৱাৰ বাবে ৰুছিয়াৰ নতুনকৈ গঠন হোৱা ছোভিয়েট চৰকাৰৰ প্ৰতি বাট চাই ৰ'ব লগীয়া হৈছিল। ছোভিয়েট সাম্যবাদী নেতাসকলৰ সমৰ্থনৰ লগতে তত্ত্বাৱধানত ডাঃ ছানে ছোভিয়েট সাম্যবাদী দলৰ আৰ্হিত কুওমিনটাং দলক পুনৰ সংগঠিত কৰে। চৌ এন লাইক কুওমিন্টাং দলৰ ৰাজনৈতিক বিভাগৰ মুৰব্বী নিযুক্তি দিয়া হয়। দল গঠনৰ প্ৰচেষ্টাৰ অংশ হিচাপে ডাঃ ছানে নিজৰ মতবাদ "জনসাধাৰণৰ তিনিটা নীতি"-অৰ্থাৎ জাতীয়তাবাদ, গণতন্ত্ৰ আৰু জনজীৱিকাৰ ওপৰত ধাৰাবাহিক বক্তৃতা প্ৰদান কৰে। কিন্তু স্বতন্ত্ৰ ঐক্যবদ্ধ চীনৰ চূড়ান্ত লক্ষ্য পূৰণ নোহোৱাকৈয়ে ১৯২৫ চনৰ মাৰ্চ মাহত পিকিঙত ডাঃ ছানে কৰ্কট ৰোগত আক্ৰান্ত হৈ মৃত্যু বৰণ কৰে। তাৰ পিছতো চীনত গণৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে তেওঁৰ উল্লেখযোগ্য অৱদান আৰু ত্যাগ আজিও ইতিহাস হৈয়েই আছে যিয়ে চীনৰ অন্যান্য নেতাসকলৰ মাজত তেওঁক অনন্য হোৱাৰ লগতে আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য কৰি তুলিছে।

W অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন ৭: কোন চনত ডাঃ ছান য়াত চেনৰ জন্ম হৈছিল ?

প্ৰশ্ন ৮: ট'উং মেং হুইৰ মুখপত্ৰৰ নাম লিখা।

প্ৰশ্ন ৯: আব্বাস এডলফ জ'ফে কোন আছিল ?

প্ৰশ্ন ১০: ডঁ ছান য়াট চেনে কাক কুওমিন্টাং পার্টিৰ ৰাজনৈতিক উপদেষ্টা হিচাপে নিযুক্তি দিছিল ?

2১১.৬ অধ্যায়টিৰ সংক্ষিপ্ত আলোচনা-

এই অধ্যায়টোৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি জানিব পাৰিছে যে: সংস্কাৰ আন্দোলন প্ৰকৃততে চীনত মানচুসকলৰ অধীনত আৰম্ভ হৈছিল আৰু চীনৰ যুৱ সম্ৰাট কুয়াং ছুৱে ১৮৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দৰ জুন মাহত ইয়াৰ

আৰম্ভণি কৰিছিল। চীনৰ ৰাজকীয় বিষয়াৰ এটা অংশৰ বিৰোধিতাৰ বাবে এইটোৱেই আছিল প্ৰথম সংস্কাৰ আন্দোলন যিটো মাত্ৰ এশ দিন ধৰি চলিছিল।

মানচু শাসন ব্যৱস্থাৰ প্ৰশাসনিক ব্যৱস্থা সংস্কাৰৰ জৰিয়তে বংশটোক সংৰক্ষণৰ দিয়াৰ বাবে ১৯০১ খ্ৰীষ্টাব্দত মানচু সম্ৰাজ্ঞী বিধৱা ছু ছিৰ অধীনত দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলন আৰম্ভ হয়। সমগ্ৰ সংস্কাৰ কাৰ্যসূচীৰ পৰিণতি স্বৰূপে এখন সংসদৰ গঠন হৈছিল আৰু সংস্কাৰ কাৰ্যসূচীৰ নৱম বছৰত গুপ্ত পৰিষদ আৰু মন্ত্ৰীমণ্ডলৰ সংগঠন হৈছিল।

১৯১১ খ্ৰীষ্টাব্দত দক্ষিণ চীনত বিপ্লৱী দল এটাৰ নেতৃত্বত বৰ্তমানৰ সাম্ৰাজ্যবাদী ব্যৱস্থাৰ অন্ত পেলাই চীন গণৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ চীনৰ কিং বা মানচু বংশৰ বিৰুদ্ধে সফল বিদ্ৰোহ কৰা হৈছিল। এই বিপ্লৱ আছিল এক দশকৰ আন্দোলন, বিদ্ৰোহ, বিদ্ৰোহৰ শিখৰ। শেষত ৰাজসেনাৰ সামৰিক স্থিতি দুৰ্বল হৈ পৰাৰ পিছত ৰাজপৰিয়ালৰ ৰক্ষণাবেক্ষণৰ বাবে আদালতত ব্যৱস্থা কৰাৰ লগে লগে তেতিয়াৰ মানচু সম্ৰাট আৰু ৰাজ পৰিয়ালে ১৯১২ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ফেব্ৰুৱাৰী মাহত সিংহাসন ত্যাগ কৰে।

ডাঃ ছান য়াট-চেন আছিল চীনা জাতীয়তাবাদী দল (কুওমিন্টাং)ৰ নেতা। ১৯১১-১২ চনত তেওঁ কিং বা মানচু বংশক উৎখাত কৰি নৱগঠিত চীন গণৰাজ্যৰ প্ৰথম অস্থায়ী ৰাষ্ট্ৰপতি হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰিছিল। তেওঁৰ মতবাদ আছিল "জনতাৰ তিনিটা নীতি" -অৰ্থাৎ জাতীয়তাবাদ, গণতন্ত্ৰ আৰু জনজীৱিকা।

O ১১.৭ অধিক জানিবলৈ-

১) ভিনাকে, H. M. (২০১৪), আধুনিক সময়ত দূৰ পূবৰ ইতিহাস (ষষ্ঠ সংস্কৰণ) সুৰজীত প্ৰকাশন, দিল্লী
২) চাৰাও, কে.টি.এছ. (২০১৮), মডার্ণ হিষ্ট্ৰীঅফ চাইনা (১৮৪০-১৯৪৯), সুৰজীত পাব্লিকেচনছ, দিল্লী
৩) কেমেৰন, এম ই, (১৯৩১), দ্য ৰিফর্ম মুভমেন্ট ইন চাইনা, ১৮৯৮-১৯১২, ষ্টেনফর্ড ইউনিভার্চিটি প্ৰেছ, চীন
৪) লেট'ৰেট, কে.এছ., (১৯৬৪), এ শ্ৰৰ্ট হিষ্ট্ৰী অৱ দ্য ফাৰ ইষ্ট, মেকমিলান, নিউয়র্ক
৫) সিং, এ.কে., (১৯৮৪), হিষ্ট্ৰী অৱ ফাৰ ইষ্ট ইন মডার্ণ টাইমছ, সুৰজীত পাব্লিকেচনছ, দিল্লী

K ১১.৮ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ানৰ উত্তৰ

প্ৰশ্ন নং ১ ৰ উত্তৰ: সংস্কাৰৰ শত দিনৰ।
প্ৰশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ: ১৯০১ খ্ৰীষ্টাব্দত।
৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ: ১৯০৩ খ্ৰীষ্টাব্দত।
৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ: কিং বা মানচু বংশ।
৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ: ১৯০৫ খ্ৰীষ্টাব্দত।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ১৯১২ চনত CE.

প্রশ্ন নং ৭ৰ উত্তৰ: ১৮৬৬ খ্রীষ্টাব্দত।

প্রশ্ন নং ৮ৰ উত্তৰ: মিন বাও।

৯ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: চীনত ৰুছিয়াৰ প্রতিনিধি।

প্রশ্ন নং ১০ৰ উত্তৰ: মাইকেল বৰোডিন।

M ১১.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

উ) অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০টা শব্দৰ ভিতৰত দিব)

প্রশ্ন ১: কাং ইউ-ৱেই কোন আছিল ?

প্রশ্ন ২: দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলন কেতিয়া স্থবিৰ হৈ পৰিল ?

প্রশ্ন ৩: মানচুসকলে কাৰ হাতত হংকং হেৰুৱালে আৰু কিয় ?

প্রশ্ন ৪: বিপ্লৱী মিত্রজোট বা টুং মেং হুই কোনে গঠন কৰিছিল ?

প্রশ্ন ৫: ডাঁ ছান য়াট-চেনৰ 'তিনিটা নীতি' কি আছিল ?

প্রশ্ন ৬: 'ছান-জ'ফ ঘোষণা' কি আছিল ?

খ) চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ প্রায় ১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত দিব)

প্রশ্ন ১: এটা চমু টোকা লিখক:

ক. সম্রাট কুৱাং ছু

খ. সম্রাজ্ঞী বিধৱা জু ছি।

গ. ৰেলপথ ৰাষ্ট্রীয়কৰণ

ঘ. ইউয়ান শ্বি-কাই

গ) দীঘলীয়া প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ প্রায় ৩০০-৫০০ টা শব্দৰ ভিতৰত দিব)

প্রশ্ন ১: চীনৰ সংস্কাৰৰ শত দিনৰ ওপৰত এটা টোকা লিখক।

প্রশ্ন ২: চীনৰ দ্বিতীয় সংস্কাৰ আন্দোলনৰ পটভূমি আৰু বিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

প্রশ্ন ৩: ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ কাৰণ আৰু ফলাফলৰ বিষয়ে বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ৪ : ডাঁ ছান য়াট-চেনৰ জীৱন আৰু কৃতিত্বৰ খতিয়ান কৰক।

প্রশ্ন ৫ : চীনত সাংবিধানিক চৰকাৰ স্থাপনৰ ক্ষেত্রত ডাঁ ছান য়াট-চেনৰ ভূমিকা লিখক।

*** *** ***

গোট-১২ : চীনৰ ৰাজনৈতিক আন্দোলন

অধ্যায় গাঁথনি

১২.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

১২.২ পৰিচয়

১২.৩ নতুন বৌদ্ধিক ধাৰণাসমূহৰ বিকাশ

১২.৪ চতুর্থ মে'ৰ আন্দোলনঃ ইয়াৰ প্রকৃতি আৰু গুৰুত্ব

১২.৫ ১৯২০ চনৰ ৰাজনৈতিক সংকট

১২.৬ জাতীয়তাবাদী দল বা কে.এম.টি.

১২.৭ সাৰাংশ

১২.৮ অধিক জানিবলৈ পঢ়ক

১২.৯ আপোনাৰ অগ্রগতিৰ পৰীক্ষাৰ উত্তৰসমূহ

১২.১০ আৰ্হি প্রশ্ন

১২.১ শিক্ষণৰ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে চীনত হোৱা ৰাজনৈতিক উত্থান-পতন আৰু বৌদ্ধিক পুনৰুজ্জীৱনৰ মাজৰ সম্পর্ক বিশ্লেষণ কৰি নতুন বৌদ্ধিক ধাৰণাৰ বিকাশ সম্পর্কে আলোকপাত কৰিব পাৰিব।
- বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিত চীনত হোৱা চতুর্থ মে'ৰ আন্দোলনৰ প্রকৃতি, ইয়াৰ কাৰণ, উল্লেখযোগ্য ব্যক্তিত্ব আৰু সমাজ, ৰাজনীতি, সংস্কৃতিৰ ওপৰত পৰা ইয়াৰ প্রভাৱ বুজি পাবলৈ সক্ষম হ'ব।
- ১৯২০ চনৰ চীনৰ ৰাজনৈতিক সংকট সম্পর্কে পর্যালোচনা কৰিবলৈ আৰু আধুনিক চীনৰ ইতিহাসত ইয়াৰ গুৰুত্ব সম্পর্কে আলোকপাত কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব।
- চীনা জাতীয়তাবাদ আৰু আভ্যন্তৰীণ ৰাজনীতিত কে.এম.টি. দলৰ প্রভাৱ সম্পর্কে পর্যালোচনা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব।

১২.২ পৰিচয়

প্রিয় শিক্ষার্থীসকল, আগৰ অধ্যায়ত আমি চীনাজাতীয়বাদৰ উদ্ভৱ আৰু সেই সময়খিনিত গ্রহণ কৰা সমাজ সংস্কাৰৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলোঁ। সেই অধ্যায়ত ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱ আৰু ডঁ ছান য়াট ছেনৰ (Dr. Sun Yat-sen) বিষয়েও আলোকপাত কৰা হৈছিল।

এই অধ্যায়ত আমি চীনৰ ৰাজনৈতিক পৰিৱর্তন আৰু নতুন ধাৰণাৰ উত্থানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিত চীন গভীৰ উত্থান-পতনৰ সন্মুখীন হৈছিল। ১৯১১ চনত চিং ৰাজবংশৰ (Qing Dynasty)ৰ পতনে ১৯১৯ চনৰ চতুর্থ মে'ৰ আন্দোলনৰ পথ প্রশস্ত কৰিছিল।এই আন্দোলন আছিল ভার্চাই চুক্তিৰ (Treaty of Versailles) বিৰুদ্ধে এক প্রতিবাদ, যিয়ে চীনত বৌদ্ধিক পুনৰুজ্জীৱন, মার্ক্সবাদ (Marxism) আৰু জাতীয়তাবাদ (nationalism)ৰ দৰে নতুন ধাৰণাৰ অন্বেষণৰ সূচনা কৰিছিল। ১৯২০ চনৰ সময়ছোৱাত চীন এক গভীৰ ৰাজনৈতিক সংকটৰ সন্মুখীন হৈছিল। এই সময়ত যুদ্ধবাজৰ (warlordism) শাসন আৰু বিদেশী হস্তক্ষেপে চীনক অস্থিৰ কৰি তুলিছিল। এই বিশৃঙ্খল পৰিস্থিতিৰ মাজত ছান য়াট ছেন আৰু পাছলৈ চিয়াং কাই-শ্বেক (Chiang Kai-shek)ৰ দৰে ব্যক্তিত্বৰ নেতৃত্বত জাতীয়তাবাদী দলে (KMT) এক জাতীয়তাবাদী আৰু গণতান্ত্রিক চৰকাৰৰ অধীনত চীনক একত্রিত কৰাৰ লক্ষ্যৰে আগবাঢ়ি আহিছিল। এই পৰিবর্তনশীল আৰু অস্থিৰ সময়ছোৱাই আধুনিক চীনা ৰাজনীতিৰ ভেটি স্থাপন কৰিছিল আৰু দেশখনৰ আগন্তুক দশকৰ ইতিহাস গঠনত গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল।

১২.৩ নতুন বৌদ্ধিক ধাৰণাসমূহৰ বিকাশ

বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ চীনৰ ৰাজনৈতিক বিপ্লৱ আৰু বৌদ্ধিক নৱজাগৰণ আছিল আন্তঃসম্পর্কিত প্রকৃতিৰ। ইয়াৰ পৰা অনুমান কৰিব পাৰি যে, ৰাজনৈতিক উত্থান-পতনৰ লগে লগে প্রায়ে নতুন বৌদ্ধিক ধাৰণাসমূহবো পৰিৱর্তন হয়। ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ দৰে গুৰুত্বপূর্ণ ৰাজনৈতিক ঘটনাৰ পূর্বে চীনত ইতিমধ্যে নতুন চিন্তা-ধাৰণাৰ প্রৱেশ ঘটিছিল, যিয়ে পৰৱর্তী সংস্কাৰৰ বাবে পথ প্রশস্ত কৰি তুলিছিল। ১৯০৫ চনত পৰীক্ষা ব্যৱস্থা (examination system)ৰ বিলুপ্তি ঘটাৰ লগে লগে চীনৰ পৰম্পৰাগত কনফুচিয়ান(Confucian) শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্রটো ডাঙৰ বিচ্যুতি ঘটিছিল। ইয়াৰ ফলত বিজ্ঞান আৰু প্রযুক্তিবিদ্যাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰাৰ বাবে আধুনিক শিক্ষাৰ দিশত

পৰিৱৰ্তনৰ পথ মুকলি হৈ পৰিছিল। অৱশ্যে ১৯১১ চনত চীন গণৰাজ্য স্থাপনৰ পাছতহে চীনত বৌদ্ধিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱেশ অধিক দৃঢ়ভাৱে বিকশিত হ'বলৈ ধৰে। ১৯১৭ চনৰ পৰা গতি লাভ কৰা এই নতুন বৌদ্ধিক পৰিৱেশে পৰৱৰ্তী দশকত চীনা চিন্তাধাৰা আৰু সংস্কৃতিৰ ক্ষেত্ৰত নৱজাগৰণৰ ভেটি স্থাপন কৰিছিল। এই বৌদ্ধিক নৱজাগৰণ কেৱল ৰাজনীতিতেই সীমাবদ্ধ থকা নাছিল; ই অৰ্থনীতি, সমাজ ব্যৱস্থা আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় নীতিৰ দৰে চীনা সমাজৰ বিভিন্ন দিশৰ লগত জড়িত বিষয়তো প্ৰভাৱ পেলায়। এই পৰিৱৰ্তনে পৰম্পৰাগত চিন্তাধাৰাৰ পৰা আঁতৰি যোৱাৰ ইংগিত দিছিল আৰু চীনৰ ভৱিষ্যতৰ দিশ নিৰ্ধাৰণত গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিছিল। যদিও আৰম্ভণিতে এই বৌদ্ধিক আন্দোলনৰ প্ৰভাৱ শিক্ষিত সমাজখনৰ মাজতে সীমাবদ্ধ আছিল তথাপি ইয়াৰ প্ৰভাৱ সমাজৰ সকলো স্তৰতে বিয়পি পৰিব বুলি আশা কৰা হৈছিল। অৱশেষত পৰৱৰ্তী সময়ত ই সাধাৰণ জনসাধাৰণক প্ৰভাৱিত কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। ইয়াৰ পৰা বুজা যায় যে, বৌদ্ধিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিৱৰ্তনসমূহে চীনৰ আধুনিকীকৰণত এক মৌলিক ভূমিকা পালন কৰিছিল আৰু আগন্তুক দশকসমূহত দেশখনৰ বিকাশত ই সুদূৰপ্ৰসাৰী প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল।

- **শৈক্ষিক বিকাশ**

১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ দৰে গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰাজনৈতিক ঘটনাৰ আগত আৰু পাছত চীনত বৌদ্ধিক পৰিৱৰ্তনৰ সূচনা কৰা শিক্ষাৰ ভূমিকাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰো আঁহক। ১৮৯৮ চনৰ আগলৈকে চীনৰ শিক্ষা প্ৰধানকৈ পৰম্পৰাগত বিষয়সমূহৰ ওপৰত কেন্দ্ৰীভূত হৈ আছিল আৰু পৰীক্ষা পদ্ধতিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিছিল। কিন্তু পশ্চিমীয়া মিছনেৰীসকলৰ আগমণে চীনৰ আধুনিক শিক্ষাপদ্ধতিলৈ এক পৰিৱৰ্তন কঢ়িয়াই আনে। মিছনেৰীসকলে চীনা সমাজৰ সৈতে সংযোগ স্থাপনৰ বাবে বিদ্যালয় আৰু চিকিৎসালয় স্থাপন কৰিছিল। মিছনেৰীসকলে বিশ্বাস কৰিছিল যে, শিক্ষা ব্যৱস্থাই খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ প্ৰসাৰত সহায় কৰিব পাৰে আৰু সামাজিক পৰিৱৰ্তন সাধন কৰিব পাৰে। মিছনেৰীসকলৰ প্ৰচেষ্টাৰ সত্ত্বেও প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত স্থাপন কৰা বিদ্যালয়সমূহে প্ৰায়ে আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ বিপৰীতে ধৰ্মীয় শিক্ষাক প্ৰাধান্য দিছিল আৰু বহু শিক্ষকেই যথোপযুক্ত প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত নাছিল। ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱৰ পিছতহে চীনত সামগ্ৰিক শিক্ষাৰ গুৰুত্বক স্বীকৃতি দিয়া হৈছিল। ফলস্বৰূপে, বিদেশীৰ সৈতে ঘনিষ্ঠ সংযোগ থকা সচেতন বিষয়াসকলেও "পশ্চিমীয়া শিক্ষা" ৰ প্ৰয়োজনীয়তা তথা গুৰুত্ব স্বীকাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। সেইবাবে শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত চীনক "খুলি দিয়া" (process of "opening") প্ৰক্ৰিয়াটো বিদেশীসকলৰ দ্বাৰা আৰম্ভ কৰা বুলি ক'ব পাৰি আৰু এই দিশত মিছনেৰীসকলে বিশেষ আগ্ৰহ দেখুৱাইছিল। সেয়েহে বিদ্যালয় আৰু চিকিৎসালয় স্থাপনৰ মূল উদ্দেশ্য তেওঁলোকৰ ধৰ্মপ্ৰচাৰ কাৰ্যকলাপ আছিল যদিও ইয়াৰ বাহিৰেও

তেওঁলোকে চীনা জনসাধাৰণৰ সৈতে ঘনিষ্ঠ সম্পৰ্ক স্থাপন কৰাৰ ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰিছিল। ১৯০০ চনৰ পৰা ১৯১০ চনৰ ভিতৰৰ সময়চোৱাত প্ৰাথমিক, মাধ্যমিক আৰু উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ বিস্তাৰ উল্লেখযোগ্য আছিল। ১৮৬৫ চনত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা টুংৱেন কলেজ (Tungwen College) আৰু লি হং চাং (Li Hung-chang)ৰ দ্বাৰা ১৮৯৫ চনত তিয়েনচিন(Tientsin)ত স্থাপন হোৱা পেইয়াং বিশ্ববিদ্যালয় (Peiyang University) এই দিশত মাইলৰ খুঁটি ৰূপে চিহ্নিত হৈছিল। অৱশ্যে ১৯০০ চনৰ আগতেও চিয়াও-তুং-পু নানয়াং (Chiao-tung-pu Nanyang) আৰু পিকিং বিশ্ববিদ্যালয় (Peking University)ৰ দৰে শিক্ষানুষ্ঠানো স্থাপিত হৈছিল।১৮৯৮ চনৰ সংস্কাৰ কাৰ্যসূচীত পৰীক্ষা পদ্ধতি সলনি কৰি ৰাষ্ট্ৰীয় বিদ্যালয় ব্যৱস্থা স্থাপন কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিয়া হৈছিল। সেয়ে হ'লেও ১৯০৫ চনত পৰীক্ষা পদ্ধতি বিলুপ্তিৰ পৰাহে শিক্ষাৰ প্ৰকৃত পৰিৱৰ্তন আৰম্ভ হয়। এই পৰীক্ষা পদ্ধতি বিলুপ্তিয়ে আধুনিক বিষয়সমূহৰ প্ৰৱেশৰ পথ মুকলি কৰিছিল আৰু বিস্তৃত শৈক্ষিক সংস্কাৰৰ পথ প্ৰশস্ত কৰি তুলিছিল। ই চীনত পৰম্পৰাগত মূল্যবোধৰ অৱনতি আৰু নতুন বৌদ্ধিক আন্দোলনৰ উত্থানতো অৰিহণা যোগাইছিল। পৰৱৰ্তী সময়ত, ১৯০৮ চনত সাংবিধানিক চৰকাৰ প্ৰৱৰ্তনৰ প্ৰস্তুতিৰ সৈতে সংগতি ৰাখি এক বিস্তৃত শৈক্ষিক কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰা হৈছিল। এই সময়চোৱাত ভালেমান বিদ্যালয় নিৰ্মাণ হোৱা দেখা গৈছিল। বহুতো মন্দিৰক পশ্চিমীয়া জ্ঞান শিক্ষা দিয়া বিদ্যালয়লৈ ৰূপান্তৰিত কৰা হৈছিল।

ৰাজনৈতিক বিপ্লৱে গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তন আনিব নোৱৰাৰ ফলত বুদ্ধিজীৱীসকলে শিক্ষাৰ জৰিয়তে অধিক গভীৰ পৰিৱৰ্তনৰ পোষকতা কৰিছিল। তেওঁলোকে এক নতুন সাহিত্যৰ প্ৰয়োজনীয়তা উপলব্ধি কৰিছিল আৰু চীনা চিন্তাধাৰাক বিশ্বজনীন ধাৰণাৰ সৈতে একত্ৰিত কৰাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। এই বৌদ্ধিক পৰিৱৰ্তনৰ ফলত বৃত্তিমূলক শিক্ষাৰ প্ৰৱৰ্তন আৰু সাহিত্যিক-সামাজিক অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত এক সমালোচনামূলক দৃষ্টিভংগীৰ সৃষ্টি হৈছিল। অৱশ্যে এই পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰভাৱ ধীৰে ধীৰে অনুভূত হৈছিল আৰু শৈক্ষিক সংস্কাৰবোৰ সম্পূৰ্ণৰূপে স্থাপন হ'বলৈ সময় লাগিছিল। অৱশেষত, চীনত শিক্ষাই কেৱল ৰাজহুৱা পদ সুৰক্ষিত কৰা (যেনে- চৰকাৰী চাকৰি লাভ কৰাৰ মাধ্যম)ৰ পৰিৱৰ্তে সমাজৰ অগ্ৰগতি আৰু ব্যক্তিগত উন্নতিৰ মাধ্যম হিচাপে অধিক গুৰুত্ব অৰ্জন কৰিলে।

- **বৌদ্ধিক বিকাশত সংবাদমাধ্যমৰ প্ৰভাৱঃ**

বিদ্যালয়ৰ লগতে বৌদ্ধিক জাগৰণত অৰিহণা যোগোৱা আন এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰক আছিল নিঃসন্দেহে সংবাদমাধ্যম। সংবাদমাধ্যমে নতুন ধাৰণাসমূহৰ প্ৰকাশৰ বাবে এখন মঞ্চ হিচাপে কাম কৰিছিল আৰু দেশ-বিদেশৰ ঘটনাৰ বিষয়ে তথ্যৰ উৎস হিচাপে ব্যৱহৃত হৈছিল। যদিও বিদেশী ভাষা, বিশেষকৈ ইংৰাজী ভাষাৰ বাতৰিকাকতসমূহে দীৰ্ঘদিন ধৰি চীন আৰু আন দেশত সংঘটিত ঘটনাসমূহৰ

ওপৰত আলোচনা আগবঢ়াইছিল, কিন্তু সেইবোৰ মূলত বিদেশীসকলৰ বাবেহে আছিল। এইবোৰে চীনাসকলৰ মাজত চিন্তাধাৰা উদ্দীপিত কৰাৰ পৰিৱর্তে পশ্চিমীয়া দৃষ্টিভংগীহে প্ৰকাশ কৰিছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে স্থানীয় প্ৰকাশনসমূহৰ জৰিয়তে চীনে নিজৰ দৃষ্টিভংগী নির্মাণ আৰু প্ৰকাশ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। ১৮৭০ চনত প্ৰথম চীনা বাতৰি কাকতখন প্ৰকাশ পায়। এইখন প্ৰকাশৰ অন্তৰালত বক্সাৰ আন্দোলন (Boxer movement)ৰ দমন, মানচু সংস্কাৰ কার্যসূচী(Manchu reform)ৰ আৰম্ভণি আৰু মানচুবিৰোধী(anti-Manchu) মনোভাৱৰ দৰে ঘটনাবোৰে প্ৰেৰণা যোগাইছিল। প্ৰথম অৱস্থাত প্ৰধান সংবাদপত্ৰসমূহে স্থানীয় বাতৰিহে পৰিৱেশন কৰিছিল, কিন্তু উন্নত যোগাযোগ ব্যৱস্থাই এই সংবাদপত্ৰসমূহক বহল পৰিসৰত বাতৰি প্ৰকাশৰ সুবিধা প্ৰদান কৰে। যদিও বহু সংবাদপত্ৰ মূলতে প্ৰচাৰযন্ত্ৰ (propaganda tool)স্বৰূপ, বিদেশী পৃষ্ঠপোষক অথবা ব্যক্তিগত স্বার্থৰ প্ৰতিনিধি আছিল, তথাপি সিবিলাকে বৈদেশিক সম্পর্ক আৰু আভ্যন্তৰীণ সমস্যাৰ ওপৰত আলোচনা কৰা চিন্তাধাৰাক উৎসাহিত কৰিছিল।

বাতৰিকাকতৰ উপৰিও মহিলা আলোচনীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সাহিত্য আৰু বিজ্ঞান বিষয়ক পত্ৰিকাৰো উদ্ভৱ হৈছিল।১৯১৫ চনত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা 'নিউ য়ুথ' (New Youth)ৰ দৰে আলোচনীসমূহে নতুন ধাৰণাসমূহ প্ৰকাশ কৰাত গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। **উইকলি ৰিভিউ** (Weekly Review)আৰু পিছলৈ **দ্য ৰেনেছাঁ** (The Renaissance) নামেৰে জনাজাত **নিউ টাইড** (New Tide)ৰ দৰে অন্যান্য প্ৰকাশনবোৰো বৌদ্ধিক ক্ষেত্ৰত প্ৰভাৱশালী আছিল। ইয়াৰে **নিউ টাইড**ক পিকিং বিশ্ববিদ্যালয়(Peking University)ৰ শিক্ষার্থীসকলে পৃষ্ঠপোষকতা কৰিছিল। বিভিন্ন বিদ্যালয়সমূহেও নিজৰ প্ৰকাশন আৰম্ভ কৰিছিল, য'ত সামাজিক বিষয়ৰ গল্প, নাটক, প্ৰবন্ধ আদি প্ৰকাশ কৰা হৈছিল। শেষত, মানুহৰ বর্ধিত গতিবিধিয়েও এই সময়চোৱাত বৌদ্ধিক শক্তি হিচাপে কাম কৰিছিল।

- **সাহিত্যিক পুনৰুত্থানঃ**

১৯১৭ চনৰ সময়ছোৱাৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা আৰু পদ্ধতিগতভাৱে প্ৰচাৰ কৰা "নিউ টাইড" (new tide)নামেৰে জনাজাত আন্দোলনটোৰ আন এক অভিব্যক্তি আছিল চীনৰ "সাহিত্যিক বিপ্লৱ"। ইয়াক আনুষ্ঠানিকভাৱে আৰম্ভ কৰিছিল ডঁ হু শ্য শ্বি (Dr. Hu Suh Shih) নামৰ আমেৰিকাত প্ৰশিক্ষিত পণ্ডিত তথা পিকিং ৰাষ্ট্ৰীয় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষা পৰিষদৰ সদস্যজনে। ১৯১৭ চনৰ আৰম্ভণিতে তেওঁ ৰাজহুৱাভাৱে ঘোষণা কৰিছিল যে, ইয়াৰ পাছৰ পৰা তেওঁ কেৱল কথিত ভাষাতহে লিখিব আৰু পুৰণি সাহিত্যিক ভাষাক তেওঁৰ অভিব্যক্তিৰ মাধ্যম হিচাপে ত্যাগ কৰিব। ইয়াৰ ফলত চীনাসকলৰ লিখনি আৰু কথোপকথনৰ পদ্ধতিলৈ ডাঙৰ পৰিৱর্তন আহি পৰে। এই পৰিৱর্তন অতি গুৰুত্বপূর্ণ আছিল, কাৰণ চীনৰ পুৰণি সাহিত্যিক ভাষাটোক পূর্বৰ ইউৰোপত লেটিন ভাষাৰ দৰে বিশেষ গুৰুত্বপূর্ণ

বুলি ধৰা হৈছিল। কিন্তু পুৰণি চৰকাৰৰ পতনৰ পাছত পৰিস্থিতি সলনি হৈছিল আৰু লগতে পুৰণি পদ্ধতিৰে পণ্ডিতসকলক পৰীক্ষা কৰা প্ৰথা বন্ধ কৰা হৈছিল। ডঁ হুৰ এই ধাৰণাই তাৎক্ষণিকভাৱে গ্ৰহণযোগ্যতা লাভ কৰে আৰু অতি সোনকালে বিদ্যালয়সমূহত পুৰণি ভাষাৰ পৰিৱৰ্তে কথিত ভাষা পঢ়োৱা আৰম্ভ কৰা হয়। একে সময়তে ভাষাটোক সহজ কৰি অধিক লোকক পঢ়া-লেখা শিকোৱাৰ ক্ষেত্ৰতো কাম আৰম্ভ কৰা হয়। ইয়াৰ বাবে তেওঁলোকে নতুন বৰ্ণমালাৰ সৃষ্টি কৰে আৰু লিখা আখৰবোৰো সৰল কৰে। ই জাতীয়তাবাদী লক্ষ্যৰ সৰ্বশিক্ষা আন্দোলনৰ সৈতে জড়িত আছিল আৰু ইয়াৰ মুখ্য নেতা আছিল ৰাই. চি. জেমছ ইয়েন (Y.C. James Yen)। তেওঁ আৰু তেওঁৰ সহকৰ্মীসকলে প্ৰচলিত কথিত ভাষাৰ ভিতৰত সৰ্বাধিক ব্যৱহৃত প্ৰায় ১৩০০ টা আখৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এক পাঠ্যক্ৰম প্ৰস্তুত কৰি উলিয়াইছিল। এই আখৰবোৰ শিকিলেই মানুহে সৰল ব্যৱসায়িক চিঠি লিখিব পাৰিছিল, হিচাব ৰাখিব পাৰিছিল আৰু সাধাৰণবাতৰিকাকত পঢ়ি বুজিব পাৰিছিল। এই কাৰ্যসূচী ৰাষ্ট্ৰীয় সৰ্বশিক্ষা সমিতিৰ জৰিয়তে সংগঠিত কৰা হৈছিল, যিয়ে কম সময়ৰ ভিতৰতে বহু লোকক ব্যৱহাৰিক দক্ষতা শিকোৱাৰ চেষ্টা কৰিছিল। বিশেষকৈ চহৰসমূহত বহু স্বেচ্ছাসেৱকে আন লোকক লিখা-পঢ়া শিকিবলৈ সহায় কৰিছিল। পাছলৈ এই ধাৰণাসমূহ কমিউনিষ্ট দলসমূহেও ব্যৱহাৰ কৰিছিল।

- **বৌদ্ধিক উত্থান-পতন**

চীনত সামৰিক শাসন প্ৰতিষ্ঠা হোৱাৰ পাছত চীনা বুদ্ধিজীৱীসকলে ৰাজনীতিৰ পৰা মন আঁতৰাই আনি আন ক্ষেত্ৰলৈ কেন্দ্ৰীভূত কৰিছিল। এই পৰিৱৰ্তনে বৌদ্ধিক জাগৰণৰ সূচনা কৰিছিল, য'ত চীনা আৰু বিদেশী দুয়োখন সমাজৰ সকলো দিশক সমালোচনামূলক দৃষ্টিৰে পৰ্যালোচনা কৰা হৈছিল। এই পৰ্যালোচনাৰ উদ্দেশ্য আছিল আধুনিক বৈজ্ঞানিক আৰু দাৰ্শনিক ধাৰণাসমূহ বিবেচনা কৰি সমসাময়িক চীনা জীৱনৰ সন্দৰ্ভত সেইবোৰৰ মূল্যায়ন কৰা। এই সময়চোৱাত জন ডিউই(John Dewey)ৰ প্ৰভাৱ আছিল গুৰুত্বপূৰ্ণ, যাৰ ব্যৱহাৰিক দৃষ্টিভংগীয়ে সামাজিক প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। ডিউইৰ দৃষ্টিভংগী বহু চীনা বুদ্ধিজীৱীৰ মাজত গ্ৰহণযোগ্য হৈছিল, বিশেষকৈ যিসকলে আমেৰিকাত অধ্যয়নৰ সময়ত তেওঁৰ চিন্তাধাৰাৰ সৈতে পৰিচিত হৈছিল। ডিউই চীনলৈ আহি পিকিং বিশ্ববিদ্যালয় আৰু দেশজুৰি বিভিন্ন প্ৰতিষ্ঠানত ভাষণ দিয়া সময়ত তেওঁৰ প্ৰভাৱ আৰু অধিক দৃঢ় হয়।

সেই সময়ত আন এজন প্ৰভাৱশালী ব্যক্তিত্ব আছিল বাৰ্ট্ৰাণ্ড ৰাছেল, যাৰ দাৰ্শনিক দৃষ্টিভংগী চীনা বৌদ্ধিক অভিজাত সমাজৰ এক অংশৰ মাজত জনপ্ৰিয় হৈছিল।প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ অভিজ্ঞতা আৰু তাৰ পাছৰ পৰিস্থিতিয়েও চীনা বুদ্ধিজীৱীসকলৰ সমালোচনামূলক দৃষ্টিভংগী গঢ়াত ভূমিকা পালন কৰিছিল। যুদ্ধৰ সময়ত হোৱা ব্যাপক পৰিমাণৰ সংগঠিত হিংসা খ্ৰীষ্টান শান্তিৰ আদৰ্শৰ বিপৰীতমুখী

আছিলআৰু ইয়াৰ ফলত চীনৰ পশ্চিমীয়া ব্যৱস্থাৰ ওপৰত থকা সন্মান হ্ৰাস পাইছিল। ইয়াৰ উপৰিও চীনত জাৰ্মান-বিৰোধী অপপ্ৰচাৰৰ ফলত পশ্চিমীয়া প্ৰতিষ্ঠানসমূহৰ সন্দৰ্ভত গভীৰ চিন্তা-চৰ্চা চলিছিল। অৱশ্যে চীনা জাতীয়তাবাদৰ বাবে আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ অনুঘটক আছিল পেৰিছ সন্মিলনৰ পাছত উদ্ভৱ হোৱা পৰিস্থিতি, বিশেষকৈ শান্টুঙ বঁটা (Shantung award) সম্পৰ্কীয় বিতৰ্কিত বিষয়টো। এই ঘটনাই চীনা বুদ্ধিজীৱীকসকলৰ মাজত জাতীয়তাবাদী ভাৱ-অনুভূতি বৃদ্ধি কৰিছিল, যাৰ ফলত ১৯১৯ চনৰ পৰৱৰ্তী সময়ছোৱাত জাতীয়তাবাদৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ দায়বদ্ধতা অধিক দৃঢ় হৈছিল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতিৰ পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্নঃ১ কোনে পেইয়াং বিশ্ববিদ্যালয় স্থাপন কৰিছিল আৰু ই ক'ত অৱস্থিত?

প্ৰশ্নঃ২ চীনত কেতিয়া পৰীক্ষা পদ্ধতিৰ বিলুপ্তি ঘটোৱা হৈছিল?

প্ৰশ্নঃ৩ বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিত চীনত বৌদ্ধিক চিন্তা-চৰ্চা গঢ়ি উঠাত প্ৰভাৱ পেলোৱা দুটা প্ৰকাশনৰ নাম লিখা?

১২.৪ চতুৰ্থ মে'ৰ আন্দোলনঃ ইয়াৰ প্ৰকৃতি আৰু গুৰুত্ব

ভাৰ্চাই চুক্তি চীনৰ বাবে গভীৰভাৱে হতাশাজনকবুলি প্ৰমাণিত হৈছিল, যিয়ে তেওঁলোকৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মৰ্যাদা উন্নীত কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল। ইয়াৰ ফলত চীনত ব্যাপক ক্ষোভৰ সৃষ্টি হৈছিল। পিকিঙত হোৱা শিক্ষাৰ্থীসকলৰ প্ৰতিবাদত বিষয়া-কৰ্মচাৰীসকলৰ বিৰুদ্ধে জাপানৰ সৈতে গোপন বুজাবুজিৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰা হয়। ইয়াৰ প্ৰতিক্ৰিয়াত, চীনা ব্যৱসায়ীসকলে বিদেশীসকলৰ বিৰুদ্ধে, বিশেষকৈ জাপানী স্বাৰ্থৰ বিৰুদ্ধে দেশজোৰা বয়কট আৰম্ভ কৰে।ইয়াৰ ফলস্বৰূপে জাপানৰ অৰ্থনীতি ক্ষতিগ্ৰস্ত হৈছিল আৰু জাপানে চীনৰ সৈতে নতুন আলোচনা আৰম্ভ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। অৱশ্যে পিকিং চৰকাৰে আলোচনাত লিপ্ত হোৱাৰ আগেয়ে শান্টুঙৰ বিনাচৰ্তে আত্মসমৰ্পণৰ ওপৰত জোৰ দি আছিল। এই পৰিস্থিতি ১৯২১ চনৰ ৱাশ্বিংটন সন্মিলনলৈকে চলি আছিল।

১৯১৯ চনৰ ৪ মে' তাৰিখে পিকিঙৰ গেট অৱ হেভেনলি পীচ (gate of heavenly peace)ৰ সম্মুখত পিকিং ৰাষ্ট্ৰীয় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ্থীসকলে কৰা জোৰদাৰ প্ৰতিবাদৰে আৰম্ভ হোৱা এই ছাত্ৰ বিদ্ৰোহক চতুৰ্থ মে'ৰ আন্দোলন বুলি জনা যায়। এইটো আছিল শিক্ষাৰ্থী আৰু বুদ্ধিজীৱীসকলৰ দ্বাৰা হোৱা প্ৰথম সংগঠিত প্ৰতিবাদ। এই প্ৰতিবাদত ভাৰ্চাই শান্তি সন্মিলনত মিত্ৰ শক্তিৰ দ্বাৰা চীনৰ ওপৰত কৰা অত্যাচাৰৰ বিৰোধীতা কৰা হৈছিল। আচাৰ্য চাই ইউয়ান পেই (T'sai Yuan P'ei)ৰ নেতৃত্বত

ছাত্রসকলে ডঁ হু শ্বি (Dr. Hu Shih), লি তা-চাও (Li Ta-chao) আৰু চেন তু-চিউ(Ch'en Tu-hsiu)ৰ দৰে বিশিষ্ট পণ্ডিতসকলৰ পৰা অনুপ্রেৰণা আৰু সমর্থন লাভ কৰিছিল। আচার্য চাইয়ে পৰম্পৰাগত কনফুচিয়ান শিক্ষাৰ পৰা আঁতৰি বৈজ্ঞানিক, প্রযুক্তি আৰু ৰাজনৈতিক চিন্তাধাৰাৰ আধুনিক অগ্রগতি গ্রহণ কৰাৰ পোষকতা কৰিছিল।

এই বুদ্ধিজীৱীসকলে বিশ্বাস কৰিছিল যে কেৱল এখন গণৰাজ্য প্রতিষ্ঠা কৰিলেই চীনৰ অসংখ্য সমস্যাৰ সমাধান নহয়। তেওঁলোকে চীনক আঞ্চলিক শোষণ আৰু ৰাজনৈতিক দাসত্বৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ ৰাজনৈতিক সংস্কাৰৰ লগতে নতুন সাংস্কৃতিক চেতনাৰ বিকাশ ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। 'নিউ টাইড' (New Tide) নামেৰে জনাজাত এক আন্দোলন আৰম্ভ কৰি তেওঁলোকে চীনৰ সাংস্কৃতিক আৰু বৌদ্ধিক দৃশ্যপটত এক গভীৰ পৰিৱর্তনৰ সূচনা কৰিছিল। ১৯১৫ চনত চেন টু চিউ (Ch'en Tu-hsiu) নামৰ আচার্য চাইৰ এজন নিষ্ঠাবান অনুগামীয়ে চাংহাইত 'চিউ চিং নিঅেন' বা 'নিউ ইয়ুথ' (Hsiu Ch'ing Nien or New Youth) নামৰ এখন নতুন আলোচনী আৰম্ভ কৰিছিল। এই প্রকাশনৰ জৰিয়তে তেওঁ চীনা যুৱসমাজক পুৰণিকলীয়া সামাজিক নীতি-নিয়মৰ সীমাবদ্ধতাৰ পৰা মুক্ত হ'বলৈ আহ্বান জনাইছিল। চেনে বিশ্বাস কৰিছিল যে চীনৰ যুৱশক্তিয়েহে বিশ্বৰ প্রগতিৰ সৈতে খোজত খোজ মিলাই জাতিটোক আগু�ৱাই নিব পাৰিব। তেওঁ চীনক পৰিৱর্তনশীল পৰিস্থিতিত নিজকে খাপ খু�ৱাই লৈ টিকি থাকিবলৈ শিকাব লাগিব বুলি জো�ৰ দিছিল। বিশ্ববিদ্যালয় সাহিত্য বিদ্যাপীঠৰ গুৰু (চীনৰ বিশ্ববিদ্যালয় সাহিত্য বিদ্যাপীঠক পৰম্পৰাগতভাৱে 'কলেজ/স্কুল অৱ লিটাৰেচাৰ' বা 'ফেকাল্টি অৱ লিটাৰেচাৰ' বুলি কোৱা হৈছিল) হিচাপে চেনে তেওঁৰ ছাত্রসকলৰ মাজত শ্রদ্ধাৰ পাত্র হৈ পৰিছিল। তেওঁলোকে ছেনৰ 'কনফুচিয়াছৰ পুৰণি কৌতুহলৰ দোকান ধ্বংস কৰক' (Destroy the old curiosity shop of Confucius) বুলি কৰা উক্তিক দোহাৰিছিল, যিয়ে পৰম্পৰাগত কনফুচিয়ান ব্যৱস্থাক ধ্বংস কৰাৰ আহ্বান জনাইছিল।

ছেনে কনফুচিয়াছবাদৰ বিৰোধিতা কৰিছিল মূলতঃ দুটা কাৰণতঃ

- তেওঁ বিশ্বাস কৰিছিল যে কনফুচিয়াছবাদ আৰু গণতন্ত্রবাদ সম্পূর্ণৰূপে অসামঞ্জস্যপূর্ণ। পশ্চিমৰ পৰা উদ্ভূত গণতন্ত্রবাদে যদিও সকলোৰে বাবে সমানভাৱে প্রযোজ্য এক আইনী ব্যৱস্থাৰ পোষকতা কৰিছিল তাৰ বিপৰীতে কিন্তু কনফুচিয়াছবাদে সমতাৰ প্রতি গুৰুত্ব নিদিয়াকৈ শ্রেণীভিত্তিক সম্পর্ক আৰু নির্দ্ধাৰিত কর্তব্যৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰিছিল।

- চেনে যুক্তি দিছিল যে ৰাজনীতি, অর্থনীতি, লিঙ্গভূমিকা, বিবাহ, বিবাহবিচ্ছেদ, নৈতিকতা আৰু পৰিয়াল ব্যৱস্থাকে ধৰি বিভিন্ন দিশত কনফুচিয়াছবাদ পুৰণি আৰু আধুনিক জীৱনৰ বাবে অনুপযুক্ত।

ডঁ হু শ্বিয়ে (Dr. Hu Shih) আমেৰিকাৰ কর্নেল বিশ্ববিদ্যালয়ত অধ্যয়ন কৰিছিল আৰু তেওঁ ডঁ জন ডিউইৰ দ্বাৰা প্রভাৱিত হৈছিল। ডঁ শ্বিয়ে চীনৰ অভিজাত আৰু সাধাৰণ লোকৰ মাজত থকা ভাষাগত বিভাজন দূৰ কৰাৰ লক্ষ্যৰে এক সাহিত্যিক আন্দোলন আৰম্ভ কৰিছিল। তেওঁ পুৰণি ভাষাটোৰ ঠাইত এক গতিশীল, গণতান্ত্রিক আৰু বৈজ্ঞানিক প্রকাশভংগী ব্যৱহাৰৰ পোষকতা কৰিছিল। অৱশেষত তেওঁ সাহিত্যিক উদ্দেশ্যত পিকিঙৰ স্থানীয় কথ্য ভাষা, যাক 'Pai-Hua' বা 'National Speech' বোলা হয় তাক বাছি লৈছিল। 'পাই-হুৱা'ৰ প্রচাৰৰ সমান্তৰালভাৱে সমগ্র দেশতে 'Kuo Yu' বা 'National Language' নামেৰে জনাজাত মেণ্ডাৰিন(Mandarin) ভাষাৰ এক কথ্য উপভাষাক মান্যৰূপ দিবলৈ চেষ্টা চলোৱা হৈছিল।

নতুন ভাষা ব্যৱস্থা 'পাই-হুৱা'ই আধুনিক চীনা পণ্ডিতসকলৰ পৰা গুৰুত্বপূর্ণ সমর্থন লাভ কৰিছিল, কাৰণ ই শাস্ত্রীয় সাহিত্যিৰ আধিপত্যক প্রত্যাহ্বান জনোৱাত সহায় কৰিছিল। ফলস্বৰূপে, চীনা সংবাদপত্রৰ সাহিত্য শাখাৰ সম্পাদকসকলে তেওঁলোকৰ বহুল পঢ়ুৱৈৰ ৰুচিক সন্মান জনাবলৈ 'পাই-হুৱা' শৈলী গ্রহণ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। চেন তু-চিউয়ে (Ch'en Tu-hsiu) তেওঁৰ আলোচনী 'নিউ য়ুথ'ত প্রকাশিত "এ লিটাৰেৰী ৰিভলিউশ্যন" (A Literary Revolution) শীর্ষক প্রবন্ধত এই 'পাই-হুৱা' শৈলীৰ জোৰদাৰ সমর্থন কৰিছিল। এই সংস্কাৰে বৈপ্লৱিক সম্ভাৱনা কঢ়িয়াই আনিছিল, কাৰণ ই এক সাহিত্যিক নৱজাগৰণৰ সূচনা কৰিছিল আৰু চীনৰ সমগ্র সাহিত্যিক পৰম্পৰাক পুনৰ মূল্যায়ন কৰাৰ বাবে এক অনুকূল পৰিৱেশ প্রদান কৰিছিল।

পিকিং বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ইতিহাসৰ অধ্যাপক লি তা-চাওৱে (Li Ta-chao) চীনৰ নতুন সাংস্কৃতিক আন্দোলনত গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। কান্ট আৰু হেগেল দৰে প্রখ্যাত জার্মান চিন্তাবিদসকলৰ ৰাজনৈতিক দর্শনৰ দ্বাৰা গভীৰভাৱে প্রভাৱিত হৈ লিয়ে "Ching"বা "Youth" আৰু "Chin" বা "Now" শীর্ষক প্রবন্ধসমূহত তেওঁৰ নতুন ৰাজনৈতিক ধাৰণাসমূহ ব্যক্ত কৰিছিল। তেওঁ যুৱপ্রজন্মৰ চিৰন্তন প্রকৃতি আৰু বর্তমানৰ শাশ্বত অস্তিত্বৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি কৈছিল যে, অতীতৰ স্থান বর্তমানত থাকে আৰু বর্তমানে ভৱিষ্যত গঢ়ে। চীনৰ নতুন সাংস্কৃতিক আন্দোলনক ইউৰোপীয় নৱজাগৰণৰ সৈতে তুলনা কৰিব পৰাকৈ তিনিটা স্পষ্ট বৈশিষ্ট্য নির্দ্ধাৰণ কৰিব পাৰি। প্রথমে, ই প্রাচীন চীনৰ ধ্রুপদী সাহিত্যৰ সলনি জনসাধাৰণৰ কথ্য ভাষাত লিখা নতুন সাহিত্যক প্রচাৰ কৰিবলৈ কৰা সচেতন প্রচেষ্টা আছিল। দ্বিতীয়তে, ই পৰম্পৰাগত সাংস্কৃতিক ধাৰণা আৰু প্রতিষ্ঠানসমূহৰ সমালোচনা

কৰিছিল, যাৰ উদ্দেশ্য আছিল মানুহক সেইবোৰৰ শৃংখলাৰ পৰা মুক্ত কৰি মানৱীয় মূল্যবোধৰ উৎকর্ষ সাধন কৰা। তৃতীয়তে, ই মানৱতাবাদক আকোৱালি লৈছিল, কিয়নো ইয়াৰ নেতাসকলে ঐতিহাসিক সমালোচনা আৰু গৱেষণাৰ আধুনিক পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰি চীনৰ সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য অধ্যয়ন কৰিবলৈ বিচাৰিছিল।

চতুর্থ মে'ৰ আন্দোলন কেৱল জাতীয়তাবাদী প্ৰচেষ্টা হিচাপেই নহয়, ই সাংস্কৃতিক ৰূপান্তৰ হিচাপেও আত্মপ্ৰকাশ কৰিছিল। ১৯১৫ আৰু ১৯১৮ চনৰ চীনা-জাপানী সন্ধি আৰু পেৰিছ শান্তি সম্মিলনৰ অন্যায় ফলাফলক লৈ যুৱ বুদ্ধিজীৱীসকলৰ অসন্তুষ্টিৰ পৰা ইয়াৰ উৎপত্তি হ'লেও ই চীনৰ বিস্তৃত সামাজিক সমস্যাবোৰক সামৰি লৈছিল।

বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষার্থী আৰু অধ্যাপকসকলকে ধৰি এই আন্দোলনৰ দূৰদৃষ্টিসম্পন্ন লোকসকলৰ লক্ষ্য আছিল চীনক আধুনিকীকৰণ কৰি অন্যান্য সমসাময়িক ৰাষ্ট্ৰৰ সৈতে খোজত খোজ মিলাই আগবঢ়াই নিয়া। চীনৰ ইতিহাসত প্ৰথমবাৰৰ বাবে তেওঁলোকে নিজৰ উদ্দেশ্য সফল কৰি তুলিবলৈ কৃষক আৰু ব্যৱসায়ীসকলৰ সমর্থন সংগঠিত কৰিছিল।

আধুনিক চীনাৰ ইতিহাসত এটা গুৰুত্বপূর্ণ ক্ষণ ৰূপে চিহ্নিত হৈ ৰোৱা চতুর্থ মে'ৰ আন্দোলনে পৰিৱর্তনশীল উন্নয়ণৰ দ্বাৰা দেশখনক পুনৰ গঠন কৰি এক নতুন ৰূপ দিছিল। কুৱমিনটাং দলৰ (Kuomingtang Party) পুনর্গঠন আৰু চীনা কমিউনিষ্ট পার্টি (CCP)ৰ উত্থানত ই গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। এই আন্দোলনৰ এগৰাকী গুৰুত্বপূর্ণ ব্যক্তি লি টা-চাওৱে (Li Ta-chao) মার্ক্সবাদী আদর্শ গ্ৰহণ কৰি ১৯১৮ চনত পিকিং বিশ্ববিদ্যালয়ত মার্ক্সবাদ অধ্যয়ন সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। ফলস্বৰূপে, ১৯২১ চনত মার্ক্সবাদী ৰাজনীতিৰ প্ৰভাৱত চীনা কমিউনিষ্ট পার্টিৰ প্ৰতিষ্ঠা হৈছিল। এই আন্দোলনে পশ্চিমীয়া সাম্ৰাজ্যবাদী শক্তিৰ বাবে এক সতর্কবাণী হিচাপে কাম কৰিছিল। যিয়ে পশ্চিমীয়া সাম্ৰাজ্যবাদী আধিপত্যৰ বিৰুদ্ধে চীনত ক্ৰমাৎ বাঢ়ি অহা প্ৰতিবাদৰ কথা সোঁৱৰাই দিছিল। ফলত তেওঁলোকে চীনা ৰাইজৰ স্বাধীনতা আৰু স্বায়ত্তশাসনৰ আকাংক্ষাক শান্ত কৰিব পৰাকৈ সতর্কতাৰে বহু দাবী পূৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।

১২.৫ ১৯২০ চনৰ ৰাজনৈতিক সংকট

বিংশ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে চীন গণৰাজ্যৰ উত্থান চীনৰ ইতিহাসত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ সন্ধিক্ষণ ৰূপে পৰিগণিত হৈছিল। ই বহুযুগীয়া সাম্ৰাজ্যবাদী শাসনৰ পৰিসমাপ্তি ঘোষণা কৰিছিল। এই পৰিবৰ্তনশীল সময়ত ডাঁ ছান য়াত ছেনে (Dr. Sun Yat-sen) কেন্দ্ৰীয় ভূমিকা পালন কৰিছিল। এগৰাকী দূৰদৰ্শী নেতা হিচাপে তেওঁ কুৱমিনটাং (Kuomintang বা KMT) দল প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। ১৮৬৬ চনত গুৱাংডং প্ৰদেশত (Guangdong province) জন্মগ্ৰহণ কৰা ছান য়াট ছেনে গণতন্ত্ৰ, জাতীয়তাবাদ আৰু গণতন্ত্ৰবাদৰ পশ্চিমীয়া ধাৰণাসমূহৰ দ্বাৰা গভীৰভাৱে প্ৰভাৱিত হৈছিল। চিং ৰাজবংশৰ(Qing dynasty) পতন আৰু বিদেশী সাম্ৰাজ্যবাদৰ বিধ্বংসী প্ৰভাৱ প্ৰত্যক্ষ কৰি ছান য়াত-ছেনে দেশলৈ এক আমূল ৰাজনৈতিক পৰিবৰ্তন আনিবলৈ দৃঢ় প্ৰতিজ্ঞ হৈছিল।

ছান য়াত-ছেনৰ ৰাজনৈতিক যাত্ৰা ১৯ শতিকাৰ শেষৰফালে আৰম্ভ হৈছিল। এইসময়তে তেওঁ চিং বিৰোধী (anti-Qing) বিপ্লৱী কাৰ্য-কলাপৰ সৈতে জড়িত হৈছিল। ১৮৯৪ চনত তেওঁ চিং ৰাজবংশক উৎখাত কৰা আৰু গণতান্ত্ৰিক চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ উদ্দেশ্যে যুটীয়াভাৱে "ৰিভাইভ চাইনা ছ'চাইটি" (Revive China Society) নামৰ এক গোপন সংস্থা গঠন কৰিছিল। অৱশ্যে বিপ্লৱৰ প্ৰাৰম্ভিক প্ৰচেষ্টাবোৰক চৰকাৰীভাৱে দমন কৰা হৈছিল আৰু ছান য়াত-ছেনক জাপান আৰু অন্যান্য দেশলৈ নিৰ্বাসিত কৰা হৈছিল। এই নিৰ্বাসনৰ সময়তে তেওঁ ত্ৰি-লোকনীতি (Three Principles of the People) জাতীয়তাবাদ, গণতন্ত্ৰ আৰু জীৱন-জীৱিকাঃ প্ৰস্তুত কৰিছিল। ছেনৰ এই ত্ৰি-লোকনীতিয়ে কুৱমিনটাঙ (KMT)ৰ আদৰ্শগত ভেটি গঠন কৰিছিল। এই ত্ৰি-লোকনীতি তলত দিয়া ধৰণৰঃ

- **জাতীয়তাবাদঃ**

  ক. বিদেশীৰ পৰা মুক্ত এক ঐক্যবদ্ধ, স্বাধীন আৰু সাৰ্বভৌম চীনৰ ধাৰণা প্ৰচাৰ কৰা।

  খ. সাম্ৰাজ্যবাদী শক্তিৰ বিতাড়ন আৰু এক শক্তিশালী কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ জৰিয়তে চীনৰ জাতীয় মৰ্যাদা আৰু গৌৰৱ পুনৰুদ্ধাৰ কৰা।

- **গণতন্ত্ৰঃ**

  ক. জনগণৰ ইচ্ছাৰ ওপৰত আধাৰিত এক গণতান্ত্ৰিক চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ বাবে আহ্বান জনোৱা।

  খ. জনপ্ৰিয় সাৰ্বভৌমত্ব, ৰাজনৈতিক সমতা, বাক্ স্বাধীনতা আৰু সমাৱেশৰ স্বাধীনতাকে ধৰি নাগৰিক স্বাধীনতাৰ সুৰক্ষাৰ নীতিসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা।

- **জীৱন-জীৱিকাঃ**

ক. চীনৰ জনসাধাৰণৰ অৰ্থনৈতিক আৰু সামাজিক অৱস্থাৰ উন্নতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া।

খ. দৰিদ্রতা, অসমতা, শোষণ আদিৰ হৈ মাত মতাৰ বাবে নীতি নির্ধাৰণ কৰা আৰু সম্পদৰ সম-বিতৰণ, ভূমি সংস্কাৰ আৰু মানুহৰ জীৱন-ধাৰণৰ মানদণ্ড উন্নত কৰাৰ বাবে ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ পোষকতা কৰা।

এই নীতি সমূহেই চিনহাই বিপ্লৱৰ (Xinhai Revolution) সফলতাৰ পাছত ১৯২২ চনত ছান য়াত-ছেনে প্ৰতিষ্ঠা কৰা কুৱমিনটাঙৰ (KMT) আদর্শগত ভেটি গঠন কৰিছিল। এই বিপ্লৱেই চিং ৰাজবংশক উৎখাত কৰি চীন গণৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল আৰু ইয়াৰ ফলতেই ছান য়াত-ছেনক আধুনিক চীনৰ পিতৃ (father of modern China) হিচাপে ৰাষ্ট্ৰীয় খ্যাতি প্ৰদান কৰিছিল। বিপ্লৱৰ প্ৰাৰম্ভিক সফলতা পাছতো চীন ৰাজনৈতিকভাৱে খণ্ডিত আৰু অর্থনৈতিকভাৱে পিছপৰা হৈয়ে থাকিল। অস্থায়ী ৰাষ্ট্ৰপতি হিচাপে ছান য়াত-ছেনৰ কার্যকাল ক্ষণস্থায়ী আছিল। ক্ষমতা একত্ৰিত কৰি নিয়ন্ত্ৰণ কৰা আৰু সংস্কাৰসমূহক ৰূপায়ণ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ বহু প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখীন হৈছিল। KMT-ৰ ভিতৰুৱা গোষ্ঠীবাদ, আঞ্চলিক যুদ্ধবাজসকলৰ আধিপত্য আৰু বিদেশী হস্তক্ষেপে ছান য়াত-ছেনৰ একত্ৰিত আৰু সমৃদ্ধশালী চীন নির্মাণৰ দৃষ্টিভঙ্গীত বৃহৎ বাধাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ১৯২০ চনৰ সময়ছোৱাত চীনত গভীৰ ৰাজনৈতিক অস্থিৰতা আৰু অশান্তিয়ে বিৰাজ কৰিছিল। ফলস্বৰূপে অভ্যন্তৰীণ ক্ষমতা সংগ্ৰাম, আঞ্চলিক সংঘাত আৰু বাহ্যিক চাপৰ ফলত দেশখন অস্থিৰ হৈ পৰিছিল। এই সময়ছোৱাৰ সকলোতকৈ গুৰুত্বপূর্ণ ঘটনাসমূহৰ ভিতৰত অন্যতম আছিল ঝিলি-আনহুই (Zhili-Anhui) যুদ্ধৰ আৰম্ভণি,যি কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণ সাব্যস্ত কৰিবলৈ দুটা শক্তিশালী যুদ্ধবাজ গোটৰ মাজত হোৱা সংঘর্ষ আছিল। ঝিলি-আনহুই যুদ্ধ আৰম্ভ হৈছিল কুৱমিনটাঙৰ(KMT) ভিতৰত চলি থকা দলীয় সংঘাত আৰু আঞ্চলিক যুদ্ধবাজসকলৰ মাজত চলা আধিপত্যকেন্দ্ৰিক সংগ্ৰামৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত। ফেং গুৱজাঙৰ (Feng Guozhang) নেতৃত্বত ঝিলি গোট আৰু ডুৱান চিৰুইৰ (Duan Qirui) নেতৃত্বত আনহুই গোট আছিল সেই সময়ৰ চীনৰ আটাইতকৈ শক্তিশালী দুটা সামৰিক দল। ব্যক্তিগত প্ৰতিদ্বন্দিতা, আদর্শগত পার্থক্য, ৰাজনৈতিক ক্ষমতা আৰু সম্পদৰ বাবে হোৱা প্ৰতিযোগিতাৰ ফলত এই দুয়োটা দলৰ মাজত সংঘাতৰ সৃষ্টি হৈছিল।

ঝিলি-আনহুই যুদ্ধই চীনৰ ৰাজনৈতিক প্ৰেক্ষাপটত গভীৰ প্ৰভাৱ পেলাইছিল। এই যুদ্ধই কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ ক্ষমতা তথা কর্তৃত্বক অধিক দুর্বল কৰি তুলিছিল আৰু আঞ্চলিক অস্থিৰতা বৃদ্ধি কৰিছিল। যুদ্ধবাজসকলৰ নিষ্ঠুৰ ক্ষমতা-লিপ্সা আৰু নাগৰিক হতাহতিৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ অৱজ্ঞাই চীনৰ সাধাৰণ জনসাধাৰণৰ মাজত ব্যাপক দুর্গতি আৰু হতাশা জন্মাইছিল। ঝিলি-আনহুই যুদ্ধৰ এই বিশৃঙ্খল পৰিস্থিতিৰ মাজতেই চীনে সাম্ৰাজ্যবাদী শক্তি, বিশেষকৈ জাপানৰ পৰা বাহ্যিক চাপবো সন্মুখীন হৈছিল।

জাপানৰ সম্প্রসাৰণবাদে চীনৰ সার্বভৌমত্ব আৰু আঞ্চলিক অখণ্ডতাৰ প্রতি বৃহৎ ভাবুকিৰ সৃষ্টি কৰিছিল, যাৰ ফলত চীনত ব্যাপকভাৱে জাপান বিৰোধী ভাৱনা আৰু জাতীয়তাবাদী সজাগতাৰ সৃষ্টি হৈছিল।

এই প্রত্যাহ্বানৰ সত্ত্বেও, ছান য়াত-ছেনে একত্রিত আৰু গণতান্ত্রিক চীন নির্মাণৰ প্রতি নিজৰ দর্শনত দায়বদ্ধ হৈ থাকিল। ১৯২১ চনত তেওঁ যুদ্ধবাজবাদ আৰু সাম্রাজ্যবাদৰ বিৰুদ্ধে এক সংযুক্ত মঞ্চ গঠন কৰিবলৈ চীনা কমিউনিষ্ট পার্টিৰ (CCP) সৈতে যোগাযোগ স্থাপন কৰিছিল। কুৱমিনতাঙ(KMT) আৰু চীনা কমিউনিষ্ট পার্টি (CCP)ৰ মাজৰ এই মিত্রজোঁটে চীনৰ বৈপ্লৱিক ইতিহাসত এক গুৰুত্বপূর্ণ পৰিঘটনা হিচাপে চিহ্নিত হৈ ৰ'ল। ই দুয়োটা দলৰ মাজত ভৱিষ্যতৰ সহযোগিতাৰ পথ সুগম কৰি তুলিছিল।

১৯২০ চনৰ ৰাজনৈতিক সংকট চীনৰ আধুনিক ইতিহাসত এটা পৰিৱর্তন বিন্দুস্বৰূপ আছিল, যিয়ে খণ্ডিত আৰু অস্থিৰ ৰাজনৈতিক দৃশ্যপটত ৰাষ্ট্র নির্মাণ প্রক্রিয়াৰ জটিলতা আৰু প্রত্যাহ্বানসমূহক উজ্বলাই তুলিছিল। সেই সময়ৰ অস্থিৰতা আৰু অনিশ্চয়তাৰ মাজতো, ছান য়াত-ছেনৰ নেতৃত্ব আৰু দর্শনে চীনৰ উজ্জ্বল ভৱিষ্যতৰ বাবে এক আশাৰ প্রদীপ জ্বলাই ৰাখিছিল। অধ্যাৱসায়, সংকল্প আৰু কৌশলগত মিত্রতাৰ জৰিয়তে ছান য়াত-ছেনে অৱশেষত চীনৰ পুনৰ একত্রীকৰণ আৰু আধুনিকীকৰণৰ ভেটি স্থাপন কৰিছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতিৰ পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্নঃ৪ কাক 'আধুনিক চীনৰ পিতৃ' বুলি জনা যায়?

প্রশ্নঃ৫ 'ৰিভাইভ চাইনা ছ'চাইটি' কি আছিল?

প্রশ্নঃ৬ ঝিলি-আনহুই যুদ্ধৰ পৰিণতিৰ বিষয়ে উল্লেখ কৰক।

১২.৬ জাতীয়তাবাদী দল বা কে.এম.টি.

১৯২৫ চনত ছান য়াত-ছেনৰ মৃত্যু চীনা জাতীয়তাবাদৰ দিশ নির্ধাৰণত এটা গুৰুত্বপূর্ণ পর্বৰূপে চিহ্নিত হৈছিল। আধুনিক চীনৰ পিতৃ হিচাপে পূজনীয় ছান য়াত-ছেনে জাতীয়তাবাদ, গণতন্ত্র আৰু জীৱন-জীৱিকাৰ নীতিসমূহৰ পৃষ্ঠপোষকতা কৰি কুৱমিনটাঙ (KMT) বা জাতীয়তাবাদী দলৰ আদর্শগত ভেটি স্থাপন কৰিছিল।

এই অশান্ত পৰিৱেশৰ মাজত কুৱমিনটাঙে নিজৰ আধিপত্য পুনৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ আৰু ছান য়াত-ছেনৰ দ্বাৰা প্ৰচাৰ কৰা নীতিসমূহ অটুট ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। জাতীয়তাবাদী দলৰ(Kuomintang) আন এজন গুৰুত্বপূৰ্ণ ব্যক্তি আছিল চিয়াং কাই-শ্বেক(Chiang Kai-Shek), যিয়ে দলৰ ওপৰত গভীৰ প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল। ছান য়াত-ছেনৰ মৃত্যুৰ পাছত চিয়াং কাই-শ্বেক ছেনৰ উত্তৰাধিকাৰ হিচাপে কুৱমিনটাঙৰ নেতা হৈছিল আৰু তেওঁ চীনত এক ঐক্যবদ্ধ চৰকাৰ স্থাপন কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। চিয়াং কাই-শ্বেকৰ নেতৃত্বত কুৱমিনটাঙে ১৯২৬ চনত উত্তৰীয় অভিযান(Northern Expedition) আৰম্ভ কৰিছিল, যাৰ লক্ষ্য আছিল দেশখন পুনৰ একত্ৰিত কৰা আৰু যুদ্ধবাজ যুগৰ অন্ত পেলোৱা। এই অভিযানে ব্যাপক সমৰ্থন লাভ কৰিছিল আৰু বহু দশক ধৰি চলি থকা বিদেশী সাম্ৰাজ্যবাদ আৰু আভ্যন্তৰীণ সংঘাতে চীনা জনসাধাৰণৰ মনত গঢ় দিয়া জাতীয়তাবাদী চেতনাক আকৰ্ষিত কৰিছিল। যুদ্ধবাজ সেনাবাহিনীৰ বিৰুদ্ধে বিজয় আৰু নানজিঙত(Nanjing) এক কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠাই জাতীয়তাবাদী উদ্দীপনাৰ সৃষ্টি কৰি কে.এম.টি.ৰ বৈধতা আৰু অধিক বৃদ্ধি কৰিছিল।

উত্তৰীয় অভিযান আছিল এটা সামৰিক অভিযান, যাৰ উদ্দেশ্য আছিল চীনক একত্ৰিত কৰা আৰু ১৯১১ চনত চিং ৰাজবংশৰ পতনৰ পাছত আৰম্ভ হোৱা যুদ্ধবাজ যুগৰ অন্ত পেলোৱা। প্ৰথম মিত্ৰজোঁটৰ অধীনত চীনা কমিউনিষ্ট পাৰ্টীৰ (CCP) সৈতে মিত্ৰতা স্থাপন কৰি কে.এম.টি. বাহিনীয়ে দক্ষিণৰ পৰা মধ্য আৰু উত্তৰ চীনৰ যুদ্ধবাজসকলৰ নিয়ন্ত্ৰণ থকা অঞ্চলসমূহলৈ যাত্ৰা কৰি এই অভিযান আৰম্ভ কৰিছিল। অভিযান আগু�ৰাই যোৱাৰ লগে লগে কুৱমিনটাঙৰ বাহিনীয়ে বিভিন্ন যুদ্ধবাজৰ তীব্ৰ প্ৰতিৰোধৰ সন্মুখীন হৈছিল, যাৰ ফলত ধাৰাবাহিক যুদ্ধৰ সৃষ্টি হৈছিল। ১৯২৭ চনত ৱুহান(Wuhan) দখল উত্তৰীয় অভিযানৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ মুহূৰ্ত আছিল, যিটো এটা বৃহৎ উদ্যোগিক কেন্দ্ৰ আৰু যুদ্ধবাজসকলৰ এক কৌশলগত ঘাটি আছিল। এই বিজয়ে কে.এম.টি.ক অধিক উত্তৰ দিশলৈ আগবাঢ়ি যাবলৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ সম্পদ আৰু গতি প্ৰদান কৰিছিল। ১৯২৮ চনত কুৱমিনটাঙ বাহিনীয়ে বেইজিং দখল কৰি তেওঁলোকৰ চূড়ান্ত লক্ষ্য পূৰণ কৰিছিল। আৰু ই কাৰ্যতঃ যুদ্ধবাজ যুগৰ সমাপ্তি ঘোষণা কৰিছিল। চিয়াং কাই-শ্বেকে নানজিঙত(Nanjing) এক নতুন জাতীয়তাবাদী চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল আৰু চীনৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ নেতা হিচাপে সমাদৃত হৈছিল। কিন্তু উত্তৰীয় অভিযানে আপাত দৃষ্টিত সফলতা লাভ কৰিলেও অতি সোনকালেই কে.এম.টি. আৰু চি.চি.পি. দলৰ ভিতৰত আভ্যন্তৰীণ সংঘাতৰ সৃষ্টি হয়। সি যি হওক, কুৱমিনটাঙে নিজৰ ক্ষমতা মজবুত কৰিবলৈ কৰা চেষ্টাত বহুতো বাধাৰ সন্মুখীন হৈছিল। দলৰ আভ্যন্তৰীণ বিভাজন আৰু চীনা কমিউনিষ্ট পাৰ্টীৰ (CCP) দৰে প্ৰতিদ্বন্দ্বী দলসমূহৰ উত্থানে ৰাষ্ট্ৰীয় একতাৰ বাবে যথেষ্ট সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। উত্তৰীয় অভিযানৰ সময়ত গঢ়ি উঠা কে.এম.টি. আৰু

চি.চি.পি.ৰ মাজৰ দুৰ্বল মিত্ৰতা শীঘ্ৰেই মতাদৰ্শগত পাৰ্থক্য আৰু ক্ষমতা সংগ্ৰামৰ বাবে স্পষ্ট সংঘাতলৈ পৰিণত হৈছিল। ১৯২৭ চনৰ চাংহাই গণ-হত্যাকাণ্ড চীনৰ ইতিহাসত এক জটিল আৰু দুখজনক অধ্যায় হিচাপে চিহ্নিত হৈছিল।এই ঘটনাই কুৱমিনটাঙ(KMT) আৰু চীনা কমিউনিষ্ট পার্টী(CCP)ৰ মাজৰ সম্পৰ্কৰ এক জটিল সন্ধিক্ষণক প্ৰতিনিধিত্ব কৰে। চিয়াং কাই-শেকৰ বাহিনীৰ দ্বাৰা সংঘটিত এই গণ-হত্যাকাণ্ডত কমিউনিষ্ট আৰু তেওঁলোকৰ সমর্থকসকলক লক্ষ্য হিচাপে লোৱা হৈছিল। ইয়াৰ ফলত চাংহাই আৰু তাৰ বাহিৰৰ বাওঁপন্থী শক্তিসমূহক নিষ্ঠুৰভাৱে দমন কৰা হৈছিল। এই ঘটনাত হাজাৰ হাজাৰ লোকক নির্মমভাৱে হত্যা কৰা হৈছিল আৰু ইয়াৰ ফলত উত্তৰীয় অভিযানৰ সময়ত কে.এম.টি. আৰু চি.চি.পি.ৰ মাজত গঢ়ি উঠা দুৰ্বল মিত্ৰতাৰ সম্পূৰ্ণৰূপে ভাঙি পৰিছিল। এই ৰক্তাক্ত ঘটনাই দুয়োটা দলৰ মাজত চীনৰ ৰাজনীতিত দশকৰ পাছত দশক ধৰি দীর্ঘদিনীয়া তিক্ত শত্ৰুতা আৰু মতাদৰ্শগত সংঘাতৰ সূচনা কৰিছিল। চাংহাই গণ-হত্যাকাণ্ডইকে.এম.টি নেতৃত্বৰ নিষ্ঠুৰতাক উদঙাই দিছিল আৰু বাওঁপন্থী শক্তিসমূহৰ মাজত ঘৃণাৰ জুই জ্বলাই দিছিল। যাৰ ফলত, অৱশেষত চীনা সমাজত গভীৰ বিভাজনৰ সৃষ্টি হৈছিল আৰু চীনা গৃহযুদ্ধৰ আৰম্ভণি তৰান্বিত হৈছিল। ১৯২৭ চনত আৰম্ভ হোৱা চীনা গৃহযুদ্ধ আছিল এক দীঘলীয়া ক্ষমতাকেন্দ্রিক সংগ্ৰাম। এই সংগ্ৰাম চিয়াং কাই-শেকৰ নেতৃত্বত জাতীয়তাবাদী চৰকাৰ কুৱমিনটাং (কে.এম.টি.) আৰু মাও জেডঙৰ দৰে নেতাৰ নেতৃত্বত চীনা কমিউনিষ্ট পার্টী(চি.চি.পি.)ৰ মাজত চলিছিল। চাংহাই গণ-হত্যাকাণ্ডৰ পাছত কে.এম.টি. আৰু চি.চি.পি.ৰ মাজৰ মিত্ৰতা ভাঙোনেই এই সংঘাতৰ জন্ম দিছিল। মিত্ৰতাৰ পৰিৱর্তন, আঞ্চলিক বিবাদ, বিদেশী হস্তক্ষেপ আছিল এই গৃহযুদ্ধৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য। দুই দশকৰো অধিক সময় ধৰি চলি থকা এই গৃহযুদ্ধত চীনৰ বিস্তীর্ণ অঞ্চল জুৰি তীব্ৰ সংঘর্ষ হোৱা দেখা গৈছিল, য'ত দুয়োটা পক্ষই মুখ্য কৌশলগত অঞ্চল আৰু সম্পদৰ ওপৰত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ সাব্যস্ত কৰিবৰ বাবে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰিছিল। যুদ্ধবাজ আৰু বিদেশী হস্তক্ষেপৰ বিশৃঙ্খলতাৰ মাজত চীনা জনতাই অপৰিসীম কষ্ট সহ্য কৰিবলগীয়া হৈছিল। কাৰণ এই সংঘর্ষই ব্যাপক ধ্বংসলীলা আৰু ভগনীয়া অৱস্থাৰ সৃষ্টি কৰিছিল। এই দীঘলীয়া সংগ্ৰামৰ ফলাফলে অৱশেষত চীনা ইতিহাসৰ গতিপথ পৰিৱর্তন কৰে। ইয়াৰ পৰিণতি স্বৰূপে কমিউনিষ্ট বাহিনীৰ বিজয় আৰু ১৯৪৯ চনত চীন প্ৰজাতন্ত্ৰ(People's Republic of China)ৰ স্থাপন হয়।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতিৰ পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্নঃ৭ চাংহাই গণ-হত্যাকাণ্ড কেতিয়া সংঘটিত হৈছিল ?

প্ৰশ্নঃ৮ চীনা গৃহযুদ্ধৰ বাবে কোন দুটা দল দায়ী আছিল ?

2১২.৭ সাৰাংশ

অধ্যায়টো অধ্যয়নৰ অন্তত আপোনালোকে জানিব পাৰিলে যে যদিও কুৱমিনটাঙে ৰাষ্ট্ৰীয় ঐক্য গঢ় দিয়া আৰু চীনা জাতীয়তাবাদক প্ৰচাৰৰ দিশত প্ৰাৰম্ভিক পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিছিল, তথাপিও বাহ্যিক চাপৰ সন্মুখীন হৈ ক্ষমতাৰ ওপৰত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ ৰক্ষা কৰিব পৰা নাছিল। বৈপ্লৱীক পৰিৱৰ্তন আৰু সামাজিক ন্যায়ৰ প্ৰতিশ্ৰুতিত উদ্বুদ্ধ হৈ কমিউনিষ্ট পাৰ্টীৰ উত্থানে চীনৰ স্বাধিকাৰৰ সংগ্ৰামৰ এক নতুন অধ্যায় আৰম্ভ কৰিছিল। অৱশেষত মাও জেডঙৰ দৰে নেতাৰ নেতৃত্বত কমিউনিষ্ট পাৰ্টীয়ে চীনা জনগণৰ আশা-আকাংক্ষাক শক্তি হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰি দেশখনক শক্তিশালী আৰু দৃঢ় কৰি এক নতুন দিগন্তৰ দিশলৈ লৈ গৈছিল। সেইদৰে, কুৱমিনটাঙৰ অস্থিৰ শাসনৰ গইনা লৈ কমিউনিষ্ট পাৰ্টীৰ শক্তি আৰু প্ৰভাৱ উদ্ভৱ হৈছিল, যি আগন্তুক দশকসমূহত চীনা ইতিহাসৰ গতিপথ সলনি কৰিছিল।

O ১২.৮ অধিক জানিবলৈ পঢ়ক

1. Vinacke, Harold. (2014). History of the Far East in Modern Times. Surjeet publications.
2. Singh, A. K. (2004). A Historyof China in Modern times. Surjeet publications
3. Keay, John. (2009). China: A History. Harper Press; UK ed. Edition
4. Jaivin, Linda (2023). A shortest history of China. Picador India

K ১২.৯ আপোনাৰ অগ্ৰগতিৰ পৰীক্ষাৰ উত্তৰসমূহঃ

১ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ Li Hung chang আৰু Tientsin.

২ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ ১৯০৫ চন।

৩ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ New Youth আৰু Weekly Review.

৪ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ ড° ছান য়াত-ছেন।

৫ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ ড° ছেনৰ দ্বাৰা গঠিত এখন গোপন সমাজ।

৬ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ চীনৰ আভ্যন্তৰীণ ৰাজনৈতিক বিশৃংখলতা।

৭ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ ১৯২৭ চন।

৮ নং প্ৰশ্নোত্তৰঃ কুৱমিনটাং (KMT) আৰু চীনা কমিউনিষ্ট পার্টি (CCP)।

M ১২.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

(ক) অতি চমু প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক।)

১. ছান য়াট ছেনৰ তিনিটা নীতি কি আছিল ?

২. ১৯২০ চনৰ চীনৰ ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ সময়ত সংঘটিত হোৱা এটা উল্লেখযোগ্য পৰিঘটনা কি আছিল ?

৩. ঝিলি-আনহুই যুদ্ধৰ লগত জড়িত পক্ষসমূহৰ নাম লিখা।

(খ) চমু প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক।)

১. ইউনিভাৰ্চিটি স্কুল অৱ লেটাৰ্ছৰ গুৰু হিচাপে চেনে কনফুচিয়াছবাদৰ বিৰোধিতা কৰাৰ প্ৰধান কাৰণবোৰ কি কি আছিল ?

২. ১৯১৯ চনত স্বাক্ষৰিত ভার্চাই সন্ধিয়ে কেনেকৈ চীনত বিশেষভাৱে প্ৰভাৱ পেলাইছিল আৰু চতুৰ্থ মে'ৰ আন্দোলনৰ সূচনা কৰাত ই কি ভূমিকা পালন কৰিছিল ?

৩. উত্তৰীয় অভিযানৰ গতিপথ আৰু ফলাফলত চিয়াং কাই-শ্বেকৰ নেতৃত্বই কি ধৰণৰ প্ৰভাৱ পেলাইছিল ?

৪.১৯২৭ চনৰ চাংহাই গণ-হত্যাকাণ্ডই কুৱমিনটাং (কে.এম.টি.) আৰু চীনা কমিউনিষ্ট পার্টি (চি.চি.পি.)ৰ মাজৰ সম্পৰ্কৰ অৱনতিৰ ক্ষেত্ৰত কি ভূমিকা পালন কৰিছিল আৰু চীনৰ ৰাজনীতিত ইয়াৰ কেনেধৰণৰ প্ৰভাৱ পৰিছিল ?

(গ) দীঘলীয়া প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৪৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক।)

১. ১৯১৯ চনৰ চতুৰ্থ মে'ৰ আন্দোলনৰ বিষয়ে বিৱৰি লিখক।

২. বিংশ শতিকাৰ চীনত নতুন বৌদ্ধিক ধাৰণাসমূহৰ বিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

৩. ১৯২৭ চনত আৰম্ভ হোৱা চীনৰ গৃহযুদ্ধই চীনৰ ইতিহাসৰ গতিপথ কেনেকৈ গঢ় দিছিল আৰু ইয়াৰ ফলাফলত প্ৰভাৱ পেলোৱা মূল কাৰকসমূহ কি আছিল ?

*** *** ***

অধ্যায় ১৩: বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত চীন

অধ্যায় গাঁথনি

১৩.১ উদ্দেশ্য

১৩.২ পৰিচয়

১৩.৩ প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধত চীন

১৩.৪ দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত চীন

১৩.৫ অধ্যায়টোৰ পৰা আমি কি শিকিলো

১৩.৬ প্ৰসংগ পুথি

১৩.৭ অগ্ৰগতি খতিয়ান

১৩.৮ আদৰ্শ প্ৰশ্ন

১৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টো অধ্যয়ন কৰি আপুনি-

- বিশ্বযুদ্ধ আৰম্ভ হোৱাৰ পূৰ্বে চীনৰ অৱস্থাৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব,
- প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত চীনৰ কৌশল আৰু ইয়াৰ পৰিণতি ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব, আৰু,
- দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত চীনৰ ভূমিকা আৰু ইয়াৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব

১৩.২ পৰিচয়

প্ৰিয় শিক্ষাৰ্থীসকল, আগৰ অধ্যয়ত আমি চীনৰ ৰাজনৈতিক আন্দোলন আৰু নতুন ধাৰণাৰ বিকাশৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলো। এই অধ্যয়ত, আমি বিশ্বযুদ্ধসমূহত চীনৰ ভূমিকা আৰু সেইসময়ত লোৱা সিদ্ধান্তৰ ফলত দেশ আৰু ইয়াৰ জনসাধাৰণৰ ওপৰত পৰিণামৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম।

১৩.৩ প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধত চীন

১৯১১ চনৰ বিপ্লৱে চীনৰ ইতিহাসত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষণ হিচাপে চিহ্নিত কৰিছিল। যদিও বিপ্লৱীসকলে এখন গণৰাজ্য ঘোষণা কৰিছিল, কিন্তু ইউৱান শ্বিহ-কাইৰ অধীনত চীনে প্ৰশাসনিক ৰাজতন্ত্ৰৰ এটা

ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰাৰ দৰে দেখা গৈছিল। ইউৱানে চীনক এখন গণৰাজ্যৰ ৰাষ্ট্ৰপতিৰ দৰে নহয়, ৰৱঞ্চ এজন সম্ৰাটৰ দৰে শাসন কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। এই পদক্ষেপ বিপ্লৱৰ বহু সমৰ্থকৰ দ্বাৰা অস্বীকাৰ কৰা হৈছিল, য'ত ইউৱানৰ মন্ত্ৰী লিয়াং চি চাওও আছিল—যিয়ে নিজৰ পদত্যাগ কৰিছিল। দেশখনৰ বিভিন্ন ঠাইত বিশৃংখল পৰিস্থিতিৰ আৰম্ভণি হৈছিল আৰু ৰাজ্যৰ বিভিন্ন প্ৰদেশৰ পৰা বিদ্ৰোহৰ খবৰ ওলাব ধৰিলে। অৱশেষত ইউয়ানে নিজৰ পদৰ পৰা পদত্যাগ কৰিবলৈ বাধ্য হয়, যাৰ ফলত উপ-ৰাষ্ট্ৰপতি লি ইউয়ান হাঙক গণৰাজ্যৰ ৰাষ্ট্ৰপতি হিচাপে ঘোষণা কৰা হয়। পশ্চিমীয়া দেশসমূহে ইউৱানৰ শাসনক সমৰ্থন কৰিছিল, কিয়নো তেওঁ চীনৰ ভিতৰত কেন্দ্ৰবিমুখ প্ৰবণতা দমন কৰিব পাৰিছিল। **ইউৱানৰ মৃত্যু (১৯১৬)**ৰ পিছত চীন পুনৰ অস্থিৰতাত পৰিল। বিভিন্ন অঞ্চলৰ শক্তিশালী সেনাপতিসকলৰ মাজত ক্ষমতাৰ সংঘৰ্ষ আৰম্ভ হ'ল। ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ মাজতো এই সময়ছোৱাত দেশ উল্লেখযোগ্য অৰ্থনৈতিক কাৰ্যকলাপৰ সন্মুখীন হৈছিল।

চীনৰ ভিতৰুৱা ৰাজনৈতিক অনিশ্চয়তাৰ মাজতে বাহ্যিক শক্তিৰ হস্তক্ষেপে মহাযুদ্ধৰ প্ৰাকক্ষণত দেশখনৰ সমস্যা আৰু অধিক ভয়াৱহ কৰি তুলিছিল। চীন দীৰ্ঘদিন ধৰি কিং বংশৰ শক্তিশালী শাসনৰ অধীনত আছিল যদিও ১৮৯৫ চনৰ চীন-জাপান যুদ্ধত চীনৰ পৰাজয়ে ইয়াৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় স্থিতি যথেষ্ট দুৰ্বল কৰি তুলিছিল। ইয়াৰ পিছত চুবুৰীয়া দেশ বিশেষকৈ জাপান আৰু ৰাছিয়াৰ লগতে জাৰ্মানীৰ দৰে ইউৰোপীয় শক্তিসমূহে নিজৰ প্ৰভাৱ দখল কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে আৰু চীনৰ ভিতৰতে ভূখণ্ড অধিগ্ৰহণ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে।১৮৯৭ চনত চীনত জাৰ্মান মিছনেৰীক হত্যা কৰাৰ অজুহাতত কিংডাও চহৰ আক্ৰমণ কৰা হয়, যাৰ ফলত শ্বাণ্ডং প্ৰদেশ দখল কৰা হয়। হুৱাংহাই সাগৰৰ পাৰত অৱস্থিত শান্দংক চীনৰ সভ্যতাৰ আঁৰগুৰি বুলি কোৱা হয় আৰু ই **কনফিউচিয়াছৰ জন্মস্থান** হিচাপে প্ৰসিদ্ধ। এই দখলে চীনৰ সাৰ্বভৌমত্বক আৰু অধিক ক্ষতিগ্ৰস্ত কৰিলে আৰু চীনৰ ভূখণ্ডৰ ওপৰত নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰা বাহ্যিক শক্তিসমূহৰ সৈতে উত্তেজনা বৃদ্ধি কৰিলে।

চীনৰ ভূমিৰ ওপৰত জাপানৰ ভূখণ্ডৰ দাবী আছিল। চীন-জাপান যুদ্ধৰ পিছত উত্তৰ চীন আৰু মানচুৰিয়াত প্ৰভাৱৰ স্থাপন কৰে যদিও জাপানে আন ইউৰোপীয় শক্তিসমূহৰ দৰে চীনৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণ লাভ কৰিব পৰা নাছিল। পুব এছিয়াত জাৰ্মানীৰ প্ৰৱেশে জাপানৰ বাবে এক চিন্তাৰ বিষয় হৈ পৰিছিল, কিয়নো জাপানে এই অঞ্চলৰ প্ৰধান শক্তি হিচাপে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। যিহেতু ইউৰোপীয় শক্তিৰ বেছিভাগেই প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধত ব্যস্ত আছিল, গতিকে জাপানে এই অঞ্চলত নিজৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধি কৰাৰ সুযোগ পাইছিল।

জাপানে জাৰ্মানীক নিজৰ আৰু চীনৰ জলসীমাৰ পৰা সশস্ত্ৰ জাহাজ প্ৰত্যাহাৰ কৰিবলৈ আৰু কিয়াওচৌ (Kiaochow) জাপানৰ হাতত সমৰ্পণ কৰিবলৈ দাবী জনায়। চীনত কোনো ভূখণ্ডগত লোভ নথকাৰ কথা ঘোষণা কৰি জাপানে ১৯১৪ চনৰ ২৩ আগষ্টত জাৰ্মানীৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে।জাৰ্মানীৰ

দখলত থকা চিংগটাও বন্দৰ দখল কৰাৰ পিছত জাপানে শান্দংত নিজৰ আধিপত্য স্থাপনৰ চেষ্টা কৰে। যদিও জাপানে ইউৰোপীয় মিত্ৰৰাষ্ট্ৰসমূহক নিজৰ ভূখণ্ডগত আকাংক্ষা স্পষ্টকৈ নজনাইছিল, কিন্তু গোপনে **একৈশ দাবী** (Twenty-One Demands)ৰ জৰিয়তে চীনৰ ওপৰত ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক সুবিধা আদায় কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। এই দাবীবোৰৰ লক্ষ্য আছিল চীনত জাপানী প্ৰভাৱ বৃদ্ধি কৰা।

একৈশ দাবী (Twenty-One Demands):

১৯১১ চনৰ ১৫ এপ্ৰিলত স্বাক্ষৰিত **চতুৰ্শক্তি সংঘ** (Great Britain, France, Germany আৰু Russia)-ৰ চুক্তিয়ে চীনক ধন-সম্পদৰ যোগান ধৰাৰ একচেটিয়া অধিকাৰ ইহঁতক দিছিল। জাপানেও চীনত অৰ্থনৈতিক সুবিধা লাভ কৰাত অতি আগ্ৰহী আছিল। এই চুক্তিয়ে জাপানৰ চীনত অৰ্থনৈতিক স্বাৰ্থ সংৰক্ষণৰ ক্ষমতাক সীমাবদ্ধ কৰিছিল।**মহাযুদ্ধৰ সূচনাই** জাপানক এই অঞ্চলত নিজৰ স্বাৰ্থ বিস্তাৰৰ এক সুবৰ্ণ সুযোগ দিলে। ১৯১৫ চনৰ মে' মাহত জাপানী ৰাষ্ট্ৰদূত **হোইকি একিই** চীনৰ ৰাষ্ট্ৰপতি ইউৱান শ্বিহ-কাইক **'একৈশ দাবী'**ৰ এখন তালিকা আগবঢ়ায়। জাপানৰ প্ৰধানমন্ত্ৰী আৰু বৈদেশিক মন্ত্ৰীয়ে প্ৰস্তুত কৰা এই দাবীবোৰে চীনৰ স্বাধীনতা হ্ৰাস কৰি দেশখনত জাপানী আধিপত্য স্থাপন কৰাটো লক্ষ্য কৰিছিল।

দাবীসমূহ পাঁচটা ভাগত বিভক্ত কৰা হৈছিল:

প্ৰথম ভাগত চাৰিটা দাবী অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল যি শান্দং প্ৰদেশত জাপানৰ সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণ লাভৰ লক্ষ্য ৰাখিছিল। চীনক এই প্ৰদেশৰ কোনো অংশ আন বিদেশী শক্তিক হস্তান্তৰ নকৰিবলৈ নিৰ্দেশ দিয়া হৈছিল।

দ্বিতীয় ভাগৰ সাতটা দাবী দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়া আৰু পূব অন্তৰ্দেশীয় মংগোলিয়াৰ সৈতে জড়িত আছিল। জাপানে পোৰ্ট আৰ্থাৰ আৰু আণ্টুং-মুকডেন ৰে'লপথৰ ইজাৰা ৯৯ বছৰলৈ বঢ়াব বিচাৰিছিল। চীনক তাত জাপানী বিনিয়োগক অগ্ৰাধিকাৰ দিবলৈ কোৱা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি, উক্ত অঞ্চলত ৰে'লপথ নিৰ্মাণৰ বাবে বিদেশী মূলধন বা শক্তি ব্যৱহাৰ কৰাৰ পূৰ্বে চীনক জাপানৰ অনুমতি ল'বলৈ বাধ্য কৰোৱা হৈছিল।

তৃতীয় ভাগ (দুটা দাবী)ৰ লক্ষ্য আছিল মধ্য চীনৰ অন্যতম বৃহৎ হানয়েপিং লো-ইটাৰ কাৰখানাটো যুটীয়া জাপানী-চীনীয় নিয়ন্ত্ৰণলৈ অনা। **চতুৰ্থ ভাগৰ** (এটা দাবী)ই চীনক উপকূলীয় অঞ্চলসমূহত কোনো বিদেশী শক্তিৰ স্বাৰ্থ গঢ়ি উঠিবলৈ দিব নোৱাৰাকৈ বাধা দিছিল।

পঞ্চম ভাগ (সাতটা দাবী) আটাইতকৈ আকর্ষণীয় আছিল। জাপানে এইবোৰক 'দাবী'ৰ সলনি 'অনুৰোধ' বুলি উল্লেখ কৰিছিল। ইয়াৰ জৰিয়তে চীনক জাপানী পৰামৰ্শদাতা নিয়োগ কৰিবলৈ, ৰে'লপথ নিৰ্মাণ, হাস্পতাল, স্কুল আৰু মন্দিৰ সজাৰ অনুমতি দিবলৈ আৰু ফৰ্মোচা দ্বীপ আৰু ফুজিয়ান প্ৰদেশত যিকোনো উন্নয়নমূলক কাম-কাজত জাপানৰ সৈতে পৰামৰ্শ কৰিবলৈ বাধ্য কৰোৱা হৈছিল।

চীনৰ ওপৰত পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণ আৰু আধিপত্য বিস্তাৰৰ লক্ষ্যৰে জাপানে আগবঢ়োৱা দাবীবোৰক চীন চৰকাৰ আৰু সাধাৰণ জনতাই তীব্ৰ বিৰোধিতা কৰিছিল। চীনৰ ৰাষ্ট্ৰপতি **ইউৱান শ্বিহ-কাই**য়ে বুজি পাইছিল যে জাপানে চীনক এখন অধীনস্থ ৰাষ্ট্ৰলৈ ৰূপান্তৰ কৰিব বিচাৰিছে। কিন্তু তেওঁ প্ৰত্যক্ষভাৱে জাপানৰ বিৰোধিতা কৰিব পৰা নাছিল, কাৰণ নিজকে চীনৰ নতুন সম্ৰাট হিচাপে ঘোষণা কৰাত জাপানী চৰকাৰে তেওঁক সমৰ্থন জনোৱাৰ বাবে তেওঁ জাপানৰ ওচৰত ঋণী আছিল।ইউৱানে জাপানী দাবীবোৰৰ ওপৰত আলোচনা দীঘলীয়াকৈ চলাই ৰাখি সময় চালিবলৈ আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় হস্তক্ষেপ আকৰ্ষণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। কিন্তু যেতিয়া এই দাবীবোৰ ৰাজহুৱা হ'ল, তেতিয়া চীনজুৰি **জাপান-বিৰোধী প্ৰতিবাদ** আৰম্ভ হ'ল আৰু জাপানী সামগ্ৰী বৰ্জন কৰা এক ৰাষ্ট্ৰীয় অভিযানৰ সূচনা হ'ল। ইয়াৰ ফলত জাপানৰ বাণিজ্যিক স্বাৰ্থ যথেষ্ট পৰিমাণে ক্ষতিগ্ৰস্ত হ'ল।অৱশ্যে, জাপানে চীনত নিজৰ আকাংক্ষা পূৰণৰ বাবে বিভিন্ন কৌশল অৱলম্বন কৰিছিল, য'ত ৰাজনৈতিক গোটবোৰক হাত কৰি নিজৰ দাবীসমূহৰ সমৰ্থন সংগ্ৰহ কৰাও অন্তৰ্ভুক্ত আছিল।

১৯১৫ চনৰ মে' মাহত জাপানে চীনক সতৰ্কবাণী দিয়ে, য'ত ২৪ ঘণ্টাৰ ভিতৰত জাপানৰ দাবীবোৰ মানি ল'বলৈ কোৱা হৈছিল। আলোচনাৰ পিছত, ১৯১৫ চনৰ ২৫ মে'ত ৰাষ্ট্ৰপতি ইউৱানে কিছুমান জাপানী দাবী পৰোক্ষভাৱে মানি ল'বলৈ একাধিক চুক্তিত স্বাক্ষৰ কৰে।চীনক প্ৰথম তিনিটা দাবী গোষ্ঠী মানি ল'বলৈ বাধ্য কৰা হ'ল। কিন্তু চতুৰ্থ গোষ্ঠীৰ ক্ষেত্ৰত চীনে এক ৰাষ্ট্ৰীয় ঘোষণাৰ জৰিয়তে জাপানৰ ভৱিষ্যত সম্প্ৰসাৰণ ৰোধ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ল ল যে চীনে জাপানকে ধৰি 'এই ঘোষণাত কোৱা হ - উপসাগৰ বা দ্বীপ হস্তান্তৰ বা ইজ ,কোনো বিদেশী শক্তিক কোনো বন্দৰাৰা নিদিয়ে। পঞ্চম গোষ্ঠীৰ দাবীবোৰ ভৱিষ্যতৰ আলোচনাৰ বাবে ৰাখি দিয়া হ'ল।

১৯১৫ চনৰ ১১ মে'ত, আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰই জাপান আৰু চীনৰ মাজত হ'ব পৰা যিকোনো চুক্তিৰ বিৰুদ্ধে আপত্তি জনাইছিল, যিয়ে আমেৰিকাৰ চুক্তিসমূহৰ অধিকাৰ, চীনৰ ৰাজনৈতিক আৰু ভূখণ্ডগত স্বত্ব, আৰু 'Open Door Policy' (মুক্ত দ্বাৰ নীতি) ক্ষুণ্ণ কৰিব পাৰে। যুক্তৰাষ্ট্ৰই সকলো বিদেশী শক্তিক চীনৰ বজাৰত সমান সুবিধা প্ৰদানৰ নিশ্চয়তা বিচাৰিছিল। যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ এই আপত্তিয়ে জাপানক প্ৰতিকাৰমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিবলৈ বাধ্য কৰিলে। জাপানে ইউৰোপীয় শক্তিসমূহৰ পৰা চীনত নিজৰ লাভ স্বীকৃতি আদায় কৰাৰ পিছত, যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ সৈতে সন্ধি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। ইয়াৰ ফলত ১৯১৭ চনৰ ২ নৱেম্বৰত জাপানৰ ভাইকাউণ্ট ইশ্বী আৰু যুক্তৰাষ্ট্ৰৰ ৰবাৰ্ট লেন্সিংৰ মাজত লেন্সিং-ইশ্বী

চুক্তি (Lansing-Ishii Agreement) স্বাক্ষৰিত হ'ল। এই চুক্তিত যুক্তৰাষ্ট্রই চীনত জাপানৰ বিশেষ স্বীকৃতি স্বীকাৰ কৰিলে, আৰু অঞ্চলটোত জাপানৰ প্রভাৱ বলয়ক মান্যতা দিলে।

চীনে যুদ্ধত যোগ দিব নে নিদিব:

চীনৰ বাবে এক প্রধান চিন্তা আছিল বিদেশী হস্তক্ষেপৰ পৰা মুক্ত হোৱা। হংকং আৰু শ্বাংহাই ইতিমধ্যে বিদেশী শক্তিৰ নিয়ন্ত্রণত আছিল। চীনে নিজৰ সকলো অঞ্চল ক্রমাৎ উদ্ধাৰ কৰিব বিচাৰিছিল, কিন্তু তাৰ তৎক্ষণাৎ লক্ষ্য আছিল শান্দং। অৱশ্যে, শান্দংত জাপানী প্রভাৱক প্রত্যক্ষভাৱে প্রত্যাহ্বান জনাবলৈ চীনৰ সৈন্যবলৰ অভাৱ আছিল।প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ আৰম্ভণিৰ লগে লগে চীনৰ সমাজৰ একাংশই ভূ-ৰাজনৈতিক শক্তিৰ সমতুল্যতা লাভ কৰাৰ সুযোগ দেখিছিল। চীনে আশা কৰিছিল যে জার্মান বাহিনীক পৰাস্ত কৰাত সহায় আগবঢ়ালে মিত্রশক্তিবোৰে জাপানক চিংগটাও (Qingdao) উভতাই দিবলৈ চাপ দিব। যুদ্ধত অংশগ্রহণে চীনৰ প্রতিপত্তি বৃদ্ধি কৰি যুদ্ধোত্তৰ সন্মিলনত ইউৰোপীয় শক্তিবোৰৰ সন্মান আদায় কৰিব বুলি বিশ্বাস কৰা হৈছিল।চীনৰ প্রধানমন্ত্রী দুৱান কিৰুই আৰু কিছুমান নেতাই ফ্রান্স আৰু ব্রিটেইনৰ সৈতে মিত্রতা কৰিবলৈ পৰামর্শ দিছিল, কিয়নো তেওঁলোকৰ মতে এই দুয়ো দেশে জার্মানী আৰু অষ্ট্রিয়া-হাংগেৰী মিত্রজোটক পৰাস্ত কৰিব। আনহাতে, ৰাষ্ট্রপতি লি ইউৱানহং, উপ-ৰাষ্ট্রপতি ফেং গুঝাং, ড□ চান ইয়াত-চেন আদিয়ে চীনক যুদ্ধত যোগ দিবলৈ বিৰোধিতা কৰিছিল। তেওঁলোকে জার্মানীক শত্রু বুলি গণ্য নকৰিছিল আৰু ফ্রান্স-ব্রিটেইনে ইতিপূর্বে চীনক বেছি ক্ষতি কৰা বুলি ভাবিছিল। চান ইয়াত-চেনে যুক্তি দর্শাইছিল যে সাম্রাজ্যবাদী শক্তিৰ পক্ষ লৈ যুদ্ধত অংশ লোৱা নৈতিকভাৱে গ্রহণযোগ্য নহয়। তেওঁ ভৱিষ্যতত পূব এছিয়াত জাপানী প্রভাৱৰ বিৰুদ্ধে জার্মানীক এক সম্ভাব্য মিত্র হিচাপে গণ্য কৰিছিল।

চীনে যুদ্ধত যোগদান কৰে:

ইতিমধ্যে চীনত এক অভ্যন্তৰীণ সংকটৰ সৃষ্টি হয়। ৰাজ্যপালসকলে চীনত ছিং ৰাজত্ব পুনর্স্থাপন কৰাৰ চেষ্টা কৰে, যাৰ ফলত ৰাষ্ট্রপতি লি ইউয়ানহংয়ে পদত্যাগ কৰিবলৈ বাধ্য হয়। কিন্তু প্রধানমন্ত্রী দুৱান চিৰুই পেকিংৰ প্রশাসনত নিজৰ নিয়ন্ত্রণ বজাই ৰাখিবলৈ সক্ষম হয়। গতিকে, পেকিং পুনৰ দখল কৰাৰ এক মাহ পিছত, চীনে জার্মানীৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। কিন্তু, আৰম্ভণিতে মিত্রশক্তি বিশেষকৈ জাপানে চীনক যুদ্ধত যোগ দিব বিচৰা নাছিল। জাপানৰ সৈতে চীনৰ প্রত্যক্ষভাৱে যুদ্ধত যোগদানে পূৱৰ শক্তিশালী ৰাষ্ট্র হিচাপে জাপানৰ অস্তিত্বক বিপদাপন্ন কৰিব পাৰে। কিন্তু আমেৰিকাৰ যোগদানে মিত্রশক্তিৰ মনোভাৱ সলনি কৰে। জাপানেও চীনক যুদ্ধত যোগ দিবলৈ ইচ্ছা কৰে, কাৰণ

চীনলৈ অধিক ঋণ আৰু সা-সামগ্ৰী প্ৰেৰণ কৰি জাপানে চীনত নিজৰ প্ৰভাৱ বৃদ্ধি কৰিব পাৰে। ১৯১৭ চনৰ ২৪ ফেব্ৰুৱাৰীত, ফ্ৰান্সৰ জাহাজ এথ'ছত ৫৪৩জন চীনা শ্ৰমিক জাৰ্মানীৰ ছাবমেৰিণৰ আক্ৰমণত ডুব যায়। চীনৰ প্ৰতিবাদ সত্ত্বেও জাৰ্মানীয়ে আনুষ্ঠানিকভাৱে ক্ষমা বিচৰাত অমান্তি হয়। ১৯১৭ চনৰ ১৪ আগষ্টত চীনে আনুষ্ঠানিকভাৱে জাৰ্মানীৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰিবলৈ বাধ্য হয়।

চীনৰ লাভ:

যুদ্ধত যোগদান কৰাৰ পিছত, চীনে জাৰ্মানী আৰু অষ্ট্ৰিয়াৰ নাগৰিকসকলক দেশৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰে আৰু পেকিং, শ্বাংহাই আদি মুখ্য চীনীয় চহৰত কাৰ্যৰত থকা কেইবাটাও জাৰ্মান কোম্পানীৰ সম্পত্তি জব্দ কৰে। চীনে বক্সাৰ ক্ষতিপূৰণৰ জাৰ্মানী আৰু অষ্ট্ৰিয়াৰ অংশ বাতিল কৰিবলৈ সক্ষম হয়, লগতে মিত্ৰশক্তিক পাঁচ বছৰৰ বাবে ক্ষতিপূৰণ পৰিশোধ স্থগিত ৰাখিবলৈও সক্ষম হয়। কৰৰ আয় বৃদ্ধিয়ে চীনৰ অৰ্থনীতিক শক্তিশালী কৰে। চীনৰ অন্যতম গুৰুত্বপূৰ্ণ লাভ আছিল যুদ্ধৰ শেষত হ'বলগীয়া শান্তি সন্মিলনত এখন আসন নিশ্চিত কৰাটো।

চীনে মিত্ৰশক্তিক বৃহৎ সংখ্যক শ্ৰমিক যোগান ধৰিছিল। ১৯১৬ চনৰ ১৪ মে'ত চীন চৰকাৰে ৫০,০০০ শ্ৰমিক যোগান দিবলৈ সম্মত হৈছিল। শ্বাণ্ডং, আনহুই, হুবেই, হুনান আদি অঞ্চলৰ পৰা এই শ্ৰমিকসকল পঠিওৱা হৈছিল। তেওঁলোকে খাত খনন, বালিৰ মোনা ভৰা, ৰাস্তা-ৰেলপথ মেৰামতি, ৰেলগাড়ী আৰু যুদ্ধজাহাজৰ পৰা মালবোৰ খালী কৰা, বাংকাৰ নিৰ্মাণ আদি কামত নিয়োজিত হৈছিল। কিছুমান শ্ৰমিকক বিপদজনক কামতো নিয়োগ কৰা হৈছিল। অনুমান কৰা হয় যে, ১০,০০০ৰো অধিক চীনা শ্ৰমিকে যুদ্ধত প্ৰাণ হেৰুৱাইছিল।শ্ৰমিকৰ উপৰিও চীনে আন সহায় আগবঢ়াইছিল। চীনে মিত্ৰশক্তিক প্ৰয়োজনীয় খাদ্য সামগ্ৰী আৰু কেঁচামাল যোগান ধৰিবলৈও প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল, যদি মিত্ৰশক্তিয়ে সেইবোৰ উৎপাদনৰ বাবে আৰ্থিক সহায় আগবঢ়ায়। ইয়াৰ উপৰি, চীনে জাৰ্মানীক নিজৰ ভূখণ্ড আৰু পূৱ এছিয়াৰ জলসীমাৰ পৰা বাহিৰ কৰি মিত্ৰশক্তিক জাৰ্মানীৰ জাহাজবোৰ দখল কৰাত পৰোক্ষভাৱে সহায় কৰিছিল।

শান্তি সন্মিলনত চীনঃ

১৯১৮ চনৰ ১১ নৱেম্বৰত জাৰ্মানী আৰু মিত্ৰশক্তিৰ মাজত স্বাক্ষৰিত যুদ্ধবিৰতিৰ লগে লগে প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ অন্ত পৰে।পেৰিছ শান্তি সন্মিলনত অংশগ্ৰহণ কৰিবলৈ চীন সাজু হৈছিল। বৈদেশিক মন্ত্ৰী লু চেং ছিয়াঙৰ নেতৃত্বত এটা প্ৰতিনিধি দলৰ সৈতে আছিল ৱেলিংটন খো আৰু কাও ৰুলিনে। চীনে বিচাৰিছিল যে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সমাজে পূব চীনৰ ৰে'লপথ নিয়ন্ত্ৰণৰ অধিকাৰ প্ৰদান কৰাৰ উপৰিও কিংডাও আৰু শ্বানডং প্ৰদেশত জাপানৰ দখল বিলুপ্ত কৰক। চীনে কিয়াওচ'ৰ লিজত লোৱা ভূখণ্ড পুনৰুদ্ধাৰ কৰাৰ লগতে শ্বানডঙৰ সকলো জাৰ্মান ৰেলপথ, খনন আৰু অন্যান্য অধিকাৰ বাতিল কৰাৰ লগতে জাৰ্মান আৰু অষ্ট্ৰিয়ানসকলে এতিয়ালৈকে লাভ কৰা বহিঃভূখণ্ডৰ অধিকাৰ বাতিল কৰাৰ

আকাংক্ষাও কৰিছিল। কিন্তু, জাপানে এই দাবী মানি লোৱা নাছিল। কাৰণ, ব্ৰিটেইন আৰু ফ্ৰান্সৰ দৰে পশ্চিমীয়া শক্তি আৰু চীনৰ যুদ্ধাধিপতি চৰকাৰে ইতিমধ্যে জাপানক জাৰ্মান অধিকাৰৰ সুবিধা দিয়াৰ প্ৰতিশ্ৰুতি দিছিল। যদিও আমেৰিকাই চীনৰ দাবীৰ প্ৰতি সমৰ্থন জনাইছিল, অৱশ্যে পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহে চীনৰ প্ৰতি অসহানুভূতিশীল আছিল আৰু জাপানক শ্বেণ্ডং বঁটা প্ৰদান কৰিছিল। চীনে বিৰোধীভাৱে ভাৰ্চাইল সন্ধি স্বাক্ষৰ কৰাৰ পৰা বিৰত থাকে। কিন্তু, অষ্ট্ৰিয়াৰ সৈতে চেণ্ট জাৰ্মান চুক্তি স্বাক্ষৰ কৰি জাপানৰ ইচ্ছাৰ বিৰুদ্ধে তাই লীগ অৱ নেচনছৰ সদস্যপদ লাভ কৰিছিল।

ভাৰ্ছাই চুক্তিৰ ফলাফল চীনত জনপ্ৰিয় নহ'ল। জনসাধাৰণে পেকিংৰ চৰকাৰী কৰ্তৃপক্ষক দেশলৈ অনা এই দুৰ্ভাগ্যৰ বাবে দায়ী বুলি গণ্য কৰিছিল। শান্তি আলোচনাৰ পিছত চীনত মে' ফাৰ্থ আন্দোলন (May Fourth Movement) আৰম্ভ হ'ল। বিদেশী সামগ্ৰী বৰ্জনৰ ফলত জাপানৰ বাণিজ্য আৰু অৰ্থনীতিৰ ওপৰত বিৰূপ প্ৰভাৱ পৰিল। এই পৰিস্থিতিয়ে জাপানক চীনৰ সৈতে নতুনকৈ আলোচনা কৰিবলৈ বাধ্য কৰালে।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্ন ১: চীনৰ ৰাষ্ট্ৰপতি ইউয়ান শ্বিহ কাইক 'একবিংশ দাবী' দাখিল কৰা জাপানৰ ৰাষ্ট্ৰদূতজনৰ নাম লিখক

প্ৰশ্ন ২: চীনে প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধত যোগদান কৰাৰ সন্দৰ্ভত ড০ ছান য়াট চেনৰ মতামত কি আছিল?

প্ৰশ্ন ৩: প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধৰ অন্ত পৰাৰ পিছত চীনে ভাৰ্চাইল সন্ধি স্বাক্ষৰ কৰাৰ পৰা কিয় বিৰত থাকিল।

১৩.৪ দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত চীন

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধ আধুনিক ইতিহাসৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ঘটনা আছিল, য'ত মুখ্য বিশ্বশক্তিবোৰ জড়িত হৈছিল আৰু বিভিন্ন মহাদেশলৈ বিয়পি পৰিছিল। এছিয়াত, চীন এই যুদ্ধৰ এক প্ৰধান কেন্দ্ৰস্থল হৈ পৰিছিল। চীনৰ দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত জড়িত হোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়াটো ১৯৩৭ চনত দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধৰ আৰম্ভণিলৈকে বিচাৰিব পাৰি। চীন আৰু জাপানৰ মাজৰ এই সংঘৰ্ষই এক ব্যাপক যুদ্ধলৈ ৰূপান্তৰিত হৈছিল আৰু বিশ্বব্যাপী যুদ্ধ আৰম্ভ হোৱাৰ আগতেই এছিয়া মহাদেশলৈ যুদ্ধৰ ভয়াবহতা কঢ়িয়াই আনিছিল।

দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধ:

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত চীনৰ জড়িত হোৱাৰ বীজ ৰোপণ হৈছিল জাপানৰ আক্ৰমণাত্মক সম্প্ৰসাৰণবাদ আৰু মাঞ্চুৰিয়াত তাৰ কাৰ্য্যকলাপৰ মাজেৰে। ১৮৯৪-৯৫ চনৰ প্ৰথম চীন-জাপান যুদ্ধৰ পৰাই জাপানে চীনৰ

অঞ্চলসমূহৰ ওপৰত দাবী কৰি আহিছিল। ইউৰোপীয় শক্তিবোৰে চীনৰ বিভিন্ন অংশত একচেতিয়াৰ অধিকাৰ স্থাপন কৰাৰ লগে লগে, জাপানে চীনৰ ওপৰত নিজৰ প্ৰভাৱ বঢ়াবলৈ অধিক আক্ৰমণাত্মক হৈ পৰিল। পেৰিছ শান্তি সন্মিলনেও জাপানৰ শ্বাণ্ডং দখলক স্বীকৃতি দিছিল। ইয়াৰ উপৰি, জাপানৰ লোভৰ চকু মাঞ্চুৰিয়াৰ ওপৰত আছিল। যদিও চীনাসকলে মাঞ্চুৰিয়াত সংখ্যাগৰিষ্ঠতা ৰাখিছিল আৰু প্ৰশাসনৰ দায়িত্বত আছিল, তথাপি জাপানে দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়াত ৰেলপথ আৰু লিয়াওটুং উপদ্বীপৰ ইজাৰাৰ জৰিয়তে নিয়ন্ত্ৰণ বজাই ৰাখিছিল। কৱাণ্টুং সেনাবাহিনী গঠন কৰি জাপানে মাঞ্চুৰিয়াত নিজৰ সাম্ৰাজ্যবাদী ষড়যন্ত্ৰ আগবঢ়াই নিছিল।

১৯৩১ চনৰ জুন মাহত এজন চীনীয় সৈনিকে জাপানী কেপ্টেইন নাকামুৰাক হত্যা কৰাত দুয়ো দেশৰ সম্পৰ্ক তিক্ত হৈ পৰিল। ১৯৩১ চনৰ ১৮ ছেপ্টেম্বৰত জাপান-নিয়ন্ত্ৰিত দক্ষিণ মাঞ্চুৰিয়ান ৰেলপথৰ কাষত বিস্ফোৰণ ঘটোৱাৰ অভিযোগ তুলি জাপানে মাঞ্চুৰিয়াত নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ কঠোৰ কৰিলে, যাৰ ফলত শেষত পুতলা ৰাজ্য মাঞ্চুকুও স্থাপন কৰা হ'ল। এই ঘটনাই পূব এছিয়াত জাপানৰ সাম্ৰাজ্যবাদী আকাংক্ষাৰ সূচনা কৰিলে আৰু চীনৰ বিৰুদ্ধে জাপানৰ আৰু আক্ৰমণৰ পথ প্ৰশস্ত কৰিলে। জাপানে মাঞ্চুৰিয়া দখল কৰাটোৱে কেৱল ৰাজনৈতিক আৰু অৰ্থনৈতিক প্ৰভাৱেই নহয়, চীনৰ স্বাৰ্থৰ্থতা আৰু ভূখণ্ডৰ অখণ্ডতাৰ বাবেও এক প্ৰত্যক্ষ ভাবুকি হৈ পৰিছিল। জাতিসংঘে এই সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ ব্যৰ্থ হোৱাত জাপানক নিজৰ সম্প্ৰসাৰণবাদী নীতি অব্যাহত ৰাখিবলৈ উৎসাহিত কৰিলে।

১৯৩৭ চনৰ জুলাই মাহত মাৰ্কো পোলো সেতুৰ ঘটনাৰ (Marco Polo Bridge Incident) জৰিয়তে চীন আৰু জাপানৰ মাজত পূৰ্ণাংগ যুদ্ধৰ সূচনা হয়, যিয়ে দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধলৈ ৰূপান্তৰিত হয়। এই ঘটনাটো পেকিংৰ ওচৰত সংঘটিত হৈছিল, য'ত জাপানী সৈন্যই চীনীয় সৈন্যৰ সৈতে সংঘৰ্ষত লিপ্ত হয় কাৰণ চীনীয় সৈন্যই জাপানীক ওচৰৰ অঞ্চলত সন্ধান কৰিবলৈ অনুমতি দিবলৈ অস্বীকাৰ কৰিছিল। যুদ্ধ আৰম্ভ হোৱাৰ পিছত জাপানী সৈন্যই চীনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ চহৰ আৰু অঞ্চলসমূহ দখল কৰিবলৈ একাধিক আক্ৰমণ আৰম্ভ কৰে। ইউৰোপীয় শক্তিবোৰ ফেচিবাদ আৰু নাৎসীবাদৰ উত্থানত ব্যস্ত হৈ থকাৰ বাবে জাপানে যেনেকৈ বিদেশী হস্তক্ষেপৰ পৰা মুক্ত হৈ চীনৰ অঞ্চলসমূহ দ্ৰুতগতিত দখল কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। শ্বাংহাই, নানজিং, আৰু উহান আদি চহৰবোৰ প্ৰথমে আক্ৰমণৰ লক্ষ্য হৈছিল, আৰু তীব্ৰ যুদ্ধৰ পিছত জাপানী সৈন্যই সেইবোৰ দখল কৰে। ১৯৩৮ চনৰ অক্টোবৰৰ শেষলৈকে চীনৰ সকলো গুৰুত্বপূৰ্ণ বন্দৰ, ৰেলপথ, আৰু জলপথ জাপানৰ সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণলৈ যায়। জাপানী সৈন্যই চীনীয় নাগৰিক আৰু যুদ্ধবন্দীসকলৰ বিৰুদ্ধে ভয়াবহ নৃশংসতা কৰিছিল। নানজিংত (Nanjing Massacre), হাজাৰ হাজাৰ চীনীয় নাগৰিকক হত্যা, ধৰ্ষণ, আৰু অন্যান্য হিংসাত্মক কাৰ্য্যকলাপৰ বলি হ'বলগীয়া হৈছিল। অৱশ্যে, চীনীয় সৈন্য আৰু নাগৰিকসকলে তীব্ৰ প্ৰতিৰোধ গঢ়ি তুলিছিল আৰু নিজৰ মাতৃভূমি ৰক্ষাৰ বাবে সাহসিকতাৰে যুদ্ধ কৰিছিল।

দ্বিতীয় সংযুক্ত মোর্চা (Second United Front)

জাপানে চীনত সামৰিক অভিযান চলোৱাৰ সময়ত চীনৰ দুটা গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰাজনৈতিক দল—কুৰোমিন্টাং (জাতীয় চৰকাৰ গঠন কৰা দল) আৰু কমিউনিষ্টসকল—একে সময়তে পৰস্পৰৰ সৈতে যুদ্ধত ব্যস্ত আছিল। জাপানী আক্ৰমণে সৃষ্টি কৰা গুৰুতৰ ভাবুকি উপলব্ধি কৰি চিয়াং কাই-শেকে আৰু জাতীয়তাবাদী চৰকাৰে কমিউনিষ্টসকলৰ সৈতে অস্থায়ীভাৱে মতপাৰ্থক্য পৰিহাৰ কৰিবলৈ সিদ্ধান্ত লয়। ইয়াৰ ফলত সাধাৰণ শত্ৰু জাপানৰ বিৰুদ্ধে দ্বিতীয় সংযুক্ত মোর্চা গঠন কৰা হয়। এই মিত্ৰতাত জাতীয়তাবাদী আৰু কমিউনিষ্ট বাহিনীয়ে নিজৰ সম্পদ, মানৱশক্তি আৰু সামৰিক সক্ষমতা একত্ৰিত কৰি জাপানী আক্ৰমণকাৰীৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ কৰে। কিছু সময়ৰ বাবে কমিউনিষ্টসকলৰ গেৰিলা যুদ্ধ-পদ্ধতি জাপানী সৈন্যৰ যোগান ধাৰা বিচ্ছিন্ন কৰাত সফল হৈছিল। ই জাপানী সৈন্য আৰু মাঞ্চুকুৰো (মাঞ্চুৰিয়া), মংগোলিয়া আৰু পেকিংৰ দালাল চৰকাৰসমূহৰ বাবে অত্যন্ত কষ্টকৰ পৰিস্থিতি সৃষ্টি কৰিছিল। জাপানে চীনৰ পৰা এনে প্ৰতিৰোধৰ আশা কৰা নাছিল। চীনীয়সকলৰ কঠোৰ প্ৰতিৰোধৰ সন্মুখীন হৈ জাপানৰ বাবে সমগ্ৰ চীন জয় কৰাটো কঠিন হৈ পৰিছিল। ইয়াৰ মাজতে, পশ্চিমীয়া দেশসমূহেও জাপানী নৃশংসতাৰ বিৰুদ্ধে চীনক সহায় আগবঢ়াবলৈ আৰম্ভ কৰে।

যুদ্ধৰ মঞ্চ হিচাপে চীন

দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ ইতিহাসত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ মুহূৰ্ত আছিল ১৯৪১ চনৰ ৭ ডিচেম্বৰত জাপানে পার্ল হার্বৰত কৰা আক্ৰমণ। এই ঘটনাৰ পিছত আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰই জাপানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰে। চীনেও আনুষ্ঠানিকভাৱে জাপানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ ঘোষণা কৰি মিত্ৰশক্তিবোৰৰ সৈতে মিত্ৰতা স্থাপন কৰে। এনেদৰে দীৰ্ঘদিনীয়া চীন-জাপান সংঘৰ্ষই বিশ্বশক্তিবোৰৰ সৈতে জড়িত হৈ এখন বিশ্বযুদ্ধলৈ ৰূপান্তৰিত হয় আৰু চীন দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ এক প্ৰধান যুদ্ধক্ষেত্ৰ হৈ পৰে। আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ আৰু অন্যান্য ইউৰোপীয় শক্তিবোৰে চীনৰ মাটিতেই মিত্ৰশক্তিবোৰে জাপানী বাহিনীক প্ৰতিহত কৰাৰ প্ৰচেষ্টা চলায়, যাৰ ফলত চীন এই বিশ্বযুদ্ধৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰণাংগণলৈ ৰূপান্তৰিত হয়।

মিত্ৰশক্তিৰ পৰিকল্পনা বুজি পাই জাপানে চীনক বিশ্বৰ বাকী অংশৰ সৈতে সম্পৰ্ক বিচ্ছিন্ন কৰিবলৈ চীনৰ চুবুৰীয়া অঞ্চলসমূহ দখল কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। চীনৰ উপকূলীয় অঞ্চলসমূহ জাপানৰ দখলত থকাৰ বাবে, মিত্ৰশক্তিয়ে ব্ৰহ্মদেশৰ পথ (Burma road)ৰ মাধ্যমেহে চীনক সামৰিক সহায় আৰু প্ৰয়োজনীয় সামগ্ৰী যোগান ধৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল।জাপানে ব্ৰহ্মদেশৰ কৌশলগত গুৰুত্ব উপলব্ধি কৰি এই অঞ্চল দখল কৰিবলৈ আক্ৰমণ আৰম্ভ কৰে। চিয়াং কাই-শেকে আমেৰিকান জেনেৰেল ষ্টিলৱেলৰ নেতৃত্বত চীনৰ এক বিশেষ সেনাদল প্ৰেৰণ কৰি ব্ৰহ্মপথ জাপানী আক্ৰমণৰ পৰা ৰক্ষা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে।

ব্ৰহ্মদেশত চীনৰ ২০০তম আৰু ৩৮তম ডিভিজনে জাপানী সৈন্যৰ বিৰুদ্ধে কঠোৰ প্ৰতিৰোধ গঢ়ি তুলিছিল। ১৯৪২ চনৰ আৰম্ভণিতে সংঘটিত য়ুনান-বার্মা ৰোডৰ যুদ্ধত চীনীয় সৈন্যই এই গুৰুত্বপূৰ্ণ যাতায়ত পথ সফলভাৱে ৰক্ষা কৰিছিল।অৱশেষত জাপানে ব্ৰহ্মদেশত বিজয় সাব্যস্ত কৰিবলৈ সক্ষম হয় আৰু চীনক সম্পূৰ্ণৰূপে বিশ্বৰ বাকী অংশৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰি পেলায়। চীনৰ সৈতে একমাত্ৰ সংযোগ আছিল ভাৰতৰ অসম আৰু য়ুনান মালভূমিৰ মাজত ৫০০ মাইলৰ অধিক দৈৰ্ঘ্যৰ 'হিমালয়ান হাম্প' বায়ুপথ। ফলত কিছু সময়ৰ বাবে চীনক জাপানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধ অব্যাহত ৰাখিবলৈ নিজৰ অনুন্নত সম্পদৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিবলগীয়া হৈছিল।এই সময়ছোৱাত যুদ্ধসামগ্ৰীৰ অভাৱত চীনক বহুতো সমস্যাৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল। অতি কষ্টৰ মাজে ১৯৪৩-৪৪ চনত ফৰ্টিন এয়াৰ ফৰ্চে জাপানীসকলৰ বিৰুদ্ধে আক্ৰমণ চলাইছিল। ক্ৰমাৎ এংলো-আমেৰিকান বাহিনীৰ হাতত জাপানীসকল পৰাস্ত হ'বলৈ ধৰে আৰু চীনৰ ওপৰত থকা জাপানৰ চাপ হ্ৰাস পাবলৈ ধৰে।

জাপানৰ 'নতুন শৃংখলা' (New Order) আৰু 'মহান পূব এছিয়া সমৃদ্ধি মণ্ডল' (Greater East Asia Co-prosperity Sphere) স্থাপনৰ স্বপ্ন, য'দ্বাৰা এছিয়াৰ ওপৰত আধিপত্য স্থাপন কৰিব বিচাৰিছিল, সোনকালেই ধূলিসাৎ হ'ল। ১৯৪৫ চনত জাপানৰ আত্মসমৰ্পণৰ লগে লগে চীনেও বিদেশী দখলদাৰীৰ পৰা মুক্তি পাই যুদ্ধোত্তৰ বিশ্বত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ শক্তি হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিলে। জাপানৰ পৰাজয়ে এছিয়াত সাম্ৰাজ্যবাদী আকাংক্ষাৰ অন্ত পেলালে, চীনে জাতীয় সংহতি আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় মৰ্যাদা পুনৰুদ্ধাৰ কৰিলে আৰু যুদ্ধৰ পৰা শক্তিশালী হৈ উঠি চীন নতুন বিশ্বব্যৱস্থাত এক মুখ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিবলৈ সাজু হ'ল।

যুদ্ধৰ প্ৰভাৱ:

চীনে মিত্ৰশক্তিবোৰক জাপানৰ বিৰুদ্ধে বিজয়ী হ'বলৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ অৱদান আগবঢ়াইছিল। মিত্ৰশক্তিবোৰেও চীনক পূব এছিয়াত জাপানী সাম্ৰাজ্যবাদৰ অৱসান ঘটোৱাৰ বাবে এক মুখ্য শক্তি হিচাপে স্বীকৃতি দিছিল। ফলস্বৰূপে, ১৯৪৩ চনৰ কায়ৰো সম্মিলনত (Cairo Conference) চীনক বিশ্বব্যাপী সিদ্ধান্ত গ্ৰহণত অংশগ্ৰহণৰ সুযোগ দিয়া হৈছিল। জাপানৰ নৌঅবৰোধৰ বাবে চীনত পৰ্যাপ্ত - ল। ফলত দেশজুৰি খাদ্য সংকটে দেখা দিলে। 'খাদ্য আৰু অন্যান্য সামগ্ৰীৰ যোগান ধৰিব পৰা নগ জাপানী সৈন্যইশস্য চপোৱাৰ সময়ত আক্ৰমণ চলোৱা আৰু খেতিয়কসকলক সৈন্যবাহিনীত ভৰ্তি কৰাৰ বাবে কৃষি উৎপাদন ব্যাপকভাৱে হ্ৰাস পাইছিল। যুদ্ধৰ বাবে চৰকাৰে বিপুল পৰিমাণে ধন খৰচ কৰিবলগীয়া হোৱাত দেশত মুদ্ৰাস্ফীতি (inflation) বাঢ়িবলৈ ধৰিলে। চৰকাৰে দাম নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিলেও চো�ৰাং ব্যৱসায় (smuggling) আৰু ক'লা বজাৰ (black marketing) বেছি হৈ পৰিছিল। যুদ্ধৰ সময়ত উদ্যোগ খণ্ডৰ কিছু উন্নতি হ'লেও জাতীয়তাবাদী (Kuomintang) আৰু কমিউনিষ্টসকলৰ মাজৰ সংঘাত, জাপানৰ যাতায়ত ব্যৱস্থা নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে উদ্যোগসমূহৰ বিকাশ

বাধাগ্রস্ত হৈছিল। জাপানৰ অবৰোধ, নিষেধাজ্ঞা আৰু যাতায়ত ব্যৱস্থা বিঘ্নিত হোৱাৰ বাবে বিদেশী বাণিজ্যও ক্ষতিগ্রস্ত হৈছিল।

যুদ্ধই চীনৰ ওপৰত এক ভয়াবহ প্রভাৱ পেলাইছিল, য'ত কেইবালাখ চীনীয় নাগৰিক আৰু সৈনিকে জীৱন হেৰুৱাইছিল। হাজাৰ হাজাৰ লোকেই যুদ্ধৰ হিংসা আৰু ধ্বংসৰ পৰা পলাই নিজৰ ঘৰ-দুৱাৰ ত্যাগ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ শেষত জাতীয়তাবাদী (কুৱোমিন্টাং) আৰু কমিউনিষ্ট দলৰ মাজৰ ঐক্যও ভাঙি পৰিল। জাপানৰ দখলদাৰী অঞ্চলসমূহৰ ওপৰত নিয়ন্ত্রণ স্থাপন কৰিবলৈ দুয়ো দলেই তীব্র সংঘর্ষত লিপ্ত হ'ল। এই গৃহযুদ্ধত মাও জে-দঙৰ নেতৃত্বত কমিউনিষ্ট দলে বিজয়ী হৈছিল আৰু শেহত ১৯৪৯ চনত People's Republic of China প্রতিষ্ঠা হৈছিল।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্ন ৪: দ্বিতীয় সংযুক্ত ফ্রণ্টৰ তাৎপর্য্য উল্লেখ কৰক।

প্রশ্ন ৫: দ্বিতীয় চীন-জাপান যুদ্ধৰ পৰিণতি কি আছিল ?

প্রশ্ন ৬: কায়ৰো সম্মিলন কেতিয়া অনুষ্ঠিত হৈছিল ?

2১৩.৫ অধ্যায়টোৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়টো অধ্যায়ন কৰা পিছত আপুনি জানিব পাৰিছে যে, চীনত জাপানৰ আগ্রাসী নীতি আৰু পশ্চিমীয়া শক্তিসমূহৰ সমর্থনৰ অভাৱে চীনক দুটা বিশ্বযুদ্ধত অংশগ্রহণ কৰিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। দুয়োপক্ষৰ পৰিণতি বিপর্যয়জনক আছিল যদিও যুদ্ধৰ পিছত চীনক পূবৰ উদীয়মান শক্তি হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হৈছিল।

O ১৩.৬ প্রসংগ পুথি

- Vinacke, Harlod M. (2020). History of Far East in Modern Times, Revised Edition, Kalyani Publishers.
- Clyde P. H. and Beers B. F., (1991), The Far East: A History of Western Impacts and Eastern Responses, 1830-1975, (6th Edition), Waveland Press
- Ebrey, P.B. (2010). The Cambridge Illustrated History of China. Cambridge University Press
- Hsu,I. (1999). The Rise of Modern China. O

- Shuyun, S. (2008). The Long March: The History of Communist China's Founding Myth. Anchor: USA

K ১৩.৭ অগ্রগতি খতিয়ান

প্রশ্ন নং ১ ৰ উত্তৰ: হোইকি একি

প্রশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ: তেওঁৰ মতে ভৱিষ্যতে পূব এছিয়াত জাপানী প্রভাৱৰ ভাৰসাম্য ৰক্ষাৰ বাবে জার্মানীয়ে সম্ভাব্য মিত্র হ'ব পাৰে।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: চীনে জাপানৰ হাতত শ্বানডং হেৰুৱাই প্রতিবাদৰ চিন হিচাপে।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ই চীনৰ জাতীয়তাবাদী আৰু কমিউনিষ্টক একত্রিত কৰি এটা উমৈহতীয়া শত্রুৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিছিল

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ চীনৰ বৃহৎ এলেকা, কিছুমান গুৰুত্বপূর্ণ সাগৰীয় বন্দৰ ইত্যাদি দখল কৰিছিল।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ১৯৪৩।

M ১৩.৮ আদর্শ প্রশ্ন

উ) অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১: মার্কো প'লো দলংখন কেতিয়া সংঘটিত হৈছিল ?

প্রশ্ন ২: চীনত দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ অন্ত পৰাৰ পিছত কোনটো দল ক্ষমতালৈ আহিছিল ?

খ) চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১: চমু টোকা লিখক-

ক. ডাঃ ছান য়াট চেন

খ. কুওমিন্টাং নেচনেল পার্টি

প্রশ্ন ২: দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধত চীনৰ প্ররেশৰ কাৰণ কি আছিল।

গ) দীঘলীয়া প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৩০-৪৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়ক)

প্রশ্ন ১: বিশ্বযুদ্ধত চীনৰ ভূমিকা আৰু ইয়াৰ পৰিণতি ব্যাখ্যা কৰক।

প্রশ্ন ২: দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ প্রেক্ষাপটত চীন-জাপানৰ সম্পর্কৰ বিষয়ে আলোচনা কৰক।

*** *** ***

অধ্যায় ১৪: চীনত সাম্যবাদ আন্দোলন

অধ্যায় গাঁথনি

১৪.১ উদ্দেশ্য
১৪.২ পৰিচয়
১৪.৩ চীনত সাম্যবাদী দল প্ৰতিষ্ঠা
১৪.৪ মাও চে টুঙৰ উত্থান- ৰঙা সেনাবাহিনী গঠন
১৪.৫ দ্বিতীয় সংযুক্ত ফ্ৰণ্ট
১৪.৬ গৃহযুদ্ধ- কাৰণ আৰু তাৎপর্য্য
১৪.৭ অধ্যায় পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১৫.৮ অধিক জানিবলৈ
১৪.৯ অগ্ৰগতি খতিয়ান
১৪.১০ আৰ্হি প্ৰশ্ন

১৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি কৰিব পাৰিব

- চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলনৰ বৃদ্ধিৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা আৰু চীন কমিউনিষ্ট পার্টি গঠন,
- মাও চে টুং, আৰু তেওঁৰ ৰঙা সেনাবাহিনীৰ উত্থানৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা, আৰু...
- বিশ্বযুদ্ধত চীনৰ ভূমিকা সম্পর্কে আলোচনা,
- চীনৰ গৃহযুদ্ধ আৰু ইয়াৰ পৰিণতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

১৪.২ পৰিচয়

প্ৰিয় শিক্ষার্থীসকল, পূৰ্বৰ ইউনিটত আমি প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ সময়ত চীনৰ অৱস্থা আৰু চীনে যুদ্ধত যোগদান কৰাৰ কাৰণ আৰু ইয়াৰ ফলাফলৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছিলো।

এই ইউনিটত আমি চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলনৰ বৃদ্ধি আৰু মাও চে টুঙৰ উত্থানৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিম। গৃহযুদ্ধৰ সময়ত চীনৰ অৱস্থা আৰু ইয়াৰ পৰিণতিৰ বিষয়েও আমি আলোচনা কৰিম

১৪.৩ চীনা কমিউনিষ্ট দল স্থাপন

চীনৰ কমিউনিষ্ট পার্টিৰ ভেটি চীনৰ ইতিহাসৰ এক উল্লেখযোগ্য পৰিঘটনা। কিছুমান পণ্ডিতৰ মতে ৰাছিয়াৰ বলছেভিকসকলে চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলনৰ আৰম্ভণি আৰু লালন-পালন কৰিছিল। চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলনৰ উত্থানৰ বাবে যদি ছোভিয়েট ৰাছিয়া আৰু কমিণ্টাৰনে প্ৰাৰম্ভিক গতিশীলতা প্ৰদান নকৰিলেহেঁতেন তেন্তে চীনত কমিউনিষ্ট পার্টি গঠন কৰাটো অসম্ভৱ হ'লহেঁতেন। জাপান বিৰোধী আৰু চৰকাৰ বিৰোধী অভিযানক উদ্দীপিত কৰাত বলছেভিক এজেণ্টসকলে ভূমিকা পালন কৰিছিল। চতুৰ্থ মে' আন্দোলনৰ সময়ত তেওঁলোকে কিছুমান গুৰুত্বপূৰ্ণ ছাত্ৰ আৰু শ্ৰমিক সংগঠনক সমৰ্থন কৰিছিল। এই আন্দোলনে বুদ্ধিজীৱী আৰু শ্ৰমিকৰ প্ৰাৰম্ভিক সংহতি আনিছিল, আৰু উগ্ৰপন্থীৰ এটা গোটক লালন-পালন কৰিছিল যিসকল পিছলৈ চীনা কমিউনিষ্ট দলৰ মূল সদস্য হৈ পৰিছিল। একে সময়তে চীনত সামাজিক বিপ্লৱৰ হেঁপাহও আছিল যিয়ে পৰোক্ষভাৱে কমিউনিজমৰ উত্থানৰ পথ প্ৰশস্ত কৰিছিল।

১৯১৯ চনৰ ৰাছিয়ান বিপ্লৱৰ পিছৰে পৰা ছোভিয়েট আৰু কমিণ্টাৰনৰ এজেণ্টসকলে চীনত সংগঠিত কার্যসূচীত লিপ্ত হৈছিল। ফলত চীনত প্ৰতিষ্ঠা হোৱা বৃহৎ সংখ্যক বিপ্লৱী সংগঠন, যেনে ট্ৰুথ ছ'চাইটি, ছ'চিয়েলিষ্ট লীগ, ডাটং পার্টি (পিছলৈ অৰিয়েণ্টেল কমিউনিষ্ট পার্টিলৈ বিকশিত হয়), জিনা কমিউনিষ্ট পার্টি আৰু ছ'চিয়েল কমিউনিষ্ট পার্টি। ১৯২০ চনলৈকে ছ'চিয়েলিষ্ট লীগ বেইজিং, টিয়ানজিন, চাংহাই, গুৱাংঝু আৰু হাংঝোত শাখা থকা দেশজোৰা সংগঠনত পৰিণত হৈছিল। চীনত সংগঠিত আন্দোলন হিচাপে কমিউনিজমৰ উত্থান আৰম্ভ হয় যেতিয়া ১৯১৮ চনত পেকিং বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বুদ্ধিজীৱীসকলে দেশৰ প্ৰথম মার্ক্সবাদী অধ্যয়ন গোট গঠন কৰে।১৯২১ চনৰ ১ জুলাইত চাংহাইত আনুষ্ঠানিকভাৱে চীনা কমিউনিষ্ট পার্টি প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। সেই সময়ত চাংহাই এখন চহৰ আছিল, য'ত চীনৰ শ্ৰমিক শ্ৰেণী আৰু উগ্ৰ বুদ্ধিজীৱীসকল কেন্দ্ৰীভূত আছিল আৰু সেই ঠাইখনৰ ওপৰত চীন কর্তৃপক্ষৰ নিয়ন্ত্ৰণো তুলনামূলকভাৱে শিথিল আছিল। কোৰিয়াৰ বহু সমাজবাদী আছিল, যিয়ে সাম্যবাদৰ বার্তা বিয়পোৱাত সহায় কৰিব পাৰিছিল। চহৰখনৰ মাজতো ভালদৰে সংযোগ আছিল। গতিকে, এই ঠাইৰ পৰাই কমিউনিষ্ট দলৰ বাবে কাম কৰাৰ সিদ্ধান্ত লোৱা হ'ল।

দলৰ উদ্বোধনী অধিৱেশনত ১৩ জন প্ৰতিনিধিয়ে অংশগ্ৰহণ কৰে। এই প্ৰতিনিধিসকলে চীন আৰু বিদেশৰ বিভিন্ন সমাজবাদী ফৈদ আৰু শ্ৰমিক সংগঠনৰ ৫৩ জন সদস্যক প্ৰতিনিধিত্ব কৰিছিল। তেওঁলোকৰ ভিতৰত আছিল চেন টু-হচিন, চাং কুও-টাও, টুং পি-উ, মাও চে-টুং, চৌ এন-লাই, চু টেহ। এই কংগ্ৰেছৰ সময়ত দলটোৱে ইস্তাহাৰ গ্ৰহণৰ জৰিয়তে নিজৰ লক্ষ্য আৰু নীতিসমূহ উল্লেখ কৰিছিল। ইয়াৰ কার্য্যকলাপ আৰু সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াৰ তদাৰকীৰ দায়িত্ব দিয়া কেন্দ্ৰীয় সমিতিকে ধৰি ইয়াৰ সাংগঠনিক গাঁথনিও স্থাপন কৰিছিল। কংগ্ৰেছে গৃহীত প্ৰস্তাৱসমূহ যথেষ্ট বাওঁপন্থী আছিল, য'ত এনেধৰণৰ বিষয় আছিল: পার্টিয়ে সম্পূৰ্ণ স্বাধীন স্থিতি গ্ৰহণ কৰিব আৰু কেৱল সর্বহাৰাৰ স্বার্থহে ৰক্ষা কৰিব; ই বর্তমানৰ আন সকলো দলক আক্ৰমণ কৰাৰ নীতি গ্ৰহণ কৰিব, আৰু আন পক্ষৰ সৈতে কেতিয়াও কোনো সম্পর্ক স্থাপন নকৰে; দলৰ সদস্যসকল চৰকাৰী বিষয়া বা সংসদৰ সদস্য

নহ'লহেঁতেন। যদিও দলটোৱে কিছুদিনৰ বাবে কমিণ্টাৰনত যোগদান কৰা নাছিল, তথাপিও ইয়াৰ সকলো কাম-কাজ আৰু কাম কমিণ্টাৰনৰ সুদূৰ পূব সচিবালয়ৰ সাধাৰণ নির্দেশনা আৰু কমিণ্টাৰনৰ এজেণ্টসকলৰ প্রত্যক্ষ নির্দেশনাত চলিছিল। দলটোৱে লগতে উল্লেখ কৰে যে তেওঁলোকৰ তাৎক্ষণিক লক্ষ্য আছিল যুদ্ধাধিপতিসকলৰ সামন্তীয় শাসন উফৰাই পেলোৱা আৰু আন্তঃৰাষ্ট্রীয় সাম্রাজ্যবাদী শক্তিসমূহৰ ওপৰত চলি থকা অত্যাচাৰৰ অন্ত পেলোৱা।

চীনৰ কমিউনিষ্ট পার্টিয়ে বুজি পাইছিল যে কুওমিন্টাং পার্টিৰ সৈতে ঘনিষ্ঠভাৱে সহযোগিতা কৰিলে চীনত ইয়াৰ প্রভাৱ বৃদ্ধি পাব পাৰে। প্রথম বিশ্বযুদ্ধৰ পিছত ৰাজনৈতিক উত্তাল পৰিস্থিতিৰ মাজতে ডঁ ছান ইয়াট-চেনে তেওঁৰ কেণ্টন চৰকাৰক চীনৰ বৈধ কর্তৃপক্ষ হিচাপে পশ্চিমীয়া দেশসমূহে স্বীকৃতি দিয়াৰ আশা কৰিছিল যদিও পশ্চিমীয়া উদাসীনতাই তেওঁ হতাশ কৰিছিল। সমর্থন আৰু পথ প্রদর্শনৰ বাবে তেওঁ ৰাছিয়াৰ ওচৰলৈ যাবলগীয়া হৈছিল। ই দুয়োটা ৰাজনৈতিক দলৰ সহযোগিতাত সহায় কৰিছিল। আনহাতে, কমিউনিষ্ট দলৰ প্রথম কংগ্রেছে যদিও আন দলৰ সৈতে আন্তৰিক সম্পর্ক স্থাপনৰ পক্ষপাতী নাছিল, কিন্তু ১৯২২ চনৰ জুন মাহত ইয়াৰ দ্বিতীয় কংগ্রেছৰ পূর্বে দলটোৰ কেন্দ্রীয় সমিতিয়ে 'বর্তমানৰ পৰিস্থিতিৰ ওপৰত প্রথম ইস্তাহাৰ' জাৰি কৰিছিল, য'ত ঘোষণা কৰা হৈছিল যে চীনৰ জনসাধাৰণক বিদেশী আৰু শক্তিশালী সামৰিকবাদীসকলৰ জোকাৰ পৰা মুক্ত কৰিবলৈ এক ঐক্যবদ্ধ ফ্রণ্ট হোৱাৰ প্রয়োজন গঠিত। ঐক্যৰ এই মতামত ইতিমধ্যে প্রকাশ কৰিছিল প্রথম আনুষ্ঠানিক কমিণ্টাৰনৰ প্রতিনিধি স্নিভলিটে (উৰফে মেৰিং) যিয়ে দলটো আনুষ্ঠানিক প্রতিষ্ঠা হোৱাৰ আগতেই ছান ইয়াট-চেনক লগ পাইছিল। ১৯২৩ চনৰ ২৫ জানুৱাৰীত ছান-জোফে ঘোষণাই কমিউনিষ্ট আৰু কুওমিন্টাঙৰ মাজত সহযোগিতাৰ বাবে কাম কৰাত সহায় কৰিছিল। তদুপৰি ১৯২৩ চনৰ ৬ অক্টোবৰত ৰাছিয়াৰ কমিউনিষ্ট এজেণ্ট মাইকেল বৰোডিনৰ কেণ্টনত উপস্থিত হোৱাৰ লগে লগে চীনত দুয়োটা ৰাজনৈতিক গোটৰ মাজৰ সম্পর্ক আৰু অধিক উন্নত হয়।

ফলত ১৯২৩ চনত তৃতীয় ৰাষ্ট্রীয় কংগ্রেছত কমিউনিষ্ট পার্টিয়ে জাতীয়তাবাদী দলত যোগদান কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়।১৯২৪ চনত কেণ্টনত কুওমিন্টাঙৰ প্রথম ৰাষ্ট্রীয় কংগ্রেছে ব্যক্তিগত কমিউনিষ্ট পার্টিৰ সদস্যসকলক কুওমিন্টাঙত যোগদানৰ অনুমতি দিয়ে।কিন্তু ডঁ ছানে নিজৰ ৰাজনৈতিক কার্যসূচী আৰু মতবাদ এৰি দিয়া নাছিল। এই ঐক্যৰ এটা গুৰুত্বপূর্ণ প্রভাৱ দেখা গৈছিল কেণ্টনৰ ওচৰত ৰাছিয়াৰ সহায়ত ৰাম্পোয়া মিলিটাৰী একাডেমী স্থাপন কৰা। ই পিছৰ বছৰবোৰত যুদ্ধাধিপতিৰ বিৰুদ্ধে জাতীয়তাবাদী সেনাবাহিনীৰ জয়ক শক্তিশালী কৰি তুলিছিল। কুওমিন্টাঙৰ ভিতৰত ৰাছিয়ান সমর্থিত কমিউনিষ্টসকলৰ ক্রমবর্ধমান প্রভাৱে কমিউনিষ্ট বিৰোধীসকলক আতংকিত কৰি তুলিছিল। সেই সময়ছোৱাত কমিউনিষ্টসকলৰ সমর্থনত বহু ঠাইত জনপ্রিয় বিক্ষোভ আৰু ধর্মঘটৰ সূচনা হৈছিল; কৃষক আন্দোলন আনকি যুদ্ধাধিপতি ভূখণ্ডতো বিয়পিবলৈ ধৰিলে আৰু কমিউনিষ্ট পার্টিৰ সদস্য সংখ্যাও ক্রমান্বয়ে বৃদ্ধি পালে।

কমিউনিষ্টসকলৰ কার্যকলাপ ভাল নোপোৱা কুওমিন্টাংসকলৰ কমেইহে আছিল। তেওঁলোকে লাভ কৰা সুবিধাৰ বাবে কৃষক সংগঠনৰ ওপৰত কাম কৰাৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰে। কিন্তু,ডা. ১৯২৫ চনত তেওঁৰ মৃত্যুৰ আগলৈকে ছানৰ চুম্বকীয় ব্যক্তিত্বই ইহঁতক একেলগে বান্ধি ৰাখিব পাৰে। কমিউনিষ্টসকলে তেওঁক কেণ্টনত জাতীয় চৰকাৰ স্থাপন কৰাত সহায় কৰিছিল আৰু যুদ্ধাধিপতিসকলক পৰাস্ত কৰি উত্তৰ আৰু দক্ষিণৰ মাজত ঐক্য আনিছিল। একে সময়তে কুওমিনটাং বাওঁপন্থী আৰু কমিউনিষ্টসকলে ১৯২৭ চনত ৱুহানত এক সুকীয়া শাসন ব্যৱস্থা স্থাপন কৰিছিল যদিও সেই শাসন বেছি দিন নাথাকিল। কেণ্টন কমিউনে আৰম্ভ কৰা বিদ্রোহ চিয়াঙে ভাল নাপালে। এতিয়া তেওঁ কমিউনিষ্ট কার্যকলাপ অপছন্দ কৰিবলৈ ধৰিলে আৰু তেওঁলোকৰ প্রভাৱক বাধা দিবলৈ চেষ্টা কৰিলে। সেয়েহে কমিউনিষ্টসকলৰ বিৰুদ্ধে কঠোৰ ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰা হৈছিল। ১৯২৭ চনৰ হানকোভ পার্জৰ সময়ত হাজাৰ হাজাৰ কমিউনিষ্ট আৰু সমর্থকক গ্রেপ্তাৰ, নির্যাতন আৰু মৃত্যুদণ্ড দিয়া হয়। ইয়াৰ ফলত মিত্রতা বিচ্ছিন্ন হৈ তেওঁলোকৰ মাজত দীর্ঘদিনীয়া সংঘাতৰ মঞ্চ তৈয়াৰ কৰা হয়। কমিউনিষ্টসকলে কুওমিন্টাঙৰ পৰা নিজকে পৃথক কৰাৰ সিদ্ধান্ত লয়। কিন্তু ৰাছিয়াৰ দূত মাইকেল বৰোডিনৰ সতর্কবাণীয়ে তেওঁলোকক স্বতন্ত্র পদক্ষেপ গ্রহণৰ পৰা বিৰত ৰাখিলে।

১৪.৪ মাও চে-টুঙৰ উত্থান: ৰঙা সেনাবাহিনীৰ নির্মাণ

চীনা কমিউনিষ্ট পার্টিৰ প্রতিষ্ঠাপক সদস্য মাও চে-টুঙৰ জন্ম হৈছিল ১৮৯৩ চনত হুনানৰ এটা সমৃদ্ধিশালী কৃষক পৰিয়ালত। পৰম্পৰাগত ধ্রুপদী শৈলী আৰু আধুনিক পদ্ধতি দুয়োটাতে শিক্ষিত হৈ ১৯১১ চনৰ বিপ্লৱক সমর্থন কৰিছিল।পেকিঙত কিছুদিন থকাৰ পিছত ১৯১৯ চনত তেওঁ হুনানলৈ উভতি আহি ৰাজনৈতিক আন্দোলন আৰু শ্রমিক সংগঠিত কৰাত সক্রিয়ভাৱে জড়িত হৈ পৰে। মাওৱে পেকিংত লি টা-চাও আৰু চেন টু-হছিউক লগ পায় যাৰ সামাজিক সমালোচনাই তেওঁক তেওঁলোকৰ কক্ষপথলৈ টানি আনে। ১৯২০ চনৰ ভিতৰত তেওঁ মার্ক্সবাদক আকোৱালি লয়। তেওঁ ব্যতিক্রমী সাংগঠনিক দক্ষতা, বিপ্লৱী উদ্যম, মার্ক্সবাদ লেনিনবাদৰ প্রতি দায়বদ্ধতা প্রদর্শন কৰিছিল। তেওঁ দলৰ ভিতৰতে এজন বিশিষ্ট নেতা হৈ পৰিল। মার্ক্সবাদী নীতিক চীনৰ বিপ্লৱী পৰম্পৰাৰ সৈতে মিহলাই দলৰ মতাদর্শ গঢ় দিয়াত তেওঁ গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল। তেওঁ কমিউনিষ্ট পার্টিৰ ভৱিষ্যত গ্রাম্য জনসাধাৰণৰ ওপৰত নির্ভৰশীল বুলি পোষকতা কৰিছিল। তেওঁ কুওমিন্টাং দলৰ সেনা আৰু সাম্রাজ্যবাদী শক্তিসমূহক প্রতিহত কৰিবলৈ গেৰিলা যুদ্ধ কৌশলৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল।

গণতান্ত্রিক বিপ্লৱৰ বাবে কেৱল শ্রমিক শ্রেণীৰ ওপৰত নির্ভৰ কৰাৰ সীমাবদ্ধতা তেওঁ বুজি পাইছিল। তেতিয়া তেওঁ সামাজিক পৰিৱর্তনৰ বাবে শ্রমিক-কৃষক মিত্রতাৰ পক্ষত আছিল। চীনত কৃষি সংস্কাৰ আৰু মাটিৰ মালিকীস্বত্ব বিলুপ্ত কৰাৰ প্রয়োজনীয়তাও তেওঁ বুজি পাইছিল। কৃষক পটভূমিৰ বাবে তেওঁ সদায় কৃষক সংঘ গঠনৰ ধাৰণাটোৰ পক্ষপাতী আছিল। আনকি ১৯২৭ চনতো মাওৱে “Report on an Investigation of the Peasant Movement in Hunan” শীর্ষক এখন গৱেষণা পত্র লিখিছিল,

য'ত তেওঁ ঘোষণা কৰিছিল যে কৃষকসকলেই বিপ্লৱৰ মূল শক্তি হ'ব। কিন্তু কমিউনিষ্ট দলটোৱে বিশ্বাস কৰিছিল যে মোৱাৰ কৃষক বিপ্লৱৰ ধাৰণাটোৱে হয়তো কুওমিন্টাঙক ক্ষুব্ধ আৰু বিচ্ছিন্ন কৰি তুলিব পাৰে। গতিকে, ই তেওঁৰ ধাৰণাটোক নাকচ কৰিলে। কিন্তু হানকৌ পাৰ্জৰ লগতে নানজিং কাণ্ডৰ দৰে আন অনুৰূপ পৰিঘটনাই মাওক কুওমিন্টাঙৰ বিৰুদ্ধে থিয় দিবলৈ বাধ্য কৰাইছিল। কুওমিন্টাঙৰ বিৰুদ্ধে জনসাধাৰণৰ ৰাৰাগিঙৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত তেওঁ পতিয়ন গৈছিল। ১৯২৭ চনত হানকোভ পাৰ্জৰ পিছত তেওঁ কুওমিন্টাঙৰ বিৰুদ্ধে শৰৎ চপোৱা বিদ্ৰোহ নামৰ বিদ্ৰোহৰ সৃষ্টি কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল আৰু শ্ৰমিক আৰু কৃষকৰ বিপ্লৱী সেনাবাহিনী গঠন কৰিছিল।কিন্তু, ই জনসাধাৰণৰ সমৰ্থন লাভ কৰাত ব্যৰ্থ হৈছিল। আনকি মাওক বন্দী কৰা হৈছিল আৰু বন্দীত্বৰ পৰা ওলাই আহিবলৈ উৎকোচ দিবলগীয়া হৈছিল। এই ঘটনাৰ পিছত তেওঁ সৈন্যৰ সৈতে হুনান আৰু কিয়াংছিৰ সীমান্তৰ চিংকাংছান পাহাৰলৈ যায়। বিদ্ৰোহৰ দুৰ্ভাগ্যজনক চম্ভালি লোৱাৰ বাবে তেওঁক পলিটবিউৰ' দলৰ পৰা বহিষ্কাৰ কৰা হয়।

জাতীয়তাবাদী দলৰ সৈতে সংঘৰ্ষৰ সময়ত দলৰ শক্তি হ্ৰাস পোৱাৰ সাক্ষী হৈ মাওৱে সামৰিক বাহিনী পুনৰ সংগঠিত কৰাৰ কাম আৰম্ভ কৰে। তেওঁ বুজি পাইছিল যে কেৱল যুদ্ধাধিপতিৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিবলৈ নহয়, অদূৰ ভৱিষ্যতে কুওমিন্টাং সেনাবাহিনীৰ সৈতেও মুখামুখি হ'বলৈ এটা শক্তিশালী আৰু সুসংগঠিত জনসাধাৰণৰ প্ৰয়োজনীয়তা। পিছলৈ,তেওঁ ৰঙা সেনাবাহিনীক পুনৰ সংগঠিত কৰে, ইউনিটৰ আদেশ আৰু নিয়ন্ত্ৰণ সুশৃংখলিত কৰে। সৈনিকসকলৰ ভিতৰত বিপ্লৱী মনোভাৱ জগাই তুলিবলৈ তেওঁ প্ৰতিটো ইউনিটৰ ভিতৰত ৰাজনৈতিক প্ৰতিনিধিও প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল। প্ৰতিটো স্কোয়াডত এটা ৰাজনৈতিক কোষ, কোম্পানী পৰ্যায়ত এটা শাখা, বেটেলিয়ন আৰু ৰেজিমেণ্ট পৰ্যায়ত এটা দলীয় সমিতি গঠন কৰা হৈছিল। নিযুক্তিপ্ৰাপ্তসকল মূলতঃ কৃষক পটভূমিৰ, চৰকাৰী বাহিনীৰ পৰা পলায়ন কৰা আৰু প্ৰাক্তন ডাকাত আছিল। দেশৰ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ বহু সৰু-বৰ বিদ্ৰোহৰ পৰা ৰক্ষা পোৱা আৰু শৰণাৰ্থীও আছিল।

মাও যেতিয়া হুনানত কাম কৰি আছিল,তেওঁৰ লগত যোগ দিছিল চু টেহ নামৰ কমিউনিষ্ট নেতাজনে, যিয়ে ১৯২৭ চনত দক্ষিণ প্ৰদেশ কিয়াংছিৰ ৰাজধানী নানচাঙত নিয়োজিত জাতীয়তাবাদী একাদশ সেনাবাহিনীত বিদ্ৰোহ আৰম্ভ কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল।কিন্তু তেওঁৰ ব্যৰ্থ প্ৰচেষ্টাই তেওঁৰ ১০,০০০ সৈন্যৰ সৈতে গুচি যাবলৈ বাধ্য হৈছিল। মাও আৰু চুৱে একেলগে ৰঙা সেনাবাহিনীৰ ঘাটি সম্প্ৰসাৰণ কৰি শক্তিশালী কৰি তুলিলে। নতুন নিযুক্তিপ্ৰাপ্তসকলক প্ৰশিক্ষণ দিয়া হৈছিল, শিষ্যৰ বাৰ্তা প্ৰদান কৰা হৈছিল। এইদৰে ৰঙা সেনা ক্ৰমান্বয়ে শক্তিশালী আৰু অৰেগানিজড সেনালৈ ৰূপান্তৰিত হ'ল। ই চিয়াং কাই-শ্বেকৰ বাহিনীৰ অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণৰ বাবে গেৰিলা যুদ্ধৰ কৌশল অনুসৰণ কৰিছিল। লোহিত সেনাবাহিনীৰ প্ৰাৰম্ভিক পৰ্যায়ত সফলতাৰ মূল চাবিকাঠি আছিল ভ্ৰাম্যমাণ যুদ্ধ, গেৰিলা কৌশল আৰু ৰাজনৈতিক সংগঠন। ১৯৩১ চনৰ নৱেম্বৰ মাহৰ ভিতৰত কিয়াংছিত মুখ্য কাৰ্যালয় থকা চীনা ছোভিয়েট

গণৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰা হয়। মাও চে-টুং ইয়াৰ অধ্যক্ষ হয় আৰু চু টেহক ইয়াৰ সেনাবাহিনীৰ প্ৰধান সেনাধ্যক্ষ হিচাপে ঘোষণা কৰা হয়।

১৯৩০ চনৰ নৱেম্বৰৰ পৰা চিয়াং কাই-শেকে কিয়াংছিৰ কেন্দ্ৰীয় 'ৰঙা অঞ্চল'ত কমিউনিষ্টৰ বিৰুদ্ধে আক্ৰমণ চলোৱাৰ সিদ্ধান্ত লয়। কিন্তু কমিউনিষ্টসকলে মাওৰ গেৰিলা যুদ্ধৰ তত্ত্বক বৃহৎ পৰিসৰত ফলপ্ৰসূভাৱে কাৰ্যকৰী কৰিলে। ১৯৩১ চনত জাপানে মানচুৰিয়া আক্ৰমণৰ বাবে এই আক্ৰমণ সাময়িকভাৱে বন্ধ কৰি দিয়া হয়। ১৯৩৩ চনৰ মাৰ্চ মাহত প্ৰথম আক্ৰমণৰ সময়লৈকে চিয়াং কাই-শেকৰ সেনাবাহিনী ধ্বংস হৈছিল আৰু কমিউনিষ্টসকলে অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ জব্দ কৰি সেনা সেনাপতিসকলক বন্দী কৰিছিল। ১৯৩৩ চনৰ অক্টোবৰ মাহত চিয়াঙে কিয়াংচি ছোভিয়েটৰ বিৰুদ্ধে চূড়ান্ত আক্ৰমণ আৰম্ভ কৰে। এই আক্ৰমণৰ ফলত কমিউনিষ্টৰ বিৰুদ্ধে বৃহৎ সংখ্যক সৈন্য নিয়োগ কৰা হৈছিল। জাৰ্মান উপদেষ্টাসকলৰ সহায়ত জাতীয়তাবাদী সেনাই কমিউনিষ্ট অঞ্চলটো ঘেৰি ধৰিলে। আনকি ছোভিয়েটসকলক নিমখৰ দৰে অত্যাৱশ্যকীয় বস্তুৰ পৰা বঞ্চিত কৰাৰ ব্যৱস্থাও লোৱা হৈছিল।

লং মাৰ্চ

১৯৩৪ চনৰ গ্ৰীষ্মকাললৈকে স্পষ্ট হৈ পৰিল যে মধ্য চীনৰ কিয়াংচি আৰু অন্যান্য ছোভিয়েট অঞ্চলে জাতীয়তাবাদী সেনাক প্ৰতিহত কৰিব নোৱাৰিব।১৯৩৪ চনৰ ১৫ জুলাইত কিয়াংচিৰ ৰাজধানী জুইচিনত ঘোষণা কৰা হয় যে চীনৰ ৰঙা সেনাই জাপানীক প্ৰতিহত কৰিবলৈ উত্তৰ দিশলৈ যাত্ৰা কৰিব। ১৯৩৪ চনৰ অক্টোবৰ মাহৰ পৰা আৰম্ভ হোৱা এই পদযাত্ৰা ইতিহাসত লং মাৰ্চ বুলি জনা যায়। জুইচিনৰ পৰা উত্তৰ দিশলৈ এক লাখ সৈন্যই যাত্ৰা আৰম্ভ কৰিলে। বিশ হাজাৰ সৈন্য আহত হোৱাৰ লগতে কিয়াংছিত এৰিবলগীয়া হয়। পিছ পৰি থকা বহু লোকক বন্দী কৰি শেষত হত্যা কৰা হয়। নিহতসকলৰ ভিতৰত এজন আছিল মাওৰ ভাতৃ মাও চে-টান। লং মাৰ্চ আৰম্ভ কৰাৰ সিদ্ধান্ত এতিয়াও ৰহস্যৰ আৱৰণেৰে আবৃত হৈ আছে। অনুমান কৰা হৈছে যে এই নিৰ্দেশনাৰ উৎপত্তি হয়তো মস্কোৰ পৰাই হৈছিল, যিয়ে কমিউনিষ্ট ৰাজধানী জুইচিনৰ সৈতে ৰেডিঅ' যোগাযোগ বজাই ৰাখিছিল। উত্তৰ-পশ্চিমত ছোভিয়েট অঞ্চল থকাৰ বাবে কিয়াংছিৰ পৰা আঁতৰি গ'লে কমিউনিষ্টসকলে অস্থায়ী আশ্ৰয় লাভ কৰিব বুলি আশা কৰা হৈছিল। পিছলৈ কমিউনিষ্টসকলে আউটাৰ মংগোলিয়াৰ মাজেৰে ৰাছিয়াৰ ভূখণ্ডলৈ পলায়নৰ সুবিধা পাব।

মনত ৰখা ভাল যে লং মাৰ্চৰ আৰম্ভণিতে কুওমিন্টাং বাহিনীৰ দমনৰ পৰা হাত সাৰিবলৈ ৰঙা সেনাবাহিনীক কেইবাটাও স্তম্ভত বিভক্ত কৰা হৈছিল। প্ৰথম ফ্ৰণ্ট আৰ্মী নামেৰে জনাজাত মূল বাহিনীটোৰ নেতৃত্বত আছিল মাও চে-টুং আৰু অন্যান্য কেন্দ্ৰীয় নেতা। আন সৰু সৰু বাহিনী যেনে দ্বিতীয়, তৃতীয়, চতুৰ্থ আৰু পঞ্চম ফ্ৰণ্ট আৰ্মীও পৃথক পৃথক পথত ৰাওনা হয়। মাও চে-টুঙৰ নেতৃত্বত

প্রথম ফ্রণ্ট আর্মী আৰু জাং গুওটাওৰ নেতৃত্বত চতুর্থ ফ্রণ্ট আর্মীৰ মাজতো কিছু অন্তর্যুদ্ধ হৈছিল। কিন্তু লং মার্চ আগবাঢ়ি যোৱাৰ লগে লগে বিভিন্ন ইউনিট একত্রিত কৰাৰ চেষ্টা কৰা হ'ল।

সেই সময়ত লং মার্চক এক অপ্রশমিত দুর্যোগ হিচাপে স্বীকৃতি দিয়া হৈছিল। পদযাত্রাৰ পৰিস্থিতি অতি আদিম আছিল যাৰ ফলত বহু সৈন্যৰ মৃত্যু হৈছিল। গোটবোৰত ৰোগ সংঘটিত হৈছিল। ঔষধ, চিকিৎসালয় বা গোলাবাৰুদ নাছিল; ভাল সংখ্যক বন্দুক অসাৰ হৈ পৰিল। সৈন্যই দিনে দিনে উপবাসে থাকিবলৈ বাধ্য হৈছিল। এই ভয়ংকৰ পৰিস্থিতিৰ মাজতো সৈন্যসকল অতি কঠোৰ আৰু সাহসী সৈনিক হৈ পৰিল। প্রায় ৬০০০ মাইল ১৮টা পর্বতমালা আৰু ১২খন প্রদেশ ৩৬৮ দিনত সামৰি লৈছিল। দীঘলীয়া যাত্রাত কৃষক আৰু শ্রমিকসকলে ৰঙা সেনাবাহিনীক যথেষ্ট সহায় কৰিছিল। যোৱা এক লাখ কমিউনিষ্ট সৈন্যৰ ভিতৰত ১৯৩৫ চনৰ অক্টোবৰ মাহত ত্রিশ হাজাৰতকৈও কম সৈন্যই নিৰাপদে উত্তৰ শ্বেনচিৰ ছোভিয়েট অঞ্চলত উপস্থিত হয়।

W আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰক

প্রশ্ন ১: মাও চে-টান কোন আছিল ?

প্রশ্ন ২: নতুনকৈ গঠিত চীনা ছোভিয়েট ৰিপাব্লিকৰ মুখ্য সেনাধ্যক্ষৰ নাম লিখা।

প্রশ্ন ৩/ জেনেৰেল চিয়াং কাই-শেকে .....কুওমিনটাং দলৰ নেতা হিচাপে সফল হয়।

১৪.৫ দ্বিতীয় সংযুক্ত সন্মুখ

যদিও কমিউনিষ্টসকলে উত্তৰ দিশলৈ অৱসৰ লৈছিল, তথাপিও চিয়াং কাই-শেকে শ্বেনচিত কমিউনিষ্টৰ বিৰুদ্ধে চূড়ান্ত অভিযানৰ বাবে প্রস্তুতি চলাই আছিল। ১৯৩৬ চনৰ ১১ ডিচেম্বৰত শ্বেনচি প্রদেশৰ ৰাজধানী ছিয়ানত উপস্থিত হয়।কিন্তু অতি সোনকালেই তেওঁক বন্দী কৰি নিজৰ উপ-মুখ্য সেনাধ্যক্ষই বন্দী কৰি ৰাখে। চিয়াং তেৰ দিন বন্দী হৈ থাকিল, এই সময়ছোৱাত জেনেৰেল চাঙে তেওঁক জাপানৰ আগ্রাসনৰ ভাবুকিৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলৈ কমিউনিষ্টসকলৰ সৈতে সহযোগিতা কৰিবলৈ বুজাই দিলে। এই পৰিঘটনাটোক ১৯৩৬ চনৰ ছিয়ান কাণ্ড বুলি জনা যায়।

চিয়াং কাই-শেকে এইটোও উপলব্ধি কৰিছিল যে ছোভিয়েট ইউনিয়নৰ সমর্থন অবিহনে জাপানীসকলক পৰাস্ত কৰাটো কঠিন হ'ব। ইয়াৰ বাবে তেওঁ চীনা কমিউনিষ্ট পার্টিৰ সৈতে উত্তেজনাপূর্ণ, যুদ্ধংদেহী পৰিস্থিতিৰ সংশোধন কৰাৰ প্রয়োজন আছিল। চীনক একত্রিত কৰাৰ সুযোগো বিচাৰি থকা মাওৱে

চিয়াং কাই-শেক চৰকাৰৰ সৈতে সহমতত উপনীত হোৱাৰ সিদ্ধান্ত লয়। ১৯৩৭ চনৰ ১০ ফেব্রুৱাৰীত কমিউনিষ্ট পার্টিয়ে মিত্রতা গঢ়ি তোলাৰ বাবে কুওমিন্টাঙৰ সন্মুখত পাঁচটা চর্ত দাখিল কৰে। এই চর্তসমূহ আছিল: গৃহযুদ্ধ বন্ধ কৰা আৰু জাপানীসকলৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিবলৈ সকলো শক্তিৰ ঐক্য; জনসাধাৰণক স্বাধীনতা প্রদান কৰা আৰু সকলো ৰাজনৈতিক বন্দীক মুকলি কৰি দিয়া; সকলো দলৰ ৰাষ্ট্রীয় সম্মিলন অনুষ্ঠিত কৰা; জাপান বিৰোধী যুদ্ধৰ বাবে প্রস্তুতি চলোৱা আৰু জনসাধাৰণৰ কল্যাণ উন্নত কৰা। যদি এই চর্তসমূহ পূৰণ হয়, তেন্তে কমিউনিষ্ট পার্টিয়ে কুওমিন্টাঙৰ বিৰুদ্ধে সশস্ত্র বিদ্রোহ পৰিত্যাগ কৰি ডঁ ছান ইয়াট-চেনৰ মতাদর্শৰ নীতিৰ দিশত কাম কৰাৰ প্রতিশ্রুতি দিছিল, যিটো জনসাধাৰণৰ তিনিটা নীতি বুলি জনা যায়। ইয়াৰ উপৰিও কমিউনিষ্ট পার্টিয়ে ৰঙা অপপ্রচাৰ বন্ধ কৰা, মাটি বাজেয়াপ্ত কৰা আৰু ছোভিয়েট শৈলীৰ শাসন ব্যৱস্থা বিলুপ্ত কৰিবলৈ সন্মত হয়। ইয়াৰ উপৰিও ৰাষ্ট্রীয় সামৰিক পৰিষদৰ অধীনত নিজৰ বাহিনীক জাতীয়তাবাদী সেনাবাহিনীত একত্রিত কৰিবলৈ সন্মত হয়। দাবীসমূহত সামান্য পৰিৱর্তন কৰাৰ পিছত ১৯৩৭ চনৰ ১৫ ছেপ্টেম্বৰত দুয়োপক্ষই একত্রীকৰণৰ বাবে চুক্তিত উপনীত হয়।এই চুক্তিৰ অধীনত চিয়াং কাই-শেক সংযুক্ত বাহিনীৰ কমাণ্ডাৰ-ইন-শ্বিপ হয়। কিন্তু ৰঙা সেনাই জাপানী আক্রমণকাৰীৰ বিৰুদ্ধে গেৰিলা কৌশলৰ পক্ষপাতী আছিল যদিও জাতীয়তাবাদী সেনাই জাপানীসকলৰ সৈতে প্রত্যক্ষ যুদ্ধ বিচাৰিছিল। জাপানীসকলৰ বিৰুদ্ধে কমিউনিষ্টসকলে বিভিন্ন স্থানত জয়লাভ কৰিছিল। গেৰিলা যুদ্ধৰ কৌশলেৰে কমিউনিষ্টসকলে জাপানী বাহিনীক আতংকিত কৰাত সফল হৈছিল। জাপানে দখল কৰা ভূখণ্ডত তেওঁলোকে গ্রাম্য ঘাটি স্থাপন কৰিছিল।কিন্তু কমিউনিষ্ট আৰু কুওমিন্টাঙৰ মাজত উত্তেজনা অব্যাহত আছিল। দুয়োপক্ষই নিজৰ ভিত্তি মজবুত কৰিব বিচাৰিছিল আৰু ইজনে সিজনক বিভিন্ন অপৰাধৰ অভিযোগ উত্থাপন কৰিছিল। ১৯৩৮ চনৰ কমিউনিষ্ট পলিটবিউৰ'ৰিজ'লিউচনত আনকি যুদ্ধৰ মাজভাগত দলটোৰ সশস্ত্র বাহিনী সম্প্রসাৰণৰ ওপৰতো গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হৈছিল। দলটোৱে নিজৰ শক্তিৰ মাত্র দহ শতাংশহে জাপানীসকলৰ বিৰুদ্ধে নিয়োজিত কৰাৰ পৰিকল্পনাও কৰিছিল, আনহাতে সত্তৰ শতাংশ নিজৰ সম্প্রসাৰণৰ বাবে আৰু বিশ শতাংশ কুওমিন্টাং সেনাৰ বিৰুদ্ধে যুঁজ দিয়াৰ বাবে। ১৯৪১ চনত কিয়াংচি আৰু ফুকিয়ানত কমিউনিষ্ট বাহিনীক পৰাস্ত কৰি কুওমিন্টাং সেনাই তেওঁলোকৰ মাজত থকা অন্তর্নিহিত প্রতিদ্বন্দ্বিতাক উজ্জ্বল কৰি তুলিছিল। জাপানৰ ক্রমাৎ বৃদ্ধি পোৱা আক্রমণৰ সন্মুখীন হৈ কিছুমান সৰু সৰু দল আনকি আমেৰিকা চৰকাৰেও তেওঁলোকৰ মাজৰ মতানৈক্যৰ মধ্যস্থতা আৰু মিলন ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। আনকি চীনত জাপানী সাম্রাজ্যবাদৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিবলৈ কমিউনিষ্টসকলক সামৰিক সহায় আগবঢ়োৱাৰ কথাও আমেৰিকাই বিবেচনা কৰিছিল। যেতিয়া জাতীয়তাবাদী সেনাই জাপানী বাহিনীক প্রতিহত কৰিবলৈ সংগ্রাম কৰি আছিল, তেতিয়া কমিউনিষ্টসকলে নতুনকৈ নিযুক্তি পোৱা লোকৰ দ্বাৰা নিজৰ প্রভাৱ বিস্তাৰ কৰা আৰু সেনাবাহিনীক প্রশিক্ষণ দিয়াত ব্যস্ত আছিল। ১৯৩৭ চনত তেওঁলোকৰ সদস্যৰ সংখ্যা প্রায় এক লাখৰ পৰা ১৯৪৫ চনৰ ভিতৰত প্রায় ১২ লাখলৈ বৃদ্ধি পায়।

১৪.৬ গৃহযুদ্ধ- কাৰণ আৰু তাৎপর্য্য

জাপান আত্মসমর্পণৰ পূর্বে জাতীয়তাবাদী আৰু কমিউনিষ্ট শক্তিৰ মাজত উত্তেজনা বাঢ়িছিল। কমিউনিষ্ট ৰঙা সেনাবাহিনীৰ জেনেৰেল চু-টেহে কৌশলগত স্থান সুৰক্ষিত কৰাৰ বাবে আৰু কমিউনিষ্ট শক্তি সুদৃঢ় কৰাৰ বাবে চীনত জাপানৰ মালিকানাধীন ভূখণ্ডসমূহ দ্রুতভাৱে দখল কৰিবলৈ তেওঁৰ বাহিনীক নির্দেশ দিছিল। একে সময়তে কিউমিন্টাঙৰ নেতা চিয়াং কাই-চেকে কমিউনিষ্টৰ কার্যত আতংকিত হৈ জেনেৰেল চু-টেহক নিজৰ বাহিনী প্রত্যাহাৰ কৰিবলৈ অনুৰোধ জনায়। কিন্তু চু-টেহে চিয়াং কাই-শেকৰ দাবী মানি চলিবলৈ অস্বীকাৰ কৰে। এই অস্বীকাৰে দুয়োটা ফৈদৰ মাজৰ ব্যৱধান বহল কৰি পেলালে। উত্তেজনা বৃদ্ধি পোৱাৰ লগে লগে ১৯৪৫ চনৰ ১০ আগষ্টত গৃহযুদ্ধ আৰম্ভ হয়।লিন পিয়াওৰ দৰে ব্যক্তিৰ নেতৃত্বত কমিউনিষ্ট শক্তিসমূহে নিজকে অধিক আক্রমণাত্মকভাৱে দাবী কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। জাপানী আৰু পুতলা বাহিনীৰ আত্মসমর্পণ গ্রহণ কৰিবলৈ তেওঁলোকে মানচুৰিয়াত প্রৱেশ কৰে। তথাপিও দুয়োপক্ষই দেশখনত শান্তি বিচাৰিছিল আৰু ১৯৪৫ চনৰ ২৮ অক্টোবৰত আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট্রদূত পেট্রিক হার্লিৰ সৈতে চিয়াং কাই-শেক আৰু মাও চে-টুঙে জাপান আত্মসমর্পণৰ পিছত চীনত গ্রহণ কৰিবলগীয়া ভৱিষ্যতৰ পদক্ষেপৰ বিষয়ে আলোচনা কৰে। সামৰিক আৰু ৰাজনৈতিক সমস্যাৰ সমাধানৰ বাবে সমিতি গঠন কৰিবলৈ সন্মত হয়। কিন্তু, সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱাৰ আগতেই দুয়োটা গোটৰ মাজত সংঘাতৰ সৃষ্টি হৈছিল।

চীনৰ এই আভ্যন্তৰীণ সংঘাতত আমেৰিকা যথেষ্ট অসন্তুষ্ট আছিল। জাপানৰ বিৰুদ্ধে যুদ্ধৰ সময়ত জাতীয়তাবাদী চৰকাৰক সুস্থিৰ আৰু ঐক্যবদ্ধ চীন নিশ্চিত কৰাৰ আশাত যথেষ্ট আর্থিক সহায় আগবঢ়াইছিল। গতিকে, দুয়োৰে মাজত মধ্যস্থতা কৰাৰ প্রচেষ্টা তাইৰ দ্বাৰা।আমেৰিকাৰ ৰাষ্ট্রপতিয়ে জর্জ চি মার্শেলক চীনলৈ পঠিয়াই দুয়োটা দলৰ মাজত মিলন ঘটালে। তেওঁৰ এই পদক্ষেপৰ বাবে ১৯৪৬ চনৰ ১০ জানুৱাৰীত যুদ্ধবিৰতি স্বাক্ষৰিত হয় আৰু চৰকাৰৰ সংগঠন, চীনৰ বাবে সংবিধান গ্রহণৰ বাবে ৰাষ্ট্রীয় বিধানসভাৰ সমাৱেশৰ সন্দর্ভতো চুক্তি কৰা হয়। ১৯৪৬ চনৰ ২৫ ফেব্রুৱাৰীত কমিউনিষ্ট বাহিনীয়ে এক ঐক্যবদ্ধ জাতীয় সেনাবাহিনীত একত্রিত হ'বলৈ সন্মত হৈছিল।কিন্তু এই চুক্তিসমূহ হোৱাৰ কিছু সময়ৰ পিছতে দুয়োপক্ষই চুক্তিৰ চর্ত ভংগ কৰিছিল। দুয়োটা দলে মানচুৰিয়াত নিয়ন্ত্রণ লাভৰ চেষ্টা কৰে আৰু ১৯৪৬ চনৰ জুন মাহৰ শেষৰ ফালে কুওমিন্টাং আৰু চীনৰ কমিউনিষ্ট পার্টিৰ মাজত পূর্ণাংগ যুদ্ধ আৰম্ভ হয়। ১৯৪৭ চনৰ ৮ জানুৱাৰীত জর্জ চি মার্শ্বলে চীনক একত্রিত কৰাৰ অভিযান বন্ধ কৰি আমেৰিকালৈ উভতি আহে। বহু ঠাইত দুয়োটা গোটৰ মাজত তীব্র যুদ্ধ সংঘটিত হয়।প্রাথমিক পর্যায়ত যোগাযোগৰ উচ্চমানৰ ৰেখাৰ বাবে বহু ঠাইত কমিউনিষ্ট সেনাবাহিনীক পৰাস্ত কৰাত কুওমিংটাং বাহিনীয়ে সফল হয়। কিন্তু, সেইটোৱে কমিউনিষ্ট ৰেড আর্মীৰ মনোবল হেৰুৱাব পৰা নাছিল। জাপানে দখল কৰা অঞ্চলত তেওঁলোকে নিজৰ গেৰিলা ঘাটি স্থাপন কৰি বিভিন্ন কৃষি সংস্কাৰ ৰূপায়ণ কৰিছিল। চীন আৰু ছোভিয়েট ইউনিয়নৰ সাধাৰণ জনতাৰ সমর্থন আৰু সহানুভূতিয়ে

তেওঁলোকৰ স্থিতি শক্তিশালী কৰি তুলিছিল। আমেৰিকাৰ পৰা সমর্থন লাভ কৰাৰ পিছতো চিয়াং কাই-শেকৰ চৰকাৰে দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ ধ্বংসলীলাৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা সমস্যাসমূহ সমাধান কৰিব নোৱাৰাৰ বাবে জনসাধাৰণৰ সমর্থন হেৰুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰে। কমিউনিষ্টসকলে বহু ঠাইত জয়লাভ কৰিছিল। ১৯৫০ চনলৈকে দেখা গ'ল যে তিব্বত আৰু ফর্মোছাৰ কিছু অংশৰ বাহিৰে প্ৰায় সমগ্ৰ চীন কমিউনিষ্টৰ নিয়ন্ত্ৰণলৈ আহিছে। ক্ৰমাৎ হেঁচা আৰু লোকচানৰ সম্মুখীন হৈ জাতীয়তাবাদীসকলে মূল চীনৰ পৰা পিছুৱাই গৈ ফর্মোছাত আশ্ৰয় ল'বলৈ বাধ্য হয়। কমিউনিষ্টসকলে ১৯৪৯ চনৰ ১ অক্টোবৰত মাও চে-টুংক অধ্যক্ষ আৰু ঝৌ এনলাইক প্ৰধানমন্ত্ৰী হিচাপে লৈ পিপলছ ৰিপাব্লিক অৱ চীন প্ৰতিষ্ঠা কৰে।

জাপানীসকলৰ বিৰুদ্ধে দীৰ্ঘদিনীয়া সংগ্ৰামৰ বাবে কুওমিন্টাঙে গৃহযুদ্ধত সফল হ'ব নোৱাৰিলে, যাৰ ফলত তেওঁলোকৰ সামৰিক শক্তি দুৰ্বল হৈ পৰিল। জাতীয়তাবাদী চৰকাৰৰ বিষয়াসকলৰ মাজত দুৰ্নীতিৰ প্ৰকোপ আছিল যিয়ে সাধাৰণ মানুহক দলৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰি পেলাইছিল। কম সংখ্যক মালিক আৰু সম্পত্তি শ্ৰেণীৰ সৈতে ইয়াৰ সংযোগেও জনসাধাৰণক হতাশ কৰি তুলিছিল। আনহাতে কমিউনিষ্ট দলে কৃষি সংস্কাৰৰ দ্বাৰা জনসাধাৰণক আকৰ্ষণ কৰিব পাৰিছিল। দলটোৱে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী আৰু ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগপতিকে ধৰি কম সুবিধাপ্ৰাপ্ত শ্ৰেণীৰ কাষ চাপিবলৈও চেষ্টা চলাইছিল। কমিউনিষ্টসকলৰ গেৰিলা সামৰিক কৌশলেও তেওঁলোকক জাতীয়তাবাদী সেনাৰ ওপৰত জয়লাভ কৰাত যথেষ্ট সহায় কৰিছিল।

W আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা কৰক

প্ৰশ্ন ৪: ঝৌ এনলাই কোন আছিল ?

প্ৰশ্ন ৫: চীনত গৃহযুদ্ধৰ কাৰণ কি আছিল

প্ৰশ্ন ৬: গৃহযুদ্ধত কমিউনিষ্টৰ সফলতাৰ এটা কাৰক উল্লেখ কৰা।

2১৪.৭ অধ্যায়ৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

এই অধ্যায়ৰ মাজেৰে যোৱাৰ পিছত আপুনি সেই কথা জানিব পাৰিছে

- চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলনৰ উত্থানক ৰাছিয়াৰ প্ৰভাৱ আৰু চীনত সামাজিক বিপ্লৱৰ আশংকা হিচাপে দেখা যায়।
- কমিউনিষ্ট সংগঠন গঠনৰ লগে লগে কমিউনিষ্ট আন্দোলনে আনুষ্ঠানিক গাঁথনি লাভ কৰে আৰু ডঁ ছান য়াট চেন আৰু পিছলৈ মাও চে টুং কমিউনিষ্ট আন্দোলনৰ এজন শক্তিশালী নেতা হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰে।
- কিন্তু কমিউনিষ্টে জাতীয়তাবাদীৰ সৈতে মোকাবিলা কৰিবলগীয়া হৈছিল আৰু ইয়াৰ ফলত গৃহযুদ্ধৰ সৃষ্টি হৈছিল।
- গৃহযুদ্ধই চীনত কমিউনিষ্ট দলক প্ৰধান শক্তি হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিছিল।

O ১৪.৮ অধিক পঢ়া

1) Vinacke, Harlod M. (2020). History of Far East in Modern Times, Revised Edition, Kalyani Publishers.
2) Clyde P. H. and Beers B. F., (1991), The Far East: A History of Western Impacts and Eastern Responses, 1830-1975, (6th Edition), Waveland Press
3) Ebrey, P.B. (2010). The Cambridge Illustrated History of China. Cambridge University Press
4) Hsu,I. (1999). The Rise of Modern China. OUP
5) Shuyun, S. (2008). The Long March: The History of Communist China's Founding Myth. Anchor: USA

K ১৪.৯ আপোনাৰ অগ্রগতি পৰীক্ষা কৰিবলৈ উত্তৰ

প্রশ্ন নং ১ৰ উত্তৰ: মাও চে টান

প্রশ্ন নং ২ৰ উত্তৰ: চু তেহ

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: ডাঁ ছান য়াট চেন

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: চীনৰ গণৰাজ্যৰ প্রধানমন্ত্রী

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ: জাতীয়তাবাদী আৰু কমিউনিষ্টৰ মাজত স্বার্থৰ সংঘাত

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ কৃষি সংস্কাৰৰ দ্বাৰা কমিউনিষ্ট দলে জনসাধাৰণক আকর্ষণ কৰিব পাৰিছিল।

M ১৪.১০ আৰ্হি প্রশ্ন

উ) অতি চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্রশ্ন ১: 'লং মার্চ' বুলিলে কি বুজোৱা হৈছে?প্রশ্ন ২: চীনৰ কমিউনিষ্ট পার্টি কেতিয়া আৰু ক'ত গঠন হৈছিল?

প্রশ্ন ৩: ১৯৩৬ চনৰ ছিয়ান কাণ্ডৰ অর্থ কি?

খ) চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্রশ্ন ১: ইয়াৰ ওপৰত এটা চুটি টোকা লিখা

ক. কুওমিন্টাং পার্টি

খ. ডাঃ ছান য়াট চেন

প্রশ্ন ২: গৃহযুদ্ধত কুওমিন্টাং দলৰ ব্যর্থতাৰ কাৰণ কি আছিল?

গ) দীঘলীয়া প্ৰশ্ন (প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৪৫০ শব্দৰ ভিতৰত দিয়া)

প্ৰশ্ন ১: মাও চে টুঙৰ নেতৃত্বত চীনত কমিউনিষ্ট আন্দোলনৰ উত্থানৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা।

প্ৰশ্ন ২: কুওমিন্টাং দল আৰু ইয়াৰ কৃতিত্বৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

প্ৰশ্ন ৩: গৃহযুদ্ধৰ কাৰণ কি? কাৰণ দিব আৰু তাৰ পৰিণাম বিশ্লেষণ কৰক।

*** *** ***